

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

HÜKÜMLÜ VE TUTUKLULAR HAKKINDA VERİLEN
DİSİPLİN CEZALARI

Asiye ŞİMŞEK

Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Selman Sacit BOZ

Konya- 2024

ÖZET	XI
ABSTRACT.....	XII
KISALTMALAR	XIII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

DİSİPLİN HUKUKUNA İLİŞKİN GENEL ÇERÇEVE

I. DİSİPLİN CEZALARININ TANIMI VE AMACI.....	3
II. DİSİPLİN CEZALARININ VERİLMESİNDE GÖZETİLECEK TEMEL İLKELER	6
A. KANUNİLİK İLKESİ	7
B. ÖLÇÜLÜLÜK İLKESİ	9
C. ŞAHSİLİK İLKESİ	10
Ç. SAVUNMA ALINMASININ ZORUNLU OLMASI İLKESİ.....	10
D. EŞİTLİK İLKESİ	11
E. BAŞVURU YOLLARININ GÖSTERİLMESİ İLKESİ	11
F. UYGUNLUK VE BİREYSELLEŞTİRME İLKESİ	12
III. DİSİPLİN SORUŞTURMASI	13
IV. DİSİPLİN CEZALARINDA GÖREVLİ MAKAMLAR	16
A. KURUM MÜDÜRÜ.....	16
B. GÖREVLİ KURULLAR.....	16
1. İdare ve Gözlem Kurulu	16
2. Disiplin Kurulu	17
C. DİĞER GÖREVLİ MAKAMLAR.....	18
1. Ceza Mahkemesi.....	18
2. Cumhuriyet Savcısı.....	18
3. İnfaz Hâkimliği	19
V. DİSİPLİN CEZALARININ KALDIRILMASI.....	19
VI. DİSİPLİN CEZALARININ TEKRARI	20
VII. DİSİPLİN CEZALARINA KARŞI ŞİKÂyet VE İTİRAZ	21
A. DİSİPLİN CEZALARINA KARŞI ŞİKÂyet	21
B. DİSİPLİN CEZALARINA KARŞI İTİRAZ	24

VIII. DİSİPLİN CEZALARININ İNFAZI VE İNFAZ SÜRECİNE ETKİSİ ...	25
A. AÇIK CEZA İNFAZ KURUMUNA AYRILMA.....	26
B. KOŞULLU SALIVERİLMEMEYE ETKİSİ	29
C. DENETİMLİ SERBESTLİK ÜZERİNE ETKİSİ	34
IX. ADLİ YARGIDA VERİLEN KARARLARIN DİSİPLİN	
SORUŞTURMASINA ETKİSİ.....	37

İKİNCİ BÖLÜM

HÜKÜMLÜ VE TUTUKLULAR HAKKINDA VERİLEN DİSİPLİN CEZALARININ TÜRLERİ

I. YETİŞKİN HÜKÜMLÜLER HAKKINDA VERİLEN DİSİPLİN SUÇLARI VE YAPTIRIMLARI	39
A. KINAMA DİSİPLİN CEZASI VE BU CEZAYI GEREKTİREN FİİLLER	39
1. Mektuplarda Tehdit, Hakaret ve Sövme Gibi Çirkin İfadeler Kullanmak	39
2. Hükümlü ve Tutuklulara Karşı Edep ve Nezakete Aykırı Şekilde Konuşmak veya Davranışlarda Bulunmak.....	40
3. İdareden Habersiz Mektup Göndermek	41
4. Görevlilere Hediye Vermek veya Buna Kalkışmak	41
5. Görevlilere Herhangi Bir Taahhütte Bulunmak.....	43
6. İdarece Belirtilen Miktarlardan Fazla Para Bulundurmak	43
7. Hükümlü Kimliğini Yanında Bulundurmamak	44
8. Yatma Planına Uymamak	44
9. Ceza İnfaz Kurumlarının Duvarlarına Yazı Yazmak, Resim Yapmak veya Afiş Yapıştırmak.....	45
10. İdarece Verilen Eşya ve Benzeri Şeyleri Kötü Kullanmak.....	45
11. Kişisel Temizliğe veya Çevre Temizliğine Dikkat Etmemek	46
12. İdarece Alınan Sağlık Önlemlerine Uymamak	47
13. Kurumda Gereksiz Gürültü Yapmak	48
B. BAZI ETKİNLİKLERDEN ALIKOYMA CEZASI VE BU CEZAYI GEREKTİREN FİİLLER	48
1. İdarenin İzni Olmaksızın Yasak Yerlere Girmek	49
2. Eğitim Yerini Terk etmek	50

3. Eğitimi Savsaklamak	51
4. Olumsuz Davranışa Yönelik Gruplaşmaya Neden Olmak veya Bu Amaca Yönelik Gruba Katılmak.....	52
5. Kurum Görevlilerine Karşı Uygunsuz Söz Sarfetmek veya Davranışta Bulunmak.....	52
6. Çıkar Sağlamak Amacıyla Hükümlülere veya Kurum Görevlilerine Eşya Vermek veya Satmak	54
7. Açlık Grevi Yapmak.....	54
C. ÜCRET KARŞILIĞI ÇALIŞILAN İŞTEN YOKSUN BIRAKMA.....	58
1. İş Elbisesini Giymemek	61
2. İş Yerini İzinsiz Terk Etmek.....	61
3. İş Yerindeki Çalışma Yönergelerine Uymamak	62
4. İşe Gerekli Özeni Göstermemek veya İşin Gereği Olan Özeni Göstermemek	62
5. Başkalarını Ciddiyetle Çalışmalarını Engellemek	62
6. İşte Kullanılan Aletleri ve Gereçleri Kasten Bozmak	63
7. İş Yerini veya Çalışanları Dikkatsiz ve Tedbirsiz Davranışlarıyla Tehlikeye Düşürmek veya Bunlara Ağır Zarar Vermek.....	63
8. İş Kasten Kötü Yapmak veya Gerektiği Halde Çalışmamak.....	64
Ç. HABERLEŞME VEYA İLETİŞİM ARAÇLARINDAN YOKSUN BIRAKMA VEYA KISITLAMA	65
1. Protesto Amacıyla İdarece Verilen Yemeği Topluca Almama Eylemine Katılmak.....	71
2. Kurum İş Yurdu Yönetim Kurulunca Uygun Görülen İşte Çalışmamak	71
3. Herhangi Bir Şeyi Protesto Amacıyla veya İdareye Karşı Toplu Olarak Sessiz Direnişte Bulunmak	72
4. Odalarda, Eklentilerinde ve Diğer Alanlarda İlaç ve Gıda Maddesi Stoku Yapmak.....	72
5. Gereksiz Olarak Marş Söylemek veya Slogan Atmak.....	73

6. Kurum İdaresine Bildirilen Telefon Numarası Aracılığıyla ya da Teknik Müdahale ile Başka Bir Hattı Yönlendirme Yapmak Suretiyle Görüşme Hakkı Olmayan Kişiler ile Görüşmek	75
D. ZİYARETÇİ KABULÜNDEN YOKSUN BIRAKMA	76
1. Sayım Yapılmasına Karşı Çıkmak.....	80
2. Aramaya Karşı Çıkmak	82
3. Sevke, Nakle veya Bunlarla İlgili Olarak Alınacak Tedbirlere Karşı Çıkmak	84
4. Kurumda Korku, Kaygı veya Panik Yaratabilecek Biçimde Söz Söylemek veya Davranışta Bulunmak	85
5. Mevzuatın Hükümlü ve Tutuklulara Tanıdığı Her Türlü Görüşme ve Temas Olanaklarını Engellemek	86
6. Kumar ve Benzeri Oyunlar Oynamak ve Oynatmak	86
7. Ceza İnfaz Kurumu İdaresince Verilen Kıyafetleri Giymemek veya Verilen Kıyafetlere Kasten Zarar Vermek	87
E. HÜCREYE KOYMA	89
1. Kurum Tesislerine, Araç ve Gereçlerine Zarar Vermek	91
2. Tünel Kazmaya Teşebbüs Etmek	92
3. Firara Teşebbüs Etmek	93
4. Hükümlü ve Tutukluları İdareye Karşı Kışkırtmak veya İsyana Kalkışmak. 94	
5. Hükümlü ve Tutukluları Daha Az Cezayı Gerektiren Şekilde Kasten Yaralamak.....	94
6. Hükümlü ve Tutuklular Üzerinde Baskı Kurarak Çıkar Sağlamak, Özel İşleriyle Başka İşlerde Kullanmak, Bunlara Kalkışmak veya Bu Amaçları Gerçekleştirmek İçin Oluşturulan Gruplara Katılmak veya Bunlarla Dayanışma İçinde Olmak.....	96
7. Üçüncü Fıkranın (g) Bendinde Belirtilenler Dışında Kalıp da Kanuna Uygun Olarak Yasaklanmış Bulunan Her Türlü Eşya, Araç, Gereç veya Malzemeyi Ceza İnfaz Kurumlarına Sokmak, Bulundurmak, Kullanmak	96
8. Sayım ve Aramalar ile 43'üncü Maddenin (e) Bendinde Belirtilen Faaliyetlere Şiddet Kullanarak Engel Olmak veya Buna Kalkışmak	102

9. Kurum Görevlileri ile Dış Güvenlik Görevlilerine Rüşvet Teklif Etmek veya Vermeye Kalkışmak	102
10. Kurum Görevlilerine Hakaret veya Tehditte Bulunmak.....	103
11. Kuruma, Kurum Görevlilerine veya Hükümlü ve Tutuklulara Ait Şeyleri Çalmak veya Bunlara Kasten Zarar Vermek	104
12. İzin Süresini Özürsüz Olarak En Fazla İki Gün Geçirmek.....	105
13. Hükümlü ve Tutukluların Beslenmelerini Engellemek, Açlık Grevine ve Ölüm Orucuna Teşvik Etmek veya İkna Etmek, Bu Yolda Talimat Vermek .	105
14. Kuruma Alkol Sokmak, Kurumda Alkol Bulundurmak veya Kullanmak.	106
15. İsyan Çıkartmak	107
16. Kuruma Ağır Zarar Vermek	108
17. Kasten Yangın Çıkarmak.....	108
18. Adam Öldürmek veya Öldürmeye Kalkışmak.....	109
19. Hükümlü ve Tutukluları Kasten veya Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Yaralamak ile Görevlileri Her Türlü Kasten Yaralamak.....	110
20. Cinsel Saldırıda veya Çocuklara Karşı Cinsel İstismarda Bulunmak, Bu Suçlara Kalkışmak veya Cinsel Tacizde Bulunmak	111
21. Her Türlü Ateşli, Patlayıcı, Kesici, Delici, Yaralayıcı, Bereleyici Alet, Her Türlü Zehir ve Uyuşturucu İlâç ve Madde ile Elektronik Haberleşme Aracını Kuruma Sokmak, Bulundurmak, Kullanmak	112
22. Görevlileri veya Hükümlü ve Tutukluları Rehin Almak	113
23. Firar Etmek veya Tünel Kazmak	114
24. Hükümlü ve Tutuklular Üzerinde Baskı Kurarak Çıkar Sağlamak, Özel İşleriyle Başka İşlerde Kullanmak, Bunlara kalkışmak veya Bu Amaçları Gerçekleştirmek İçin Nüfuz Kullanarak Grup Oluşturmak	115
25. Suç Örgütlerine Ait Her Türlü Yayın, Bez Afiş, Pankart, Resim, Sembol, İşaret ve benzeri Eşyayı Kurumların Herhangi Bir Yerine Asmak veya Teşhir Etmek	115
26. Suç Örgütlerinin Eğitim ve Propaganda Faaliyetlerini Yapmak veya Yaptırmak	116
27. Kurum Görevlileri ile Dış Güvenlik Görevlilerine Rüşvet Vermek.....	118

II. ÇOCUK HÜKÜMLÜ VE TUTUKLULAR HAKKINDA VERİLEN

DİSİPLİN SUÇLARI VE YAPTIRIMLARI 118

A. ÇOCUK HÜKÜMLÜLER HAKKINDA UYGULANABİLECEK DİSİPLİN TEDBİRLERİ 120

1. Teşvik Esaslı Ayrıcalıkları Ertelemek 121
2. Kaldığı Odayı ve Yatakhaneyi Değiştirmek 121
3. Bulunduğu Kurumun Başka Bir Kısımına Nakletmek 121
4. Meslek Eğitiminin Bütünlüğünü ve Sürekliliğini Bozmayacak Şekilde Çalıştığı İşyerini veya Atölyeyi Değiştirmek 121
 - a. Belirli Yerlere Girmesini Yasaklamak..... 122
 - b. Bazı Eşyaları Bulundurmasını veya Kullanmasını Yasaklamak 122

B. ÇOCUK TUTUKLULAR VE HÜKÜMLÜLER HAKKINDA UYGULANABİLECEK

DİSİPLİN CEZALARININ TÜRLERİ 122

1. Uyarma..... 122
 - a. Yatakhane, Atölye, Etüt Salonu, Kütüphane ve Buna Benzer Yerlerde Sigara İçmek 123
 - b. Aynı Alanı veya Etkinliği Paylaştığı Arkadaşlarının Rahatsız Olmasına Neden Olacak Biçimde Gürültü Yapmak veya Davranışlarda Bulunmak .. 123
 - c. Yattığı Odayı ve Yatma Yerlerini İzinsiz Değiştirmek 123
 - ç. Yatma ve Kalkma Zamanına Uymamak 123
 - d. Sayımı Geciktirmek veya Geç Çıkmak 124
 - e. İzin Alınması Gereken Durumlarda Diğer Odalara İzinsiz Gitmek 124
 - f. Yemek Yeri Varken Odalarda Yemek Yemek, Yiyecek Bulundurmak... 124
 - g. Kurum Görevlilerine, Kurumu Ziyaret Eden Kişilere, Kurum Dışında Katıldığı Faaliyetlerin Görevlilerine ve Arkadaşlarına Kaba veya Saygısız Davranmak..... 124
 - ğ. Kişisel Durumu, Adresi ve Buna Benzer Konularda Kurum Görevlilerini Yanlış Bilgilendirmek, Yalan Söylemek 124
 - h. Kılık Kıyafetine, Kişisel Temizliğine Dikkat Etmemek..... 125
 - ı. Katıldığı Etkinlikler ve Derslerle İlgili Olarak Bulundurması Gereken Araç ve Gereçleri Yanında Bulundurmamak 125

i. Kurum İçinde Katılması Gereken Faaliyetlere Katılmamak, Geç Katılmak veya Katıldıktan Sonra İzinsiz Ayrılmak.....	125
j. Siyasî Partilere, Bu Partilere Bağlı Yan Kuruluşlara Ait Amblem, Rozet, Yazı, Slogan, Bildiri, İlân, Broşür ve Buna Benzer Eşyaları Bulundurmak, Asmak, Teşhir Etmek ya da Üzerinde Taşımak	125
2. Kınama.....	126
3. Onarma, Tazmin Etme, Eski Hale Getirme	126
a. Başkasına Ait Eşyayı İzinsiz Almak, Kullanmak	126
b. İdarece Alınan Sağlık Önlemlerine Uymamak	126
c. Çevre Temizliğine Dikkat Etmemek, Kurumu ve Çevresini Kirlletmek ..	127
ç. Kişisel Temizliğine veya Kendi Yaşam Alanının Temizliğini Yapmamakta Israr Etmek.....	127
d. Kurum İçindeki İş ve Eğitim Yerini İzinsiz Terk Etmek.....	127
e. Kuruma Ait Eşyayı Usulüne Uygun Olmayan Şekilde Almak veya Kullanmak.....	127
f. İşini Kasten Kötü Yapmak veya Çalışması Gerekirken Çalışmamak	127
g. İyileştirme ve Eğitim Faaliyetlerinde Kendisine Verilen Görevleri Yapmamak	128
ğ. Resmî Kurumlardan, Kurum Kitaplığından, Atölye ve Derslik gibi Yerlerden Aldığı Kitap, Araç ve Gereçleri Zamanında Geri Vermemek, Eksik Vermek ve Bunlara Zarar Vermek.....	128
h. Dikkatsizlikle Kurumun Bina, Eklenti ve Donanımları ile Kuruma Ait Taşınır ve Taşınmaz Malları veya Başkasına Ait Herhangi Bir Eşyayı Yakmak, Kırmak veya Hasara Uğratmak	128
ı. Üzerinde Bulundurulmasına İzin Verilmeyen veya Bulundurabileceğinden Fazla Eşya veya Para Bulundurmak	128
i. Yasaklanmış Her Tür Yayını Kuruma veya Kuruma Bağlı Yerlere Sokmak veya Yanında Bulundurmak	128
j. Kurum Eşyasına, Kendisinin veya Arkadaşlarının Araç ve Gereçlerine Ahlak Dışı, İdeolojik veya Siyasî Amaç Taşıyan Resim, Amblem ve Benzerlerini Yapmak, Yazılar Yazmak ve Asmak	129

4. Harcamalara Sınır Koyma	129
5. Bazı Etkinliklerden Alıkoyma	129
a. Kumar Oynamak	129
b. Kavga Etmek.....	130
c. Dikkatsiz Davranışı Sonucu Başkalarının Güvenliğini veya Sağlığını Tehlikeye Düşürmek.....	130
ç. Katıldığı Kurum Dışı Faaliyetlerden Zamanında Dönmemek veya Uyması Gereken Koşullara Uymamak.....	130
d. Kullanılması İçin Verilen Bir Şeyi Satmak veya Başkasına Vermek.....	130
e. Kurum veya Dış Güvenlik Görevlilerine Rüşvet Vermek	131
f. Suç Örgütlerine Ait Her Türlü Yayın, Bez, Afiş, Pankart, Resim, Sembol, İşaret ve Benzeri Eşyayı Kurumun Herhangi Bir Yerine Asmak veya Teşhir Etmek ya da Bulundurmak	131
g. Katıldığı Faaliyetlerin Akışını ve Düzenini Engelleyici ve Bozucu Nitelikte Kastî Davranışlarda Bulunmak, Faaliyeti Yürüten Kişinin Uyarısına Rağmen Bu Davranışlarına Devam Etmek	131
ğ. Arkadaşlarının Verilen Görevleri Yapmasına Engel Olmak	131
h. Başkasına Ait Eşyalara Kasten Zarar Vermek.....	131
6. Teşvik Esaslı Ayrıcalıkları Geri Alma.....	132
7. İzin Ertelenmesi veya Ziyaretlerin Kapalı Şekilde Yaptırılması	132
a. Diğer Çocuklar Üzerinde Nüfuz Kurmak ve Husumet Hislerini Tahrike Çalışmak, İmtiyaz ve Menfaat Hırsları Yaratmak	132
b. Her Türlü Bağımlılık Yapıcı Maddeyi Kuruma Getirmek, Kullanmak, Bulundurmak, Satmak, Kullanmış Olarak Kuruma Gelmek	132
c. Başkalarına Ait Para ve Eşyayı Almak İçin Zor Kullanmak, Haraç Almak	133
ç. Taarruz ve Firara Yarayacak ve Gerektiğinde Bu İşler İçin Kullanılabilecek Madde ve Aletleri Yapmak, Saklamak, Bulundurmak	133
d. İdareye Ait Olup Kendisine Verilmemiş Bulunan Yatak, Battaniye, Karyola ve Dolap Gibi Eşyayı Zapt Etmek veya Satmak ya da Maddi Menfaat Karşılığı Diğer Çocuklara Kullandırmak	133

e. Kurum Görevlilerine Hakaret Etmek, Karşı Gelmek.....	133
f. Başkalarının Güvenliğini veya Sağlığını Tehlikeye Sokan Davranışlarda Bulunmak.....	134
g. Mazeretsiz Olarak İzinden Dönmemesi Gereken Zamandan Geç Dönmek ve Uyması Gereken Koşullara Uymamak	134
ğ. Kuruma Yasak Eşya Sokmak, Başkasına Vermek veya Satmak.....	134
h. Okul, İşyeri Gibi Gitmesi Gereken Bir Yere Gitmemek, Katılması Gereken Faaliyetlere Katılmamak.....	134
ı. Hakaret veya İftira Etmek, Alçaltıcı Söz Söylemek veya Davranışta Bulunmak, Başkalarını Bu Tür Davranışlara Kışkırtmak.....	135
i. Suç Örgütlerinin Propaganda ve Eğitim Faaliyetlerini Yapmak veya Yaptırmak	135
j. Kurum Dışına İzinsiz Çıkmak	135
k. Kurumca Verilen Kimlik Kartında veya Kendisine Verilen Her Tür Belgede Tahrifat Yapmak, Sahte Belge Düzenlemek, Kullanmak.....	135
l. İyileştirme ve Eğitim Faaliyetlerinin Yapılmasına Engel Olmak, Katılanları Faaliyetleri Terk Etmeye Zorlamak veya Kışkırtmak	136
m. Kasten Başkasını Yaralamak	136
n. Kurumda Güvenlik Amacıyla Oluşturulan Teknik, Mekanik veya Elektronik Cihaz ya da Sistemleri Kasten Etkisiz veya Çalışamaz Hâle Getirmek yahut Amacı Dışında Kullanmak.....	136
8. Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna İade.....	136
a. Kurum İçinde veya Dışında Başkasını Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Şekilde Yaralamak ya da Yaralayıcı, Öldürücü Her Türlü Alet, Silâh ve Patlayıcı Madde Kullanmak Suretiyle Herhangi Bir Kimseyi Yaralamaya Teşebbüs Etmek, Yaralamak	137
b. Bir Kimseyi Rızası Hilafına Alıkoymak.....	137
c. Şiddet ve Tehdit ile Kurum Görevlilerinin Görevini Engellemek	137
ç. Firara Teşebbüs Etmek veya Firar Etmek.....	138
d. Kasten Kurumun Bina, Eklenti ve Donanımları ile Taşınır ve Taşınmaz Mallarını Yakmak veya Yakmaya Teşebbüs Etmek, Ağır Hasar Vermek..	138

e. Hükümlü ve Tutukluları İdareye Karşı Kışkırtmak, İsyan Çıkartmak veya İsyan Teşebbüs Etmek	138
f. Adam Öldürmek veya Öldürmeye Teşebbüs Etmek	138
g. Cinsel Saldırı, Çocukların Cinsel İstismarı ve Cinsel Tacizde Bulunmak veya Bunlara Teşebbüs ve Bu Tür Davranışlara Kışkırtmak	138
ğ. Görevlilere Diğer Çocuklara İşkence Yapmak veya Yaptırmak	139
9. Odaya Kapatma Cezası	139
SONUÇ	141
KAYNAKLAR	144



ÖZET

Kişiler, dünya var olduğundan beri zaman zaman suç işleme eğiliminde olmuşlardır. İnsanları suç işlemeye iten davranışlar kimi zaman farklılaşsa da değişmeyen tek şey suç içeren davranışların mutlaka bir yaptırıma bağlanmasıdır. Bu yaptırımların en ağırlarından biri de hapis cezasıdır. Bu sebeple hapis cezasının infaz edildiği yer olan ceza infaz kurumları ülkelerde temel kurumlar haline gelmiştir.

Bu kurumların düzen ve disiplini, hükümlü ve tutukluların huzur içinde yaşamaları için oldukça önemlidir. Ayrıca kurumunun disiplininin sağlanarak infazın amacı olan topluma yeniden kazandırmanın gerçekleşmesi bu düzen ve disipline bağlıdır.

Mevzuatımızda, hükümlülere düzen ve disipline uymamanın sonucu olarak işlemiş oldukları fiilin ağırlığına göre farklı disiplin cezaları öngörülmüştür. Bu disiplin cezalarının uygulanabilmesi için infaz kurumu organlarınca bir idari işlem olan disiplin soruşturmasının yapılması gerekmektedir. Disiplin soruşturması yapılırken idarece kanunda öngörülen kurallara riayet edilmelidir. Bu kararın mahkûmların hayatında büyük etkiler doğuracağı ve infazın temel hedefi olan, kişileri topluma iyileştirerek kazandırmanın sağlıklı şekilde yerine getirilmesi gerektiği unutulmamalıdır.

Anahtar Kelimeler: İdare Hukuku, İnfaz Hukuku, Disiplin Czası, Disiplin Hukuku, Disiplin Soruşturması.

ABSTRACT

People have tended to commit crimes from time to time since the world has existed. Although the behaviours that lead people to commit crimes sometimes differ, the only thing that does not change is that criminal behaviours are necessarily subject to a sanction. One of the most severe of these sanctions is imprisonment. For this reason, penal execution institutions, where the prison sentence is executed, have become the basic institutions in countries.

The order and discipline of these institutions are also very important for the convicts and detainees to live in peace. In addition, the realisation of reintegration into society, which is the purpose of execution by ensuring the discipline of the institution, depends on this order and discipline

In our legislation, different disciplinary penalties are foreseen for convicts according to the severity of the act committed as a result of non-compliance with order and discipline. In order for these disciplinary penalties to be applied, disciplinary investigation, which is an administrative procedure, must be carried out by the bodies of the execution institution. During the disciplinary investigation, the rules stipulated in the law must be respected by the administration. It should not be forgotten that this decision will have a great impact on the lives of the inmates and that the main goal of the execution, which is to rehabilitate and reintegrate people into society, should be fulfilled in a healthy way.

Keywords: Administrative Law, Execution Law, Disciplinary Punishments, Disciplinary Law, Disciplinary Investigation.

KISALTMALAR

AB	: Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
akt.	: aktaran
ASHB	: Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
bkz.	: bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
C.	: Cilt
CD	: Ceza Dairesi
CGK	: Ceza Genel Kurulu
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
D	: Danıştay
DMK	: Devlet Memurları Kanunu
E.	: Esas
e.t.	: erişim tarihi
FM	: Frekans Modülasyonu
GSB	: Türkiye Cumhuriyeti Gençlik ve Spor Bakanlığı
HDMI	: High Definition Multimedia Interface
ILO	: International Labour Organization
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KYOK	: Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Karar
md.	: madde
MEB	: Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı

No.	: Numara
OHAL	: Olağanüstü Hal
PACS	: Pacte Civil de Solidarite
s.	: sayfa
S.	: Sayı
SB	: Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı
SCART	:Syndicat Des Constructeurs d'Appareils Radiorecepteurs et Televiseurs
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TOTBİD	: Türk Ortopedi ve Travmatoloji Birliği Derneği
USB	: Universal Serial Bus
vb.	: ve benzeri
Y.	: Yargıtay
yy.	: yüzyıl

GİRİŞ

Ceza infaz kurumları içerisinde hakkında verilen mahkûmiyet hükmü kesinleşen hükümlüler, suçluluğunun sabit olduğuna ilişkin hakkında herhangi bir kesin hüküm bulunmayan ancak suçu işlediğine yönelik kuvvetli şüphenin varlığı bulunan tutuklular¹ ve hakkında ilk derece mahkemesince mahkûmiyet hükmü verilen ancak cezası henüz kesinleşmeyen hükümlüler bulunur². Bu kişiler farklı kriterlere göre farklı ceza infaz kurumlarına alınmaktadırlar.

Kişilerin ceza infaz kurumuna alınmalarında bazı amaçlar öngörülmüştür. İnfaz ile ilgili kanunda bu amaçlar; hükümlülerin yeniden suç işlemesini önlemek, toplumu suça karşı korumak, hükümlülerin yeniden sosyalleşmesini teşvik etmek, üretken, kanuna ve topluma saygılı, sorumluluk sahibi bireyler olarak hayata tekrar uyumlarını sağlamaktır. İnfaz ile ilgili kanunun gerekçesinde ise bu amaç; infazın mahkûmdan ölç alma amacıyla tekrar cezalandırma maksadı taşımaması gerektiği, topluma daha sağlıklı bireyler halinde kazandırılmanın gerektiği şeklinde belirtilmiştir³.

Belirtilen amaçların yerine getirilmesinde en önemli araçlardan biri de disiplindir. Genel toplum düzeni ceza hukuku normları ile korunurken kamu hizmetinin yerine getirilmesinde düzenin sağlanması ise disiplin ile olmaktadır⁴. Disiplin ile sağlanmak istenen amaç, kamu kurumunda düzen ve verimlilik sağlanarak kamu düzeninin sağlanmasıdır. Kamu düzeninin sağlanması halinde eğitim, koruma, topluma yeniden kazandırma halleri kendiliğinden gerçekleştirilmiş olacaktır⁵. Bu

¹ **CENTEL, Nur**, “İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararları Işığında Tutuklama Hukukuna Eleştirel Yaklaşım”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 17, S. 1-2, s. 50.

² **KARALI, Kevser**, “Yargıtay’ın Hükmen Tutukluluk İçtihadına Eleştirel Bir Yaklaşım”, Ankara Barosu Dergisi, C. 79, S. 3, 2021, s. 323.

³ <https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss710m.htm>, e.t. 05.04.2024.

⁴ **PINAR, İbrahim-ÇALIŞKAN, Öner**, Açıklamalı İçtihatlı Disiplin Suç ve Cezaları & Disiplin Soruşturması, 2. Baskı, Ankara, 2020, s. 23.

⁵ **HATİPOĞLU, Mehmet-SARICALAR, Ahmet Cahit**, “Memur Disiplin İşlemlerinde Amaç Unsuru”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 28, S. 2, 2020, s. 678.

sebeple infaz kurumlarında disiplin sağlanmasının 6nemi g6z ardı edilemeyecek kadar b6y6kt6r.

Disiplin cezalarının yerine getirilmesinde mahk6mun şartları dikkate alınmalıdır. Yetişkinlere uygulanan cezalar ile 6ocuklara uygulanan cezaların farklı olması adalet sistemine olan g6ven duygusunu g6çlendirecektir. Bu sebeple kanun koyucu da infaza ilişkin yapmış olduğu d6zenlemelerde bu hususu g6zetmiştir. Mahk6mların dış d6nya ile bağlantılarının ger6ekleşmesi, infaz kurumunda ge6ireceği zamanın belirlenmesi ve sosyalleşmeleri gibi pek 6ok durum bakımından disiplin cezası almamaları onlar a6ısından 6onemlidir. İdarenin de ceza verme eğilimin y6ksek olmaması, daha insancıl ve onur koruyucu şekilde, karşılarındaki mahk6mların insan olduğunu unutmadan, disiplin cezalarının verilmesi ve yerine getirilmesi gerekmektedir. Ayrıca disiplin soruşturmasında gerekli incelemenin yapılması ve bunun sonucunda kişilere disiplin cezası verilmesi gerekmektedir.

Bu tez 6alışmamızda da bahsedilen hususlar iki temel başlık altında toplanmış olup ilk b6l6mde disiplin hukuku, disiplin cezalarının verilmesi ve kaldırılması ile kişiler 6zerindeki etkileri incelenecektir. İkinci başlıkta ise; yetişkinler hakkında verilen disiplin cezaları ile 6ocuklar hakkında verilen disiplin cezaları incelenecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

DİSİPLİN HUKUKUNA İLİŞKİN GENEL ÇERÇEVE

I. DİSİPLİN CEZALARININ TANIMI VE AMACI

Disiplin; etimolojik köken olarak “disciple” kökünden gelmekte olup, hukuki anlamda istenilmeyen eylemlerin neticesinde uygulanan yaptırımlar olarak ifade edilebilir⁶. Disiplin hukuku, temelde üst bir kavramı ifade etmektedir⁷. Bu kavramın içerisinde memur disiplin hukuku, ceza infaz kurumları disiplin hukuku, askeri disiplin hukuku gibi alt sınıflandırma başlıkları bulunmaktadır. Bu sebeple de karma bir hukuki alandandır. Disiplin hukukunun içerisinde disiplin suçları ve cezaları bulunmaktadır. Disiplin suçları; kamu hizmetinin düzenli bir şekilde hizmetten faydalananlara iletilebilmesi için kurum iç düzenini, işleyişini, disiplini, durumunu düzenleyen normlara aykırı hareketler olarak ifade edilebilir⁸.

Disiplin cezası ise temelde bir idari yaptırım türüdür. İdari yaptırım; yasaların açıkça yetki verdiği ya da yasaklamadığı hallerde idarenin herhangi bir yargı kararı almadan idare hukuku usullerini dikkate alarak uyguladığı yaptırımlara denmektedir⁹. Bu sebeple disiplin cezaları, idari organlar tarafından verilmesi ve kamu hizmetinin eksiksiz şekilde yerine getirilmesinde uygulandığından idari yaptırım olarak nitelendirilir¹⁰. Kelime itibari ile disiplin cezası ise, disiplin suçu olarak öngörülen eylemlerin gerçekleşmesi sonucunda uygulanan yaptırım şeklinde ifade edilir. Diğer bir ifade ile kurumların iyi bir şekilde işleyebilmesi, kamu hizmetinin gerektiği şekilde

⁶ **SANCAKDAR, Oğuz-TEPE, İlker**, “Alman Federal Disiplin Kanunu ve İdari Disiplin Soruşturmasının Temel Esasları”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 69, S. 1-2, s. 251.

⁷ **GÜVEYİ, Ümit**, “Memur Disiplin Hukukunda Mobbing”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 17, S. 1-2, s. 1463.

⁸ **AKYILMAZ, Bahtiyar**, “Anayasal Esaslar Çerçevesinde Kamu Personeli Disiplin Hukuku ve Uygulamadaki Sorunlar”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 6, S. 2, 2002, s. 4.

⁹ **ASLAN, M. Yasin**, “İdari Yaptırımlar”, TBB Dergisi, S. 85, 2009, s. 177.

¹⁰ **OĞURLU, Yücel**, İdari Yaptırımlar Karşısında Yargısal Koruma, Ankara, 2000, s. 104-105.

ilerleyebilmesi için öngörülen kurallara aykırı hareket edilmesi halinde disiplin cezası öngörülebilecektir¹¹.

Disiplin cezaları bir idari işlemdir ve idare hukuku alanında bulunmaktadır. İdari işlem olmasından dolayı da yetki, şekil, hukuka uygunluk, konu, sebep ve amaç unsurları bakımından incelenmelidir¹². Ancak cezalandırma amacı güttüğü de dikkate alındığında ceza hukuku ile çok iç içe geçmiştir. Ceza hukuku, toplum düzenine aykırı olarak hareket eden kişileri cezalandırmaktayken disiplin cezaları ise kurum düzenine aykırı hareket edenleri cezalandırır. Bu bakımdan benzerlik göstermektedir. Ancak farklılıklar da bulunmaktadır. Örneğin disiplin suçu işleyen kişi, tutuklu ya da mahkûm değildir. İşleyenler hakkında adli sicile kayıt tutulmaz. Kişinin disiplin cezası alması için söz konusu kanunun geçerli olduğu kurumlarda ya da mesleklerde kişilerin olması aranır. Ayrıca disiplin cezasını veren ve uygulayan otoriteler ile ceza hukukunda ceza verilmesine ve uygulanmasına karar veren otoriteler farklılık göstermektedir¹³.

Disiplin cezalarının temel amacı, kamu hizmetinin etkin ve verimli bir biçimde ilerlemesini sağlayarak düzeni sağlamaktır. Ancak bu amacın gerçekleşmesi için kendisine disiplin cezası verilen kişinin bu cezayı tam anlamıyla anlayabilecek nitelikte olması gerekir. Bu şekilde bir zihin yapısına sahip olmayan kişiye verilen disiplin cezası amacına ulaşamayacaktır¹⁴.

Ceza infaz kurumlarında verilen disiplin cezalarının amacı ise Preveze'ye göre, *“Bir futbol maçındaki hakemin düdükle çalmasıdaki amacın oyunu durdurmak değil, devamını sağlamak olduğu gibi, disiplin ceza ve tedbirlerinin amacı da infaz sürecinin sağlıklı bir şekilde devamını temin etmektir”*¹⁵. Disiplin cezaları tıpkı

¹¹ GÜNAL, Yılmaz, “Disiplin Cezaları”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi, C. 13, S. 12, 1958, s. 190; TORTOP, Nuri, “Disiplin, Disiplin Cezaları ve Disiplin Suçları”, Amme İdaresi Dergisi, S. 16, 1983, s. 90; AKYILMAZ, s. 3.

¹² ÇINARLI, Serkan-AZAK, Kerim, “Disiplin Cezalarında Gerekçe İlkesi”, Danıştay Dergisi, S. 153, 2021, s. 117.

¹³ GÜNAL, s. 191-193.

¹⁴ HATİPOĞLU-SARICALAR, s. 678.

¹⁵ PREVEZE, Levent, Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlülere Yönelik Disiplin Soruşturması Süreci, Ankara, 2017, s. 31.

Preveze'nin de ifade ettiği gibi infaz sürecinin bir düzen içerisinde, disiplinli şekilde devamını sağlamakta önem arz etmektedir. Düzen kavramından anlamamız gereken, ceza infaz kurumları teşkilatını ortaya koyduğu “ıslah” temelli ve gelişen bir güvenliğe dayalı hayat düzenidir¹⁶. Bu bakımdan bu ifade sığ bir kavramı ifade etmemektedir. Düzenin amacı iyileştirmek; yöntemi ise dinamik, değişen bir güvenlik biçimidir. Disiplin ise; ceza infaz kurumlarının amacına uygun olarak, kurumun şartlarına uyum sağlanmasını, tüm ayrışmalara rağmen ortak bir noktada buluşulmasını sağlamak suretiyle düzeni sađlamaktır¹⁷. Bu bakımdan disiplinin ortaya konmasındaki asıl amacın düzenin korunmasını sağlamak olduğu görülmektedir.

Disiplin cezalarının temel amacının hükümlünün ıslahı, topluma sağlıklı şekilde tekrar kazandırılması ve ceza infaz kurumunun düzenini sağlamaktır. Örneğin çalışma yükümlülüğu getirilen bir hükümlünün buna karşı gelmesi halinde disiplin cezası ile bu durum zorlayıcı hale gelecektir. Çünkü çalışma yükümlülüğu topluma yeniden kazandırma amacı taşımaktadır. Bu yükümlülüklere uyum sağlamayarak karşı gelen kişilere disiplin cezasının uygulanması amacı da onların, Amerikalı kriminolog Clemmer'e göre hükümlülerin dünyasında geçerliliğe sahip olumsuz bir sosyalleşme usulü olan cezaevilileşmesinin önüne geçmektir¹⁸.

Özetle disiplin cezalarının verilme amacı; düzene uygun olmayan hükümlü davranışlarının değiştirilmesi, onların kişisel gelişimine katkı sağlanması, geçerli toplum kurallarının özümsemesi gibi kazanımlar sağlayan bir eğitme süreci olarak görülmelidir¹⁹.

Elbette düzen ve iyileştirme sağlanırken hükümlülere anlayışlı davranılmalıdır. Hükümlüler ile sağlıklı ve iyi iletişim kurulması disiplin ve düzenin sağlanması için

¹⁶ **PREVEZE**, s. 16.

¹⁷ **PREVEZE**, s. 16.

¹⁸ **CLEMMER, Donald**, “The Prison Coomunty”, New York, 1940, akt. **DEMİRBAŞ, Timur**, “Cezaevlerinde Yeniden Sosyalleştirme (Tretman) Sorunları”, İnfaz Hukuku Sorunları, Probleme des Strafvollzugrechts, Alman Kültür Merkezi ve Başkent Üniversitesi tarafından 24/25.11.2000 tarihinde Düzenlenen Sempozyum, Ankara, 2001, s. 406.

¹⁹ **PREVEZE**, s. 16-17.

oldukça önemli bir yaklaşımdır²⁰. Çünkü infaz süreci devamlı bir süreçtir. Baştan sona birlikte değerlendirilmesi gerekir. İlk kez disiplin cezası gerektiren fiili işleyen kişilere disiplin cezası vermek yerine süreçte o kişinin bir daha bu cezayı gerektiren fiili yapmayacağı kanaati oluşursa bu durumda hükümlünün uyarılması ilk tercih olmalıdır. Doğrudan disiplin cezası verilmeye yönlendirilmesi halinde bu durum hükümlü üzerinde negatif etkiler yaratabilir. Bu da infazın amacının gerçekleşmesinin önüne geçer. Bu sebeple idarecilerin disiplin cezası verirken fayda-zarar analizi yapmaları önemli bir husustur²¹.

II. DİSİPLİN CEZALARININ VERİLMESİNDE GÖZETİLECEK TEMEL İLKELER

İnfaz ile ilgili kanunun 6. maddesinde infazın; hükümlülerin güvenli bir şekilde ve firar etmelerini engelleyecek önlemler alarak düzen, güvenlik ve disiplin çerçevesinde tutulması temel ilkeleri gözetilerek yapılması gerektiği ifade edilmiştir. 1982 Anayasası'nın 17. maddesinde “Kimsenin insan haysiyeti ile bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamayacağı” ilkesi öngörülmüştür. Yine Anayasa'nın 38. maddesinde “Suç ve Cezalara İlişkin Esaslar” bölümünde düzenlenen “İdare, kişi hürriyetini kısıtlayamaz.” maddesi ile disiplin cezalarının kişi hürriyetini engellemeyeceği belirtilmiştir. Suçta ve cezada orantılılık, kanunilik, şahsılık gibi ilkeler de disiplin cezalarının verilmesi kriterlerindendir. Keza AİHS'nin 3. maddesinde ise “Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz.” düzenlemesi öngörülmüştür. Bu bakımından ceza infaz kurumunda bulunan hükümlü ve tutukluların hakları Anayasa, AİHS ve infaz ile ilgili kanunda koruma altına alınmıştır. Bu açıklamalar ışığında ceza infaz sürecinin etkili ve iyileştirici olabilmesinin iki ayağı vardır. Bunlardan birincisi; hükümlü ve tutukluların haklarının korunmasıdır. İkincisi ise infaz kurumunun bir düzen içerisinde disiplinin ve güvenliğinin sağlanmasıdır²². İkisi arasında dengenin sağlanabilmesi bazı

²⁰ ÖZBEK, Veli Özer, İnfaz Hukuku, 17. Baskı, Ankara, 2023, s. 245.

²¹ ARAS, Bahattin-GÜVERCİN, Sezgin, İnfaz Hukuku, Ankara, 2021, s. 282.

²² ARAS, Bahattin, “Hükümlü ve Tutukluların Disiplin Soruşturmalarına İlişkin Temel Esaslar”, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, S. 1, 2023, s. 5.

kıstaslar gerek mevzuatımızda gerekse uluslararası sözleşmeler ile belirlenmiştir. Burada yer alan ifadeler disiplin cezalarının ne şekilde verileceği ile ilgili de yol gösterici niteliktedir.

A. KANUNİLİK İLKESİ

Kanunilik ilkesi, Anayasa'nın 2. maddesinde ifade edilen hukuk devleti olma ilkesi ile güvence altına alınmıştır. İlâveten Anayasa'nın 38. maddesinde düzenlenen "Suç ve Cezalara İlişkin Esaslar" başlığında bu ilkeye ilişkin bilgilere daha ayrıntılı şekilde yer verilmiştir. Tezimizin konusu bakımından bizi daha çok ilgilendiren ilkenin "İdare, kişi hürriyetinin kısıtlanması sonucunu doğuran bir müeyyide uygulayamaz." olduğu söylenebilir. Bu hüküm ile kanun koyucu yürütmenin keyfilğini ortadan kaldırmaya çalışmış, kanunilik ilkesine dikkat çekmiştir.

Kanunilik ilkesi, suçta ve cezada kanunilik ilkesini içerisinde barındırır ve hiç kimseye kanunda suç olarak tanımlanmayan davranıştan dolayı yine kanunda tanımlanmayan bir ceza verilememesi anlamına gelir²³. Bu bakımdan hangi eylemlerin yasak davranışlar olduğunun hiçbir duraksamaya yer vermeyecek şekilde açık, anlaşılır, sınırlarının belirli olması gerekmektedir²⁴. Böylece kişiler gerçekleştirecekleri eylemlerin hangisinin suç oluşturup oluşturmayacağını veya hangisinin ceza gerektirip gerektirmeyeceğini önceden görmüş olacaktır.

Kanunilik ilkesi öncelikli olarak bireyin davranışı gerçekleştirdiği zamanda suç teşkil etmeyen eylemden cezalandırılmaması güvencesini sağlamaktadır. Kişi suç teşkil etmeyen dönemde işlemiş olduğu eylemden kaynaklı mahkeme önünde yargılanmayacaktır²⁵. Bu durumda hukuki güvenlik sağlanmış olacaktır. Çünkü hukuki güvenlik, kanunlarda yapılan değişikliklerden dolayı hukuki istikrarı ve belirliliğini yok eden kuralların koyulmasının önüne geçilmesini sağlayarak kanunların geriye yürütmesini engelleyip kişilerin temel hak ve özgürlüklerinin

²³ **AKYILMAZ, Bahtiyar-SEZGİNER, Murat-KAYA, Cemil**, Türk İdare Hukuku, 17. Baskı, Ankara, 2023, s. 743.

²⁴ AYM, 2018/107 E. 2018/114 K. 20.12.2018 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 10.05.2024.

²⁵ **SABİR, Alim**, Kanunilik İlkesinin Uluslararası Hukuktaki Yansımaları, Ankara, 2022, s. 25.

korunması anlamına gelmektedir²⁶. Böylece kanunilik ilkesi ile kişilere geçmişe yönelik bir koruma sağlanmış olmaktadır.

Kanunların yalnızca şekli bakımından kanun olarak düzenlenmesi yeterli değildir. İçerik olarak da neyi ifade ettiğinin anlaşılması gerekmektedir. Bu bakımdan kanun düzenlemesinden hangi fiilin hangi hukuki yaptırımını gerektirdiğinin belirli bir açıklıkta ve kesinlikte olması beklenir²⁷. Birden fazla anlama gelecek ifadelerden, deyimlerden kaçınılması gerekmektedir. Özellikle idarenin keyfi olarak kullanabileceği yoruma açık düzenlemelere kanunda yer vermemesi daha doğru bir yaklaşım olacaktır²⁸.

Kanunilik ilkesinin bir gereği de kıyas yapılamamasıdır. Kıyas; bir olaya ilişkin kanun hükmünün, kanunun düzenlememiş olduğu benzer bir olaya uygulanması anlamı taşır²⁹. İdarenin kıyas ile disiplin cezası uygulaması, idareye çok geniş yetki verme anlamına gelecek olup idarenin keyfiliği ile sonuçlanabilecektir. Bu sebeple kanunilik ilkesinin uygulanması oldukça önemlidir. İnfaz ile ilgili kanunun yayımlanan ilk şeklinde disiplin cezaları için “37 ilâ 46’ncı maddelerde yer alan eylemlerin tanımına uymayan ve kanunda tanımları yapılmamış olan eylemler, nitelik ve ağırlıkları bakımından bunlara benzediklerinde, aynı maddelerdeki disiplin cezaları ile karşılanırlar.” şeklinde düzenlemeye gidilmişti. Ancak bu madde ceza normlarının kıyas yoluyla genişletilemeyeceği yasağının ihlali anlamına geldiği, kanunda suç teşkil etmeyen fiil ile ceza verilebilme ihtimalinin önünü açtığı gerekçesi ile Anayasa Mahkemesi kararı ile iptal edilmiştir³⁰.

²⁶ ALTUNDİŞ, Mehmet, “Hukuki Güvenlik İlkesi”, Yasama Dergisi, S. 10, 2008, s. 61.

²⁷ AYM, 2013/28 E. 2018/106 K. 20.12.2018 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 10.05.2024.

²⁸ KOLCU, Selahattin, “Ceza Hukukunda Kanunilik İlkesinin Unsuru Olan Belirlilik İlkesi”, Fasikül Hukuk Dergisi, C. 8, S. 76, 2016, s. 16.

²⁹ HÜSEYİNOĞLU, Emin, “Yargı Kararları Işığında Disiplin Hukukunda Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesi”, TBB Dergisi, C. 34, S. 158, 2022, s. 116.

³⁰ AYM, 2013/28 E. 2013/106 K. 03.10.2013 tarihli karar, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>, e.t. 10.01.2024.

B. ÖLÇÜLÜLÜK İLKESİ

Ölçülülük ilkesi Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilmiştir. Bu maddeye göre “Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.” şeklinde düzenlenmiştir. Ayrıca verilen disiplin cezasının ölçülü olması Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen hukuk devletinin de bir gereğidir. Eylem ile yaptırım arasında bulunması gereken adil denge ölçülülük olarak ifade edilir³¹.

Ölçülülük ilkesi, idarenin vermiş olduğu sınırlayıcı kararlar ile temel hak ve özgürlükler arasında makul bir dengenin kurulması anlamına gelir. Verilen cezanın elverişli, orantılı ve gerekli olması gerekir. Elverişlilik, sınırlamanın amaca ulaşmasında kullanılan aracın yeterli olmasıdır. Sınırlamada kullanılan aracın yeterli olmasının yanı sıra amacın gerçekleşmesi için zorunlu olması gerekir. İlâveten bireyin menfaati ile kamu yararı arasında bir dengenin, oranın olması gerekir³². Anayasa Mahkemesi de ölçülülük ilkesini; elverişlilik, zorunluluk, amaç ile aracın orantılı olması, getirilen yükümlülüğün ölçüsüz olmaması şartlarına bağlamıştır. Bu bakımdan verilen disiplin cezalarının son çare olması gerekmektedir. Ceza verilmesi sebeplerinin de amaç ile orantılı olması, hükümlüye sınırsız bir yükümlülük getirmemesi gerekmektedir. Anayasa Mahkemesi'nin vermiş olduğu bazı kararlarda bu hususa özellikle dikkat çektiği görülmektedir³³.

İnfaz kurumlarında hükümlü ve tutuklulara verilen disiplin cezalarının ölçülü olması şarttır. Disiplin cezalarının hükümlülerin topluma kazandırılması ve infaz kurumunun düzeni için bir araç olduğu unutulmamalıdır. Bu amaca uygun olarak disiplin cezalarının verilmesi ve uygulanması şarttır.

³¹ D. 12. Daire E. 2015/2837, K. 2015/4660, 09.09.2015 tarihli karar, www.lexpera.com, e.t. 11.05.2024.

³² **OĞURLU, Yücel**, Karşılaştırmalı İdare Hukukunda Ölçülülük İlkesi, Ankara, 2002, s. 35-38.

³³ Mehmet Emin Ekinci Başvurusu, Başvuru No: 2019/40323-16.03.2023 tarihli karar; Arif Sezgin Başvurusu, Başvuru No: 2019/16653-11.07.2023 tarihli karar, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>, e.t. 04.01.2023.

C. ŞAHSİLİK İLKESİ

Anayasa'nın 38. maddesinde ceza sorumluluğunun şahsi olduğu belirtilmiştir. Gerek Anayasa Mahkemesi gerekse Danıştay, bu maddenin düzenlenmesinde idari ve ceza yaptırımları arasında bir fark bulunmadığından bu ilkenin disiplin cezalarına da uygulanması gerektiğine karar vermiştir³⁴.

Şahsilik ilkesi, Anayasa Mahkemesi'nin vermiş olduğu kararlarda, kimsenin bir başkasının işlemiş olduğu fiilden sorumlu tutulamayacağı yalnızca kişilerin kendi işledikleri fiillerden sorumlu tutulacağı şeklinde ifade edilmiştir³⁵.

Ç. SAVUNMA ALINMASININ ZORUNLU OLMASI İLKESİ

Disiplin soruşturmasının belki de en önemli ilkesi savunma alınmadan cezanın verilemeyeceğidir. Disiplin soruşturması yapılanlara, atfedilen fiilin niteliği ve neticeleri anlatılarak savunmalarını kuruma iletmeleri aksi durumda bu haklarından vazgeçmiş sayılacakları yazılı olarak bildirilir. Savunma yazılı ya da sözlü şekilde verilebilir. Sözlü savunmanın yapıldığı tutanak ile belirtilir.

Türkçe bilmeyen kişiler ile sağır ve dilsizlerin savunmaları tercüman vasıtasıyla alınır. Türkçe bilmeyen hükümlülere devlet tercüman desteği sağlamaktadır. Ancak kendini başka dilde daha iyi ifade edeceğini söyleyen mahkûm hakkında Ceza Muhakemesi Kanunu'nda bulunan hüküm doğrultusunda yaklaşılmalıdır³⁶. Fakat bu hükmün uygulanmasında ülkemizin konumu da dikkate alındığında bazı riskleri de beraberinde getireceği düşünülebilir. Verilecek disiplin cezasının soruşturulması sürecinin uzaması, sürüncemede bırakılması, ideolojik yaklaşımlara sebebiyet vermesi

³⁴ D. 14. Daire E. 2015/5909, K. 2018/5307, 19.09.2018 tarihli karar; D. 14. Daire E. 2015/264, K. 2018/4965, 03.07.2018 tarihli karar; AYM GK. E. 2011/105, K. 2012/38, 15.03.2012 tarihli karar, www.lexpera.com, e.t. 11.05.2024.

³⁵ AYM GK. E. 2013/43, K. 2013/168, 26.12.2013 tarihli karar, www.lexpera.com, e.t. 11.05.2024.

³⁶ CMK, md. 202: "Üzerine sözlü savunmasını, kendisini daha iyi ifade edebileceğini beyan ettiği başka bir dilde yapabilir. Bu durumda tercüme hizmetleri, beşinci fıkra uyarınca oluşturulan listeden, sanığın seçeceği tercüman tarafından yerine getirilir. Bu tercümanın giderleri Devlet Hazinesince karşılanmaz. Bu imkân, yargılamanın sürüncemede bırakılması amacına yönelik olarak kötüye kullanılamaz".

gibi hususlar gündeme gelebilir³⁷. Ancak mahkûmun kendini daha iyi ifade edebileceği dilde savunmasını yapması makul dengenin korunması ve disiplin soruşturmasının daha sağlıklı ilerlemesini sağlayacaktır.

İnfaz ile ilgili kanunun 47. maddesinin 4. fıkrasında yer alan savunma alınmadan ceza verilemeyeceği hususu ile bu ilkenin uygulanmasının infaz kurumunda çok önemli olduğuna tekrardan dikkat çekilmiştir.

D. EŞİTLİK İLKESİ

Eşitlik ilkesi Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre devlet organları ve idari makamlar, yaptıkları bütün işlemlerde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadır. Benzer disiplin suçlarına ilişkin eylemleri işleyenler aynı disiplin cezası ile cezalandırılmalıdır³⁸. Kişilerin statü ve durum farklılıkları dikkate alınarak disiplin cezası öngörülmesi eşitlik ilkesine aykırılık teşkil edecektir³⁹.

E. BAŞVURU YOLLARININ GÖSTERİLMESİ İLKESİ

İdari işlemlere karşı başvuru yollarının gösterilmesi, hukuk diline yabancı kişilerin hak arama kapsamında hangi yolları izleyeceğinin belirtilmesini ifade eder. Başvuru yollarının gösterilmesi, hak arama özgürlüğünün sağlanması ve idarenin keyfilığının, takdir yetkisinin doğru kullanımını denetleme amacını da taşır. Bu bakımdan başvuru yollarının gösterilmesi, kişilere idare karşısında haklarının korunacağına dair güvence verme görevi de taşımaktadır⁴⁰.

Başvuru yollarının gösterilmesi ilkesi Anayasa'nın 40. maddesinde düzenleme alanı bulmaktadır. Bu maddeye göre, “Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun

³⁷ **BEYOĞLU, Cem Ümit**, “AİHM İçtihatları Işığında Tercümandan Yararlanma Hakkı”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, C. 9, S. 35, 2018, s. 315.

³⁸ **BOZ, Selman Sacit**, “Memur Disiplin Hukukuna Hâkim Olan Temel İlkeler”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 25, S. 2, 2017, s. 33-34.

³⁹ D. 5. Daire E. 2016/16800, K. 2020/5353, 23.11.2020 tarihli karar, www.lexpera.com, e.t. 11.05.2024.

⁴⁰ **ŞANLI ATAY, Yeliz**, “İdari İşlemlerde Başvuru Yollarının Gösterilmesi Yükümlülüğü”, TBB Dergisi, C. 24, S. 96, 2011, s. 293-294.

yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır.” Bu durumda başvuru yolları gösterilmeden yapılan işlemler anayasaya aykırı nitelikte işlem halinde gelecektir.

F. UYGUNLUK VE BİREYSELLEŞTİRME İLKESİ

Disiplin cezasının verilmesinde göz önüne alınması gereken bir diğer ilke de uygunluk prensibidir. Bu ilkeye göre hükümlü, kusuru ile disiplin cezasını gerektirir eylemi işlemesi halinde; işlemiş olduğu disiplin cezası verilebilecekken verilmeyebilir. Disiplin cezasının verilmesi zorunlu değildir. Hükümlünün ikazı yeterli görülürse disiplin cezasından vazgeçilebilir⁴¹. Burada yetki infaz kurumu personellerindedir. Hükümlü hakkında hangisinin daha faydalı olacağı uygun görülürse o yönde takdir yetkisi kullanılmalıdır. Takdir yetkisini kullanırken personeller karşılarındaki mahkûmların insan olduğunu unutmamalı, sağduyulu ve olgun şekilde mahkûmlara yaklaşmalıdır⁴².

Disiplin cezaları verilirken bireyselleştirilmesi gerekir. Bireyselleştirme, infaz ile ilgili kanunun 37. maddesinde hükümlülerin mevzuatta belirlenen davranışları kusurlu şekilde ihlal etmesi hallerinde fiilin niteliği ve ağırlığına göre disiplin cezası verileceği şeklinde düzenlenmiştir. Mahkûmların disiplin cezasını gerektirir eylemi gerçekleştirmesi hallerinde tipik eylem ile birlikte 37. maddenin birlikte değerlendirilmesi gerekir. Aksi halde doğrudan, herhangi bir bireyselleştirme yapılmadan mahkûmlar üzerinde uygulanmasının olumsuz sonuçlar doğuracağı açık olup, infazın temel amacı olan topluma yeniden kazandırma ve önleme sekteye uğrayacaktır. Kişinin daha önce disiplin cezası alıp almadığı, cezayı gerektirir eylemi işlerken kastının ne olduğu gibi hususlara dikkat edilmesi gerekir. Bireyselleştirme yapılırken adil ve ölçülü olunmalıdır⁴³. Burada ceza infaz kurumu personellerine bu infazın hedefinin ne olduğunun anlatılması ve bu konuda eğitim verilmesi çok önemlidir. Aksi halde infazın amacı sekteye uğrayacaktır⁴⁴.

⁴¹ DEMİRBAŞ, Timur, İnfaz Hukuku, 9. Baskı, Ankara, 2023, s. 512.

⁴² DEMİRBAŞ, İnfaz Hukuku, s. 389.

⁴³ ARAS-GÜVERCİN, s. 284.

⁴⁴ ARAS-GÜVERCİN, s. 282-283.

III. DİSİPLİN SORUŞTURMASI

İnfaz hukukunu temelde maddi infaz hukuku ve idari infaz hukuku olarak ayırmak mümkündür. Maddi infaz hukuku; yaptırımlar, şartlı tahliye, cezanın ertelenmesi gibi hususları kapsarken idari infaz hukuku ise ceza infaz kurumu idaresi, infaz kurumunun teşkilatlanması, infaz kurumunda bulunan tutuklu ve hükümlülerin hakları, disiplin işlemleri gibi hususları kapsar⁴⁵. Çalışmanın konusu olan disipline ilişkin bilgiler aslen idari infaz hukukunun konusu olup idare hukuku ile ceza hukukunun kesişiminde bulunmaktadır. Bu nedenle disipline ilişkin bilgilerin tamamen ceza hukuku kurallarına tabii olduğunu söylemek doğru olmayacaktır. Keza disiplin genel itibari ile çalışma düzeninin sürdürülmesi, devlet onurunun sağlanması, devletin itibarının korunması açısından kamu hizmetlerinde etkinliği, sürati ve verimliliği sağlayan bir araç olarak tanımlanabilir⁴⁶. Diğer bir ifade ile disiplin hukuku, kamu hizmetinin yürütülmesinin noksansız şekilde olmasını amaçlar ve daha çok hiyerarşik amirin takdirine bırakılmış bir alandır. Disiplin cezaları daha çok bir kurumun iç işleyişini ilgilendiren hususlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeple bir kişinin ceza yargılamasından ceza almaması hallerinde dahi disiplin cezası öngörülebilmektedir⁴⁷.

Ceza infaz kurumlarında verilen disiplin cezalarının kimler hakkında uygulanacağı infaz ile ilgili kanunun düzenlenmesinde hükümlü odaklı şekilde yapılmıştır. Kanunun lafzında da disiplin soruşturmasına yönelik hükümlerde yalnızca “hükümlü” ibaresine yer verilmiştir. Düzenlemenin bu şekilde olması bu hususların yalnızca hükümlüler için uygulanacağı anlamına gelmemektedir. İnfaz ile ilgili

⁴⁵ **YERDELEN, Erdal**, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı, 31.05.2020-01.06.2020 tarihinde gerçekleştirilen 15. Türk Ceza Hukuku Günleri Tebliğler Kitabı, s. 109, <https://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=15.-tchg-teblig%CC%86ler-.pdf>, e.t. 04.04.2024

⁴⁶ **PAZARCI, Şevki**, “Belediyelerde Disiplin Suç ve Cezaları”, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, C. 1, S. 4, 1992, s. 35.

⁴⁷ **PINAR, İbrahim-ÇALIŞKAN Öner**, Açıklamalı-İçtihatlı Disiplin Suç ve Cezaları & Disiplin Soruşturması, 2. Baskı, Ankara, 2020, s. 175-176.

kanunun 116. maddesinde tutukluların yükümlülükleri belirlenmiştir. Bu yükümlülükler arasında disiplin cezalarına ilişkin hususların kıyasen tutuklular hakkında da uygulanacağı düzenleme altına alınmıştır⁴⁸. Keza tutuklu ve hükümlülerin infaz hâkimliğine idarenin yaptığı faaliyetlere karşı şikayet ve itirazda bulunma hakkı bulunmaktadır. Buradan da söz konusu disiplin cezalarını içerir hükümlerin tutuklular hakkında da uygulanabileceği sonucu ortaya çıkmaktadır. Aksi halde infaz kurumlarının düzenin ve güvenliğinin bozulacağı aşikârdır. Bu sebeple disipline ilişkin işlemler tutuklular ve hükümlülere beraberce uygulanır.

İnfaz kurumunda verilecek disiplin cezalarına ilişkin düzenlemeler infaz ile ilgili kanunun 47. maddesinde düzenleme alanı bulmuştur. Kanun koyucuya göre disiplin soruşturması, mahkûmların diğer disiplin cezalarını gerektiren eylemlerinin öğrenilmesinden itibaren derhâl ve en geç beş gün içinde kurum en üst amirince atanan bir görevli tarafından soruşturmaya başlanır⁴⁹. Soruşturma en çok on beş gün içinde tamamlanır. İnfaz hâkimi onayı ile bu süre 7 güne kadar uzatılabilir. Bu süreler hak düşürücü sürelerdir. Bu sebeple süreler riayet edilmeksizin verilen disiplin cezaları hukuka aykırı olacaktır⁵⁰. Firar hâlinde bu süre hükümlünün yakalandığının öğrenildiği tarihte başlar. Düzenlenen rapor ve ekleri disiplin kuruluna sunulur. Keza Yargıtay bir kararında 17.04.2015 tarihinde başlanmış olmasına rağmen, soruşturma raporu ve eklerinin anılan Kanunun 47/3. maddesinde yer alan 7 günlük süre geçtikten sonra 24.04.2015 tarihinde disiplin kuruluna sunulmuş olması nedeniyle disiplin cezasının usul ve yasaya aykırı olduğuna ilişkin karar vermiştir⁵¹. Bu sebeple idarenin üzerine düşen sorumluluk söz konusu süreler uyma sorumluluğudur. Aksi halde verilen disiplin cezasının iptali gerekir.

Disiplin cezaları disiplin kurulunca evrak üzerinden görüşülerek en geç üç gün içinde karara bağlanır. Disiplin kurulu, yasada yazılı disiplin cezasının uygulanmasına

⁴⁸ ARAS, “Hükümlü ve Tutukluların Disiplin Soruşturmalarına İlişkin Temel Esaslar”, s. 13-14.

⁴⁹ Daha önce 2 gün olan bu süre 7242 sayılı 2020 tarihli kanun ile 5 güne çıkarılmıştır.

⁵⁰ **AKBULUT, Berrin-DEMİRKOL, Neslihan-TURAN, Taha Yasin**, İnfaz Hukuku, 2. Baskı, Ankara, 2023, s. 451-452.

⁵¹ Y. 1. CD. E. 2016/1794, K. 2016/1336, 21.03.2016 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama,e.t.23.02.2024>.

veya disiplin cezası verilmesine yer olmadığına karar verebilir. Disiplin kurulu kararları gerekçeli olarak yazılır ve kararda şikâyet mercii ve süresi açıkça gösterilir.

Kurumun iç düzeninin ve hükümlülerin yaşam ve beden bütünlüklerinin ciddi tehlike altında bulunması nedeniyle derhal tedbir alınması zorunlu olan hâllerde kurumun en üst amiri, 49. maddede belirtilen; hükümlünün bulunduğu yeri değiştirme, hükümlüyü infaz kurumun farklı yerlerine nakletme ve ciddi tehlike hallerinde kanunda belirtilmeyen tedbirleri de alarak soruşturmayı başlatır. Bu hâlde infaz hâkimine bilgi verilir. Tedbirler uygulanırken, bu tedbirlerin disiplin cezası niteliğinde olmaması gerekir. Ayrıca tedbirlerin gerekliliğinin olması ve orantılı şekilde uygulanması da şarttır. Kişilerin onurlarını zedeleyici tedbirlere başvurulmaması gerekir. Tedbir kapsamında hükümlüler hakkında hücreye kapatma niteliğinde tedbir alınması ya da hükümlünün tecrit edilmesi gibi durumlar kabul edilemez⁵². Hükümlüler hakkında hiçbir şekilde zincir ya da demire vurma tedbiri uygulanamaz. Kelepçe veya bedensel hareketleri kısıtlayıcı tedbirler sevk ve nakil esnasında, doktorun talimat ve gözetiminde olmak kaydıyla tıbbi sebeplerle ve diğer tedbirlerin yetersiz kalması durumunda mahkûmların başkalarına veya kendisine zarar vermesi hallerinde ya da eşyalara zarar vermesini önlemek maksadıyla infaz kurumun en üst amirin emri üzerine kullanılabilir. Çocuklar hakkında sevk ve nakil esnasında da olsa kelepçe tedbirine başvurulamaz. Ayrıca bu maddeye başvurabilmek için idari soruşturma yapmaya yetkili bir makamın bu tedbire başvurması gerekir. Yetkisi olmayan kişi ya da makamların bu konu hakkında soruşturmaya başlama yetkisi bulunmamaktadır⁵³.

Diğer cezalar ise disiplin kurulu tarafından verilir ve uygulanır. Disiplin soruşturması ise infaz ile ilgili kanunun 48/8. maddesinde getirilen düzenleme ile hükümlünün bağlı bulunduğu cezaevi disiplin kurulunca yapılır. Mahkûmun cezaevi sınırları dışındaki davranışları sebebiyle yapılan disiplin soruşturması, mahkûmun fiil öncesinde son olarak tutulduğu cezaevi disiplin kurulunca yapılır. 48/8. Madde de

⁵² **ARAS-GÜVERCİN**, s. 306.

⁵³ **YETGİN, Feridun**, Şemalî Pratik İnfaz Hukuku El Kitabı, 4. Baskı, Ankara, 2021, s. 948.

düzenlenen ise disiplin soruşturmasıdır. Bu sebeple bu disiplin cezalarının dışında kalan cezalar için disiplin kurulu soruşturma yapacaktır⁵⁴.

Kınama ve bir üst ceza olan bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma cezaları ile çocuklar hakkında verilen uyarma, kınama ve bazı etkinliklerden alıkoyma cezaları kurumun en üst amirince mahkûmlara tebliğ edilerek kişiler bilgilendirilir. Diğer disiplin cezaları da kurum en üst amirince görevlendirilen infaz ve koruma baş memuru tarafından hükümlüye bildirilir ve tebliğ edilir. Bildirim ve tebliğ, disiplin cezaları verilmeden önce uygulanır.

IV. DİSİPLİN CEZALARINDA GÖREVLİ MAKAMLAR

A. KURUM MÜDÜRÜ

Kurum müdürü, kurumun en yüksek amiridir. Kurum personeli üzerinde gözetim-denetim yükümlülüğü bulunmaktadır. Kurum görevlilerine verilen görevlerin yapılıp yapılmadığını gözetlemek ve denetlemek; kurumun hesap işleri ile iş yurtlarına ait hesap işlerinin işlerliği denetimini yapmak, hükümlülerin rehabilite edilmeleri, bilgi seviyelerinin yükselmesi, atölye çalışmaları, bireysel görevlerinin düzenlenmesi ve ilerletilmesini sağlamak için kanun hükümlerini uygulamak ve sağlık halleri ile yakın bir şekilde ilgilenmek şeklinde görevleri mevcuttur.

Kınama, uyarma, bazı etkinliklerden alıkoyma disiplin cezaları infaz kurumu en üst amirince verilir. Disiplin cezasına ilişkin soruşturma da yine kurumun en üst amiri tarafından yapılır. Bu bakımdan kurum müdürü, infaz kurumunda disiplin cezası verilmesinde direkt görev ve sorumluluk alan kişidir.

B. GÖREVLİ KURULLAR

1. İdare ve Gözlem Kurulu

İdare ve gözlem kurulu, hükümlüler hakkında temel kararların alınmasında yapı taşı olarak nitelendirilebilir. Müdür başkanlığında oluşturulan kurul; ikinci müdür (gözlem ve sınıflandırmadan sorumlu), ceza infaz kurumu doktoru, psikososyal

⁵⁴ **AKBULUT-DEMİRKOL-TURAN**, s. 453; **ÖZBEK**, s. 270.

serviste bulunan görevli, psikiyatrist, psikolog, teknik serviste görevli bir personel, öğretmen ve infaz koruma baş memurundan oluşur. Kurulun iyi hal değerlendirmesi yapacağı hallerde; Cumhuriyet Başsavcısı ya da görevlendireceği bir savcı kurula başkanlık eder. Bu durumda kurula Cumhuriyet savcısınca belirlenecek olan izleme kurulu üyesi ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı il veya ilçe müdürlüklerince görevlendirilen bir uzmanın katılımı ile toplanır.

İdare ve gözlem kurullarının özellikle iyi hâlin değerlendirmesi ve diğer bazı tedbirlerin yerine getirilmesinde kilit bir görevi bulunmaktadır. İdare ve gözlem kurulunun görevleri infaz ile ilgili yönetmeliğin 22. maddesinde açıkça düzenlenmiştir. Bu kurulun tarafsız ve yetkin şekilde doğru kararlar alması hükümlünün geleceği için çok önemlidir. Ancak idare ve gözlem kurulunun başkanının kurum müdürü olması ve kurum müdürünün de bahsedilen kurulda bulunan kişilerin amiri konumunda olması sebebi ile yeterince bağımsız olmadığından söz edilebilir⁵⁵. Bu sebeple daha tarafsız karar verilebilmesi açısından, müdür ile aynı hiyerarşik sistemde bulunmayan kişilerin idare ve gözlem kurulunda bulunması daha sağlıklı olacaktır.

İdare ve gözlem kurullarının görevleri incelendiğinde bu kurula çok geniş yetkiler verildiği görülmektedir. Bu yüzden takdir yetkisinin doğru kullanılması oldukça önemlidir. Yetkilerinin geniş olması aslında bu kurul ve aldığı kararlarla ilgili de tartışmaları beraberinde getirmektedir.

2. Disiplin Kurulu

Disiplin kurulu; ceza infaz kurumu müdürünce, idare memuru, kurum müdürü tarafından seçilen kurumda çalışan sosyolog, psikolog, psikiyatrist, çocuk gelişimi uzmanı ile öğretmen, atölye şefi ve sorumlu infaz ve koruma baş memurundan oluşur. Burada dikkat çekici olan kısım kurum ikinci müdürünün söz konusu kurulda

⁵⁵ **MANDIRACI, Berkay**, Türkiye’de Ceza İnfaz Politikaları ve Kurumlarına İlişkin Yapısal Sorunlar ve Çözüm Önerileri, İstanbul, 2015, s. 9.

bulunmamasıdır. Bunun sebebi disiplin soruşturmasının kurulun ikinci müdürünce yerine getirilmesidir⁵⁶.

Hükümlülere hücreye koyma disiplin cezalarını vermek ve kanunca belirtilen diğer hallerde disiplin cezalarının verilmesinde görev almak, kanunda belirtilen hallerde verilen disiplin cezalarının kaldırılmasında görev almak ve ayrıca hükümlülerce gönderilen veya hükümlülere gelen mektup gibi iletilerin, mektup okuma komisyonu tarafından sakıncalı bulunduğu hallerde, ilgililerine teslim edilip edilmemesine karar vermek gibi infaz ile ilgili kanunda yer alan görevleri bulunmaktadır.

C. DİĞER GÖREVLİ MAKAMLAR

1. Ceza Mahkemesi

İnfaz ile ilgili kanunun yorumlanmasında duraksama olması halinde ya da cezanın ertelenmesi veya durdurulmasına karar verilmesi için ceza mahkemesinden karar verilmesi istenebilir. Aynı zamanda savcıların cezaevlerine görevlendirilmesinde de yetkilidirler. İlaveten infaz hâkimlerinin vermiş olduğu disiplin cezalarına ilişkin kararlarında itiraz merciidir.

2. Cumhuriyet Savcısı

Mahkeme, kesinleşmiş ve yerine getirilmesini onayladığı cezaya ait verilen kararı Cumhuriyet Başsavcılığı'na iletir ve cezanın çektirilmesi savcı tarafından izlenir ve denetlenir. Savcının; kurumların kontrolünü, güvenliğini, ıslah çalışmalarını denetleme gibi görevleri bulunmaktadır. Kurumlardaki görevlilerin eğitimlerini yerine getirilmesini sağlar. Hükümlülerin sevk ve nakillerinin sağlanmasını yerine getirir⁵⁷. Demirbaş'a göre⁵⁸, savcılarının denetim yetkisi altında cezaevlerine emir ve talimat vererek cezaevi müdürü ile beraber cezaevini birlikte yönetmesinin önüne geçilmesi

⁵⁶ **AYHAN, Veli**, Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türkiye'de Ceza İnfaz Sisteminde Yapısal ve İşlevsel Dönüşüm (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020, s. 62-63.

⁵⁷ **ACUN, Necmi**, Ceza İnfaz Kurumu Yönetimi, 3. Baskı, Ankara, 2022, s. 254.

⁵⁸ **DEMİRBAŞ**, İnfaz Hukuku, s. 512.

gerekmektedir. Diğer halde kurum müdürü, Cumhuriyet savcısından geri planda kalacaktır.

3. İnfaz Hâkimliği

İnfaz hâkimliği 2001 yılında İnfaz Hâkimliği Kanunu ile kurulmuştur. İnfaz hâkimliği; infaz aşamasında şikâyetleri incelemek, itirazları değerlendirmek, karar vermek gibi temel görevleri bulunan bir kurumdur. Bu anlamda infaz hâkimliği, ceza infaz kurumlarının yargısal kontrol merciidir⁵⁹.

Hükümlü ve tutukluların infaz kurumuna kabulünden tahliye ve sevk işlemlerine kadar olan süreçte sağlıklarına ilişkin yapılan işlemler, çalıştırılmaları, açığa ayrılmaları, beslenmeleri, giydirmeleri gibi pek çok işleme karşı şikâyetleri inceleyerek karara bağlamak şeklinde görevleri bulunmaktadır. Keza İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun 4. maddesinde açıkça görevleri belirtilmiştir.

Tezimizin de konusu olan disiplin cezalarına ilişkin hususlarda ise infaz hâkimlerinin görevi; disiplin tedbirleri ve verilen disiplin cezalarına ilişkin şikâyetleri incelemek, bu şikâyetleri karara bağlamaktır. Belki de bu husus en önemli görevlerinden biridir. Keza verilen disiplin cezaları iyi hâli etkileyecek ve hükümlülerin infaz kurumundan ayrılma durumlarını belirleyecektir.

V. DİSİPLİN CEZALARININ KALDIRILMASI

Disiplin cezaları, infaz edildikten belli süre sonra kaldırılabilir. Kaldırılma süreleri, infaza ilişkin Kanunun 48. maddesinde belirtilmiştir. Bu süreler; kınama cezası için 15, bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma cezası için 1 ay, ücret karşılığı çalışılan işten yoksun bırakma cezası, haberleşme veya iletişim araçlarından yoksun bırakma veya kısıtlama cezası ve ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası 3 ay, hücreye koyma cezası 44. maddenin ikinci fıkrasındaki hâllerde 6 ay, üçüncü fıkrasındaki hâllerde 1 yıl, hücre cezasına karşılık ziyaretçi kabulünden yoksun

⁵⁹ ARAS, Bahattin, “İnfaz Hukukuna Egemen Olan İlkeler Işığında İnfaz Hakimlerinin Görev ve Yetkileri”, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 17, S. 2, 2022, s. 433.

bırakma cezası 44. maddenin 2. fıkrasındaki hallerde 6 ay, 3. fıkrasındaki hallerde 1 yıl olarak belirlenmiştir.

Kınama ve bazı etkinliklerden alıkoyma disiplin cezası, kurumun en üst amiri tarafından diğer disiplin cezaları ise disiplin kurulu tarafından kaldırılır.

Çocuk hükümlüler hakkında verilen disiplin cezaları; uyarma ve kınama cezaları kararlar birlikte, onarma, tazmin etme ve eski hâle getirme cezası 7 gün sonunda, harcamalarına sınır koyma cezası 30 gün sonunda, bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma cezası 30 sonunda, teşvik esaslı ayrıcalıkları geri alma cezası 30 gün sonunda, iznin ertelenmesi cezası 60 gün sonunda, kapalı ceza infaz kurumuna iade cezası 60 gün sonunda, odaya kapatma cezası 90 gün sonunda, kendiliğinden kalkmış sayılır.

Çocuğun bulunduğu kurumun disiplin kurulu, kurum kurallarına uyma, iyileştirme programında ilerleme veya verilen ceza ile amaçlanan sonucun gerçekleşmesi durumunda, çocuk hakkında verilen disiplin cezasını süre koşulu aranmaksızın her zaman kaldırabilir.

Disiplin cezalarının kaldırılmasında temel hedef; hükümlülerin şartlı salıverilme, açığa ayrılma, denetimli serbestlik müesseselerinden yararlanamayacak olmasıdır. Bunun sebebi disiplin cezası almış ve bu cezası kaldırılmamış olan hükümlünün “iyi hâlli” olarak değerlendirilemeyeceğidir⁶⁰.

VI. DİSİPLİN CEZALARININ TEKRARI

Cezaların infaz edildikten sonra kaldırılması ve iyi hâlin devamının sağlanması için verilen disiplin cezalarının üzerinden belli bir süre geçmelidir. Bu süreler bir önceki başlıkta incelenmişti. Söz konusu süreler geçmeden tekrar disiplin suçunu gerektiren eylemin işlenmesi halinde bir üst disiplin cezasının verilmesi gerekecektir. Üst cezanın belirlenmesinde infaz ile ilgili kanunun sıralaması dikkate alınmalıdır. Örneğin kınama disiplin cezasının verilmesi halinde tekrar kınama disiplin cezasının verilmesini gerektiren eylemin işlenmesi durumunda bu sefer bazı etkinliklere

⁶⁰ DEMİRBAŞ, İnfaz Hukuku, s. 407-408; ÖZBEK, s. 276.

katılmaktan alıkoyma disiplin cezası verilecektir⁶¹. Ancak önceden işlediği eylem ile sonradan işlediği eylem farklı bir disiplin cezasını gerektiriyorsa bu halde sonraki işlediği disiplin cezasının bir üst cezasını gerektirir disiplin cezası verilmelidir. Keza Yargıtay tarafından verilen bir kararda önceden verilen ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası olan mahkûmun daha sonra kınama disiplin cezasını gerektirir eylemi işlemesi halinde bu durumda hücreye koyma disiplin cezası verilmesini yerinde görmeyerek kınama disiplin cezasının bir üst cezası olan bazı etkinliklerden alıkoyma disiplin cezasının verilmesi gerektiğini söylemiştir⁶². Hükümün uygulanmasında tekrerr halinde kim tarafından cezanın verilmesi gerektiği soru işareti olarak karşımıza çıkmaktadır. Burada da bir üst ceza gerektiren halde söz konusu disiplin cezasını hangi makam veriyorsa o makamın vermesi gerekmektedir. Örneğin bazı etkinliklerden alıkoyma cezası gerektiren bir fiil olduğu ve hükümlünün, daha önceden disiplin cezasının bulunması hallerinde disiplin cezasının da olduğu belirtilerek disiplin kuruluna sevk edilmesi gerekir⁶³.

VII. DİSİPLİN CEZALARINA KARŞI ŞİKÂYET VE İTİRAZ

A. DİSİPLİN CEZALARINA KARŞI ŞİKÂYET

Ceza infaz kurumu işlemlerine karşı infaz hâkimliğine şikâyet yoluna başvurulabilir. İnfaz hâkimliğinin görev kapsamı çalışmamızın birinci bölümünde bahsedilmişti. Burada yalnızca disiplin cezalarına ilişkin olan kısım dikkate alınacaktır.

Haklarında disiplin cezası verilen hükümlüler 15 gün içerisinde infaz hâkimliğine şikâyetle bulunabilirler. Şikâyet, doğrudan infaz kurumuna yapılabileceği gibi Cumhuriyet Savcılığınca ya da infaz kurumu müdürlüğü aracılığı ile de yapılabilir. Şikâyeti yapmaya yetkili kişiler; hükümlünün eşi, kanuni temsilcisi, ayırt etme gücü olan çocuğu, annesi, kardeşi, babası, avukatı ya da infaz kurumu ve tutukevi

⁶¹ AKBULUT-DEMİRKOL-TURAN, s. 458.

⁶² Y. 1. CD. E. 2016/5881, K. 2017/142, 30.01.2017 tarihli karar, www.lexpera.com, e.t. 26.02.2024.

⁶³ AKBULUT-DEMİRKOL-TURAN, s. 459.

izleme kuruludur. İnfaz hâkimi, şikâyetin süresi geçmiş ya da açıkça dayanaktan yoksun ise esasa girmeden başvuruyu ret eder. Başka bir merciinin görevi kapsamında ise de o mercie gönderir⁶⁴. Hâkim yapılan şikâyet başvurusunu yerinde görürse işlemi iptal edebilir, faaliyeti durdurabilir ya da öteleyebilir; yerinde görmez ise başvuruyu reddeder⁶⁵.

İnfaz hâkimliklerinin yetki alanı belirlenirken Yargıtay içtihatları göz önünde bulundurulmalıdır. Buna göre infaz hâkimlikleri arasında meydana gelen uyuşmazlıklarda yetki, şikâyet konusu kararın yerine getirildiği yer infaz hâkimliğidir. Hükümlü başka bir yere sevk ya da nakil olsa dahi şikâyet konusunda işlem yapan infaz kurumunun bulunduğu yerdeki infaz hâkimliği yetkili olacaktır⁶⁶. Bu konuya ilişkin örnek verilecek olursa örneğin koşullu salıverilme ile serbest bırakılan hükümlü hakkında bu süre içerisinde bu konuya ilişkin şikâyetlerin incelenmesi koşullu salıverildiği yerde değil koşullu salıverilmenin infaz edildiği yer infaz hâkimliğince incelenecektir.

İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun 6. maddesine 2010 yılında eklenen düzenleme ile hâkimin karar verirken mutlaka mahkûmun savunmasını almak zorunda olduğu ve bu sebeple duruşma açabileceği ya da infaz kurumunda doğrudan da savunmasının alınabileceği düzenlenmiştir. Ayrıca hükümlünün veya tutuklunun savunması alınırken hazır bulunmak koşuluyla ve vekâletnamesini sunmak koşuluyla avukatıyla veya avukatı aracılığı ile de savunmasını yapması mümkün hale gelmiştir. Maddenin ilk halinde bu düzenleme bulunmamaktadır. Bu düzenlemenin getirilmesinde AİHM'in 2008 tarihinde vermiş olduğu Gülmez/Türkiye⁶⁷ kararında disiplin

⁶⁴ ÖZGENÇ, İzzet-ŞAHİN, *Cumhur*, İnfaz Hukuku, 2. Baskı, Ankara, 2019, s. 198.

⁶⁵ ÖZGENÇ-ŞAHİN, s. 199.

⁶⁶ ARAS, "İnfaz Hukukuna Hakim Olan İlkeler Işığında İnfaz Hakimliklerinin Görev ve Yetkileri", s. 434-435.

⁶⁷ Gülmez/Türkiye Kararı, Başvuru No: 16330/02, file:///C:/Users/HP/Downloads/CASE%20OF%20G%EF%BF%BDLMEZ%20v.%20TURKEY%20[Turkish%20Translation]%20by%20the%20Turkish%20Ministry%20of%20Foreign%20Affairs%20(2).pdf, e.t. 04.04.2024.

cezalarına yapılan itiraz ve şikâyetlerin duruşmasız yapılmasının AİHS 6.maddesinin ihlali anlamına geleceği yönündeki kararı etkili olmuştur⁶⁸.

İnfaz hâkimi gerekli görülen hallerde şikâyet edilen olay veya eylem hakkında kendiliğinden araştırma yapabilir ve ilgisi bulunanlardan bilgi ve belge talep edebilir. İlâveten cezaevi ve tutukevi ile ilgili yazılı olarak savcının da düşüncelerini alır.

Hâkimin kendiliğinden yapmış olduğu araştırmada; tanık dinlenebilir, bilirkişiye başvurulabilir, keşif raporu alınabilir⁶⁹.

Ayrıca cezanın infazı sırasında meydana gelen uyuşmazlıkları, cezaevinin iç işleyişini ilgilendirdiğinden bu konuya yönelik uyuşmazlıklarda herhangi bir mesai sınırı bulunmamaktadır. Bu konuya yönelik herhangi bir mesai sınırı olmadığını ve bu hususta Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerinin uygulanmasının mümkün olmadığına Yargıtayca karar verilmiştir⁷⁰. Bu sebeple söz konusu cezalara ilişkin sürelerin tatile denk gelmesi halinde uzaması mümkün değildir.

İnfaz hâkiminin incelemesinin sınırı yalnızca hukukilik denetimidir⁷¹. Hâkim, infaz kurumunun yerine geçerek disiplin cezası veremez⁷². Hükümlünün işlemiş olduğu fiilin daha ağır bir disiplin cezasının verilmesini gerektirdiği hallerde aleyhe bozma yasağı sebebiyle daha ağır bir cezanın verilip verilemeyeceğine ilişkin net bir düzenleme bulunmamaktadır. Hükümlü ve tutuklunun kanuni hakkı olan şikâyet ve itiraz haklarını kullanmaları durumunda daha ağır bir neticenin ortaya çıkması ihtimali

⁶⁸ AİHM, mahkemelerin açık duruşma yapmalarının AİHS'nin 6/1 maddesinde öngörülen temel bir ilke olduğunu hatırlatmaktadır. Duruşmaların açık olarak görülmesi, davacıları, adaletin kamu denetimine kapalı olarak gizli bir şekilde işlemesinden korumaktadır; ayrıca, bu mahkemelere güven duyulmasını sağlamanın yollarından biridir. Umuma açık olma, adaletin işleyişini şeffaf hale getirerek AİHS'nin 6/1 maddesinin amacının, özellikle de AİHS'ye göre demokratik bir toplumun temel ilkelerinden biri olan adil yargılanma ilkesinin gerçekleşmesine katkıda bulunur.

⁶⁹ **KOYUNCU, Betül**, Türk İnfaz Hukukunda Disiplin Cezaları Tedbirleri, Ankara, 2023, s. 182.

⁷⁰ Y. 9. CD. E. 2010/12813, K. 2010/13153, 22.12.2010 tarihli karar, www.lexpera.com, e.t. 26.02.2024.

⁷¹ **ERDOĞAN, Oktay**, İnfaz Hukuku, 3. Baskı, Ankara, 2022, s. 1126.

⁷² Y. 1. CD. E. 2016/3362, K. 2016/4242, 12.12.2016 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 26.02.2024.

ile karşı karşıya gelmeleri, kişileri kanun yoluna başvurmaktan imtina ettirecektir⁷³. Bu durum da hukukun genel ilkeleri ile bağdaşmayacaktır. Keza Yargıtay tarafından verilen bir kararda ceza infaz kurumu tarafından verilen ziyaretten men cezasının Ağır Ceza Mahkemesince kaldırılarak hücreye koyma disiplin cezasının öngörülmesini yerinde bulmamıştır⁷⁴. İnfaz Hâkimliğince verilen kararın ceza infaz kurumuna tebliğinden sonra da ceza infaz kurumu gerekli reaksiyonu almalıdır. İnfaz hâkimliği kararlarına karşı yargılanmanın yenilenmesi yoluna da başvurulmaz⁷⁵.

B. DİSİPLİN CEZALARINA KARŞI İTİRAZ

İtiraza ilişkin düzenlemeler İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun 6. maddesinde düzenlenmiştir. Bu hükme göre “İnfaz hâkiminin kararlarına karşı şikâyetçi veya ilgili Cumhuriyet savcısı tarafından, tebliğden itibaren yedi gün içinde Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre itiraz yoluna gidilebilir. Kanunlarda infaz hâkiminin onayına tabi olduğu belirtilen hususlarda da bu hüküm uygulanır. İtiraz, infaz hâkimliğinin yargı çevresinde bulunduğu ağır ceza mahkemesine yapılır. İnfaz hâkimi aynı zamanda bu mahkemenin üyesi olduğu takdirde itirazla ilgili karara katılamaz. İtiraz yoluna Cumhuriyet savcısı veya şikâyetçi tarafından başvurulabilir. Başvuru süresi 7 gün olarak belirlenmiştir⁷⁶. Bu sürenin geçirilmesinden sonra ya da mahkemece onanmasından sonra ceza kesinleşmiş olacaktır. Artık infaz edilebilir hale gelmiş olacaktır. Kanun metni incelendiğinde kanun koyucu tarafından hangi kararlara ilişkin itiraz yolunun öngörüldüğü belirtilmediği için infaz hâkimliğinin bütün kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilmektedir.

Ağır ceza mahkemesi tıpkı infaz hâkimi gibi yalnızca hukukilik denetimi yapar yerindelik denetimi ise yapamaz. Ağır ceza mahkemesinin verdiği kararlar disiplin cezası bakımından son inceleme merciidir. Bu sebeple üst mahkemeye gönderilemez,

⁷³ AKIN, **Abdulkadir**, İnfaz Hukuku, 3. Baskı, Ankara, 2016, s. 644.

⁷⁴ Y. 4. CD. E. 2008/2523, K. 2008/5420, 01.04.2008 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 04.04.2024.

⁷⁵ Y. 2. CD. E. 2014/26941, K. 2014/19488, 12.12.2016 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 26.02.2024.

⁷⁶ 7242 Sayılı 2020 tarihli kanun ile bir hafta olarak belirlenen süre 7 gün olarak düzenlenmiştir.

verdikleri kararlar kesindir. Üst derece mahkemelerine gitmeden kesinleştiği için yargılanmanın yenilenmesi yoluna başvurulamaz. Ancak kanun yararına bozmaya gidilerek hukuka aykırılık varsa giderilmeye çalışılır. Ya da kesin bir karar olduğundan Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru konusu olabilir.

Ceza infaz kurumlarında verilen disiplin cezalarının uygulanmasının ancak kesinleştikten sonra mümkün olacağından bahsetmiştik. Buradaki kesinleşme ya itiraz süresinin geçirilmesi ya da itiraz sonucu verilen kararın yerinde bulunması ile olmaktadır. Uygulamada en çok hücre cezasının uygulanması anlamında sorun çıkmaktadır. Burada daha önce bahsettiğimiz üzere bu cezanın infazına başlanabilmesi için kesinleşmenin yanı sıra infaz hâkiminin de onayı gerekmektedir. Uygulamada ve yargı kararlarında hükümlünün hücreye koyma disiplin cezasına itiraz etse de etmese de infaz hâkiminden onay alınması gerektirir. Ancak kanun koyucunun amacı aslında itiraz edilmeden kararın kesinleşmesi hallerinde, infaz hâkiminden onayın alınması gerektirir⁷⁷. Aksi halde infaz hâkimi verdiği kararı tekrar onayacaktır ve bu durumda aslında yaptığı işlemi tekrar yapması anlamına gelecektir.

VIII. DİSİPLİN CEZALARININ İNFAZI VE İNFAZ SÜRECİNE ETKİSİ

İnfaza ilişkin bilgiler, infaz ile ilgili kanunun 48. maddesinde ve infaz ile ilgili yönetmeliğin 120. maddesinde düzenlenmiştir. Hücreye koyma ve odaya kapatma cezasının infazına, infaz hâkiminin onayı ile başlanır. Hücreye koyma ve odaya kapatma cezalarında kesinleşen disiplin cezalarının infazına derhâl başlanır. Birden fazla disiplin cezası verilmiş olması hâlinde, bu cezalar kesinleşme tarihleri sırasına göre ayrı ayrı infaz edilir. Bir cezanın infazı tamamlanmadan diğerinin infazına başlanmaz. Disiplin cezalarının tamamı infaz edilip kaldırılmadıkça koşullu salıverilme işlemi yapılmaz⁷⁸, ancak bu süre hak ederek salıverme tarihini geçemez.

Disiplin cezalarından en ağır olanı hücreye koyma cezasıdır. Bu sebeple infazının da titizlikle yürütülmesi hem mahkûm açısından hem de infaz kurumu

⁷⁷ ÖZKAVALCI, Nimet, İnfaz Hakimliği, 3. Baskı, Ankara, 2021, s. 49.

⁷⁸ Y. 6. CD. E. 2017/18669, K. 2009/12712, 01.10.2009 tarihli karar, www.lexpera.com, e.t. 26.02.2024.

açısından oldukça önemlidir. Kanun koyucu da özellikle hücreye koyma disiplin cezasının infazına ilişkin bilgilere yer vermiştir. Hücreye koyma cezası yerine getirilirken cezanın yerine getirilmesinden öncesinde ve sırasında doktor tarafından muayene edilmelidir. Mahkûmun bu cezanın şartlarına dayanamayacağı anlaşılırsa disiplin cezasının sonra yerine getirilmesine karar verilir ya da doktor tarafından belirlenen dönemlerde yerine getirilir. Şartlı tahliye zamanına kadar mahkûmun iyileşemeyeceğinin tam teşekküllü devlet veya üniversite hastanesi raporunca belirlenmesi durumunda söz konusu ceza yerine getirilmez. Bunun yerine 44. maddenin ikinci fıkrasının uygulandığı hâllerde iki ay, üçüncü fıkrasının uygulandığı hâllerde dört ay süreyle ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası uygulanır.

A. AÇIK CEZA İNFAZ KURUMUNA AYRILMA

Açık ceza infaz kurumları, Kanunun 14. maddesinde hükümlülerin iyileştirilmelerinde, çalıştırılmaları ve meslek edindirilmelerine öncelik verilen, firara karşı engelleri ve dış güvenlik görevlisi bulunmayan, güvenlik bakımından kurum görevlilerinin gözetim ve denetimi ile yetinilen kurumlar olarak belirlenmiştir.

Açık ceza infaz kurumunda bulunan hükümlerin belirli zamanlarda izne çıkmaları, iş yurtlarında ya da kamuya yararlı hizmetlerde çalışılmasına olanak sağlanabilir. Bu sebeple bir nevi ödül niteliği taşımaktadır. Bu ödülde de iyi hâlli olan kişiler yararlanacaktır. İyi halin değerlendirilmesinde, hükümlünün ceza infaz kurumunda bulunduğu süre boyunca kurallara riayet edilmesi, kurumun disiplinine uygun hareket edilmesi, sosyalleşmeye uyum sağlayacak nitelikte olması, hak ve sorumluluklarına uygun davranması gibi kişisel gelişimlerini tamamlamaları gerekmektedir. Bu husus infaz ile ilgili kanunun 89. maddesinde öngörülmüştür.

İyi hâli etkileyen en önemli husus hükümlünün infaz kurumunda herhangi bir disiplin cezası almamasıdır. Disiplin cezası alması halinde ise infaz ile ilgili kanunun 48/4. madde belirtilen sürelerin geçmesi durumunda iyi hal değerlendirilmesi yapılabileceği öngörülmüştür. İyi hâlin değerlendirilmesinde idare ve gözlem kurulları önemli rol oynamaktadır. Keza disiplin cezalarından sonra belirtilen süreleri geçen kişiler doğrudan açık ceza infaz kurumuna gönderilmeyeceklerdir. Gözlem

kurulundan karar alınması gerekmektedir. İdare ve gözlem kurulları iyi hâli altı ayda bir olmak üzere gözden geçirmelidir.

Kanun koyucu on yıl ve üzeri mahkûm olanlar ile terör suçları, örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçları, örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlar, kasten öldürme suçları, cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar ve uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarından mahkûm olanlar hakkında idare ve gözlem kurulunda yapılacak incelemede Cumhuriyet savcısının ve onun görevlendireceği kişilerin bulunması gerekmektedir. Böylece bazı sayılan kişilerin iyi hal değerlendirmesi yalnızca idareye bırakılmamıştır. Aslında getirilen bu husus kanaatimizce var olan eksikliğin dile getirilmesidir.

Yapılan değerlendirme sonucunda iyi hâle karar verilmeyen hallerde mahkûm kapalı kurumda kalmaya devam edecektir. İyi hâlin tekrar inceleme süresi bir yılı geçmemelidir. Karar verilen süre idare ve gözlem kurulu raporunda belirtilir. Bu süre 6 aydan fazla belirtilse dahi 89. madde de belirten 6 aylık sürenin burada da değerlendirmeye alınarak bu süre zarfında tekrar gözden geçirilmesi gerekir⁷⁹. Kurul inceleme yaparken Gözlem Yönetmeliğinde; haklarını iyi niyetle kullanıp kullanmadığı, verilen sorumlulukları noksansız yerine getirip getirmediği, infaz kurumlarında hükümlüler üzerinde uygulanan rehabilite faaliyetlerine uyup uymadığı, topluma yeniden kazandırılmasının mümkün olup olmadığı, suç işlemeye yatkınlığı, işlemiş olduğu suçtan pişmanlık duyup duymadığı; infaz kurumlarında öngörülen iyileştirme faaliyetlerine katılıp katılmadığı, diğer mahkûmlar ve kurum personelleri ile olan ilişkileri, cezaevi düzeni ve güvenliğine olan saygısı ile disiplin cezası alıp almadığı, almış olduğu ödüller gibi hallere uyumu değerlendirilir. Bu kıstasların olumlu olması halinde iyi hâlli olarak değerlendirilen hükümlü açığa alınabilecektir.

Açığa ayrılmanın iyi hâl şartını sağlaması tek başına yeterli olmamaktadır. Koşullu salıverilmeye 7 yıldan az bir süre kalması, hükümlünün talebinin de olması gerekmektedir. Ancak hükümlünün talebi olmasa bile söz konusu şartların

⁷⁹ **ÖZDEMİR, Orhan**, “7242 Sayılı Kanun Sonrası Hükümlülerin Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılmaları”, Adalet Dergisi, C. 148, S. 67, 2021, s. 389.

tamamlanması halinde kişinin açık kuruma ayrılması gerekmektedir. Keza bu durum Açığa Ayrılma Yönetmeliğinin 10/7. maddesinde de açıkça belirtilmiştir.

Disiplin cezaları bakımından açığa ayrılma incelenecek olursa elbette disiplin cezaları eksi olarak puanlanacaktır⁸⁰.

Açık ceza infaz kurumuna ayrılıp da burada disiplin cezasını gerektirecek eylemler yapan kişiler hakkında ne yapılacağı Açık Ceza İnfaz Kurumuna Ayrılma Yönetmeliğinin 12. maddesinde kınamadan başka disiplin cezası alıp disiplin cezası kesinleşenler hakkında kurum yönetim kurulu kararı ile kapalı kurumlara iade edilir ve bu karar derhâl infaz hâkimliğinin onayına sunulur, şeklinde düzenlenmiştir. Ayrıca kurum düzeni veya kişi güvenliğinin tehlike altında olması halinde asayiş ve düzeni sağlamak için hükümlünün disiplin cezasının kesinleşmesi beklenmeden tedbiren kapalı ceza infaz kurumuna gönderilmesine kurum yönetim kurulu tarafından karar verilebilir. Ancak burada idarenin bu düzenlemeyi kötüye kullanmaması gerekir. Göndermenin gerekçelendirilmesi, somut olarak ortaya konması ve bireyselleştirilmesi gerekir. Hükümlü hakkında direkt kapalı kuruma iade kararı verilmesi yerine hükümlünün kurumun başka yerine nakli ile ya da çalışma yerinin değiştirilmesi ile de disiplin sağlanacaksa bu alternatiflerin de dikkate alınması gerekecektir⁸¹. Kapalı kuruma iade son çare olmalıdır.

Ödenmeyen ve kesinleşen adli para cezalarının hapis cezasına çevrilmesi halinde hükümlü doğrudan açık ceza infaz kurumunda cezasını infaz edecektir. Ancak bu sebeple açık ceza infaz kurumunda bulunan hükümlünün firar etmesi halinde mahkûmun kapalı ceza infaz kurumuna gönderilmesinin mümkün olup olmadığı konusunda doktrinde bazı tartışmalar bulunmaktadır. Bir görüşe göre bu durumda hükümlü kapalı ceza infaz kurumuna gönderilmemelidir⁸². Keza Yargıtay da bu konuya ilişkin vermiş olduğu bir kararda; adli para cezasının hapis cezasına dönüştürülmesinden sonra doğrudan doğruya açık ceza infaz kurumunda cezasını infaz

⁸⁰ ARAS-GÜVERCİN, s. 93.

⁸¹ ARAS-GÜVERCİN, s. 107.

⁸² ÖZBEK, s. 319.

etmekte iken firar eden hükümlünün kapalı ceza infaz kurumuna gönderilmesinde Ayrılma Yönetmeliği'nin 12/1-b. madde gereğince, bu maddenin kapalı kurumlara iade edilen kişiler için geçerli olacağı doğrudan doğruya cezalarının infazı açık ceza infaz kurumunda bulunanlar için geçerli olmayacağı ve sanık aleyhine kıyasın mümkün olmayacağı bunun kanunilik ilkesinin ihlali anlamına geleceğinden bahsederek hükümlü hakkında verilen kapalıya iade kararını kaldırmıştır⁸³.

Diğer bir görüşe göre ise 7242 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik ile 18. maddenin 5. fıkrasında “Doğrudan açık ceza infaz kurumuna alınanlar dâhil olmak üzere bu kurumlarda bulunan hükümlülerden; firar edenler veya başka bir fiilden dolayı haklarında tutuklama kararı verilenler idare ve gözlem kurulu kararıyla kapalı ceza infaz kuruma iade edilir” şeklinde belirtilmiştir. Bu sebeple doğrudan kanun hükmü ile düzenlenen bu hususun uygulama açısından da dikkat edilmesi gerektiği belirtilmiştir⁸⁴. Keza bizde bu kanaatteyiz. Her ne kadar uygulamada teklik olmasa da kanun ile düzenlenen bir hususun artık kanunilik ilkesi ile çelişmeyeceği bu sebeple doğrudan açık ceza infaz kurumuna alınanlar için de firar halinde olması halinde kapalı kuruma iade edileceğinin kabulü gerekmektedir.

Görüldüğü üzere disiplin cezasının verilmesi iyi hal değerlendirilmesinde olumsuz bir durum olacaktır. Bu da mahkûmların her bakımdan daha iyi olan açık ceza infaz kurumuna geçmesine engel niteliği taşıyacaktır. Keza disiplin cezası verilebilecek bir eylem içeren davranışta bulunan hükümlü içinde açık ceza infaz kurumundan kapalı infaz kurumuna geçiş ihtimali doğabilecektir. Bu sebeple hükümlülerin açığa geçme umudunun olmasının hükümlülerin düzen ve disipline uyacağı konusunda farkındalık yaratacaktır.

B. KOŞULLU SALIVERİLMEMEYE ETKİSİ

Koşullu salıverme, Özgenç'e göre; “*infaz kurumunda cezasını çekmekte olan ve bunun sonucu olarak belli bir ıslah ve terbiye programına tabi tutulan ve bütün tutum*

⁸³ Y. 19. CD. E. 2015/8588, K. 2015/3318, 25.06.2015 tarihli karar, www.lexpera.com, e.t. 27.02.2024.

⁸⁴ YETGİN, s. 1099.

*ve davranışları gözlemlenen mahkûmun işlediği suçtan dolayı pişmanlık duyması halinde, mahkûm olduğu ceza süresini tamamlamadan infaz kurumunun dışına çıkarılmasına ve cezanın kalan kısmını herhangi bir suç işlememesi ve kendisine yüklenen yükümlülüklerle uygun davranması koşuluyla dışarıda geçirilmesine denmektedir*⁸⁵. Bu bakımdan koşullu salıverilme aslında bir infaz çeşididir. Yalnızca hükümlüye verilen ceza, infaz kurumu içerisinde değil infaz kurumu dışarısında çektirilmektedir. Bu bakımdan mahkûm ile devlet arasında bulunan ceza ilişkisi devam etmektedir⁸⁶.

Koşullu salıverilme ile infaz kurumunda bulunan mahkûmların dışarıya çıkma ümitleri artıracak ve iyi hâli destekleyerek infaz kurumunda disiplin ve düzenin sağlanması kolaylaşacaktır⁸⁷. Ayrıca bir diğer görüşe göre ise koşullu salıverilmeden rutin olarak düzenli bir şekilde uygulandığını ve iyi hal denetiminin sağlıklı yapılmadığını bu durumun yalnızca infaz kurumlarında bulunan nüfusun azalması amacıyla yapıldığı savunulmaktadır⁸⁸. Kanaatimiz, koşullu salıverilmenin her iki amacı da taşıdığıdır.

Koşullu salıverilme, erteleme ile bazı ortak hususlar bulundurmaktadır. Bu bakımdan ikisi de ceza infaz sistemini tamamlayan ve bireyselleştirmesini sağlayan bir kurumdur. Ancak cezanın ertelenmesinden farklı olarak koşullu salıverilme, sadece kısa süreli hapis cezaları için geçerli değildir. Her türlü hapis cezası için geçerli olabilecektir. Ayrıca koşullu salıverilmede hükümlü cezasının infazının bir kısmını kurumda geçirmek zorundadır⁸⁹.

Koşullu salıverilmenin hukuki niteliğinin ne olduğuna dair bir görüş birliği mevcut değildir. Kimi yazarlar bunun bir hak olduğunu kabul etmektedir. Koşullu salıverilme şartları gerçekleştiğinde kişinin talebi olmasa dahi bu kurum

⁸⁵ ÖZGENÇ, s. 869.

⁸⁶ AKKAŞ, Ahmet Hulusi, “Koşullu Salıverilme”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 12, S. 1-2, 2008, s. 310.

⁸⁷ ÇAKIR, Kerim, “Hapis Cezasının Koşullu Salıverilme Uygulanarak İnfazı”, Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 26, S. 2, 2020, s. 672.

⁸⁸ ÇAKIR, s. 672.

⁸⁹ ÖZBEK, s. 381.

işletilebilecektir. Ancak talep etmesinde de herhangi bir engel bulunmamaktadır. Ayrıca bu konuya ilişkin itiraz hakları da mevcuttur. Bu da bu kurumun bir hak olduğunu göstermektedir⁹⁰. Diğer bir görüş ise bunun bir lütuf olduğu görüşüdür. Bu kurumun yetkili makamların takdirine bağlı bir kurum olduğu savunulmaktadır. Kişi kanunda yazılan hallere uyması halinde de ödül kazanabilmektedir. Bu hususun kanunla düzenlenmiş olması bunun bir ödül olmayacağı anlamına gelmemektedir⁹¹. Keza Anayasa Mahkemesi mahkûmun ilk olarak cezanın çektirildiği cezaevinin disiplin kurallarına uygun eylemlerde bulunmasının desteklendiği ve neticesinde de hükümlünün iyileştirildiğinin amaçlandığını kabul ederek bu kurumun hukuki niteliğini ödül olarak kabul etmiştir⁹². Hukuki niteliği ne olursa olsun koşullu salıverilme mahkûmlar üzerinde iyileştirilmede oldukça önemli husus arz etmektedir.

Elbette koşullu salıverilme müessesesinin işletilebilmesi için bazı şartların mevcut olması gerekmektedir. Bu şartlar üç başlık altında toplanabilir. Bunlar, cezaya ilişkin, kişisel hakların tazminine ilişkin ve iyi hâlli olma şartlarıdır⁹³.

İlk olarak koşullu salıverilmenin gerçekleşebilmesi için cezanın infazının bir kısmının infaz kurumunda gerçekleşmesi gerekmektedir. Bunun amacı hükümlünün gözetilmesi ve işlediği suçtan kaynaklı pişman olup olmadığının incelenmesidir⁹⁴. İnfaz ile ilgili kanunun 107/2. maddesinde bu süreler 30 yıl ve 24 yıl olarak belirlemiştir. 30 yıllık süre ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası alanlar için 24 yıllık süre ise müebbet hapis cezası alanlar için öngörülmüştür. Diğer süreli hapis cezası alanlar içinse cezalarının yarısını infaz kurumunda çekmeleri gerekir. Özel olarak belirtilen istisnalar hariçtir.

Diğer şart ise iyi hâldir. Hükümlünün iyi halinin belirlenmesi infaz ile kanunun 89. maddesinde gösterilmektedir. Bu kıstasların uygun bulunması halinde kişi

⁹⁰ **ÖZBEK**, s. 382.

⁹¹ **MADEN, Mehmet**, “Koşullu Salıverilmenin Koşulu ve Hukuki Niteliği”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 26, S. 2, 2020, s. 648.

⁹² AYM, GK. E. 2019/15, K. 2010/64, 13.05.2010 tarihli karar, www.lexpera.com, e.t. 27.02.2024.

⁹³ **SANIVAR, Ramadan**, Modern İnfaz Hukuku ve Koşullu Salıverilme (Şartlı Tahliye) Kurumu, Ankara, 2020, s. 431.

⁹⁴ **AKKAŞ**, s. 311.

hakkında iyi hâl olduğu söylenebilecektir. İyi hâlin belirlenmesi daha önce de bahsettiğimiz gibi idare ve gözlem kurulu kararı ile mümkündür. Kurul, hükümlünün iyi hâlli olmadığını belirlerse gerekçeli raporu bu hususa yönelik düzenler. İnfaz hâkimliği de bu rapor doğrultusunda karar vererek koşullu salıverilme hükümlerini uygulamayacaktır⁹⁵. Ancak elbette hükümlünün bu karara itiraz hakkı mevcuttur. Görüldüğü üzere takdir yetkisi idare ve gözlem kuruluna bırakılmıştır. Bu da hükümlüyü doğrudan etkileyen bir konuda idareye takdir yetkisi verilmesi anlamına gelmektedir. Uygulamada da bu konunun kötüye kullanıldığı görülmektedir⁹⁶.

Disiplin cezaları bakımından ise 48. madde de belirtilen şekilde disiplin cezalarının infazının tamamen bitmiş olması ve kaldırılması gereklidir. Aksi halde koşullu salıverilme hükümlerinden yararlanamayacaklardır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken hükümlünün infazını çektiği suçtan kaynaklı disiplin cezası alması halinde başka bir suçtan kaynaklı koşullu salıverilmesinin bu durumun etkilenmeyeceğidir. Her bir infaz açısından farklı değerlendirilmelidir⁹⁷. Yararlanamayacak bir grup olarak da Terörle Mücadele Kanunda “Tutuklu veya hükümlü iken firar veya ayaklanma suçundan mahkûm edilmiş bulunanlar ile disiplin cezası olarak üç defa hücre hapsi cezası almış olanlar, bu disiplin cezaları kaldırılmış olsa bile şartla salıverilmeden yararlanamazlar.” olarak belirlenmiştir. Diğer hallerde kişiler koşullu salıverilmeden yararlanabileceklerdir.

Koşullu salıverilmeden yararlanılabilmesi için disiplin cezasının infazının tamamlanarak kaldırılması gerekmektedir. Söz konusu kaldırma sürelerini daha önce belirtmiştik. Bu sürelerin kaldırılmasında ya da cezanın çektirilmesinde idare tarafından hızlı reaksiyonun alınmaması ya da idarece ihmal edilmesi gibi hükümlüye

⁹⁵ **ÖZBEK**, s. 394.

⁹⁶ Ankara Barosu İnfaz Hakları Merkezi Cezanın İnfazında İyi Hal Uygulaması ve Yaşanan Hak İhlalleri Raporu, s. 14, https://ankarabarusu.org.tr/serve/file/4c35158c-926e-11ee-a7c0-000c29c9dfce/ihm20231204rapor_58294.pdf, e.t. 28.02.2024.

⁹⁷ **ŞEN, Ersan-BAŞER BERKÜN, Beyza**, Koşullu Salıverme-Denetimli Serbestlik ve Ceza İnfaz Sorunları, 5. Baskı, Ankara, 2022, s. 40.

izafe edilecek sebeplerin olmaması halinde bu durum hükümlü lehine uygulanarak koşullu salıverilme süreleri bu bağlamda hesaplanacaktır⁹⁸.

Koşullu salıverilmeden yararlanan hükümlü, denetim süresi içerisinde hapis cezasını gerektiren kasıtlı suç işler veya infaz hâkiminin ikazına rağmen yükümlülüklerine uymamaya devam etmesi durumunda koşullu salıverilme geri alınır⁹⁹. Ancak denetim süresinde işlenen suç adli para cezasını gerektiriyorsa, kastla işlenmemişse veya kastla işlenmiş ancak hapis cezası gerektirmiyorsa bu hallerde koşullu salıverilme geri alınamaz¹⁰⁰. Bu halde adli para cezası, seçenek yaptırımlar, taksirle işlenen suçlar, disiplin suçları, tazyik hapisleri ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması gibi kararlar ve cezalar koşullu salıverilmenin geri alınmasına etki etmemektedir¹⁰¹.

Koşullu salıverilmeye etki eden suçların ne olduğunu ifade etmiştik. Bu suçların etki etmesi için kesinleşmesi gerekmektedir. Denetim süresi içerisinde işlenen suçlar kesinleştikten sonra hükümlü tekrar infaz kurumuna alınacaktır. Ancak denetim süresi içinde kesinleşmeyen kararlarda ise suç tarihi dikkate alınarak koşullu salıverilmenin geri alınması gerekecektir. Bunun için yasal düzenleme gerekecektir¹⁰². Kanaatimizce de koşullu salıverilmenin geri alınabilmesi için bu konuda kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmalıdır. Aksi halde üst mahkeme de hükümlünün beraat etmesi gibi ihtimallerin de ortaya çıkması muhtemel olacağından hükümlünün infaz kurumuna boşuna girmesi gibi durumlar ortaya çıkacaktır. Bu durum da hükümlüye daha ağır bir ceza verilmesi anlamına gelmektedir.

Koşullu salıverilmenin geri alınmasında diğer bir etken de hükümlünün denetim süresi içerisinde yükümlülüklerini yerine getirmemesidir. Hükümlü denetim süresi içinde, belirtilen etkinliklere katılma, sınırlandırılmış bir bölgede teftiş altında

⁹⁸ Y. 6. CD. E. 2007/18669, K. 2009/12712, 01.10.2009 tarihli karar, www.lexpera.com, e.t. 27.02.2024.

⁹⁹ **ARAS-GÜVERCİN**, s. 189.

¹⁰⁰ **AKKAŞ**, s. 325.

¹⁰¹ **SANIVAR**, s. 590.

¹⁰² **ARAS- GÜVERCİN**, s. 190.

bulunma, bazı yerlere gitmeme şeklinde mevzuatla belirlenen sorumluluklara sahip olabilirler. İnfaz hâkimi ayrıca hükümlünün özelliklerini göz önünde bulundurarak denetimli serbestlik tedbiri uygulamadan ya da herhangi bir yükümlülük yüklemekten de denetim süresini geçirmesine karar verebilir ya da denetim süresi içerisinde bu yükümlülükleri azaltabilir veya kaldırabilir¹⁰³.

Çocuklar hakkında verilen yükümlülükler ise denetim süresinde eğitimlerine, gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir kurumda devam ederler. Çocuk hükümlüler hakkında denetimin nasıl ilerleyeceği ile ilgili bir rapor oluşturulur. Bu rapor doğrultusunda hangi aralıklar ile öğretmen ile görüşüleceği rehberlik hizmetlerine ilişkin bilgiler yer alır. Bu yükümlülüklere uymayanlar hakkında Denetimli Serbestlik Yönetmeliği uyarınca savcılık aracılığı ile infaz hâkimliğine bu husus bildirilecektir. Böylece geri alma kararı infaz hâkimliği tarafından verilecektir.

Yukarıda belirtilen hususlar dikkate alındığında hükümlülerin iyileştirilmesi için özgürlüklerin bir an önce kavuşmaları oldukça önemlidir. Bu sebeple infaz kurumunda bulunan hükümlülerin iyi hâlli olarak infaz süreçlerini geçirmeleri önemlidir. Disiplin cezası almamaları da bu sebeple mühimdir.

C. DENETİMLİ SERBESTLİK ÜZERİNE ETKİSİ

Denetimli serbestlik 2012 yılında yapılan değişiklik ile infaz ile ilgili kanunun 105/A hükmü ile eklenen infaza ara verilen bir hal olarak kabul edilmiştir. Kısaca denetimli serbestlik, hükümlülerin şartlı salıverilmeden yararlanmadan önce denetimli olarak serbestliğe tabi tutularak bırakılmasıdır¹⁰⁴. Bu bakımdan hükümlünün toplum içinde gözetim ve denetiminin yapıldığı bunları yaparken de hükümlülerin eğitimi, rehabilite edilmeleri gibi ihtiyaçlarının da karşılandığı bir infaz sürecidir¹⁰⁵.

Denetimli serbestliğin amaçları arasında mağdurun zararını tazmin etmek, kişileri rehabilite etmek, kişilerin rehabilite edilmesini sağlamak ve bunları bir denetim altında gerçekleştirmek olarak sayılabilir. Denetimli serbestlikten faydalanan

¹⁰³ ARAS- GÜVERCİN, s. 192.

¹⁰⁴ ÖZBEK, s. 404.

¹⁰⁵ ARAS-GÜVERCİN, s. 114.

mahkûmlar, toplumdan kopmadığı için sosyal hayatına devam eder ayrıca toplum nezdinde de sabıkalı olarak damgalanmayacağından daha sağlam ve iyi ilişkiler kurabilir. Özellikle bu tedbir genç suçlular açısından daha faydalı olabilmektedir. Çünkü hapishanelerin suç okulu olduğunu ifade eden de bir kesim bulunmaktadır¹⁰⁶. Ancak bazı kesimler ise denetimli serbestliğin amacının, yalnızca ceza infaz kurumlarında olan doluluğun azaltılması olduğunu savunmaktadır¹⁰⁷.

Kanunun 105/A-5 maddesinde denetimli serbestlik ile öngörülen yükümlülükler belirlenmiştir. Bunlar, hükümlünün kamuya faydalı bir işte bedelsiz olarak çalıştırılması, bir ev veya bölgede teftiş altında bulundurulması, bazı yerlere gitmemesi, belirtilen etkinliklere katılması gibi sorumluluklardır. Bu yükümlülüklerin hangisine tabi tutulacağına denetimli serbestlik müdürlüğünce karar verilir.

Kişilerin denetim süresi içerisinde yükümlülüklerini yerine getirmeleri gerekmektedir. Bu yükümlülüklerin belirlenmesinde de kişilerin özelliklerinin gözetilmesi gerekir ya da hükümlünün bu konuda yarar sağlamadığı takdirde yükümlülüklerin değiştirilmesi gerekir. Bu sebeple denetimli serbestlik müdürlüklerin gerekli gözetimi yapmaları önemlidir¹⁰⁸. Aksi halde denetimli serbestlik ile hedeflenen amaç gerçekleştirilemeyecektir.

Denetimli serbestlikten yararlanmak için süre şartı bulunmaktadır. Bu süre 1 yıldır. 1 yıl ve daha az süreli hapis cezası bulunan ve açık cezaevleri ile çocuk eğitimevlerinde kalan hükümlülerin isteği halinde şartlı tahliye tarihine kadar olan bölüm denetimli serbestlik uygulanarak çektirilir. Bu hususa karar verilebilmesi için infaz kurumunca hazırlanan rapor göz önünde bulundurularak infaz hâkimliğince karar verilir. Bu durumda 1 yıl ve daha az süreli cezası kalanlar ve açık ceza infaz kurumunda bulunanlar ya da çocuk eğitimevlerinde bulunanlar hakkında iyi hâli tespit edilenler bakımından bu tedbir uygulanabilecektir. Ayrıca iradesi dışındaki bir sebeple

¹⁰⁶ USTA, İbrahim-ÖZTÜRK, Hakan, “Denetimli Serbestlik”, Ceza Hukuku Dergisi, C. 5, S. 13, 2010, s. 11-12.

¹⁰⁷ ÖZBEK, s. 405.

¹⁰⁸ TIRTIR, Mustafa, “Denetimli Serbestlik”, İstanbul Barosu Dergisi, C. 80, S. 4, 2006, s. 1467-1468.

açık cezaevine nakledilemeyen veya bu sebeple kapalı cezaevine geri sevk edilen iyi hâlli mahkûmların talepleri hâlinde de denetimli serbestliğe ayrılmaları mümkün olacaktır¹⁰⁹. Kişinin açığa ayrılma şartlarının oluşmasına rağmen talepte bulunmaması ya da başka bir yerde müsait açık ceza infaz kurumları varken kapasitesi dolu olan açık kuruma naklini isteyen hükümlünün iradesi dışı olduğundan bahsedilemez. Bu nedenle bu tarz davranışta bulunan hükümlüler hakkında denetimli serbestlik uygulanamayacaktır. Ayrıca Yargıtay, hükümlü bulunduğu yerde kadın açık infaz kurumu bulunmadığı için dilekçe vererek denetim süresine kadar kapalı kurumda kalmak isteyen hükümlünün denetimli serbestliğe ayrılmasına bir engel bulunmadığının kabulüne karar vermiştir¹¹⁰.

Yukarıda bahsedilen şartlar denetimli serbestliğe ilişkin objektif şartlardır. Denetimli serbestliğe ayrılmada subjektif şartlar ise talep etme ve iyi hâlin bulunmasıdır. Bu bağlamda denetimli serbestlikten re'sen faydalanılması mümkün olmayacaktır¹¹¹. Hükümlünün talebinin olması gerekmektedir. Kanun koyucunun denetimli serbestlikte talep aramasının sebebi hükümlülere bu süre zarfında yükümlükler yüklenmiş olmasıdır. Bu sebeple hükümlü istediği zaman vazgeçebilir¹¹².

Subjektif koşulun bir diğeri ise iyi hâldir. İyi hâle ilişkin değerlendirme kıstaslarından daha önce bahsedilmişti. Söz konusu değerlendirme sonucu idare ve gözlem kurulu raporu doğrultusunda infaz hâkimliğince karar verilir. Bu kararın verilmesinde en önemli husus tıpkı koşullu salıverilmeye olduğu gibi disiplin cezasının bulunmamasıdır. Disiplin cezası almış hükümlü, disiplin cezasının tamamını infaz etmedikçe ve kaldırılmadıkça denetimli serbestlikten yararlanamaz.

¹⁰⁹ Y. 8. CD. E. 2013/10718, K. 2013/20670, 11.07.2013 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 29.02.2024.

¹¹⁰ Y. 1. CD. E. 2016/4938, K. 2016/4412, 26.12.2016 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 29.02.2024.

¹¹¹ Y. 1. CD. E. 2020/5095, K. 2021/7969, 30.04.2021 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 29.02.2024.

¹¹² **ARSLAN, Çetin-KAYANÇİÇEK, Murat**, Açık Ceza İnfaz Kurumlarına ve Denetimli Serbestliğe Ayrılma, Ankara, 2023, s. 161.

En nihayetinde hükümlünün talebinin bulunması, belirtilen sürele uyum sağlanmış olması, disiplin cezasının bulunmaması gibi şartlar taşıyıp taşımadığı idarece değerlendirilecek gerekli niteliklere haiz olmayanların talepleri ret edilecektir. İyi hâlli kabul edilenler hakkında idare ve gözlem kurulu tarafından değerlendirilecek ve bir rapor hazırlanacaktır. Bu rapor doğrultusunda hükmün infazına ilişkin işlemleri yapan Cumhuriyet savcılığının bulunduğu yer infaz hâkimliği tarafından denetimli serbestlik kararı verilecektir. Bu karara ise karşı şikâyet ve itiraz yolları açıktır¹¹³.

IX. ADLİ YARGIDA VERİLEN KARARLARIN DİSİPLİN SORUŞTURMASINA ETKİSİ

Mahkûm, infaz kurumunda bulunduğu hallerde gerçekleştirdiği eylemle hem TCK kapsamında suç teşkil eden fiili hem de disiplin cezası gerektiren eylemi işlemiş olabilir. Adli yargılamada iddiaya konu suçun yasal şartlarının olmaması halinde her durumda disiplin suçu oluşturamayacağından bahsedilemez. Ancak beraat kararında eylemin hükümlü tarafından işlenmediğinin sabit olması hallerinde söz konusu karar disiplin soruşturmasına da etki ederek kişi hakkında disiplin cezasının verilmemesi gerekir¹¹⁴. Aksi halde mercilerin birbirlerinin kararını tanımayacağı gibi sonuçlar ortaya çıkacaktır. Diğer hallerde beraat kararı verilmesi hallerinde dosyanın infaz hâkimliğine getirilerek incelenmesi ve sonucunda karar verilmesi gerekmektedir¹¹⁵.

Adli yargılama sonucunda erteleme kararının verilmesi hallerinde söz konusu suçun işlendiğine dair tartışma bulunmamaktadır. Bu sebeple söz konusu suçtan disiplin cezası verilebilecektir. Keza şikâyetle bağlı suçlarda da şikâyet bir muhakeme engeli olduğundan cezalandırılmaya ilişkin bir inceleme değildir. Bu sebeple disiplin cezasının verilmesine engel durum oluşturmaz. Mahkeme yapmış olduğu inceleme sonucunda mahkûmiyet kararı vermişse artık bu suçun işlenmediğine dair bir karar verilemez. Bu sebeple disiplin cezası verilmelidir. Ayrıca TCK kapsamında suç

¹¹³ ARAS-GÜVERÇİN, s. 142-143.

¹¹⁴ ŞEN-BAŞER BERKÜN, s. 365.

¹¹⁵ Y. 1. CD. E. 2019/3630, K. 2020/2636, 02.11.2010 tarihli karar, www.lexpera.com, e.t. 27.02.2024.

oluşturan eylemin disiplin cezası olarak öngörülmemesi halinde herhangi bir disiplin cezası verilemeyecektir¹¹⁶.

Kişi hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararının verilmesi hallerinde ise kanaatimizce verilen kararın, kişinin suçu işlemediğine dair olması hallerinde disiplin cezasının da hükümlü hakkında verilemeyeceğidir. Ancak diğer hallerde örneğin yeterli delil olmaması sebebiyle kovuşturmaya yer olmadığı hallerde infaz hâkimliğince bu konuya ilişkin kararın verilmesi gerekmektedir. Yargıtay tarafından verilen bir kararda ise hakkında KYOK olan hükümlüye disiplin cezası verilemeyeceğine hükmedilmiştir¹¹⁷.

Disiplin cezalarının soruşturma ve kovuşturmasının derhal yapılarak bu cezaların infazına başlanması infaz kurumunun düzeninin sağlanması bakımından önemlidir. Ayrıca adli yargılama sürecinin uzaması, hükümlünün koşullu salıverilme ve denetimli serbestliğe ayrılması bakımından hükümlü aleyhine değişikliğe yol açmasına sebep olabilecektir¹¹⁸. Bu sebeple adli yargıda yapılan yargılamanın beklenmesi doğru olmayacaktır.

¹¹⁶ OĞURLU, Yücel, “Ceza Mahkemesi Kararının Disiplin Cezalarına Etkisi ve Sorunu “Ne Bis İn İdem Kuralı”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 52, S. 2, s. 113-121.

¹¹⁷ Y. 1. CD. E. 2021/10256, K. 2021/12929, 01.10.2021 tarihli karar, www.lexpera.com, e.t. 27.02.2024.

¹¹⁸ ARAS-GÜVERCİN, s. 304.

İKİNCİ BÖLÜM

HÜKÜMLÜ VE TUTUKLULAR HAKKINDA VERİLEN DİSİPLİN CEZALARININ TÜRLERİ

I. YETİŞKİN HÜKÜMLÜLER HAKKINDA VERİLEN DİSİPLİN SUÇLARI VE YAPTIRIMLARI

A. KINAMA DİSİPLİN CEZASI VE BU CEZAYI GEREKTİREN FİİLLER

Kinama cezası, mahkûma eyleminin kötü olduğunu ve uygunsuz bir davranış olduğunun açıklanması ve tekrar edilmesi halinde sebep olacağı sonuçlara dikkat çekilmesidir. Hükümlüler hakkında bu cezanın verilmesini gerektiren fiiller sayma yoluyla belirlenmiştir. Bu fillerin kapsamı kıyas ya da genişletici yorum ile genişletilemez¹¹⁹.

1. Mektuplarda Tehdit, Hakaret ve Sövme Gibi Çirkin İfadeler Kullanmak

İnfaz ile ilgili kanun ile güvence altına alınmış bir hak olarak hükümlülerin mektup, faks alma ve bunları gönderme hakkı bulunmaktadır. Ancak kuruma gelen ya da kurumdan gönderilen mektuplarla ilgili kurumun güvenlik gibi kanunda ve yönetmelikte belirlenen hususlarında problem görülmesi halinde mektuplarda geçen ifadelerin durum varsa öncelikle üzeri çizilir bu durumun söz konusu olmaması halinde de mektup hükümlüye ulaştırılmaz. Sadece itiraz edilme imkânının ortaya çıkabilmesi için disiplin kurulu kararı tebliğ edilir.

Mektupların hükümlüye ulaşmamasına ilişkin Anayasa Mahkemesi tarafından hak ihlaline sebep olunmaması için bazı kıstaslar belirlenmiştir. Bunlardan ilki mevcut bir mektubun olmasıdır. Kurumlara yazılan dilekçelerde bu ifadelerin geçmesi halinde bu maddeye dayanılarak disiplin cezası verilememektedir¹²⁰. İkinci husus ise mektupta sövme, hakaret, tehdit gibi çirkin ifadelerin bulunmasıdır. Kanun maddesi “gibi”

¹¹⁹ ARAS-GÜVERCİN, s. 287.

¹²⁰ M. C. Başvurusu, Başvuru No: 2018/4986-14.09.2022 tarihli karar, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2018/4986>, e.t. 05.01.2024.

ifadesi ile her ne kadar disiplin kuruluna geniş yetkiler vermiş gibi görünse de çirkin ifadeden anlamamız gereken; genel ahlak, saygı ve hoşgörü sınırlarının göz önünde bulundurulması, seçilen sözcüklerin muhatapta ahlak ve örf adet gereğince doğru bulunmayacak ifadelere yer verilmesidir. Bu koşulların mevcut olması halinde cezalandırılması cihetine gidilebilecektir¹²¹. Disiplin kurulunun bu sebeple vereceği disiplin cezalarında objektif bir inceleme yapması ve keyfi olarak disiplin cezası vermemesi gerekmektedir.

Bunun yanı sıra söz konusu ifadelerin Türk Ceza Kanunu kapsamında tehdit, hakaret suçlarını oluşturması halinde ayrıca ceza verilecektir. Disiplin cezaları ile başka suçlar arasında zincirleme suç hükümleri uygulanmamaktadır.

2. Hükümlü ve Tutuklulara Karşı Edep ve Nezakete Aykırı Şekilde Konuşmak veya Davranışlarda Bulunmak

Hükümlü veya tutuklunun, diğer hükümlülere ve tutuklulara karşı adaba aykırı, hakaret, tehdit, kaba söz gibi ifadelerde bulunması halinde disiplin cezasına hükmedilir. Ancak bu hükmün sınırları net olarak belirlenemediğinden cezanın somut bir davranışa isnat edilmesi gerekmektedir. Hükümlüye hangi eylemi neticesinde disiplin cezası verildiği açıkça belirtilmelidir. Aksi halde muğlaklık ile karşılaşılacak ve bu durum idarenin keyfiliği sonucunu doğuracaktır.

Bu hükmün uygulanmasında, “Hükümlünün duruşma, sağlık, eğitim ve çalışma gibi nedenlerle geçici olarak kurum dışında bulunduğu yerler de bu fıkranın uygulanması bakımından kurum olarak kabul edilir.” hükmü 2020 yılında yapılan değişiklik ile yürürlüğe girmiştir. Kanunun yürürlüğe girmesinden önce verilen kararlar incelendiğinde ceza infaz kurumları dışarısında örneğin cezaevi aracılığıyla da mahkeme nezarethanesinde gerçekleşen edep ve nezakete aykırı ifadeler içeren fiillerden kaynaklı ceza verilmediği ceza verilse bile itiraz sonucunda verilen kararın bozulduğu görülmektedir¹²².

¹²¹ KOYUNCU, s. 56.

¹²² Y. 19. CD. E. 2015/2523, K. 2015/2115, 28.05.2015 tarihli karar, www.lexpera.com, e.t. 06.01.2024.

Ancak bu durum hükümlünün iyi hâlli olması koşulunu kesintiye uğratacaktır. Sonuç olarak bu halde hükümlünün iyileştirme çalışmalarının kesildiği anlamına gelmektedir. Hükümlü koşullu salıverildikten sonra iyi hâlli olup olmadığı gözetiliyorken ceza infaz kurumlarında veya bu kurumların dışında bulunduğu zaman içerisinde de iyi hâlin devamı aranmalıdır¹²³. Bu sebeple kanun koyucunun yapmış olduğu ekleme infazın amacı açısından önem taşımaktadır. Kanaatimizce bu madde ile hükümlüler için mekân kısıtlamasının önüne geçilmiş olmaktadır.

3. İdareden Habersiz Mektup Göndermek

Ceza infaz kurumu idaresinin, daha önce bahsedildiği gibi mektupları incelemek, sakıncalı hallerde bazı kelimelerin üzerini çizmek bazen de mektubu ulaştırmamak gibi hususlarda görevi bulunmaktadır. Bu madde de bahsedilen ise idarenin bilgisi dâhilinde olmadan, görüşme sürecinde elden mektup vermek gibi hallerdir.

İnfaz kurumlarının, infazın amacını tehlikeye düşürmemek için mektupların içeriğini öğrenmek gibi bazı yetkileri bulunmaktadır. Bu mektuplar infaz ile ilgili kanunda ve yönetmelikte bahsedildiği üzere okuma komisyonu olan yerlerde bu komisyonca; bu komisyonun olmadığı hallerde de kurum amiri tarafından denetlenmektedir. Ancak bu denetleme ifade özgürlüğünün kısıtlanması anlamına gelmemektedir. İşte hükümlülerin, mektubun denetlenmesinin önüne geçilmesi için farklı yollarla mektubu muhatabına ulaştırmaya çalışması hali bu cezanın konusunu oluşturmaktadır.

4. Görevlilere Hediye Vermek veya Buna Kalkışmak

Devlet memurlarının direkt ya da bir başkası vasıtasıyla hediye talep etmeleri ya da görevleri esnasında olmasa bile menfaat sağlamak için hediye kabul etmeleri ya da iş sahiplerinden borç amaçlı para talep etmeleri ve almaları yasaktır. Söz konusu husus Devlet Memurları Kanunu'nun 28. maddesinde bahsedildiği şekilde ifade edilmiştir. Devlet memurları açısından özne, hediyeleri alan memurlar olurken; infaz ile ilgili

¹²³ ŞEN-BAŞER BERKÜN, s. 583.

kanun açısından ise özne, ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü ve tutuklulardır. Paralel bir düzenleme getirilerek uygulamada devamlılık sağlanmıştır.

Söz konusu hükmün konusu olan hediye kavramından; devlet memurunun tarafsızlığını etkileyen veya etkileme ihtimali bulunan ekonomik açıdan değerli ya da değersiz, direkt ya da dolaylı kabul edilen ya da menfaat sağlanan şey anlaşılabilir¹²⁴.

Her ne kadar rüşvet suçu ile benzerlikler taşısa da eylem, rüşvet suçunu oluşturmamaktadır. 765 sayılı yürürlükten kalkan Türk Ceza Kanunu'nda rüşvet suçu kapsamında "...para, hediye ve her nam altında olan..." şeklinde belirtilse de yeni getirilen kanununda bu ibareye yer verilmemiştir. Önceki ifadede yer alan hediye kavramının sonraki getirilen düzenleme ile kaldırılması hususu bilinçli bir şekilde yapılmıştır. Keza rüşvet suçunun meydana gelebilmesi için sağlanan bir menfaatin, bir işin yapılması ya da yapılmaması amacıyla bunun karşılığı olarak verilmesi gerekir. Ancak hediye karşılıksız verilme ya da yapılma anlamına gelmektedir¹²⁵.

Yukarıda yer alan hususlar da incelendiğinde hediyein daha masumane ve zararsız görüldüğü söylenebilir. Ancak ilerleyen süreçte ceza infaz kurumlarında görev alan personelin objektif yaklaşma yükümlülüğünde değişimler olacağı düşünülebilir. Çünkü insan iyilik, mutluluk gördüğü yöne doğru eğilir. Hükümlüler açısından ise her ne kadar belki menfaat açısından düşünülme bile ilerleyen süreçte kişileri beklentiye sokma hususu doğabilir. Ceza infaz kurumlarında bulunan diğer hükümlülerce objektif davranılmadığının, kişinin kayırdığı düşüncesi doğabilir. Bu da ceza infaz kurumlarında çok önemli olan düzeni ve disiplini bozacaktır. Bu sebeple kanun koyucunun bu husus da düzenleme yaparak düzen ve disiplini koruması oldukça yerinde olacaktır.

Kanunun lafzında da belirtildiği gibi hediye vermenin tamamen gerçekleşmiş olmasına gerek yoktur. Hediye vermeye kalkışmak da bu hususta değerlendirilmelidir.

¹²⁴ SÖKMEN, Uğur, "Kamu Hizmetinde ve Kamu Görevinde Bulunanların Servet Beyanı", Mali Kılavuz Dergisi, S. 12, 2010, s. 233.

¹²⁵ BOZDOĞAN AKBULUT, Berrin, "Rüşvet Suçları", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, S. 1-2 (Milenyum Armağanı), 2000, s. 640-641.

Kanun maddesi kapsamında görevli; kanaatimizce ceza infaz kurumunda çalışanların tümü olarak düşünülmelidir. Ancak kanun koyucu tarafsızlığın bozulmasının önüne geçilmesi, hükümlüler ile personel arasında duygusal bir yakınlığın olmaması için söz konusu maddeyi düzenlemiştir. Bu sebeple bu kişiler ile aralıklı da olsa sürekli bir görüşmenin gerçekleşmesi halinin bulunması gerekmektedir. Bu sebeple burada ki görevlinin ceza infaz kurumunda bulunan görevliler olarak anlaşılması gerektiği kanaatine katılıyoruz¹²⁶.

5. Görevlilere Herhangi Bir Taahhütte Bulunmak

Taahhüt, bir şey yapmayı üstüne alma; üstlenme, anlamına gelmektedir¹²⁷. Ceza infaz kurumlarında görevli olan personelin devlet tarafından her türlü ihtiyacı karşılanmaktadır. Bu sebeple hükümlüler tarafından herhangi bir taahhütte bulunulması uygun değildir¹²⁸. Bulunulması halinde söz konusu disiplin cezası verilecektir.

6. İdarece Belirtilen Miktarlardan Fazla Para Bulundurmak

Bu maddeye ilişkin esaslar, “Hükümlü ve Tutukluların Emanete Alınan Kişisel Paralarının Kullanımına Dair Yönetmelik” kapsamında belirlenmiştir. Söz konusu yönetmelikte haftalık harcama limiti belirtilmiştir. Bu limit tutarı her yıl Bakanlıkça belirlenir. Mahkeme harç ve giderleri, haberleşme ve sağlık giderleri gibi giderler bu limit dâhilinde bulunmamaktadır. Ayrıca bu hüküm kapsamında hükümlülerin nakit paralarını yanlarında bulundurmamasını öngörmüştür. Emanet kasa hesabında tutulan paralar, harcamalar karşılığında makbuz kesilerek hükümlüye verilmektedir. Böylece hükümlülerin kendi aralarında nakit alışverişinin önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Bu yıl için belirlenen harcama limiti 16.10.2023 tarihi itibari ile haftalık 2.500,00 TL olarak belirlenmiştir¹²⁹.

¹²⁶ Aksi yönde görüş için bkz. **KOYUNCU**, “Görevlilerinin herhangi bir sınırlandırma yapılmadığı gözetilerek herhangi bir görevliye bu taahhütün verilmesinin yeterli olacağı kanaatindeyiz.”, s. 61-62.

¹²⁷ <https://sozluk.gov.tr/>, e.t. 07.01.2024.

¹²⁸ **PREVEZE**, s. 45.

¹²⁹ <https://antalyascik.adalet.gov.tr/kisisel-para-limiti>, e.t. 02.03.2024.

Belirlenen paradan fazla para bulunması halinde disiplin cezası öngörülmüştür. Keza söz konusu olayda izinli olduğu sürede diğer hükümlülerin hesabına para yatırarak daha sonra o parayı kullanan hükümlü hakkında bu madde kapsamında disiplin cezası verilmesi öngörülmüştür¹³⁰.

7. Hükümlü Kimliğini Yanında Bulundurmamak

İnfaz Yönetmeliği'nde belirtilen şekilde hükümlüleri tanımaya yönelik olarak parmak izleri ve avuç izleri kaydedilir. Fotoğrafları çekilir. Kan grupları ve fiziksel özellikleri belirlenir. Söz konusu yönetmeliğin amacı elbette hükümlüleri birbirinden ayırt etmek ve fiziki kimliğin tespit edilmesidir.

Disiplin cezası verilebilmesi için, hükümlünün kimliğinin yanında bulunmaması gerekmektedir. Ancak bunun için kast aranmaktadır. Kastı kaldıran mücbir sebep gibi hallerde hükümlüye söz konusu ceza verilmemektedir¹³¹.

8. Yatma Planına Uymamak

İnfaz Yönetmeliği'nde, hükümlülerin ceza infaz kurumunca hazırlanan ve koridorda bulunan oda kapılarının yan tarafına asılan resimli şekilde olan yatma planına uymaları gerektiği belirtilmiştir. Bu hükmün asıl amacı koğuşlarda liderlik göstermek isteyen kişilerin çıkarları doğrultusunda başka kişilere insanların yataklarını vermelerinin önüne geçilmesidir. Aynı zamanda koğuş içerisinde bloklaşmaya engel olma amacı taşımaktadır. Bu sebeple disiplin ve düzen açısından bu hükümlülerin kendi yerlerinde yatmaları büyük önem taşımaktadır¹³².

Yine aynı yönetmelikte belirtildiği şekilde hükümlülerin sayılma işlemleri yatma planı baz alınarak yapılır. Bu bakımdan kanun koyucu yatma planına uymaya özellikle dikkat çekmektedir. Bu sebeple bu plana uymayanlara kınama disiplin cezası verilmektedir.

¹³⁰ Y. 1. CD. E. 2020/3346, K. 2021/3263, 05.03.2021 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 06.01.2024.

¹³¹ ÖZKAVALCI, s. 291.

¹³² ÖZKAVALCI, s. 291.

9. Ceza İnfaz Kurumlarının Duvarlarına Yazı Yazmak, Resim Yapmak veya Afiş Yapıştırmak

Cezaevlerinde bulundurulabilecek eşyalara ilişkin yönetmelikte, panolarda yalnızca birer adet Türk bayrağı, Atatürk resmî, gazete kupürü, haber, yazı, fotoğraf ve takvim bulundurulabileceği belirtilmektedir. Bu maddede sayılanlar haricinde bir şey asılması halinde disiplin cezası verilecektir. Ancak asılan bu afişlerin terör örgütüne ilişkin olmaması gerekmektedir. Terör örgütüne ait afişlerin asılması halinde başka bir disiplin cezası öngörülmektedir.

Ancak burada duvardan kasıt sadece ceza infaz kurumlarına ait bir duvar değildir. 2020 yılında eklenen “Hükümlünün duruşma, sağlık, eğitim ve çalışma gibi nedenlerle geçici olarak kurum dışında bulunduğu yerler de bu fıkranın uygulanması bakımından kurum olarak kabul edilir.” hükmü doğrultusunda hastane ya da adliye duvarlarına yazı yazılması, afiş asılması halinde ceza infaz kurumundaymış gibi ceza verilmelidir¹³³.

Ayrıca kanunun lafzından belli olduğu gibi bu cezayı gerektiren fiil yalnızca duvara asılması hali ile kısıtlanmıştır. Ancak ceza infaz kurumlarında diğer yerlere de yapıştırılacağı düşünüldüğünde o halde kıyas yapılamayacağından disiplin cezasının verilmesi için gereken şart yalnızca duvara yazılan yazı, resim, afişler ile olacaktır¹³⁴.

10. İdarece Verilen Eşya ve Benzeri Şeyleri Kötü Kullanmak

Kötü kullanmak ibaresi yalnızca fiziki anlamda zarar vermek, kötü kullanmak anlamında anlaşılmamalıdır. İdarenin denetim ve gözetimine engel olmak açısından görevi güçleştireceği haller bu kapsamda değerlendirilmelidir¹³⁵.

Bu sebeple hem fiziki olarak hem de idarenin işleyişini engelleyecek şekilde eşya ve benzeri şeylerin kötü biçimde kullanılması bu disiplin cezasını gerektirecektir.

¹³³ AKBULUT-DEMİRKOL-TURAN, s. 430.

¹³⁴ KOYUNCU, s. 64.

¹³⁵ Y. 1. CD. E. 2020/10172, K. 2021/13167, 08.10.2021 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 08.01.2024.

“İdarece verilen” ibaresinden yalnızca idarenin eliyle değil hükümlülerin kendilerinin tedarik ettiği eşya ve benzeri şeyler de amacının dışında kullanılması halinde bu cezaya sebebiyet verebilir¹³⁶.

11. Kişisel Temizliğe veya Çevre Temizliğine Dikkat Etmemek

Kişisel temizlik ve çevre temizliği hükmünün yerine getirilmesi elbette toplu yaşanan yerlerde çok önemlidir. Bu hem kurum için önem arz ederken hem de kişilerin sağlıklarının korunması, bakımlı görünmeleri, infaz kurumunda salgın başlamasının önüne geçilmesi açısından hayati önem taşımaktadır.

Burada kişinin temizliğine önem vermemesi ve buna direnç göstermesi açısından bu disiplin cezası verilmesi öngörülmüştür. Ancak bu cezaya gidilmeden önce idarenin de pek çok sorumluluğu bulunmaktadır. Örneğin; sıvı sabun tedarik etmek, hijyenik ped dağıtmak, gerekli hallerde maske dağıtmak gibi. Ceza infaz kurumlarında yeterli temizlik malzemesinin olmadığı hallerde çevre temizliğinin veya kişisel temizliğin gerçekleşmesi pek mümkün olmayacaktır. Ancak bu husus göz ardı edilerek hükümlüye disiplin cezası verilmesi elbette hak ihlaline sebep olacaktır.

Bu konuya ilişkin TBMM Adalet Komisyonu Tutanak Dergisi’nde yer alan ifadelerle dikkat edildiğinde hükümlülerin yeterli sağlık malzemesine ulaşamadığı; hükümlülerin bu hijyen maddelerine ulaşamadığında da kendi harcama limitleri ile kantinden temin ettiğinden söz edilmiştir¹³⁷. Bu da bazı hallerde hükümlülerin farklı önceliklerini hijyen önceliğinden daha önde tutma ihtimalini gündeme getirebilir. Hükümlüler bu limiti aşmamak için bu malzemeleri almaktan kaçınabilirler. Bu halde elbette hükümlülere disiplin cezası verilmemelidir. Kurumun ilk olarak kendi sorumluluğunda olan tedarik etme yükümlülüğünü yerine getirmesi gerekmektedir.

Burada uygulamada en çok tartışılan konulardan biri; saç, sakal, bıyık uygulamasıdır. Kanun koyucu özel bir düzenlemeye giderek İnfaz Yönetmeliği’nde,

¹³⁶ KOYUNCU, s. 66.

¹³⁷ TBMM Adalet Komisyonu Dergisi, 27. Dönem, 4. Yasama Yılı, 5. Toplantı, 2021, s. 49-50, https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.goruntule?pTutanakId=2740, e.t. 08.01.2024.

alışılmışın dışında şekilde saç, sakal, bıyık bırakmayı yasaklamıştır. Bu konu gerek diğer ülke uygulamalarında gerekse Türk Ceza İnfaz sistemi uygulamalarında çokça tartışılmıştır. Hükümlüler bu durumu aşışılama ve baskılama olarak nitelendirmiştir. AİHM, sağlık ve hijyen kurallarının dışında mutlak olarak sakal bırakılmaması halinin hak ihlaline sebep olacağını vurgulamıştır. Ancak bunun sağlık ve hijyen gerekçesiyle sınırlandırılabilceğinin hukuka uygun olduğı kabulüne varmıştır¹³⁸.

Ülkemiz şartları da dikkate alındığında bazı bıyık, sakal, saç modellerinin belli ideolojileri temsil ettiğı görüşü yaygındır. Top sakal entelektüelliğı, bıyığın muhafazakârlığı, çember sakalın ise dindarlığı yansıttığı¹³⁹ gibi bir görüş mevcuttur. Bu sebeple kanun koyucu bu şekilde bırakılan sakal ve bıyıkların kişiler arasında kutuplaşmaya ve önyargıya neden olma ihtimalini göz önünde bulundurarak; bu konuda bir düzenlemeye gitmiş olma ihtimalinin de bulunduğı değerlendirilmelidir.

12. İdarece Alınan Sağlık Önlemlerine Uymamak

İdarece alınan sağlık önlemlerine uymak oldukça önemlidir. Özellikle salgın dönemlerinde bu husus oldukça önem taşımaktadır. İnfaz kurumlarında bulunan hükümlülerin kendi sağlığı ve diğer hükümlülerin sağlığının korunması için bu önlemlere nizami şekilde uyması gerekmektedir. Bu sebeple uyum sağlanmaması halinde disiplin cezası öngörölmüştür.

İdarece bu cezanın verilmesinin ön şartı elbette alınan bir sağlık önleminin olmasıdır. Kişiler için düzenlenen iyileştirme amaçlı önlemler de bu kapsamdadır. Ancak kişinin kendine verdiği bireysel zararlar bu kapsamda değildir¹⁴⁰.

¹³⁸ Yaser Özoğlu Başvurusu Başvuru No: 2018/2577-21.04.2021 tarihli karar, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2018/2577>, e.t. 07.01.2024.

¹³⁹ VARLI GÜRER, Zeynep-GÜRER, Mert, “Siyasal İletişimde Sembolik İletişim Aracı Olarak Siyasal İçerikli Giyim Kodları Kullanımı”, Kocaeli Üniversitesi İletişim Faköltesi Araştırma Dergisi, S. 11, s. 63.

¹⁴⁰ Y. 1. CD. E. 2021/12416, K. 2021/14620, 03.12.2021 tarihli karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr>, e.t. 08.01.2024.

13. Kurumda Gereksiz Gürültü Yapmak

Gürültü, uyumsuz ve düzenli olmayan seslerin bütünü şeklinde tanımlanmıştır¹⁴¹. Buradaki gürültü kavramı olağan akışta insanların iletişimde bulunması anlamına gelmemektedir. Daha çok protesto amaçlı olarak, yüksek sesli sloganlar atılması; kapı, ranza gibi yerlerin tekmelenmesi gibi şekillerde ortaya çıkmaktadır. Kısacası kurumun huzur ve sükûnetini bozma hallerinde bu disiplin cezası verilecektir¹⁴².

B. BAZI ETKİNLİKLERDEN ALIKOYMA CEZASI VE BU CEZAYI GEREKTİREN FİİLLER

Bazı etkinliklerden alıkoyma cezası, infaz ile ilgili kanunun 40. maddesinde düzenlenmiştir. Maddenin içeriğine bakıldığında “Hükümlünün bir aydan üç aya kadar süreyle kurumun kültürel ve spor etkinliklerine katılmaktan yoksun bırakılmasıdır.” şeklinde düzenlemeye gidilmiştir.

Kültürel ve spor faaliyetleri kapsamında infaz kurumlarında; çeşitli münazaralar, bilgi yarışmaları, farklı ekiplerle tiyatro gösterimi, her ay en az bir film gösterimi, spor müsabakaları, sportif etkinlikler, önemli gün ve haftalarda çeşitli seminerler düzenlenmektedir.

Adalet Bakanlığı ve Gençlik ve Spor Bakanlığı arasında imzalanan protokol kapsamında bu kurumlar; hükümlü, tutuklu ve denetimli serbestlik uygulanan kişilerin iyileştirme ve topluma kazandırılması; milli, manevi, sosyal, dini iyileştirmelerinin sağlanması ve oyun, spor, fiziksel etkinliklere erişimlerini artırmak amacıyla iş birliği içerisine girmişlerdir. Burada belirtilen husus spor ve kültürel etkinliklerin hükümlülerin iyileştirilmesi ve topluma kazandırılmasında temel yapı taşlarından birisinin olmasıdır. Disiplin cezasının verilmesi halinde kültürel ve sosyal etkinliklerden kişilerin mahrum kalmasına sebebiyet verilecektir. Aslında hükümlülerin iyileştirilme ve ıslahı için getirilen sportif ve kültürel faaliyetlerin bir

¹⁴¹ <https://sozluk.gov.tr/>, e.t. 08.01.2024.

¹⁴² ÖZKAVALCI, s. 292.

disiplin cezasının konusunu oluşturması talihsiz bir yaklaşım olmuřtur¹⁴³. Biz de bu görüşe kısmen katılıyoruz. Sosyal faaliyetlerin, kişilerin iyileştirilmesinde araç olduğu konusunda herhangi bir tartişma bulunmamaktadır bu görüşe katılıyoruz. Ancak hükümlünün iyileştirilebilmesinin en büyük şartı da infaz kurumlarındaki kurallara uyum sağlamasıdır. Keza iyileştirmeden önce kurallara uyum sağlamalıdır ki dış dünyada bu sebeple problem yaşamasın.

Disiplin cezasının hükümlü ve kişilerin sosyal hayatını olumsuz etkileyeceğinden cezanın verilirken hükümlü hakkında bireyselleştirmeye gidilmesi gerekmektedir. Örneğin; tekerrür hali var mı, işlemesindeki amacın ne olduğu ya da cezanın verilmemesinin, verilmesinden daha faydalı olup olmayacağına ilişkin bir değerlendirilme yapılmalı bu değerlendirme sonucunda karar verilmelidir.

Bazı etkinliklerden alıkoyma disiplin cezasının verilebilmesi için aşağıda bahsedilen fiillerin gerçekleştirilmiş olması gerekmektedir. Bu eylemler kıyas yolu ile genişletilemezler.

1. İdarenin İzni Olmaksızın Yasak Yerlere Girmek

Hükümlü ve tutuklular, ceza infaz kurumuna alındığında girilmesi yasak olan yerler tebliğ edilir. Tebliğ edilen hükümlünün, yasak olduğunu bilmesine rağmen bu yerlere girmesi halinde disiplin cezası uygulama alanı bulur. Söz konusu cezanın konusunu oluşturan yerler; daha gizli ve teknik elemanlarca girilmesi gereken yerlerdir¹⁴⁴. Örneğin, kamera kayıtlarının yapıldığı odalar, amaşırhane bu tip yerlere örnek olarak gösterilebilir.

Hükümlülerin cezalandırılabilmesinin en önemli koşulu; yasak olan yerlere ilişkin hükümlüye gerekli bilgilendirmenin yapılmış olmasıdır. Bilgilendirmenin nasıl yapılacağı ile ilgili bir düzenleme olmamakla birlikte cezanın verilebilmesi için tebliğe ilişkin belgenin bulunması gerekmektedir¹⁴⁵. Aksi halde disiplin cezası hükümlüye uygulanmayacaktır.

¹⁴³ ARAS, “Hükümlü ve Tutukluların Disiplin Soruşturmalarına İlişkin Temel Esaslar”, s. 17.

¹⁴⁴ ÖZKAVALCI, s. 294.

¹⁴⁵ ÖZKAVALCI, s. 294.

2. Eğitim Yerini Terk etmek

BM Mahpusların Islahı için Asgari Standart Kurallar, Nelson Mandela Kurallarında eğitim ve iyileştirme için, “...ceza infaz kurumu idareleri ve diğer yetkili makamlar, düzeltici, ahlaki, manevi, sosyal ve sağlık-spor temelli-nitelikler taşıyanlar da dâhil olmak üzere eğitim, mesleki eğitim, iş ve uygun mevcut olan başka destek türlerini sunmalıdır.”¹⁴⁶ şeklinde düzenlemeye gidilmiştir. Keza infaz ile ilgili kanunun 75. maddesinde “hükümlüye, kişiliğini geliştirecek, eğitimini güçlendirecek, yeni beceriler elde etmesini, suç işleme eğilimini yok etmeyi sağlayacak ve salıverilme sonrasına hazırlayacak programlar uygulanır. Hükümlünün yaş, ceza süresi ve yeteneklerine öncelik verilerek ekonomik ve kültür durumuna uygun biçimde düzenlenen eğitim programları; temel eğitim, orta ve yüksek öğretim, meslek eğitimi, din eğitimi, beden eğitimi, kütüphane ve psiko-sosyal hizmet konularını kapsar.” şeklinde düzenleme yapılmıştır. Kanunun gerekçesine baktığımızda ise, “Gerçekten suçluların eğitimi çağdaş toplumlarda, cezanın temel işlevlerinden biri olarak kabul edilmektedir.” düzenlemesi dikkate alınarak infazın bir cezalandırma amacı değil, ıslah-iyileştirme ve topluma yeniden kazandırma amacı olduğuna tekrardan dikkat çekilmiştir¹⁴⁷.

Söz konusu maddeler dikkate alındığında eğitimin hükümlüler açısından oldukça önemli olduğu açıktır. Bu sebeple hükümlülerin eğitim alması hem hak hem de yükümlülüktür. Eğitim yerlerini idarenin izni dışında terk eden hükümlülere bu disiplin cezası öngörülmüştür. Ancak burada göz önünde bulunan husus kasıt unsurudur. Yargıtay önüne gelen bir olayda, hükümlünün kastının olmadığı tamamen iyi niyetle eğitim yerini terk ettiğinden bahisle disiplin cezası verilemeyeceğine hükmetmiştir¹⁴⁸. Bu sebeple verilen cezada kişinin kastı olup olmadığı ve iyi hal değerlendirmesi yapılmalıdır.

¹⁴⁶ <https://www.tihek.gov.tr/public/pdf/files/5ov6wq.pdf>, e.t. 10.01.2024.

¹⁴⁷ **ÖZGENÇ, İzzet**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 19. Baskı, Ankara, 2023, s. 788.

¹⁴⁸ Hükümlülerin, boş ders süresince öğretim görevlisi eşliğinde fotokopi almak için eğitim yerini terk ettiği, hükümlü ve öğretim görevlisinin beyanlarının paralel olduğu görülmüştür. Bu sebeple hükümlülerin kastı olmadığı ve iyi niyetli oldukları göz önüne alınarak kararın bozulmasına

Eğitim yerini izinsiz terk etmek eylemi söz konusu kurumu terk etmek, eğitim yerinde bulunmamak anlamına gelmektedir. Bu sebeple bir sonraki başlıkta bulunan savsaklama ile karıştırılmaması gerekmektedir. Aksi halde yanlış nitelendirme sebebiyle söz konusu disiplin cezasının iptali gündeme gelebilir.

3. Eğitimi Savsaklamak

Daha önceki maddede eğitimin hem hak hem de bir yükümlülük olduğundan bahsedilmiştir. Eğitimin hükümlüler açısından olumlu bir faaliyet olduğu ve onların yararına yapıldığı aşikârdır. Bu sebeple hükümlünün eğitimlerini takip etmek ve gerekli özveriye göstermek en önemli yükümlülüğüdür. Eğitimin savsaklanması halinde söz konusu disiplin cezası verilerek hükümlünün bazı etkinliklerden alıkonulmasına karar verilecektir.

Ancak bu hususta da karar verilirken yeterli incelemenin yapılması gerekmektedir. Yargıtay bir kararında geleneksel Türk resimleri dersine girmeyen hükümlüye eğitimi savsaklaması sebebiyle disiplin cezası vermiştir. Ancak hükümlü, geleneksel Türk resimleri ile çakışan ve yoklama alan ahşap oymacılığı dersine girmiştir. Bu sebeple Yargıtay ahşap oymacılığı dersini tercih eden hükümlü hakkında diğer derse girmediği gerekçesiyle vermiş olduğu disiplin cezası kararını bozmuştur.¹⁴⁹. Çünkü söz konusu kararda hükümlü eğitimini savsaklamamıştır tam tersi takip etmiştir.

Söz konusu kararda olduğu gibi disiplin cezasının verilmesinde yeterli bir araştırmanın yapılmış olması zaruridir. Çünkü yeterli araştırma yapılmadan verilen her disiplin cezası hükümlünün infaz kurumuna olan bakış açısını olumsuz etkilemesine sebep olur.

karar verilmiştir. Y. 1. CD. E. 2019/3642, K. 2021/1883, 19.02.2021 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 10.01.2024.

¹⁴⁹ Y. 1. CD. E. 2021/8306, K. 2021/11573, 30.06.2021 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 10.01.2024.

4. Olumsuz Davranışa Yönelik Gruplaşmaya Neden Olmak veya Bu Amaca Yönelik Gruba Katılmak

Söz konusu fiilin temel yapı taşı olan grup; görünüşü, çıkarları bir olan kimseler bütünüdür. Gerek kanun metninde gerekse gerekçe ve yönetmelikte grubun kaç kişiden oluştuğu belirtilmemiştir. TCK kapsamında toplu işlenen suçlarda en az 3 kişi olması gerektiğinin altı çizilmiştir. Örgütlü suçlarda da en az 3 kişinin olması halinde örgütlü suç olacağı düzenlenmiştir. Kanaatimizce burada bahsedilen grup ifadesinden, diğer incelediğimiz kişi sayısı gereken suçlar da göz önüne alınarak 3 kişinin bulunması gerektiği anlaşılmaktadır. Daha azının olması düşünüldüğünde 2 kişinin bir araya gelerek disiplin cezasını gerektirecek fiil işlemesi halinde grup eyleminden ceza verilecek ve bu durum mahkûmların şartlarını ağırlaştıracaktır.

Grup kurma eylemi başlı başına bir eylemdir. Bu sebeple grup kurma eyleminin gerçekleşmesi halinde bu husus başlı başına cezalandırılacaktır. Ayrıca grup halinde disiplin cezasını gerektirir fiilin işlenmesi halinde ise işlenen fiilden de ceza verilecektir.

Gruplaşmadan kaynaklı ceza verilebilmesi için infaz kurumunca doğru kabul edilmeyen bir davranışın meydana gelmesi gerekmektedir. Nitekim Anayasa Mahkemesi'nin vermiş olduğu kararlarda düzenin ve disiplinin bozulmasına yönelik davranışın mevcut olması halinde bu sebeple cezalandırılacağından bahsedilmiştir¹⁵⁰. Örneğin, kişilerin bir araya gelerek sohbet etmeleri halinde herhangi bir disiplin cezası öngörülmecektir.

5. Kurum Görevlilerine Karşı Uygunsuz Söz Sarfetmek veya Davranışta Bulunmak

Disiplin cezasının konusunu oluşturan bu hüküm, uygulamada ve teoride oldukça keyfi uygulamalara sebebiyet veren bir hükümdür. Çünkü hükümlülerin idareye karşı itiraz ve şikâyetleri bu kapsamda değerlendirilerek söz konusu hükümden

¹⁵⁰ Akif İpek Başvurusu (2), Başvuru No: 2013/9344, 30.03.2016 tarihli karar; Yusuf Çabuk Başvurusu, Başvuru No: 2013/8858- 20.03.2016 tarihli karar, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>, e.t. 04.01.2024.

disiplin cezası verilebilmektedir. Ancak idareye yapılan itiraz ve şikâyetler hükümlülerin hak arama kapsamında yer almaktadır. Bu sebeple bu hükmün içerisinde yer alması gerekmektedir¹⁵¹.

Uygunsuz söz ve davranış ifadesinden; tehdit ve hakaret boyutuna ulaşmayan sözler, küfür anlamına gelmeyecek şekilde el kol hareketlerinde bulunulması, saygısız yüz ifadeleri gibi halleri anlamalıyız¹⁵².

Yargıtay vermiş olduğu bir kararda; kurum görevlilerini kastederek hükümlünün “bize her türlü kötülüğü yapıyorlar, bize köpek gibi davranıyorlar, her türlü suçlamayı, iftirayı bize attılar...” sözlerini sarf ettiğinden bahisle hükümlünün hak arama kapsamının sınırlarını aştığını, bu ifadelerin kurum görevlilerine uygunsuz söz sarf etmek anlamına geldiğini belirtmiştir¹⁵³. Yine Yargıtay tarafından verilen kararda hükümlünün, “Bu cezaevinde tek sıkıntı ben miyim? Eğer sıkıntı bensem beni buradan gönderin, bana artistlik yapma, artiste bak, sizi savcıya şikâyet edeceğim” şeklinde ifadelerde bulunmasını kurum personeline uygunsuz söz sarf etmek eylemi bağlamında kabul etmiştir¹⁵⁴.

Ceza infaz kurumu personellerinden çalışmamızın ilk bölümünde bahsedilmişti. Kurumda görevli personele karşı uygunsuz söz sarf edilmesi halinde disiplin cezası verilecektir. Ayrıca 2020 yılında eklenen “Hükümlünün duruşma, sağlık, eğitim ve çalışma gibi nedenlerle geçici olarak kurum dışında bulunduğu yerler de bu fıkranın uygulanması bakımından kurum olarak kabul edilir.”, kanun maddesi itibarıyla da kurum dışında bulunan adliye nezarethanesi, koridoru gibi yerler de kurum kabul edilmiştir. Bu sebeple burada da personele karşı uygunsuz söz sarf etme eyleminde disiplin cezasının verilmesi gerekmektedir. Aksi halde daha önce bahsedildiği gibi nasıl infaz kurumları ya da denetimli serbestlikte iyi niyet hali aranıyorsa bu halde de

¹⁵¹ ARAS-GÜVERÇİN, s. 289.

¹⁵² KOYUNCU, s. 84.

¹⁵³ Y. 1. CD. E. 2023/3261, K. 2023/2432, 27.04.2023 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 10.01.2024.

¹⁵⁴ Y. 19. CD. E. 2015/16108, K. 2015/4562, 17.09.2015 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 10.01.2024.

aranması gerekmektedir. Yoksa infazın amacı olan ıslah ve iyileştirme amacı kesintiye uğramış olacaktır.

6. Çıkar Sağlamak Amacıyla Hükümlülere veya Kurum Görevlilerine Eşya Vermek veya Satmak

Madde başlığından da anlaşılacağı üzere diğer hükümlülere ve kurum görevlilerine karşı eşya vermek ya da satmak fiilinin amacının bir çıkar sağlanması olmalıdır. Keza Yargıtay, eşya vermek ya da satmak eylemini değil; bu amacın çıkar sağlama amacı olması gerektiğini açıkça belirtmiştir¹⁵⁵.

Çıkardan kastedilen, para ya da maddi değeri olan bir şeydir. Maddi değeri olmayan şeyler karşılığında fayda sağlamaya çalışmak söz konusu disiplin suçuna sebebiyet vermeyecektir. Bu sebeple hak, itibar gibi örnekler de çıkar sağlamanın konusunu oluşturmayacaktır¹⁵⁶. Keza hükümlünün izindeyken diğer hükümlülerin hesabına para yatırıp daha sonra ceza infaz kurumuna geri döndüğünde o parayı kullanmak istemesi bu disiplin cezasına değil kınama disiplin cezası sebebini oluşturmaktadır¹⁵⁷. Burada herhangi birinden bir çıkar bulunmamaktır.

7. Açlık Grevi Yapmak

Açlık grevi; bir olayı, davranışı eleştirmek, karşı çıkmak ya da bir dileği kabul ettirmek, dikkat çekmek amacıyla hükümlünün beslenmeyi ret etmesi, kendisini aç bırakması anlamına gelmektedir¹⁵⁸. 1991 yılında Malta da toplanan 43. Dünya Tıp Kongresi tarafından kabul edilen bildiriye göre “*Açlık grevcisi zihinsel olarak ehliyetli, açlık grevine kendi iradesiyle karar vermiş, bu nedenle belirli bir zaman için yiyecek*

¹⁵⁵ Y. 1. CD. E. 2020/807, K. 2021/6474, 08.04.2021 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 10.01.2024.

¹⁵⁶ KOYUNCU, s. 86.

¹⁵⁷ Y. 1. CD. E. 2020/3346, K. 2021/3263, 18.03.2021 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 10.01.2024.

¹⁵⁸ FEYZİOĞLU, **Metin**, “Açlık Grevi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 43, S. 1, 1993, s. 157.

ve/veya sıvı almayı reddeden kişidir.”¹⁵⁹. Ölüm orucu ise, sonu ölüm ile bitebilecek bir açlık grevine başlanmasıdır¹⁶⁰. Açlık grevinin sonucu ölüm olmamak ile birlikte açlık grevine gidilmesi ölüm tehlikesini de beraberinde getirir ve bu ihtimalin de gerçekleşmesi oldukça olasıdır¹⁶¹.

Açlık grevinin amacı, medyanın etkisi ile kamuoyu oluşturarak yargı yoluyla hakkını alamayacağını düşünen kişilerin bu sayede haklarını almaya çalışmasıdır. Kişiler gelişen teknolojinin de etkisi ile medya baskısını da bir araç olarak kullanarak bu saikle açlık grevine gitmektedir¹⁶². Zaman zaman açlık grevlerinin başarı ile sonuçlandığı da görülmektedir¹⁶³. Bu sebeple açlık grevlerine sıklıkla gidilmektedir.

Gerek infaz ile ilgili kanunda gerekse bu konuya ilişkin yönetmelik ve kanunun gerekçesinde açlık grevi ve ölüm orucunun bir tanımı yapılmamıştır. Birbirine çok karışan iki kavramın beraberce kanunda yer alıp tanımlarının yapılmamasını doğru bulmamaktayız.

Bu eksikler sebebiyle literatürde tanımlanan şekline göre bu kavramları ifade etmekteyiz. Tanımlamada yer alan en önemli ifadeyi irade olarak belirtebiliriz. Kişinin kendi hür iradesi ile bu yola başvurmaları gerekir. İrade yoksa açlık greviden ya da ölüm orucundan bahsedemeyiz¹⁶⁴. Kişinin bu eyleminin sonuçlarına katlanabilecek şekilde olması beklenir. Yani fiil ehliyetine sahip olmalıdır. Hükümlülerin ve tutukluların beslenmesinin engellenmesi halinde aç bırakılmasından bahsedilebilir ve bu da TCK’nın 298. maddesi kapsamında suç teşkil etmektedir.

¹⁵⁹ <https://www.tohav.org.tr/Content/UserFiles/ListItem/Docs/katalog6161malta-bildirgesi.pdf>, e.t. 12.01.2024.

¹⁶⁰ **AKINCI, Şahin**, “İrade Muhtariyeti İlkesi ve Şahsiyet Hakları Açısından Ötenazi, Açlık Grevi ve Ölüm Orucu”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 6, S. 1-2, 1998, s. 733.

¹⁶¹ **FEYZİOĞLU**, s. 158.

¹⁶² **AKINCI**, s. 750.

¹⁶³ “24 yıldır hapiste, 4. Kez Açlık Grevinde, talebi sebze yemek”, <https://bianet.org/haber/24-yildir-hapiste-4-kez-aclik-grevinde-talebi-sebze-yemek-172460>, e.t. 13.01.2024.

¹⁶⁴ **ÖMEROĞLU, Ömer**, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında; Hükümlü, Tutuklu ve Gözaltındakilerin Açlık Grevi, Ölüm Orucu ve Müdahale Sorunu”, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 15, S. 3-4, 2011, s. 84.

Ceza infaz kurumlarında açlık grevine başlayan kişilerin tespit edilmesi halinde ilk olarak, infaz ile ilgili kanunun 82. maddesi gereğince kurum hekimi tarafından hükümlüye bilgilendirme yapılır. Psiko servis aracılığı ile bu kişilerin açlık greviden vazgeçmeleri için bilgilendirme ve tedaviler yapılır.

Ancak burada doktorlar açısından meslek etiği gereği bu kişilere müdahale edilip edilemeyeceği tartışmalıdır. Doktorlar kendini ölüme sürükleyen kişiye müdahalede bulunmamalı mıdır yoksa kişilik haklarına müdahale ederek zorla beslenme yoluna mı sevk etmelidir¹⁶⁵? Bu konuda gerek Tokyo Bildirgesi'nin 8. maddesinde ve Malta Bildirgesi'nin 1. ve 2. maddelerinde gerekse tarafı bulunduğumuz İnsan Hakları Biyotıp Sözleşmesi'nin 5. maddesinde¹⁶⁶ “Sağlık alanında herhangi bir müdahale, ilgili kişinin bu müdahaleye özgürce ve bilgilendirilmiş bir şekilde muvafakat etmesinden sonra yapılabilir.” olarak düzenlenmiştir. Hükümlünün izin vermemesi halinde tıbbi girişim hukuka aykırı olur. Tedavinin hukuken uygun olması için tedaviye yönelik olması ve hükümlünün onayının alınması gerekmektedir¹⁶⁷. Hükümlünün reddetmesi halinde söz konusu müdahale yapılmamalıdır. Ancak infaz ile ilgili kanunun 82. maddesinde zorla besleme yoluna gidilmiştir. Zorla besleme yoluna başvurulabilmesi için psiko servisin girişimlerinin sonuçsuz kalması yeterlidir. Hükümlünün hasta olması ya da hayati tehlike ile karşı karşıya kalmasına dahi gerek yoktur¹⁶⁸. Oysa gerek Tokyo Bildirisi gerekse Avrupa Konseyi kararlarında hükümlünün izni kapsamında ona müdahalede bulunulabilecektir ya da infaz ile ilgili kanunun 82. maddesine göre hükümlünün bilincinin kaybı durumunda ya da hayati tehlike riski bulunması halinde izni olmadan

¹⁶⁵ **SEVİNÇ, Murat**, “Bir İnsan Hakkı Sorunu Olarak Açlık Grevleri”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, C. 57, S. 1, 2003, s. 117-118.

¹⁶⁶ Dünya Tabipler Birliği Tokyo Bildirgesi- Gözaltında ve Mahkumiyette İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı ya da Aşağılayıcı Muamele veya Cezalar Konusunda Hekimler İçin Kılavuz, https://www.ttb.org.tr/images/stories/haberler/file/DTB_Tokyo_Bildirgesi_2016.pdf, - Avrupa Konseyi çerçevesinde 4 Nisan 1997 tarihli “Biyoloji ve Tıbbın Uygulanması Bakımından İnsan Hakları ve İnsan Haysiyetinin Korunması Sözleşmesi: İnsan Hakları ve BiyotıpSözleşmesi”, <https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2812020083957164.tur.pdf>, e.t. 12.01.2024

¹⁶⁷ **TAŞKIN, Ahmet**, “Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’da Beslenmenin Reddi”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 62, 2006, s. 250-251.

¹⁶⁸ **TAŞKIN**, s. 255.

müdahale edilebilmektedir. Burada iki hüküm arasında çelişki olduğu aşîkârdır. Hükümlünün açlık greviden vazgeçmemesi sonucunda zorla beslenmesine karar verilmesi hükümlünün açıkça kişilik haklarının ihlal edildiğı anlamına gelmektedir. Çünkü kişinin kendi geleceğini belirleme hakkı bulunmaktadır. Bu sebeple her ne kadar infaz ile ilgili kanunda bu yönde bir düzenleme yapsa da Anayasanın 90. maddesi gereğı, söz konusu uluslararası sözleşmelerin göz önünde bulundurulması ve hekimin hükümlüye müdahale etmemesi gerekir. Aksi halde hekim her ne kadar işini yapsa dahi sorumluluğı cihetine gidilebilecektir¹⁶⁹.

Fakat her ne sebeple olursa olsun yaşama hakkı, hakların en üstünde yer almaktadır. Burada bulunan hükümlüler, idarenin koruma ve denetimi altındadır. Bu sebeple açlık grevi yürüten hükümlünün hayatı, tehlike çizgisine gelmişse o halde idare, devlet adına müdahalede bulunmalı ve gerekli işlemleri yerine getirmelidir¹⁷⁰. Devlet hem kişilerin sağlıklarını hem de infaz kurumunun düzenini sağlamakla yükümlüdür¹⁷¹. Yukarıda belirtilen uluslararası sözleşmeler dikkate alındığında infaz ile ilgili kanun ile çeliştiğı görülmektedir. Yine infaz ile ilgili kanunun kendi maddeleri arasında çelişkiler bulunmaktadır. Bazı noktalarda hükümlüye müdahaleden bulunulacağından bahsediliyorken bazı noktalarda ise bunun mümkün olmayacağından bahsedilmektedir. Bu sebeple kanun koyucunun çelişkileri giderici yönde düzenleme yapması başta doktorlar olmak üzere infaz kurumları açısından da çok faydalı ve yerinde olacaktır.

Açlık grevine müdahale edilmesi halinde bu müdahale, ifade özgürlüğünün ihlali boyutuna gelmemelidir. AİHM'e yapılan başvuruların çoğı¹⁷² “cezaevinde

¹⁶⁹ **YENERER ÇAKMUT, Özlem**, “Hekimler Tarafından Tutuklu veya Hükümlülere Tıbbi Olmayan Nedenlerle Zorla İlaç Verme”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 6, S. 2 Tıp Hukuku Alanında Karşılaştırmalı Güncel Özel Hukuk ve Ceza Hukuku Sorunları Sempozyumu Özel Sayısı, 2009, s. 242-243; Aynı yönde görüş için bkz. **ÖZBEK**, s. 155.

¹⁷⁰ **ÖZBEK**, s. 154-155.

¹⁷¹ Çetin Sağır ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru No: 2021/8864- 24.05.2023 tarihli karar, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2021/8864>, e.t. 13.01.2024.

¹⁷² AİHM, Edipe Şahin/Türkiye, Başvuru No: 23521/20, 29.03.2022 tarihli karar; AİHM, Hasan Yıldız/Türkiye, Başvuru No: 29152/20, 29.03.2022 tarihli karar; AİHM, Tekmenüray/Türkiye, BaşvuruNo:30024/20,29.03.2022,

düzenin yeniden tesis edilmesi ve ilgililerin ve diğer tutukluların, kişisel durumlarını ilgilendirmeyen nedenlerle benzer açlık grevlerine yeniden başlamalarını engellemek amacıyla verilmiştir. Başvuranlar tarafından yapılan açlık grevinin toplu niteliği, benzer açlık grevlerinin, cezaevinde düzen ve disiplin açısından teşkil edeceği risk ve verilen cezanın orantılı niteliği dikkate alındığında, bu cezanın, ilgililerin ifade özgürlüğünün kullanımına yapılan orantısız bir ceza olduğu kanaatine varılamaz.” şeklinde belirtilerek ifade özgürlüğü ihlali sebebini kabul edilemez bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesi, kurumda yapılan açlık grevi kaynaklı disiplin cezasının verilebilmesi şartı olarak yalnızca açlık grevi yapılmasını yeterli bulmamıştır. Açlık grevi yapılması, ceza infaz kurumunun disiplinini ve düzenini bozarak düzenli yaşamın önüne geçmesi halinde cezalandırılacaktır. Açlık grevinin düzen, disiplini bozması ve diğer hükümlüleri de bu greve sevk anlamını taşıması gerekmektedir¹⁷³. Aksi halde bu durumun bazı etkinliklerden alıkoyma disiplin cezasına sebebiyet vermesi kaçınılmaz olacaktır.

C. ÜCRET KARŞILIĞI ÇALIŞILAN İŞTEN YOKSUN BIRAKMA

ILO Sözleşmesi¹⁷⁴, AİHS¹⁷⁵ ve Anayasa'nın 18. maddesine göre zorla çalıştırma yasaktır. Angarya yapılamaz. Ancak bütün adı geçen sözleşme ve kanunlarda “hükümlülük ve tutukluluk süresi içerisinde çalışmalar zorla çalıştırma yasağı kapsamında değerlendirilmemiştir”. Hükümlülerin çalıştırılmasının bu istisna kapsamında değerlendirilmesinde öncelikli koşul olarak mahkemenin vermiş olduğu bir mahkûmiyet kararı olması gerekmektedir. Örneğin bir vakfın ya da derneğin ya da barolar gibi tüzel kişiliğe sahip kuruluşların vermiş olduğu kararlar ile zorla çalıştırma yapılması mümkün değildir. Diğer koşul ise icra edilirken kamu makamının gözetim ve denetiminde hükümlülerin çalıştırılması gerekmektedir. Üçüncü şart ise hükümlüler

[https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22,e.t.13.01.2024}](https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22,e.t.13.01.2024})

¹⁷³ Çetin Sağır ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru No: 2021/8864- 24.05.2023 Tarihli Karar, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2021/8864>, e.t. 13.01.2024.

¹⁷⁴ 29 Nolu Zorla Çalıştırma Sözleşmesi, m. 2, https://www.ilo.org/ankara/conventions-ratified-by-turkey/WCMS_377244/lang--tr/index.htm, e.t. 13.01.2024.

¹⁷⁵ AİHS, m. 4, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Convention_TUR, e.t. 13.01.2024.

özel şahıslara, dernek ve vakıflara kiralanmamalı, onların emrine verilmemelidir¹⁷⁶. Aksi halde hükümlülerin çalıştırılması zorla çalışma yasağı kapsamında değerlendirilecektir. İstisna arasında sayılmayacaktır.

Yukarıda bahsedildiği gibi hükümlü ve tutukluların çalıştırılması zorla çalışma yasağı kapsamında değerlendirilmemektedir. Hükümlünün yeniden topluma kazandırmak ve cezaevinden çıktıktan sonra hayatını devam ettireceği bir meslek sahibi olması amacıyla getirilmiş bir düzenlemedir. Ayrıca aslında kurum düzeninin sağlanmasında da söz konusu uygulama önem arz etmektedir. Çünkü düzen ya da güvenlik yalnızca fiziki güvenlik ile sağlanmamaktadır. Hükümlünün çalıştırılarak bunalıma girmesi engellenmekte bir meşgale ile uğraşması sağlanmaktadır¹⁷⁷. Böylece hükümlüler boş bırakılmamakta ve düzen sağlanmaktadır. Keza bu amaç infaz ile ilgili kanunumuzun 29/2. maddesinde açıkça belirtilmiştir. Ancak hükümlülerin çalıştırılması zorunlu tutulmamıştır. İnfaz ile ilgili kanunun 29. maddesinde “Kurum hekimi tarafından ruhsal ve bedensel olarak sağlıklı olduğu belirlenen meslek sahibi olmayan hükümlüler ile meslek sahibi olan istekliler, kurum imkânları ölçüsünde belirlenen ücret karşılığında atölye veya iş yurtlarında çalıştırılabilirler.” ifadelerine yer verilmiştir. Doktrinde bu husus tartışılmış olup bu hususun idarenin takdirinde olması eleştirilmiştir. Ancak alt yapı eksikliği sebebiyle bu düzenlemenin bu şekilde olması gerekmiştir¹⁷⁸.

Ayrıca kanun tutuklular ile ilgili ayrıca bir düzenlemeye gitmiştir. İnfaz ile ilgili kanunun 114. maddesine göre “Tutuklulardan çalışmaları istenebilir; ancak, buna mecbur tutulamazlar.” hükmü gereğince tutukluların rızalarının alınması zorunlu tutulmuştur.

Çalıştırma infaz ile ilgili kanunda iki farklı şekilde düzenlenmiştir. Birincisi, kurum içi çalışma ikincisi ise kurum dışı çalışmadır. Kurum dışı çalışma, infaz ile ilgili kanunun 30. maddesinde “Açık ceza infaz kurumlarında bulunanlar ile kapalı ceza

¹⁷⁶ **KAYA BOZOK, Funda**, Hükümlülerin Çalıştırılması (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2023, s. 125-127.

¹⁷⁷ **ÖZGENÇ-ŞAHİN**, s. 89.

¹⁷⁸ **ÖZBEK**, s. 193.

infaz kurumlarında bulunup da açık ceza infaz kurumlarına ayrılmaya hak kazanmış hükümlüler, salıverilmelerinden sonra yaşamlarını sürdürecektir meslek ve sanatları öğrenmelerini sağlamak, çalışma ve üretme isteklerini geliştirmek veya güçlendirmek, yeniden topluma kazandırmak ve iyileştirilmelerini temin etmek amacıyla kurum dışındaki iş alanlarında çalıştırılabilirler.” şeklinde düzenlenmiştir. Ayrıca İş Yurtları Yönetmeliğinde “Hükümlülerin kurum dışındaki işyerlerinde çalıştırılmaları, işveren ile ceza infaz kurumu yetkilileri arasında düzenlenecek protokol çerçevesinde gerçekleştirilir. Protokolde; çalıştırılacak hükümlülere verilecek ücret, çalışma saatleri, ulaşım, iade, güvenlik, protokolün süresi ve diğer hususlar düzenlenir. Ücret, yürürlükte bulunan on altı yaştan büyükler için uygulanan asgari ücretten aşağı olamaz. İşverence, her ay sonunda tahakkuk ettirilecek ücret tutarı, en geç ertesi ayın ilk haftası içerisinde iş yurdu müdürlüğünce bildirilecek banka hesabına yatırılır ve iş yurdu bütçesine gelir kaydedilir. Bu şekilde çalışan hükümlülere yüksek kurulca belirlenen ücret ödenir. Hükümlülere ücret tahakkuku her ayın sonunda yapılır ve hükümlü emanet para hesabına aktarılır.” şeklinde düzenleme yapılarak daha detaylı bir şekilde kurum dışı çalışma anlatılmıştır.

İkinci çalışma biçimi ise kurum içi çalışmadır. Kurum içi çalışma Kanunu’nun 31. maddesinde “İyi hâlli hükümlüler, idare ve gözlem kurulu kararı ile kurum yönetimi tarafından durumlarına uygun kurum içi hizmetlerde çalıştırılabilir. Hükümlü, yöneticilerin ve görevlilerin kişisel işlerinde çalıştırılmaz.” şeklinde düzenlenmiştir.

Her ne şekilde olursa olsun, çalışma yükümlülüğüne uymayan hükümlü hakkında disiplin cezası öngörülebilecektir. Ancak bu disiplin cezasının verilebilmesi için hükümlünün görevlendirildiği bir iş olması gerekir. Hükümlü kendisine verilen işten başkasını yapmamalıdır. Bu halde hükümlünün direnç göstermesi halinde disiplin cezası verilemeyecektir¹⁷⁹.

Cezanın verilmesine ilişkin gözetilmesi gereken önemli hususlar bulunmaktadır. İnfazın amacı hükümlünün yeniden sosyalleştirilmesi ve

¹⁷⁹ KOYUNCU, s. 72.

iyileştirilmesidir. Ancak bu ceza ile hükümlüler çalışamayacak ve herhangi bir meşguliyeti de olmayacağından depresyona girme eğilimleri artacaktır. Diğer husus da çalışmaya muhtaç olan hükümlülerin gerek ailelerinin gerekse kendi geçimlerinin sağlanması için bu işe ihtiyaç duymalarıdır. Bu sebeple özellikle bu kişiler hakkında farklı bir disiplin cezası verilebilecekse o disiplin cezasının verilmesi daha doğru olacaktır¹⁸⁰.

Ücret karşılığı çalışılan işten yoksun bırakma hükümlünün kurum yönetiminde ücret karşılığı çalıştığı işten bir aydan üç aya kadar yoksun bırakılmasıdır. Diğer disiplin cezalarında olduğu gibi hükümlünün bu ceza ile karşılaşması için aşağıda belirtilen fiilleri işlemesi gerekmektedir. Bu fiiller genişletilemez.

1. İş Elbisesini Giymemek

Hükümlü kendisine verilen iş elbisesini giyme zorunluluğu kendisine bildirilmişse bu elbiseleri giymek zorundadır. Aksi halde infaz ile ilgili kanunun 41. maddesi gereği olan disiplin cezası verilmeyecektir.

2. İş Yerini İzinsiz Terk Etmek

Hükümlülerin düzen ve disiplin içerisinde çalışması gerekir. Aksi halde işin gereği üretilen ürünlerin bozulma tehlikesi ile karşı karşıya kalınabilir. Bu sebeple hükümlüler mücbir sebepler haricinde iş yerini izinsiz terk etmemelidirler.

Kurum dışı çalışmada infaz kurumunca belirtilen yerlerin izinsiz terk edilmesi anlaşılırken kurum içi çalışmada ise örneğin berberlik yapan hükümlünün bulunduğu yeri izinsiz terk etmesi ifade edilmektedir¹⁸¹. Ancak bu fiil de terk etme kastı aranmalıdır. Aksi halde disiplin cezası verilemeyecektir. Dikkat edilmesi gereken diğer husus ise firar kastı olmamasıdır. Terk etme kastı olmalı ancak firar etme kastı olmamalıdır¹⁸².

¹⁸⁰ **YAKIŞIR, Berivan**, Türkiye’de Tutuklu ve Hükümlülerin Yeniden Sosyalleştirilmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006, s. 64.

¹⁸¹ **KOYUNCU**, s. 73.

¹⁸² **KOYUNCU**, s. 74.

3. İş Yerindeki Çalışma Yönergelerine Uymamak

İnfaz Yönetmeliği'nin 146. maddesinde “Kurumlarca çıkarılacak iç yönergeler, kurumlarca hazırlanıp genel müdürlükçe onaylandıktan sonra yürürlüğe girer. İç yönergeler hazırlanırken kurumun ihtiyaçları ve özel nitelikleri göz önünde tutulur ve diğer mevzuat ile bu yönetmelik hükümleri dikkate alınarak uygulanır.” ibaresi ile yönergelerin çıkarılma şekli ifade edilmiştir. Hükümlüler, bu yönergelere uygun olarak çalışmalıdır. Aksi halde işyerinde çalışma yönergelerine aykırı hareket etmenin kurum disiplinini bozacağı, ceza hükmünün öngörüldüğü aksi yönde bir uygulamanın kurumun düzenini bozacağı ve diğer hükümlüler üzerinde olumsuz etkisi olacağı gözetilerek söz konusu disiplin cezası verilecektir¹⁸³.

4. İşe Gerekli Özeni Göstermemek veya İşin Gereği Olan Özeni Göstermemek

İnfaz ile ilgili kanunun 41/d maddesinde belirtilmiştir. Kanun maddesinde bazı ifadeler muğlak şekildedir. Gerekli özen ifadesinden ne anlaşılabacağı tam olarak kestirilememektedir. Bu sebeple bu maddenin uygulanmasında bireyselleştirilmiş bir gerekçe verilmesi gerekmektedir¹⁸⁴. Hangi eylem sonucu bu cezaya gidileceği açıkça tutanaklarda belirtilmelidir.

5. Başkalarını Ciddiyetle Çalışmalarını Engellemek

İnfaz ile ilgili kanunun 41/e maddesinde düzenlenen bu fiil de yukarıda bahsedildiği şekilde muğlak ifadelerle yer vermektedir. Ciddiyetle çalışmanın engellenmesine sebep olan fiillerin belirli olması gerekmektedir. Aksi halde kötüye kullanıma müsait bir disiplin cezasıdır.

Hükümlülerin çalışma alanlarında belli prensipler içinde ve ciddiyetle işin yürütülmesi gerekmektedir. Burada “başkaları” ibaresi ile kanun koyucu net çizgi belirlememiştir. Başkaları; kurum çalışanları, iş yerinde çalışan diğer kişiler ve

¹⁸³ Y. 19. CD. E. 2015/25501, K. 2016/330, 14.01.2016 tarihli karar, www.lexpera.com, e.t. 16.01.2024.

¹⁸⁴ ARAS-GÜVERCİN, s. 289.

hükümlülerdir. Bu sebeple kanun koyucu ciddiyetsizlikten uzaklaşmayı amaçlamış ve işlerin düzen ve disiplinini sağlamaya çalışmıştır.

6. İşte Kullanılan Aletleri ve Gereçleri Kasten Bozmak

İnfaz ile ilgili kanunun 41/f bendinde düzenlenmiştir. Burada hükümlülerin, söz konusu eşyaları dikkatsiz, ihmalle, tedbirsiz şekilde bozmaları halinde bu ceza verilemeyecektir ancak kast halinde ceza verilebilmektedir. Ya da verilen zarar boyutu bozma boyutuna ulaşmamışsa bu halde de ceza verilmeyecektir¹⁸⁵. Bozma fiilinin oluşabilmesi için de kelime anlamıyla “Bir şeyi kendisinden beklenen işi yapamayacak duruma getirmek” halinin ortaya çıkması gerekmektedir¹⁸⁶.

7. İş Yerini veya Çalışanları Dikkatsiz ve Tedbirsiz Davranışlarıyla Tehlikeye Düşürmek veya Bunlara Ağır Zarar Vermek

Disiplin cezası infaz ile ilgili kanunun 41/g bendinde düzenlenmiştir. Burada bazı belirsizlikler bulunmaktadır.

Kanaatimizce İş hukukunda işverenin feshini düzenleyen maddede işçinin, kendi kastı veya işi savsaklaması sebebiyle işin güvenliğini tehlikeye düşürmesi için; ilk olarak iş güvenliğini tehlikeye düşürmesi ve işçinin kusurlu olması gerekmektedir şeklinde ifade edilen düzenlemeye dikkat edilmesi gerekir¹⁸⁷. İnfaz ile ilgili kanunda düzenlemesi de göz önüne alındığında söz konusu disiplin cezasını gerektiren fiilin, hükümlünün dikkatsiz ve tedbirsiz davranışları ile bu tehlikenin ortaya çıkması gerekir. Ancak burada da hükümlünün kusurunun olması gerekmektedir. Kusur yüklenemediğinde disiplin cezasının verilmemesi gerekir. Aynı zamanda iş hukukunda olduğu gibi kişinin görev alanına giren hususlarda bu maddeye göre

¹⁸⁵ ÖZKAVALCI, s. 305.

¹⁸⁶ <https://sozluk.gov.tr/>, e.t. 16.01.2024.

¹⁸⁷ ARSLAN, Seda, “Yargıtay Kararları Işığında İşçinin İş Güvenliğini Tehlikeye Düşürmesi veya İşyerindeki Malları Zarara Uğratması Nedeniyle İş Sözleşmesinin Derhal Feshi”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 72, S. 2, 2014, s. 48-50.

disiplin cezası verilebilecektir¹⁸⁸. Aksi halde hükümlünün kendisinden beklenemeyecek bir işte böyle bir durumun ortaya çıkması hükümlüye yüklenemez.

Madde metninden anlaşıldığı üzere, bu fiil hem zarar hem de tehlike suçudur. Zarar, dış dünyada meydana gelen bir değişim olarak ifade edilir. Bu bakımdan suçun konusu üzerinde bir zararın meydana geldiği hallerde zarar suçu oluşur¹⁸⁹. Zarar suçuna örnek olarak değer kaybı verilebilir. Tehlike suçlarında ise, hareketin konusunun zarara uğraması değil tehlikeye sebebiyet vermesi gerekmektedir. Sonucun ortaya çıkmasının bir önemi yoktur¹⁹⁰. Burada tehlikeye düşürmek kavramı tehlike suçuna sebebiyet verirken ağır zarar vermek suçu ise bir zarar suçudur. Ağır zarar kavramını; zarar miktarı, tazmin ederken karşılaşılan güçlük, eski hale getirmede karşılaşılan zorluk olarak ifade edebiliriz. O halde verilen hafif zarardan hükümlü sorumlu olamayacakken ağır zarardan ise sorumlu olabilecektir. Ancak bu hususun kesin şartları belirlenemediğinden bu fiil sebebiyle verilen cezanın neden ağır olarak nitelendirildiğinin açıkça belirtilmesi gerekir. Keza tehlike açısından da tehlike sonucunda çıkabilecek cezanın neden ağır olduğu açıkça belirtilmelidir¹⁹¹.

8. İş Kasten Kötü Yapmak veya Gerektiği Halde Çalışmamak

İnfaz ile ilgili kanunun 41/h maddesinde düzenlenmiştir. Hükümlünün işini kasten yapmaması halinde bu eylemden cezalandırılmaktadır. Sağlık halleri gibi haller elbette bu durumun dışındadır¹⁹². Hükümlülerin daha çok çalışmaktan kaçmak için bu yola gittiği görülmektedir¹⁹³.

¹⁸⁸ **KORKMAZ, Fahrettin-ALP, Nihat Seyhun**, Bireysel İş Hukuku, 4. Baskı, Ankara, 2019, s. 234.

¹⁸⁹ **ÜNAL, Osman Gazi**, “Tehlike Suçu ve Zarar Suçu Arasındaki Suçların İçtimai Konusunun Uzlaştırma Kurumu Bakımından Sonuçları”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 30, S. 2, 2022, s. 866.

¹⁹⁰ **KOCA, Mahmut-ÜZÜLMEZ, İlhan**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 16. Baskı, Ankara, 2023, s. 120; **ÖZGENÇ**, s. 223-224.

¹⁹¹ **KOYUNCU**, s. 77.

¹⁹² **ÖZKAVALCI**, s. 305.

¹⁹³ **KOYUNCU**, s. 77.

Ç. HABERLEŞME VEYA İLETİŞİM ARAÇLARINDAN YOKSUN BIRAKMA VEYA KISITLAMA

1982 Anayasası'nın 22. maddesinde "Herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir." şeklinde düzenlemeye gidilerek bu hak koruma altına alınmıştır. Haberleşme hürriyeti, kişilerin istediği kişilerle istediği şekilde haberleşmesinin engellenmemesi ve haberleşmenin kişilerin izni ve icazeti olmadığı sürece üçüncü kişilerin araya girmesinin, karışmasının önüne geçilmesini ifade eder¹⁹⁴. Haberleşme hakkı infaz ile ilgili kanunun 66. maddesi ile düzenlenmiştir. Haberleşme hürriyeti infaz kurumlarında iyileştirme ve topluma kazandırmada önemli rol oynamaktadır. Hükümlüler; haberleşme sayesinde aileleri ile ilgili sorumlulukları daha çok alabilir, cezaevi personeli böyle bir ortamda daha kolay denetleme yapabilir, hükümlülerin aile ilişkileri güçlenebilir sonrasında ailelerine uyumları daha kolay sağlanabilir. Ayrıca hükümlüler aileleriyle daha çok vakit geçirip sorumluluk alacağından tahliye sonrasında ne yapacakları ile ilgili daha çok hazırlıklı olmaları sağlanır¹⁹⁵. Bu sebeple haberleşme hürriyeti hükümlüler için oldukça önemli bir haktır. Keza AİHS'in 8. maddesinde "Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir." şeklinde düzenlemeye gidilerek haberleşme hakkına sahip olduğundan bahsedilmiştir. Haberleşme hakkı, mektup, telefon, telefeks, gibi iletişim araçlarını da kapsar. Hatta İnfaz Yönetmeliği'nin 72. maddesi gereği görüntülü konuşma alt yapısı bulunan yerlerde mahkûmların bu şekilde haberleşmelerine de olanak sağlanmıştır.

Haberleşme hakkı denilince ilk olarak akla telefon ile haberleşme gelmelidir. İnfaz Yönetmeliğinde yer alan "Kapalı kurumlarda bulunan hükümlüler, belgelendirmeleri koşuluyla eşi, dördüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları ve vasisi ile telefon görüşmesi yapabilir." şeklindeki düzenlemeye göre hükümlüler bu kişiler ile görüşme yapabilirler. Telefon ile haberleşme hakkı özellikle yabancı

¹⁹⁴ GÜNGÖR, Burak, "Hükümlülerin Haberleşme Hürriyetine Anayasa Mahkemesinin Yaklaşımı", Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Y. 6, S. 12, 2008, s. 512.

¹⁹⁵ YOKUŞ SEVÜK, Handan, "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Tutuklu ve Hükümlülerin Dış Dünya ile İletişimi", Erzincan Binalı Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 7, S. 3-4, 2003, s. 338.

tutuklular ve hükümlüler açısından önemlidir. Çünkü bu kişilere ziyaretçi kabul edilmesi neredeyse mümkün değildir. Ayrıca hükümlünün okuma yazma bilmemesi halinde de bu iletişim şekli önemli hale gelmektedir. Ailesinin bulunduğu yerden uzakta bulunan hükümlüler açısından da telefon ile iletişim önemli bir noktada bulunmaktadır. Ayrıca sözlü iletişim hükümlünün soyutlanmasını en aza indirger¹⁹⁶. Telefon görüşmesi ceza infaz kurumu tarafından kayıt altına alınabilir. Ancak bu hak tehlikeli hâlli kabul edilen ya da örgüt mensubu mahkûmlar açısından kısıtlanabilir¹⁹⁷. Bu kişilerin telefon ile görüşme hakkına kısıtlama yapılmasının nedeni olarak Anayasa Mahkemesi, kişilerin terör örgütüne üyeliğinin mahkeme kararı ile kesinleşmiş olması ve hakkın kısıtlandığı zaman aralığında terör eylemlerinin gerçekleştiğine dikkat çekerek bu kişilerin örgüte telefon aracılığıyla bazı talimatlar göndermesi olduğunu vurgulamıştır¹⁹⁸. Ayrıca altsoyu, üstsoyu ya da eş ve kardeşlerinin ölüm, ağır ya da salgın hastalık hallerinde disiplin cezası verilse dahi görüşmesi engellenemez.

Haberleşme hakkının diğer bir görünüş hali süreli ve süresiz yayından yararlanma hakkıdır. Bu husus infaz ile ilgili kanunun 62. maddesinde düzenlenmiş olup “hükümlüler mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla süreli ve süresiz yayınlardan bedelini ödeyerek yararlanma hakkına sahiptir. Resmî kurumlar, üniversiteler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ve kamu yararına çalışan dernekler tarafından çıkartılan gazete, kitap ve basılı yayınlar, hükümlülere ücretsiz olarak ve serbestçe verilir. Eğitim ve öğretimine devam eden hükümlülerin ders kitapları denetime tâbi tutulamaz. Kurum disiplinini, düzenini veya güvenliğini bozan ya da tehlikeye düşüren, hükümlülerin iyileştirilmesi amacına ulaşmayı zorlaştıran yahut müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan hiçbir yayın hükümlüye verilmez. Basın İlân Kurumu aracılığıyla resmî ilan ve reklam yayınlama hakkı bulunmayan gazeteler, ceza infaz kurumuna kabul edilmez. Ancak

¹⁹⁶ **KARAKAŞ DOĞAN, Fatma**, Cezanın Amacı ve Hapis Cezası, İstanbul, 2010, s. 258.

¹⁹⁷ **ÖZBEK**, s. 171.

¹⁹⁸ Veyisi Aktaş Başvurusu Başvuru No: 2015/15982-06.02.2019 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 06.04.2024.

ilan ve reklamın geçici süreyle kesilmesi hâli, bu hükmün dışındadır. Yabancı dilde yayımlanmış gazete ve dergilerin ceza infaz kurumuna kabul edilmesinde Adalet Bakanlığı yetkilidir.” düzenlemesi getirilmiştir. Burada önemli nokta hükümlülerin kendi arasında kitap alışverişlerinin mümkün olup olmamasıdır. Yargıtay vermiş olduğu bir kararda hükümlülerin kendi aralarında alışverişine ilişkin herhangi bir hükmün bulunmadığına dikkat çekerek kitap değiş tokuşunun mümkün olmadığını ifade etmiştir¹⁹⁹. Ancak yasak olmayanın serbest olması esastır. Bu sebeple kitap alışverişinin yalnızca mahkeme kararı ile yasaklanması doğru bir yaklaşım değildir²⁰⁰.

Haberleşme hakkı hükümlünün mektup gibi iletileri kabul etme ve iletme hakkını da bünyesinde taşımaktadır. Avrupa Cezaevi Kuralları’nın 24. maddesinde²⁰¹ de “Mahpusların mümkün olabilen sıklıkta mektup, telefon veya diğer iletişim vasıtalarıyla aileleriyle, başka kişilerle ve dışarıdaki kuruluşların temsilcileriyle haberleşmelerine ve bu kişilerin mahpusları ziyaret etmelerine izin verilmelidir.” hükmü ile de bu hak koruma altına alınmıştır. İnfaz ile ilgili kanunun 68. maddesinde “Hükümlü, bu maddede belirlenen kısıtlamalar dışında, kendisine gönderilen mektup, faks ve telgrafları alma ve ücretleri kendisince karşılanmak koşuluyla, gönderme hakkına sahiptir.” şeklinde düzenlemeye gidilmiştir. Her ne kadar internet kullanımının yalnızca eğitim ve iyileştirme kapsamında kullanılması öngörülse de infaz ile ilgili kanuna getirilen 2021 yılındaki ek düzenleme ile “Usul ve esasları Adalet Bakanlığınca belirlenmek suretiyle, gerekli teknik altyapının bulunduğu kurumlarda elektronik yöntemlerle de mektup alınıp gönderilebilir.” şeklinde düzenlemeye gidilmiş ve böylece internet üzerinden iletişimin önü açılmıştır. Maddenin ikinci fıkrasında mektupları denetleme şekline yer verildiği görülmüştür ancak bu denetleme hükümlünün haberleşme hakkının engeller nitelikte olmamalıdır.

¹⁹⁹ Y. 1. CD. E. 2022/763, K. 2022/1055, 14.02.2022, www.lexpera.com, e.t. 17.01.2024.

²⁰⁰ **ÖZBEK**, s. 187-188.

²⁰¹ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin Ceza İnfaz Alanındaki Tavsiye Kararları 2 Sayılı Tavsiye Kararına Ek,
https://cte.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/1982019151705tavsiye_kararlari.pdf, e.t. 18.01.2024.

Mektuplarda hakaret, sövme gibi çirkin ifadelerin bulunması halinde üzerinin çizilerek mahkûma verileceğini kınama başlığı altında incelemiştik. Söz konusu kanunun 3. fıkrasında mektuplara gerekli hallerde el konabileceğinden bahsedilmiştir. Madde hükmünde bu iletişim araçlarını kısıtlama sebepleri belirlenmiştir. Kurumun asayiş ve güvenliğini tehlikeye düşürme, personeli hedef haline getirme, terör ve suç örgütlerinin haberleşmelerine yardım sağlama, kişi veya kuruluşları paniğe sevk edecek doğru olmayan bilgileri, tehdit ve hakaret içeren mektup ve faks gibi iletişim araçları hükümlüye verilmez. Yazan kişi hükümlüye gönderilmez. Ancak bu ifadelerin geniş yorumlanması halinde gönderilebilecek mektup bulunmayacaktır²⁰².

İncelemede mektuplara el konulmasının önceki aşaması mektubun okunmasıdır. Bu husus aslında özel hayata müdahaledir. Diğer yandan mektuba el konulması ifade özgürlüğüne de müdahale kapsamındadır²⁰³. Bu sebeple 68. madde de yer alan kısıtlamaların amaca uygun şekilde kullanılması gerekmektedir. İlaveten, yabancı dilde yazılan mektuplar ile ilgili içeriğinin anlaşılmadığı hallerde bunlara doğrudan el konulması AİHM bakımından sözleşmeye aykırı bulunmuştur²⁰⁴.

Anayasa Mahkemesi mektupların denetlenmesi ve el konulması ile ilgili bazı kıstaslar belirlemiştir. İlk olarak infaz kurumunun memurları, hükümlüler için dış dünya ile bağlantılı olmanın önemli olduğu hususunu gözeterek mahkûmlara yardımcı olmalıdır. Demokratik topluma uygun olması gerekir. Bu uygunluk da zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve müdahalenin zorunlu olmasıdır. Aynı zamanda bu önlemin hafif ve son çare olması esastır. Esas önemli olan husus ise kamu kurumlarınca bu hakkın engellemesi halinde bu durumun gerekçelendirilmesi gerekmektedir. Gerekçenin yeterli sayılabilmesi için, hangi ifadelerin infaz kurumunun güvenliğini tehlikeye düşüreceği açıkça belirtilmelidir. Mektubun muhatabının kim olduğu ve muhataba gönderilmesinin neden sakıncalı olduğu

²⁰² ARAS-GÜVERÇİN, s. 433.

²⁰³ SEVER, D. Çiğdem, “Hapishane İdarelerinin Yetkileri ve Hapsedilen Haklarının Sınırı”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 122, 2016, s. 176.

²⁰⁴ Mehmet Nuri Özen ve Diğerleri/Türkiye, Başvuru No: 15672/08, [https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), e.t. 18.01.2024.

yazılmalıdır. Mahkûmun infaz sebebi ve infaz rejimi de gösterilmelidir. Mektupta ifadelerin üzerinin çizilmesi tedbirinin neden yetersiz kaldığı da kararda belirtilmelidir²⁰⁵.

İnfaz ile ilgili kanunun 68. maddesinin 4. fıkrasında hükümlünün savunması için avukatıyla olan yazışmalarının denetlenemeyeceği düzenlenmiştir. Yönetmelikte bu hüküm “Ancak hükümlünün savunması için avukatına gönderilen mektup, faks veya telgraflar 72’nci maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen hâllerin gerçekleşmesi hâlinde, bu gönderiler hakkında da 72’nci maddenin üç ilâ dokuzuncu fıkralarında belirtilen esas ve usuller uygulanır.” şeklinde düzenlenerek infaz ile ilgili kanunun 59. maddesine atıf yapılmıştır. Söz konusu madde “Türk Ceza Kanunu’nun 220’nci maddesinde ve İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümlerinde tanımlanan suçlar ile 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlardan mahkûm olanların avukatları ile görüşmelerinde, toplumun ve ceza infaz kurumunun güvenliğinin tehlikeye düşürüldüğüne, terör örgütü veya diğer suç örgütlerinin yönlendirildiğine, bu örgütlere emir ve talimat verildiğine veya yorumları ile gizli, açık ya da şifreli mesajlar iletildiğine ilişkin bilgi, bulgu veya belge elde edilmesi hâlinde, Cumhuriyet başsavcılığının istemi ve infaz hâkiminin kararıyla, üç ay süreyle; görüşmeler teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kaydedilebilir, hükümlü ile avukatın yaptığı görüşmeleri izlemek amacıyla görevli görüşmede hazır bulundurulabilir, hükümlünün avukatına veya avukatın hükümlüye verdiği belge veya belge örnekleri, dosyalar ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tutukları kayıtlara el konulabilir veya görüşmelerin gün ve saatleri sınırlandırılabilir.” şeklinde düzenlenmiştir. Burada yönetmelik ile bir kıyas getirilmiştir. Fakat kanunilik açısından bu hükmün infaz ile ilgili kanunun 68. maddesinde açıkça düzenlenmesi gerekmektedir²⁰⁶. Tutukluların bu konuya ilişkin uygulamalarının kısıtlanması mümkün değildir.

Hükümlülere gelen veya hükümlülerin gönderdiği mektup, faks ve telgraflarını dijital veya fiziki olarak saklanmaları infaz ile ilgili kanunun 68/5. maddesinde

²⁰⁵ ARAS-GÜVERCİN, s. 447-448.

²⁰⁶ ARAS-GÜVERCİN, s. 450.

düzenlenmiştir. Bunun mümkün olabilmesi için örgütlü suçlardan mahkûm olmak, terör suçları ile terör suçlarına ilişkin örgüt kurmak, örgütü yönetmek ve üye olmak suçlarından ceza alıp mahkûm olanlar ile tehlikeli hali kabul edilenler veya dışarı ile iletişimin ceza infaz kurumunun güvenliği bakımından tehlikeli olacağı kabul edilenler hakkında uygulanması gerekmektedir. Kamu düzeninin korunması ile kurumun ve toplumun güvenliğinin sağlanması, suç işlenmesinin önlemesi sebepleri ile saklama yoluna gidilir. Elbette avukatlara ve resmi makamlara yönelik belgeler bu kapsamda değildir. Bu belgelerin incelenmesi ceza infaz kurumu görevlilerine bırakılmıştır. Ancak bu belgelerin değerlendirilmesi açısından infaz hâkimliği kararının alınması elbette daha yerinde olacaktır²⁰⁷.

Kısacası, 68. madde de yer alan hakların engellenebilmesi Anayasa'nın 22/2. maddesi kapsamında yer alan bazı kıstaslar ile mümkündür. Bu sınırlandırmaların ne şekilde olacağına ilişkin olarak AYM bazı kararlar vermiştir²⁰⁸. Bu kıstaslarda kanunilik, meşru amaç, demokratik toplum düzeni, ölçülülük gibi genel ilkeler ilk olarak gözetilmelidir. Daha sonra ceza infaz kurumu güvenliğinin ne şekilde tehlikeye girdiğinin somut gerekçelerle ifade edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Aynı zamanda yetkili kurumca bu cezanın verilmesi gerekmektedir. Bu da karşımıza disiplin kurulu olarak çıkmaktadır. Ayrıca fiziki imkânsızlık sebebiyle de bu hak kısıtlanamaz. AİHM de bu kıstaslara paralel olarak vermiş olduğu kararlarda bu hakkı önce kanunilik açısından değerlendirmiştir²⁰⁹. Daha sonra haberleşmenin kısıtlanmasını; kamu düzeninin ve güvenliğin gerektirdiği hallerde, suç işlenmesini önlenmek maksadıyla, sınırın aşılmadan, meşru amaca dayanması suretiyle mümkün olduğunu belirtmiştir²¹⁰. Ayrıca demokratik topluma fayda sağlanması için takdir yetkisi orantılı olmalıdır.

²⁰⁷ **ARAS-GÜVERÇİN**, s. 455-456.

²⁰⁸ AYM, Erdal Özkan Başvurusu, Başvuru No: 2019/32317- 02.11.2023 tarihli karar, Mehmet Fatih Göksan Başvurusu, Başvuru No: 2017/23048-18.06.2020 tarihli karar, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>, e.t. 17.01.2024.

²⁰⁹ Ali Güzel/Türkiye Kararı, Başvuru No: 43955/02, 21.10.2008, <https://www.kararara.com/aihm/turkce2/aihm11181.htm>, e.t. 17.01.2024.

²¹⁰ Abdullah Öcalan/ Türkiye (2), Başvuru No: 24069/3, 18.03.2014 tarihli karar, [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-142087%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-142087%22]}), e.t. 17.01.2024.

Orantılılık belirlenirken de hakka daha az zarar veren yöntem tercih edilmelidir²¹¹. Söz konusu haberleşme hakkının genel içeriğinden anlaşılabacağı üzere haberleşme hakkı hükümlüler için oldukça önemlidir. Yukarıda da bahsedildiği gibi bu hak hükümlünün iyileştirilmesinde oldukça büyük önem taşıyacaktır. Bu sebeple haberleşme ve iletişim araçlarından yoksun bırakma cezası hükümlü için önemli bir ceza türüdür. Bu disiplin cezasını gerektiren fiiller tahdidi olarak sayılmıştır.

1. Protesto Amacıyla İdarece Verilen Yemeği Topluca Almama Eylemine Katılmak

Söz konusu disiplin suçu infaz ile ilgili kanunun 42/2-a maddesinde düzenlenmiştir. İlgili madde metni incelendiğinde yemeğin topluca alınmaması halinde bu hükme gidilebileceği öngörülmüştür. Ancak tek şart bu değildir. Diğer şart ise bu eylemin protesto amacı taşıması gerektiğidir. Ancak yemeği almama eyleminin amacı açlık grevi olmamalıdır. Aksi halde bu disiplin cezası verilmez. Ayrıca kişilerin kişisel özellikleri de dikkate alınarak gerekli araştırmanın yapılması gerekmektedir. Örneğin cezaevi yemeklerini yiyemeyen hükümlülerin durumları ayrıca gözetilmelidir²¹². Bu eylemin infaz kurumunun düzenini bozması halinde bu disiplin cezasının verilmesi öngörülmüştür.

2. Kurum İş Yurdu Yönetim Kurulunca Uygun Görülen İşte Çalışmamak

Kanunun 42/2-b. maddesinde düzenlenmiştir. Daha önce de ifade edildiği üzere hükümlülerin çalışması onların topluma kazandırılması ve iyileştirilmesi açısından oldukça önemlidir. Ancak kimi zaman hükümlüler çalışmama eğiliminde olabilmektedir. Burada hükümlerin isteği dikkate alınmamıştır. Eğer infaz kurumu çalışma şartları varsa, hükümlü için iş olanağı mümkünse bu halde hükümlü çalışmak zorundadır. Aksi halde bu disiplin cezasına hükmedilecektir²¹³.

²¹¹ Nada V/ İsviçre Kararı, Başvuru No: 10593/08, [https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), e.t. 17.01.2024.

²¹² ARAS, Hükümlü ve Tutukluların Disiplin Soruşturmalarına İlişkin Temel Esaslar, s. 20-21.

²¹³ AKBULUT-DEMİRKOL-TURAN, s. 418.

3. Herhangi Bir Şeyi Protesto Amacıyla veya İdareye Karşı Toplu Olarak Sessiz Direnişte Bulunmak

Kanunun 42/2-c maddesinde düzenlenmiştir. Burada bahsedilen fiil sessizlik ve hareketsizlik, eylemsizliktir. Hükümlüler bir şey yapmayarak disiplin cezası verilmesinin önüne geçmeye çalışmaktadır. Ancak bu halde kurumun düzen ve disiplininin bozulduğu aşikârdır. Bu eyleme daha çok terör suçlarından hükümlülerinin başvurduğu görülmektedir²¹⁴.

Anayasa Mahkemesi de Abdullah Öcalan'ın cezaevi koşullarına karşı çıkmak amacıyla görüşe çıkmayacağını bildiren hükümlüye müdahalenin ifade özgürlüğü hakkının ihlali olmadığını kabul etmiştir²¹⁵. Yine Yargıtayca verilen bir kararda tecrit ve tek tip kıyafet uygulamasını protesto sebebiyle kapalı görüşlere çıkmayacağını bildiren hükümlülerin, yaptığı eylem sonucunda söz konusu disiplin cezasının verilmesi kararının yerinde olduğu belirtilmiştir²¹⁶.

4. Odalarda, Eklentilerinde ve Diğer Alanlarda İlaç ve Gıda Maddesi Stoku Yapmak

İnfaz Yönetmeliği'nin 13. maddesinin 5. fıkrasında “Cezaevi tabibinin vereceği reçetelere göre ilaçları hazırlar, yeşil ve kırmızı reçeteyle satılan uyuşturucu ve uyarıcı nitelikteki ilaçların tane olarak verilmesini ve huzurda içirerek kontrolünü yapar, diğer ilaçları ise cezaevi tabibinin belirlediği miktarda hastalara verir. Kurumda bulunan ilaçları korur ve gereken ilaçları almak için cezaevi tabibine zamanında haber verir” şeklinde düzenleme yapılarak hastalara toplu ilaç verilmesinin önüne geçilmek istenmiştir. Burada ki amaç hükümlülerin bu ilaçları toplu içmek suretiyle intihar etmelerinin önüne geçmektir. Diğer önemli bir husus ise bazı uyuşturucu madde içeren ilaçların fazla alınmak suretiyle uyuşturucu niyetiyle bu ilaçların kullanılmasıdır. Bu

²¹⁴ ÖZKAVALCI, s. 310.

²¹⁵ Hurşit Çetin Başvurusu, Başvuru No: 2013/2610- 06.10.2015 tarihli karar, www.lexpera.com, e.t. 19.01.2024.

²¹⁶ Y. 1. CD. E. 2018/4499, K. 2019/860, 18.02.2019 tarihli karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr>, e.t. 19.01.2024.

tedbirler karşısında yine de hükümlüler ve tutuklular tarafından ilaçların yutulmadığı ve ilaçların dilin altında biriktirildiği, bu ilaçların diğer hükümlülere verildiği görülmektedir. Bu sebeple mahkûmların dil altları da kontrol edilmektedir²¹⁷. İlaç ve gıda maddesinin ne kadar olduğunun somut rakamlarla ortaya konulması gerekmektedir. Kişilerin bireysel durumu da dikkate alınmalıdır²¹⁸. Örneğin epilepsi hastalığına sahip hükümlünün acil durumlarda içmek için yanında makul sayıda ilaç bulundurması bu fiilin gerçekleştiği anlamına gelmemektedir²¹⁹.

5. Gereksiz Olarak Marş Söylemek veya Slogan Atmak

Hüküm maddesi gereğince bu maddenin de somut olaya göre uygulanması gerekmektedir. Hakkaniyete uygun şekilde yorumlanarak fayda zarar analizi yapılmalıdır²²⁰. İlgili madde dikkate alındığında ifadelerin geniş yorumlanmasının önünün açık olduğu anlaşılmaktadır. Keza bu konu meclis tutanaklarına da yansımış madde ile ilgili hangi marşın gerekli olup olmadığı ayrımının nasıl yapılacağı gibi hususların belirsizlik oluşturduğuna dikkat çekilmiştir. Cezaevi personeline geniş yetkiler verildiği ifade edilmiştir²²¹. Ancak mevzuattan da anlaşılabileceği üzere bu konuda herhangi bir gelişme kaydedilememiştir.

Anayasa Mahkemesi bu konuya ilişkin “...Kurum içinde bir düzensizliği birlikte getirecektir. Bunun yanında kalabalık bir grubun attığı sloganlar diğer mahpusları yüksek ses nedeniyle rahatsız edebilecektir. Sloganlarla bir grubun propaganda

²¹⁷ ÖZKAVALCI, s. 310.

²¹⁸ ARAS-GÜVERCİN, s. 291.

²¹⁹ KOYUNCU, s. 102.

²²⁰ ARAS-GÜVERCİN, s. 290-291.

²²¹ Feridun Fikret BALOĞLU: “Gereksiz olarak marş söylemek...” Hangi marşlar gereksiz hangi marşlar gerekli, Bakanlık bir liste yapsın, cezaevlerine dağıtsın; tutuklular, hükümlüler buna göre marş söylesin. Ne demek gereksiz olarak marş söylemek? Gerekli olarak marş ne zaman söyleniyor? Veya “slogan atmak... Slogan atmak...” Hangi slogan? Bir futbol kulübü için slogan atmak da suç sayılabilir mi? Yani, bir futbol kulübünü desteklemek amacıyla slogan atarak da cezaevindeki inzibat bozulabilir; çünkü, herkes aynı takımı tutmak zorunda değil. Bana göre, benim karşısında olduğum bir takımı destekleyen slogan oranın disiplinini bozuyor diye yorumlanabilir. Bu madde, baştan aşağıya suç olmayan fiilleri suç gibi sayan, hiç anlamı olmayan bir madde...” TBMM Tutanak Dergisi, C. 68, 2004, 31 inci Birleşim, s. 45. <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanak/donem22/yil3/bas/b031m.htm>, e.t. 19.01.2024.

eylemi gerçekleştirmesi diğer mahpuslara örnek teşkil edecek, ceza infaz kurumlarının sürekli bir şekilde protestoların yapıldığı yerler hâline getirebilecektir. Bu nedenlerle disiplin cezasına konu eylem nedeniyle Ceza İnfaz Kurumunda disiplinin bozulduğu, düzenli bir yaşamın sürdürülmesinin ve güvenliğin sağlanmasının zorlaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak başvurunun ceza infaz kurumunda bulunmanın gerektirdiği sorumluluğa uygun davranmaması nedeniyle verilen cezanın zorunlu bir ihtiyacı karşıladığı, başvuru yöntemden beklenen fayda ile Ceza İnfaz Kurumundaki disiplinin sağlanması arasındaki dengenin sağlandığı değerlendirilmiştir.” şeklinde karar vermiştir²²². Böylece kurumun düzeninin bozulması ya da ağır bir bozulma tehlikesi altında kalması halinde disiplin cezasına hükmedileceği öngörülmüştür. Bu boyuta varmayan sloganların cezalandırılması mümkün olmamakla birlikte müdahale edilmesi ifade özgürlüğünün ihlali anlamına gelmektedir²²³.

Söz konusu maddenin düzenlenme amacı infaz kurumunun disiplininin sağlanmasıdır. Bu sebeple getirilen hüküm her ne kadar geniş yorumlanmaya müsait olsa da burada ifade edilen sloganların daha çok devletin bölünmez bütünlüğünü ihlal edici meseleler olduğu kanaatindeyiz. Elbette bu hükmü yalnızca ifade edilen sebepler ile sınırlamak da mümkün değildir. Örneğin bir futbol takımı marşı sebebi ile slogan atmanın cezalandırılmaması gerekir. Ancak bu husus infaz kurumunda düzenin bozulmasına ve kargaşa oluşmasına sebebiyet veriyorsa bu durumda disiplin cezasına başvurabilecektir. Maddenin amacı infaz kurumunun sıhhatidir.

²²² Barış İnan Başvurusu, Başvuru No: 2018/38006-17.11.2021 tarihli karar, www.lexpera.com, e.t. 19.01.2024.

²²³ AYM, Başvuru No: 2013/1869-02.12.2015 tarihli karar, www.lexpera.com, e.t. 19.01.2024.

6. Kurum İdaresine Bildirilen Telefon Numarası Aracılığıyla ya da Teknik Müdahale ile Başka Bir Hattı Yönlendirme Yapmak Suretiyle Görüşme Hakkı Olmayan Kişiler ile Görüşmek

Telefon ile görüşmenin haberleşme hakkını bünyesinde bulundurduğundan daha önce bahsedilmişti. İnfaz Yönetmeliğinde “Hükümlü bu maddede belirtilen telefonla görüşme hakkını kullanabilmek için “Telefon Görüşme Formu” doldurur. Bu formda; telefon görüşmesi yapmak istediği kişiler ve bunlarla olan yakınlık derecesini, görüşme yapmak istediği sabit, cep telefon numaraları ile yurtdışı telefon numarasını, telefon görüşmesi yapacağı yakınlarının açık adreslerini belirtir ve gerekli belgeler eklendikten sonra idareye verir. İdare gerekli gördüğü takdirde gideri hükümlüden alınmak koşuluyla formdaki bilgilerin doğruluğunu araştırabilir. Telefon görüşme formunda yer alan bilgilerde değişiklik olması hâlinde hükümlü yeni bir form düzenleyerek idareye bildirir. Hükümlü tarafından formda gösterilmemiş olan kişilerle telefon görüşmesi yaptırılmaz.” şeklinde belirtilen esaslar üzerine görüşme yapılmaktadır. Bu halde burada belirttiği kişiler dışında madde metninde yer aldığı şekilde başka bir yönlendirme ile hakkı olmayan kişilerle konuşma yapılamaz.

Bu suça ilişkin bazı kararlar incelendiğinde hükümlünün; yasal görüşme hakkı olan kişi üzerine hat çıkarmak suretiyle başka bir kişi ile görüşmeye çalışması²²⁴, telekonferans yöntemi ile görüşmeye çalışması, hoparlöre alarak veya telefonları yan yana getirmek suretiyle görüşmeye çalışması gibi farklı şekiller ile bu disiplin cezasından kaçmaya çalıştığı görülmektedir²²⁵.

Kanunun 42/4. maddesinde ifade edildiği üzere avukatlar ile iletişimde bu madde hükümleri uygulanamayacaktır. Ayrıca hükümlüye gelen mektup gibi iletiler disiplin cezası infazından sonra tekrar hükümlüye geri verilir. Aynı türden olsa bile sonraki disiplin cezası için önceden gelen mektup gibi iletilerin hükümlüye verilmesi gerekir.

²²⁴ Y. 1. CD. E. 2022/8380, K. 2022/6979, 16.09.2022 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 19.01.2024.

²²⁵ Y. 1. CD. E. 2022/923, K. 2022/1268, 18.02.2022 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 19.01.2024.

D. ZİYARETÇİ KABULÜNDEN YOKSUN BIRAKMA

İnfaz; kişinin çevresinden uzak kalmasına, toplumla bağının kopmasına, izole edilmesine sebep olur. Fakat hükümlülerin ailesi ile ve yakınları ile görüştürülerek dış dünya ile bağlantısı sağlanabilir. Bu da hükümlünün yeniden topluma kazandırılmasında büyük rol oynar²²⁶.

Hükümlünün cezaevi kültürüne uyum sağlamasına cezaevilileşme denir. Bu uyum her ne kadar cezaevi idaresi için güzel bir durum olsa da kişinin cezaevine yüksek uyumu onun infaz sürecinin sonunda topluma kazandırılmasını ve yeniden sosyalleşmesini zorlaştırmaktadır. Bunu önlemek için hükümlünün dış dünya ile olan ilişkileri, yakın çevresinin ziyaretleri, cezaevilileşmenin önüne geçilmesinde önemlidir. Bu sebeple hükümlünün dış dünya ile olan iletişiminin cezaevi idaresi bakımından kolaylaştırılması oldukça önemlidir²²⁷.

Bu husus BM Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Kuralları) ve Avrupa Cezaevi kurallarında dış dünya ile temas başlığı altında düzenlenmiştir. Benzer şekilde yapılan düzenlemelerde “Mahpusların mümkün olabilen sıklıkta mektup, telefon veya diğer iletişim vasıtalarıyla aileleriyle, başka kişilerle ve dışarıdaki kuruluşların temsilcileriyle haberleşmelerine ve bu kişilerin mahpusları ziyaret etmelerine izin verilmelidir.” şeklinde düzenlenme yapılarak bu hak koruma altına alınmaya çalışılmıştır. Anayasamızda da bu konu 22. madde de haberleşme hakkı bünyesinde bulunmaktadır. Ancak bu hak infaz aşamasının gereği olarak bazı kısıtlamalara tabii olabilir. Anayasa Mahkemesi bu sınırlamaları ceza infaz kurumlarının disiplinin sağlanması ile mahkûmların dış dünya ile haberleşmelerini ve sosyalleştirmeleri suretiyle ıslahlaştırılması arasında doğru bir dengenin kurulması gerektiğini belirtmiştir²²⁸.

²²⁶ AKBULUT-DEMİRKOL-TURAN, s. 366.

²²⁷ BACAŞIZ, Pınar, “Cezalandırma ve Topluma Yeniden Kazandırma”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, 2014, s. 4931-4932.

²²⁸ Hiyam Yolcu Akyol Başvurusu, Başvuru No: 2016/207-07.11.2019 tarihli karar; Mehmet Zahit Şahin Başvurusu, Başvuru No: 2013/4708-20.04.2016 tarihli karar, www.lexpera.com, e.t. 22.01.2024.

İnfaz ile ilgili kanunun 83. maddesinde hükümlünün ziyaret hakkı kapsamını düzenlemektedir. Bu hükümde “Hükümlü, belgelendirilmesi koşuluyla eşi, üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları ile vasisi veya kayyımı tarafından haftada bir kez ve ayrıca kuruma kabullerinde, zorunlu hâller dışında bir daha değiştirilmemek üzere, ad ve adreslerini bildirdiği en fazla üç kişi tarafından, yarım saatten az ve bir buçuk saatten fazla olmamak üzere çalışma saatleri içinde ziyaret edilebilir.” şeklinde düzenleme ile görüşmeye ilişkin bazı şartlardan bahsedilmiştir. Burada görüşme yapabilecek kişiler sınırlı olarak sayılmıştır. Doktrinde eleştirilen kısım daha çok eş olmaktadır. Bu hükme göre kişiyi sadece resmi nikâhlı eşi ziyaret edebilmektedir. Ancak Fransa ve Kanada gibi ülkelerde eş daha kapsamlı anlamda kullanılmaktadır. Fransa da resmi nikâhlı eşlerin yanında PACS²²⁹ ile birlikte olan ya da birlikte yaşayan kişiler de görüşme yapabilmektedir. Keza Kanada da resmi nikâhlı ya da resmi nikâhlı olmayan eşlerin de görüşme hakkı bulunmaktadır²³⁰. Ülkemizde de daha geniş anlamda düşünülmesi gerekmektedir. Şu an ülkemizde pek çok kişi resmi nikâh olmadan hayat arkadaşı olarak beraber yaşamaktadır. Dini nikâhla yaşayanların sayısı da elbette yadsınamaz. Hükümlünün bu sebeple ziyaret hakkının elinden alınmasını doğru değildir. Bunlar dışındaki kişilerin ziyaretlerine savcılık tarafından yazılı olarak izin verilebilir.

İnfaz ile ilgili kanuna göre görüşler kapalı veya açık şekilde yapılabilir. Hükümlülerin ziyaret edilmesine ilişkin düzenlenen yönetmeliğe göre açık görüş; “Hükümlü ve tutuklular ile ziyaretçilerinin maddi temasına imkân verecek şekilde, konuşulanların hazır bulunan görevli tarafından işitilebildiği ve izlenebildiği, ceza infaz kurumunun bu iş için tahsis edilmiş özel bölümünde yapılan ziyaret ve görüşmelerdir.”, kapalı görüş; “hükümlü ve tutuklular ile ziyaretçilerinin her türlü maddi temasının önlendiği, konuşulanların hazır bulunan görevli tarafından işitilebilecek şekilde izlenebildiği ve ceza infaz kurumu idaresinin bu iş için tahsis

²²⁹ Aynı veya farklı cinsiyetten kişilerin, birlikteliklerini düzenlemek amacıyla kaydolabilecekleri, “medeni birliktelik paktı” anlamına gelmektedir, **TEKDOĞAN BAHCIVANCI, Işıl S.**, “Evlilik Dışı Birlikte Yaşam Modellerine Uygulanacak Hukuk”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, C. 9, S. 33, 2018, s. 632.

²³⁰ **OSMANOĞLU, Bilal-PARLAK, Oğuzhan Emre**, “Mahpusların Aileleri ve Yakınlarıyla Görüşme Hakkı”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 18, S. 1, 2021, s. 242.

ettiği özel bölümde yapılan görüşmelerdir”. Hükümlülerin görüşleri ayda bir kez açık diğer haftalar kapalı görüş olarak düzenlenmiştir. Ancak 2016 yılında getirilen bir değişiklik ile “Kurum mevcudu, güvenliği ve düzeni dikkate alınmak suretiyle 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar, 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlardan, hükümlü ve tutuklular için ceza infaz kurumlarındaki açık görüşler idare ve gözlem kurulu kararıyla iki ayda bir yaptırılabilir.” hükmü getirilmiştir. Burada idare ve gözlem kurullarına geniş bir takdir yetkisi verilmiştir. Bu sebeple bu yetkinin doğru ve yerinde kullanılması önemlidir. Özellikle 2016 yılında ilan edilen OHAL sürecinde bu hüküm sebebiyle infazın amacına yakışmayacak şekilde takdir yetkisinin geniş tutulduğu görülmüştür²³¹.

Keza yine Kanunun 83. maddesinde “Önceden bilgilendirilmek suretiyle, kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan ve terör suçları, örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçları ile örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlardan mahkûm olan veya tehlikeli hâlde bulunan ya da dışarı ile iletişiminin kurum güvenliği açısından tehlikeli olabileceği değerlendirilen hükümlülerin birinci ve ikinci fıkra kapsamındaki kişilerle yapacakları görüşmeler, kamu düzeninin korunması ile kişi, toplum ve kurum güvenliğinin sağlanması veya suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla kurum yönetimi tarafından dinlenebilir ve elektronik cihazlar da dâhil olmak üzere kaydedilebilir. Bu fıkra uyarınca tutulan kayıtlar, amacı dışında kullanılamaz ve kanunda açıkça belirtilen hâller dışında hiçbir kişi veya kurumla paylaşılamaz. Bu kayıtlar herhangi bir soruşturma ve kovuşturmayla konu edilmemiş ise en geç bir yıl sonunda silinir. Silme işlemi Cumhuriyet savcısı tarafından denetlenir.” şeklinde düzenleme yapılmıştır. Ancak burada yer alan “tehlikeli halde bulunan ya da tehlikeli olabileceği değerlendirilen” ifadesi muğlak bir ifadedir. Bu konuda doktrinde eleştiriler vardır ve madde metninin geniş ifadeler barındırdığı bu sebeple kanunilik ilkesi ile ters düştüğü ifade edilmektedir. Nitekim bazı milletvekilleri tarafından Anayasa Mahkemesi’ne iptal edilmesi sebebiyle başvurulmuştur. Başvurunun gerekçesi olarak da

²³¹ ARAS-GÜVERCİN, s. 411-412.

“...ibaresinin belirli ve açık olmadığı, bu itibarla kuralın idareye keyfî uygulamalarda bulunma imkânı tanıyabilecek nitelikte olması nedeniyle kanunilik ilkesiyle bağdaşmadığı, kuralla belirli hükümlülerin herhangi bir sınırlama yapılmaksızın tüm görüşmelerinin kaydedilmesinin öngörüldüğü, bu durumun temel hakların dokunulmaz, devredilmez ve vazgeçilmez niteliği ile bağdaşmadığı, ayrıca kural dolayısıyla sadece hükümlünün değil onu ziyarete gelen şahısların da bu sınırlamadan etkileneyeceği belirtilerek” iptali istenmiştir. Ancak Anayasa Mahkemesi bu başvuruyu reddetmiştir²³². Elbette tehlikeli ifadesi muğlaktır. Ancak en azından belli kıstaslarla tehlikelilik halinin ne olduğunun belirtilmesi daha doğru olacaktır.

Ziyaret hakkı kapsamında değerlendirilen diğer bir husus da mahrem görüşme hakkıdır. Aslında mevzuat incelendiğinde bu hususun ödül olarak düzenlendiğine dikkat çekmek gerekir. Ancak farklı bakış açısı olarak cinselliğin bir ödül değil insanların en temel ihtiyacı olarak kabul edildiği durumlarda insan hakları ile bağdaşmadığı görülecektir²³³. Keza hükümlülerin bu hakkı elinden alındığında fiziksel ve ruhsal problemler ortaya çıkacağı gibi aile hayatını zedeleyici durumların da meydana gelebileceği öngörülmektedir²³⁴. Kanun maddesi incelendiğinde bu hükmün yalnızca resmi nikâhlı eşi olanlar için uygulandığı görülmektedir. Ancak dünya uygulamalarına baktığımızda örneğin Brezilya geniş anlamda eş anlamını kabul etmektedir ve eş cinsel birlikteliklere de izin vermektedir. İsrail de de resmi nikâhı olmayan kişilere bu imkân sağlanmaktadır. Keza Kanada’da da bu ülkelere paralel bir düzenleme ile infaz kurumunda bulunan hükümlülere mahrem görüşme imkânı sağlamaktadır²³⁵. Ülkemizde de yukarıda belirtilen şekilde bir düzenleme değil yalnızca resmi nikâhlı eş için bir düzenleme getirilmiştir. Ülkemiz şartları dikkate alındığında pek çok kişi hayat arkadaşlığı ve dini nikâhlı kişiler ile birlikte

²³² AYM, GK, E. 2021/ 83, K. 2022/ 168, 29.12.2022 tarihli karar, www.lexpera.com, e.t. 23.01.2024.

²³³ KANTARCI, Nurullah, “Cinsel Özgürlük Bağlamında Hükümlülerin Eşleriyle Mahrem Görüşme Hakkı”, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 9, S. 2, 2023, s. 420.

²³⁴ YARSUVAT, Duygun, “Bir Sosyolojik ve Kültürel Alt Yapı Olarak Cezaevi Toplumu”, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, S. 2, 1992, s. 456.

²³⁵ KANTARCI, s. 422-425.

yaşamaktadır. Bu husus kanunun düzenleniş şekli bakımından eksikliği bünyesinde taşımaktadır. Elbette dini nikâhla ya da insanların nikâhsız şekilde beraber yaşamaları gerek mevzuatımız gerekse toplumumuz şartları da dikkate alındığında doğru değildir. Fakat ülkemizde bu şekilde yaşayan kişilerin sayısı da göz ardı edilemeyecek kadar fazladır. Hükümlülerin mağdur olmaması açısından en azından çocuğu bulunan dini nikâhlı kişilerin veya uzun zamandır beraber yaşayan ve çevreleri tarafından “eş” olarak bilinen kişilerin bu haktan yararlandırılması gerekmektedir.

Mevzuat incelendiğinde bu durumun hak değil ödül olarak ifade edildiği daha önce belirtilmişti. Bu da devlete pozitif bir yükümlülük getirmemektedir. Ancak böyle bir düzenlemenin getirilmesi halinde müdahalede bulunma durumunda bireyin ve toplumun menfaat dengesini kurarak ölçülü bir müdahalede bulunmasını gerektirmektedir²³⁶. Ayrıca bu haktan açık ceza infaz kurumunda bulunanlar ve bu kurumlara ayrılmaya hak kazanlar yararlanacaktır.

Yukarıda belirtilen hususlar göz önüne alındığında ziyaret edilme hakkının hükümlüler açısından oldukça önemli olduğu görülmektedir. Aksi halde hem hükümlü cezalandırılmış hem de ailesi cezalandırılmış olmaktadır. Bu sebeple hükümlülerin ailesi ile sonrasında olumlu gelişmeler yaşaması bakımından bu hak oldukça önemlidir. Hükümlüler açısından kurumun disiplininin bozulması halinde bu disiplin cezası caydırıcı olabilmektedir. Ancak bu disiplin cezasının verilebilmesi için aşağıda sayılacak fiillerin işlenmesi gerekecektir. Bu fiiller genişletilemez ve kıyas yapılamaz.

1. Sayım Yapılmasına Karşı Çıkmak

Ceza infaz kurumlarında sayım, disiplin kuralları ve güvenlik açısından çok önemli bir husustur. Sayım yapılmasının temel amacı infaz kurumundan firarın olup olmadığının belirlenmesidir²³⁷.

²³⁶ **EREN, Abdurrahman**, “Bir İnsan Olarak Hükümlü ve Tutukluların Eş Ziyareti Hakkı”, https://www.academia.edu/21142455/B%C4%B0R_%C4%B0NSAN_HAKKI_OLARAK_H%C3%9CK%C3%9CML%C3%9C_VE_TUTUKLULARIN_E%C5%9E, s. 13, e.t. 23.01.2024.

²³⁷ **ŞANTAY BAYKUT, Seda**, İnsan Haklarının Korunması Açısından Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019, s. 200.

İnfaz Yönetmeliği'nin 10. maddesinde sayımın nasıl yapılacağına dair bazı hususlara yer verilmiştir. Bu düzenlemeye göre, “Müdürü bulunan ve vardiya sistemi uygulanan kurumlarda, sabah ve akşam sayımları, nöbetçi ikinci müdürün başkanlığında, sorumlu infaz ve koruma baş memuru, vardiya infaz ve koruma baş memurları ile infaz ve koruma memurları tarafından yerine getirilir. Gece sayımları, nöbetçi ikinci müdürün başkanlığında, bulunmaması hâlinde, bu konuda görevlendirilen infaz koruma baş memuru başkanlığında, vardiya infaz ve koruma baş memurları tarafından yapılır. Sayımlarda nöbetçi infaz ve koruma memurları da hazır bulunur. Müdürü bulunmayan kurumlarda yapılan sabah, akşam ve gece sayımları, sorumlu infaz ve koruma baş memuru veya görevlendirilen infaz koruma baş memuru başkanlığında, vardiya infaz ve koruma baş memurları ve nöbetçi infaz ve koruma memurları tarafından yerine getirilir. Sayım sırasında mevcudun tam olup olmadığı kontrol edilir ve sayım defteri sayıma katılan görevliler tarafından isim yazılarak imzalanır. Güvenlik ve gözetim servisi personeli, elektronik ortamda sayım gerçekleştirilen kurumlarda, Bakanlıkça belirlenen esaslar dahilinde görevlerini yürütür.” şeklinde belirtilmiştir.

Yönetmelik de dikkate alındığında sayımın hangi şekilde yapılacağı belirtilmemiştir. Bu sebeple kurumlar arasında bu konuda bir birlik sağlanamamıştır. Ancak hükümlülerin askeri içtima düzeninde ve ayakta dikilmek suretiyle sayıma zorlanması kurumun düzen ve disiplini için kesin bir zorunluluk unsuru değildir²³⁸. Kanaatimizce sayımın göz gezdirerek mümkün olması halinde hükümlülerin ayrıca zorlanması infazın amacı ile ters düşmektedir. Anayasa Mahkemesi, vermiş olduğu bir kararda tek kişilik hücrede kalan hükümlü hakkında ayakta sayıma zorlanması sebebiyle kişinin insan haysiyeti ile bağdaşmayan müdahaleye tabi tutulduğuna karar vermiştir²³⁹.

²³⁸ ARAS-GÜVERCİN, s. 292.

²³⁹ Ergin Doğru Başvurusu, Başvuru No: 2018/18520-10.02.2021 tarihli karar, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>, e.t. 25.01.2024.

2. Aramaya Karşı Çıkmak

Arama sözlük anlamı itibarıyla sanığın yakalanması veya delillerin elde edilmesi için kişilerin evinde, çalıştıkları yerde, üzerlerinde veya eşyalarında arama yapılması olarak karşımıza çıkmaktadır²⁴⁰. Ceza hukuku kapsamında ise suçun önlenmesi bakımından yapılan arama işlemine idari önleme araması denir. Kolluğun kişileri durdurması, kimlik sorgulaması yapması gibi işlemler bu önlemeye örnek olarak verilebilir. Adli arama ise suç işlendikten sonra gerçekleşir. Bu kapsamda olay yeri inceleme gibi işlemler adli aramadır²⁴¹. Arama işlemi özünde konut dokunulmazlığı ihlali, özel hayatın gizliliği, vücut bütünlüğü, kişi özgürlüğü gibi haklara müdahale niteliği taşımaktadır²⁴². Ancak bu hususa ilişkin kanunda düzenlemeler olduğundan bu durum söz konusu haklara müdahale niteliği taşımamaktadır.

İnfaz kurumlarında yapılan aramalar rutin arama kapsamındadır. İnfaz ile ilgili kanunun 86. maddesinde aramanın insan onuruna uygun yapılması gerektiği düzenlenmiştir. Ayrıca mahkûmların odalarına giriş ve çıkışlarında aynı olmayan memurlarca üst ve eşya aramasına tutulacağından bahsedilmiştir. Keza yönetmeliğin 34. maddesinde de buna paralel olarak düzenlemeye gidilmiştir.

Avrupa Cezaevi Kuralları da aramaya ilişkin düzenlemelere yer vermiştir²⁴³. Öncelikle kişilerin onuruna saygılı davranılmalı ve küçük düşürücü yöntemler kullanılmamalıdır. Mahrem yerlerde yapılacak aramalar yalnızca hekimler tarafından yapılmalıdır. Vücut boşluklarının aranması ceza infaz kurumları personeline yapılmamalıdır. Ayrıca hükümlülerin şahsi eşyalarının aranmasında kişilerin hazır bulunma imkânı olması halinde hazır bulundurmaları gerekmektedir.

Ceza infaz kurumlarında yapılan arama çeşitlerini üçe ayırabiliriz. Bunlar; elle üst araması, beden çukurlarında arama ve çıplak aramadır. Elle üst araması kıyafetlerin

²⁴⁰ www.sozluk.gov.tr, e.t. 08.02.2024.

²⁴¹ **ŞAHİN, Cumhuriyet-GÖKTÜRK, Neslihan**, Ceza Muhakemesi Hukuku I, 12. Baskı, Ankara, 2021, s. 320-321.

²⁴² **ŞAHİN, Cumhuriyet**, “Adli Aramaya ve Önleme Aramasına Dair Bazı Tespit ve Değerlendirmeler”, Yargıtay Dergisi, C. 44, S. 3, 2018, s. 434-435.

²⁴³ <https://rm.coe.int/cm-revision-of-epr-01072020-tr/1680a09978>, e.t. 16.05.2024.

üzerinden fiziki temas ile yapılan aramadır. Beden çukurlarında yapılan arama ise vücudun mahrem boşluklarında yapılan aramadır. Bu durum söz konusu olduğunda mutlaka doktor tarafından yapılmalıdır. Aramanın yapılabilmesi için makul ve yeterli bir şüphe gerekmektedir²⁴⁴.

Uygulamada belki de en çok tartışılan konu çıplak aramadır. Çıplak arama; hükümlünün vücuduna temas etmeden göz ile yapılan aramadır. Hükümlünün üzerinde kıyafet bulunmaz. Hükümlünün çıplak aranması ibaresi gerek kanunda gerekse yönetmelikte yapılan değişiklik ile 2021 yılında detaylı aramaya çevrilmiştir. Ayrıca yapılan değişiklik ile aramanın, hükümlünün utanma hissine zarar vermeyecek şekilde ve bu konuda görevlendirilen personel haricinde kimsenin görmemesi amacıyla tedbirler alınarak gerçekleştirilmesi gerekir. Aramaya tabi tutulan mahkûmun beden çukurlarında delil bulunduğu dair makul ve önemli belirtilerin bulunması durumunda ilk olarak hükümlüden söz konusu şeyin çıkartılması istenir, çıkartılmaması halinde bu defa zor kullanılarak yerine getirileceği ihtar yapılır. Beden çukurlarında yapılan inceleme, ceza infaz kurumu doktorunca yapılır. Ancak meclis komisyon tutanakları da incelendiğinde çıplak arama ibaresi değişse dahi uygulama da infaz kurumundan infaz kurumuna değişiklik yaşandığı belirtilmiştir. Bazı uygulamalarda hükümlü ve tutukluların tamamen soyulduğu bazılarında ise üzerine örtü verildiği görülmektedir²⁴⁵.

Uygulamada herhangi bir aykırılık teşkil etmemesi ve en önemlisi hükümlü ve tutukluların üzerinde telafisi güç ruhsal zararların meydana gelmemesi için insan onuruna saygılı, özel hayata müdahale kapsamında olmayan, kanunilik ilkesinin gözetilerek ve eşitlik ilkesi de dikkate alınarak bu işlemin yapılması esas olacaktır. Böylelikle aramanın amacı olan ceza infaz kurumları ve hükümlülerin güvenliğinin sağlanması hususu insan hakları ile dengeli şekilde gerçekleşmiş olacaktır.

²⁴⁴ **ARAS, Bahattin**, “Uluslararası Belge ve Raporlar Işığında Cezaevlerindeki Arama Usulüne İlişkin Temel Esaslar”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 19, S. 2, 2022, s. 504-505.

²⁴⁵ **TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Hükümlü ve Tutuklu Hakları Alt Komisyonu Tutanakları**, 23 Kasım 2021 Tarihli Oturum, https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.goruntule?pTutanakId=2879, e.t. 09.02.2024.

Söz konusu disiplin cezası da usulüne uygun olarak aramanın yapılmasının engellenmesi amacıyla mukavemet gösterilmesi halinde ortaya çıkacaktır.

3. Sevke, Nakle veya Bunlarla İlgili Olarak Alınacak Tedbirlere Karşı Çıkmak

Hükümlülerin nakilleri infaz ile ilgili kanunun 53. maddesi ile 58. maddesi arasında düzenlenmiştir. Nakil yapılabilecek sebepler; hükümlünün kendi isteği, hastalık, eğitim, disiplin, asayiş ve güvenlik hallerinde mümkün olabilmektedir. Hükümlülerin nakil istekleri kanunda herhangi bir sınırlamaya tabi tutulmamaktadır. Uygulamada en çok görülen husus ailelerine yakın infaz kurumuna nakledilmelerinin istenmesidir. Bu husus da aslında infazın amacı olan ıslahın yerine getirilmesini daha da kolaylaştırmaktadır²⁴⁶. Hükümlülerin kendi istekleri ile nakillerinin gerçekleşmesi için 54. madde de yer alan şartların hepsinin yerine getirilmesi gerekir aksi halde bu talep ret edilecektir. Ayrıca kanun hükümlülerin nakledildikleri kurumlarda, eğitim öğretim veya hastalık nedeniyle nakil hariç, bir yıl kalmalarını zorunlu tutmaktadır. Çocuklar bakımından bu süre altı ay olarak belirlenmiştir.

Söz konusu tedbirlere karşı çıkma eylemi yalnızca infaz kurumlarında değil infaz ile ilgili kanunun 37. maddesine getirilen ifade gereği nakil aracı gibi yerlerde de disiplin cezası verilmesini gerektirmektedir. Keza Yargıtay da vermiş olduğu bir kararda bu hükme atıfta bulunmuş ancak eylemin gerçekleştiği tarihte söz konusu hükmün yürürlükte bulunmadığı gerekçesiyle kararı bozmuştur²⁴⁷.

Nakil ve sevk işlemleri pek çok aşamayı beraberinde getirmektedir. Öncesinde bazı şartların yerine getirilmesi gerekir. Sevk ve nakile karar verilmesi halinde de hükümlünün sevk edilmesi ve nakledileceği kuruma teslim edilmesi gerekmektedir. Yargıtay vermiş olduğu bir kararında²⁴⁸ her ne kadar infaz kurumuna teslim süresinin

²⁴⁶ **ARSLAN, Cihat**, Hükümlülerin Nakli (Transferi) (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, s. 65.

²⁴⁷ Y. 1. CD. E. 2022/5315, K. 2022/3765, 20.05.2022 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 09.02.2024.

²⁴⁸ Y. 1. CD. E. 2016/1860, K. 2016/2104, 25.04.2016 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 09.02.2024.

geçmesinden sonra hükümlünün teslim olmasının bu disiplin suçuna sebebiyet vermeyeceğinden bahsetse de nakil işlemleri bütün olarak düşünülmelidir. Ancak burada dikkat edilecek husus kasttır. Yani hükümlü kastı olmadan geç kalmış ve gerekli tedbirleri de alarak hareket etmiş ancak sonucunda geç kalmışsa bu durumda ceza verilmemesi gerekir. Diğer halde kast varsa geç kalınmış olmasında bu cezaya yer verilmelidir.

4. Kurumda Korku, Kaygı veya Panik Yaratabilecek Biçimde Söz Söylemek veya Davranışta Bulunmak

Söz konusu disiplin cezasına vücut veren eylemler incelendiğinde bu eylemlerin neler olduğu tanımlanmamıştır. Hangi eylemin bu cezaya sebebiyet verdiği infaz hâkimliğince belirtilecektir. Uygulamada bu eylemin çok geniş alındığından bahsedilebilir. Keza Yargıtayca verilen bir kararda hükümlünün sisteme kayıtlı telefon ile konuşma yaparken telekonferans yöntemi ile sisteme kayıtlı olmayan bir kişi ile görüşme yaptığından bahisle cezaevinde korku, stres veya kargaşa doğurabilecek şekilde söz söylemek veya davranışta bulunmak eyleminden hakkında disiplin cezası verilen hükümlü ile ilgili kararı bozmuştur²⁴⁹. Örnekte de görüldüğü üzere bu madde takdir hakkının fazlasıyla geniş tutulmasına sebebiyet vermektedir. Bu sebeple kapsamının belirtilmesi faydalı olacaktır.

Uygulamada genel olarak, münakaşa etmek, kavga varmış şekilde bağırarak konuşmak gibi eylemler bu disiplin cezasına sebebiyet vermektedir. Ceza infaz kurumunun çatısına çıkarak bağırarak, tel örgütleri sallayan hükümlü hakkında bu disiplin cezası öngörülmüştür²⁵⁰. İnfaz koruma memurları, diğer hükümlü ve tutukluların telaşlı hareket etmeleri gerekmektedir. Örneğin intihar eden hükümlü hakkında da bu disiplin cezası verilmelidir. Çünkü bu husus infaz koruma memurları

²⁴⁹ Y. 1. CD. E. 2023/5395, K. 2023/6179, 13.10.2023 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 09.02.2024.

²⁵⁰ Y. 1. CD. E. 2010/2631, K. 2010/4060, 01.06.2010 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 09.02.2024.

ve diğer hükümlülerin telaşlı hareket etmelerine sebebiyet vermekte kurumdaki diğer kişileri paniğe ve korkuya sevk etmektedir²⁵¹.

Söz konusu disiplin cezasına ilişkin herhangi bir kısıtlamaya kanun maddesinde yer verilmemiştir. Bu sebeple uygulamada söz konusu disiplin cezasına gidilebilmesi için korku ve paniğin objektif şekilde ortaya konularak ve gerekçelendirilerek uygulanması gerekir.

5. Mevzuatın Hükümlü ve Tutuklulara Tanıdığı Her Türü Görüşme ve Temas Olanaklarını Engellemek

Düzenlemelerde pek çok fiil tipi sayılmıştır. Ancak kanun metni incelendiğinde engelleme fiilinin nasıl gerçekleştirileceğinden bahsedilmemiştir. Elbette bu fiilin gerçekleşmesi için söz konusu fiillerin sabit olması ve kast unsurunun aranması gerekmektedir²⁵².

Uygulamada çoğu zaman bu madde karşımıza çıkmayan bir madde olarak ifade edilebilir. Ancak uygulamada karşılaştığımız şekli genelde İnfaz Yönetmeliğinde yapılan değişiklikle getirilen görüntülü görüşme hakkıdır. Bu kapsamda hükümlüler görüntülü görüşme dakikasını özellikle aynı yerde bulunan akrabalarına kullandırmaktadır. Bu durumda temas ve görüşme hakkını engelleme anlamına gelebilmektedir²⁵³. Fakat bu hususun mümkün olması için kast unsuru mutlaka aranmalıdır.

6. Kumar ve Benzeri Oyunlar Oynamak ve Oynatmak

TCK'nın 228. maddesinde kumarın açıkça tanımı yapılmıştır. Söz konusu maddede kumarın iki temel amacının olduğu ifade edilmiştir. Bunlardan birincisi kâr ve zarar şansa bağlı olacaktır²⁵⁴. İkincisi ise maddi bir kazanç sağlama amacı olmalıdır. Kazancın maddi anlamda elde edilmesinin bir önemi yoktur. Kazanç, manevi değil

²⁵¹ ÖZKAVALCI, s. 321-322.

²⁵² ÖZKAVALCI, s. 322.

²⁵³ KOYUNCU, s. 115.

²⁵⁴ FEYZİOĞLU, Feyzi N., Cezai ve Hukuki Cepheleriyle Kumar ve Bahis, Ahmet Esat Arsebük'ün Aziz Hatırasına Armağan, Ankara, 1958, s. 137-138.

sadece maddi olmalıdır. Aksi halde kumardan söz edilemeyecektir²⁵⁵. İnfaz kurumlarında verilen bu disiplin cezasının gerçekleşmesi için de söz konusu iki şartın gerçekleşmesi gerekmektedir. Yargıtay da vermiş olduğu kararında dolabında kumar oynamakta kullanılan sigara kâğıtlarından yapılmış oyun kâğıtlarının bulunması üzerine verilen kumar veya benzeri oyunları oynatmak veya oynamak disiplin cezasına ilişkin kararın bozulması gerektiğini ifade etmiştir. Zira menfaat elde edildiğine dair bir delil bulunamamıştır²⁵⁶.

Bu sebeple infaz ile ilgili kanunda yer alan disiplin cezasının hükümlünün cezalandırılabilmesi için ceza kanununda yer alan şartların gerçekleşmesi gerekmektedir.

7. Ceza İnfaz Kurumu İdaresince Verilen Kıyafetleri Giymemek veya Verilen Kıyafetlere Kasten Zarar Vermek

Söz konusu maddeyi infaz ile ilgili kanunun ek 1. maddesi kapsamında değerlendirmek yerinde olacaktır. Yapılan düzenlemeye göre bu madde kapsamına giren suçlar nedeniyle mahkûm edilenler, duruşmaya götürülmeleri sebebiyle cezaevi dışına çıkarılmaları halinde, cezaevi idaresince verilen kıyafetleri giymek mecburiyetindedir. Söz konusu kıyafetler renklerine göre farklı suç tiplerinin giymesi şeklinde planlanmıştır. Badem kurusu renginde olan tulum şeklindeki kıyafetleri TCK 309 ila 312’nci maddelerinde düzenlenen suçlardan mahkûm olanlar giyerken; gri renkte olan tulumları ise bu madde kapsamında diğer cezalardan mahkûm olanlar giyecektir. Kanun koyucu kadınlara ayrı bir düzenleme yaparak onların kıyafetlerinin tulum gibi bitişik değil ayrı ayrı olarak giyilmesinin de mümkün olmasını sağlamıştır. Bu konuya ilişkin detaylı hususları yönetmelik ile belirlemiştir. Ayrıca gebeler ve çocuklar bu tarz bir kıyafet düzenlemesinden istisna tutulmuştur. Söz konusu madde

²⁵⁵ **KARAKEHYA, Hakan**, “Kumar Kabahati (Kabahatler K. m.34)”, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi, C. 8, S. 2, 2013, s. 240.

²⁵⁶ Y. 1. CD. E. 2023/7884, K. 2023/6757, 03.11.2023 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 09.02.2024.

Disiplin cezasını gerektiren fiilin de bu kapsamında değerlendirilerek, mahkûmların tek tip kıyafeti giyinmekten kaçınması halinde meydana gelecektir.

E. HÜCREYE KOYMA

Hücreye koyma cezası infaz ile ilgili kanunun 44. maddesinde “hükümlünün eylemlerinin nitelik ve ağırlığına göre bir günden yirmi güne kadar, açık havaya çıkma hakkı saklı kalmak üzere, geceli ve gündüzlü bir hücrede tek başına tutulması ve her türlü temastan yoksun bırakılmasıdır.” şeklinde düzenlenmiştir. Aslında sonuçları itibarıyla en ağır disiplin cezası olduğundan bahsedebiliriz. Söz konusu disiplin cezası temel hak ve özgürlükler bağlamında da oldukça tartışmalıdır. Uluslararası belgelerde de hücreye koyma hapsinin yalnız başına çektirilmesini olağanüstü durumlar haricinde gerekli ve makul bir ceza tipi olmadığını ve diğer başka cezalar verme olanağının bulunduğu hallerde oldukça kaçınılması gerektiğinden bahsedilmektedir²⁶¹. Özellikle Avrupa Cezaevleri Kurallarının 37. maddesinde tek başına karanlık bir hücreye kapatılarak cezalandırma ve diğer insanlık dışı cezaların yasaklanması gerektiğinden bahsedilmiştir.

Hücreye koyma cezası AYM önüne de iptal edilmesine ilişkin talep ile gelmiştir. Söz konusu cezanın hükümlünün ruh halinde dışlanmışlık, terk edilmişlik hissi yaratacağından ve bu durumunda infazın amacının sekteye uğratılacağı sebebiyle çeliştiğinden bahsedilmiştir. Ayrıca hükümlüde daha fazla öfke yaratacağından, sağlığının bozulacağından, insanlık onuruna yakışmayan bir ceza olduğundan ve işkence ile eş değer olduğundan bahsedilmiştir. Anayasa Mahkemesi inceleme sonucunda söz konusu cezanın infaz kurumunun disiplinini sağlamaya yönelik olduğu ve idarenin takdir yetkisinde kaldığı ve daha ağır ihlallerde caydırıcı ve etkin bir yaptırım olduğunu belirtmiş ve hücreye koyma cezası uygulanırken yasal güvencelere yer verildiğinden bahsederek bir aykırılığın bulunmadığı sonucuna varmıştır²⁶². Burada idareye çok büyük bir yetki verilerek adeta mahkeme gibi hapis cezası içerisinde hapis cezası verme yetkisi tanınmıştır. Bu durumda en azından kanuni

²⁶¹ ARAS-GÜVERCİN, s. 292.

²⁶² AYM, E. 2013/137, K. 2014/6, 22.05.2014 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 10.02.2024.

düzenlemeye gidilerek bunun yargısal makamlar aracılığı ile ya da hukukçu kişilerin de değerlendirilmesi alınarak verilmesi daha doğru olacaktır. AİHM'e göre de tek kişilik hücre hapsi cezası süresiz olarak uygulanamaz ancak haklı ve somut gerekçelere dayanılarak bu ceza verilmelidir.

Bu cezanın verilmesinin hükümlü açısından diğer bir etkisi ise hükümlünün koşullu salıverilmesinin ertelenmesinin etkilenmesidir. Keza bu disiplin cezasının alınması halinde iyi hâl durumu etkilenecek ve denetimli serbestliğe ayrılma süresi gecikecektir. Söz konusu cezayı alan hükümlülerin disiplin cezalarının kaldırılma süreleri geçmeden iyi hâlli sayılmayacağı ve infaz ile ilgili kanunun 44/2. maddesinde sayılan hallerde kaldırma süresi 6 ay iken 44/3. maddesinde kaldırılma süresi ise 1 yıl olduğu göz önünde tutulduğunda bu disiplin cezasının verilmesi halinde hükümlünün oldukça etkileneceği aşîkârdır²⁶³. Ayrıca açık ceza infaz kurumunda bulunanlar hücreye koyma disiplin cezasını alması halinde kapalı infaz kurumlarına derhal gönderilebilmektedirler. Kesinleşen disiplin cezası hâkim onayına sunulmasa dahi hükümlü kapalı ceza infaz kurumuna geçirilebilecektir. Hükümlünün yaptığı eylemin ayrıca suç oluşturması ve adli mercilere intikal etmesi üzerine beraat kararı verildiği hallerde de açık ceza infaz kurumuna derhal geçirilmesi beklenmektedir. Ancak bunun için de kurum idare ve gözlem kurulu tarafından karar verilmesi gerekmektedir²⁶⁴.

Yukarıda da ifade edildiği üzere söz konusu disiplin cezasının verilmesi hükümlü açısından pek çok sonuca sebebiyet vermektedir. Bu sebeple kanun koyucu bu cezanın verilebilmesi için infaz hâkimi onayının olması gerektiği şartını koymuştur. Ancak onaylama işlemi hukuka aykırılığın incelenmesi ya da şikâyetin değerlendirilmesi süreçlerini içermeyip tamamen idarenin harekete geçirmesiyle ve idarenin beyanlarıyla hareket edilmesine sebebiyet vermektedir. Hâkim hükümlü ile yüz yüze gelmeden onu dinlemeden bu kararı onaylayabilmektedir. Bu işlem yalnızca yürürlüğe girme şartı olarak görülmektedir²⁶⁵. Bu sebeple bu aykırılığın giderilmesi

²⁶³ ARSLAN-KAYANÇİÇEK, s. 126-127.

²⁶⁴ ARSLAN-KAYANÇİÇEK, s. 165.

²⁶⁵ ARSLAN, Ahmet Necip, Türk Hukukunda Hapis Cezalarının İnfazında Kanunilik İlkesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020, s. 50-51; SEVER, s. 165-166.

için infaz hâkimliği yetkilerinde bu husus açıkça belirtilmeli veyahut mahkemelere bu şekilde bir inceleme yetkisi verilmelidir.

Hücre cezası çektirilirken, hücrenin mahkûmların hayati ihtiyaçlarına yetecek şekilde yapılması gerekmektedir. Bu husus da infaza ilişkin yönetmeliğin 120. maddesinde detaylı olarak belirtilmiştir. Hücre cezası alan mahkûmların avukatı ile görüşmesi engellenmemelidir.

Hücre cezası uygulanırken, kanunilik ilkesine, infaz kurumunun asayişi ve güvenliği ile demokratik toplum kurallarına uygun hareket etmek gerekmektedir.

Kanun koyucu hücre hapsi cezasını iki temel ayırımıyla düzenlemiştir. Bu ayırımın kapsamı 10 güne kadar hücre cezası ile cezalandırma ve 11 günden 20 güne kadar olan hücre cezası ile cezalandırmadır. Çalışmamızda önce 10 güne kadar olan hücre cezasını gerektiren fiiller daha sonra 11 günden 20 güne kadar olan hücre cezasını gerektiren fiiller incelenecektir.

1. Kurum Tesislerine, Araç ve Gereçlerine Zarar Vermek

Disiplin eylemini gerektiren fiilin farklı görünüş şekilleri karşımıza çıkabilmektedir. Bu haller; çizmek, kazımak, boyamak, kullanılamaz hale getirmek şeklindedir. Uygulamada genellikle karşımıza çıkan biçimi ise hükümlülerin lambaları kırması, ayna, masa gibi eşyalara zarar vermesi olarak gösterilebilir²⁶⁶.

Disiplin cezası verilirken zarar ile verilen cezanın orantılı olması gerekmektedir. Yargıtay tarafından verilen kararda hükümlünün, 30 liralık bir kamu zararı oluşturması sonucunda idarece verilen 1 günlük hücreye koyma disiplin cezasının orantılı olduğu belirtilmiştir²⁶⁷. Diğer dikkat edilmesi gereken husus da zararın ne olduğuna ilişkin idare tarafından tespitin yapılmasıdır. Aksi halde verilen disiplin cezasının kaldırılması gerekmektedir²⁶⁸.

²⁶⁶ ÖZKAVALCI, s. 327.

²⁶⁷ Y. 1. CD. E. 2023/4083, K. 2023/3255, 18.05.2023 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 10.02.2024.

²⁶⁸ “...hükümlülerin bahsedilen kameraları ellerindeki cisimler ile kapatarak görüntü alımını engelledikleri hususunda tereddüt bulunmadığı ancak, dosya dahilinde bahsedilen kameralara zarar verildiğine dair bilgi ve belge bulunmadığı gibi, bu konuda idare tarafından yapılmış bir

Ayrıca bahse konu cezanın elbette zarar verme kastı ile işlenmesi gerekir. Aksi halde cezanın verilmesi cihetine gidilmeyecektir. İnfaz ile ilgili kanuna 2020 yılında eklenen madde dikkate alındığında infaz kurumu dışında bulunan yerlerde de hükümlünün araç ve gereçlere zarar vermesi durumunda cezalandırılması cihetine gidilmelidir.

2. Tünel Kazmaya Teşebbüs Etmek

Tünel, bir taraftan diğer tarafa geçebilmek için yerin altında, genellikle dağların içinden geçen yol anlamına gelmektedir²⁶⁹. Hükümlüler genellikle ceza infaz kurumlarından kaçabilmek için bu yola başvurumaktadırlar. Bu sebeple infaz kurumunun güvenliği için bu fiile teşebbüs etmek cezalandırılma sebebi olarak sayılmaktadır.

Disiplin cezasının incelenmesinde diğer husus olan teşebbüs fiili de değerlendirilmelidir. Teşebbüs TCK'nın 35. maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu maddeye göre “Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur.” şeklinde düzenlenmiştir. Teşebbüsün mümkün olması için kişinin isteği ile bu fiili gerçekleştirme kararı alması ve bu gerçekleştirme kararının belirli bir nitelik ve niceliğe ulaşması gerekmektedir²⁷⁰. Aksi halde teşebbüsten bahsedilemeyecektir. Bu sebeple infaz kurumlarında bu kararın alınmış hatta infaz kurumuna yasak maddelerden olan balta vs. gibi şeylerin kuruma sokulmuş olması yeterli olmayıp en azından biraz kazılmaya başlanmış olmalıdır. Teşebbüsün mümkün olması için elverişlilik şartı da bulunmalıdır. Elverişlilik, söz konusu suçun icrası bakımından gerçekleştirilen hareketlerin suçun gerçekleştirilmesinde elverişli olması

zarar tespitinin de bulunmadığı anlaşılmakla, bu halde hükümlülerin kurum tesislerine, araç ve gereçlerine zarar vermekten cezalandırılmayacağı...” Y. 1. CD. E. 2023/5380, K. 2023/5583, T. 22.09.2023, www.lexpera.com, e.t. 10.02.2022.

²⁶⁹ <https://sozluk.gov.tr/>, e.t. 11.02.2024.

²⁷⁰ ÖZGENÇ, s. 557.

anlamına gelir²⁷¹. Ayrıca failin elinde olmayan sebeplerle neticeyi gerçekleştirememiş olması gerekmektedir²⁷².

Söz konusu disiplin suçunun da oluşması için elverişlilik ve failin elinde olmayan sebeplerle neticeyi gerçekleştirememiş olması gerekmektedir. Bu sebeple elverişli aracın ne olduğu önem taşımaktadır. Elverişli araçtan anlaşılması gereken balta, kürek gibi eşyalar olarak değerlendirilmelidir.

Söz konusu disiplin cezasında gönüllü vazgeçme hükümleri de uygulanmalıdır. Gönüllü vazgeçme söz konusu suçtan failin isteyerek vazgeçmesidir. Bu sebeple söz konusu disiplin cezasında da icra hareketlerine başlanmış ve daha sonra vazgeçilmiş olması ya da neticenin gerçekleşmesini engellemiş ve bildirmiş olması halinde gönüllü vazgeçmeden bahsedilecektir. Ancak bu süreçte işledikleri fiiller müstakil bir suç oluşturuyorsa bu fiilden cezalandırılacaklardır.

Tünel kazma fiili teşebbüs aşamasında kalmışsa diğer hükümler de dikkate alınarak cezalandırılma cihetine gidilmesi gerekmektedir.

3. Firara Teşebbüs Etmek

İnfaz ile ilgili kanunun 26. maddesinde “Hükümlü, hapis cezasının yerine getirilmesine katlanma ve bu amaçla düzenlenen infaz rejimine uygun tutum ve davranışlar içinde bulunmakla yükümlüdür.” şeklinde düzenleme yapılmıştır. Bu sebeple ceza infaz kurumunda bulunan hükümlüler infazın amacına uygun olarak infaz kurumunda bulunma ve gerekli iyileştirme eğitimlerini almak zorundadır. Kanun koyucu tarafından firara teşebbüs dahi disiplin cezası olarak düzenlenmiş ve infaz kurumunda kalmanın önemli olduğu hususuna dikkat çekilmiştir.

İlgili madde de firara ilişkin düzenleme yapılmış ve teşebbüs aşaması cezalandırılmıştır. Burada teşebbüsü belirlerken daha önce ifade edilen kıstaslar dikkate alınmalıdır. Örneğin, Yargıtayca verilen bir kararda ceza infaz kurumu çatısına çıkan kişinin firara teşebbüs etmek suçundan cezalandırılabilmesi için bunun elverişli

²⁷¹ KOCA-ÜZÜLMEZ, s. 429.

²⁷² KOCA-ÜZÜLMEZ, s. 433.

olup olmadığının dikkate alınması gerektiğine dikkat çekilmiştir²⁷³. Keza teşebbüsten söz edebilmenin diğer şartı da failin elinde olmayan sebeplerle söz konusu neticeyi gerçekleştirememesidir. Örneğin verilen bir kararda mahkûm tel örgülerden atlayarak yere düşmesi sonucunda ayağını kırmış ve bu suretle de yakalanmıştır. Bu sebeple burada da teşebbüsten bahsetmek yerinde olacaktır²⁷⁴.

Söz konusu firara teşebbüs eyleminin incelenmesinde gerekli ve objektif sebepler incelenerek bunların firar için yeterli olup olmadığı değerlendirilmeli ve bu şartların oluşması sonucunda bu hususta cezalandırılması cihetine gidilmelidir.

4. Hükümlü ve Tutukluları İdareye Karşı Kışkırtmak veya İsyan Kalkışmak

İsyan; kelime anlamıyla bir başkaldırı demektir. Herhangi bir amaçla düzene veya devletin güçlerine başkaldırma, verilen emre itaat etmemeyi ifade eder. Bu sebeple söz konusu fiilin amacı olan isyanın sonuçlarının oldukça ağır olacağı aşikârdır. İşte bu sebeple bu hususa kalkışmak bile hücreye koyma disiplin cezasını gerektirmektedir. Keza idareye karşı kışkırtmak da aynı şekildedir. Hükümlünün bu eylemi gerçekleştirmesi için örgütlenerek veya diğer hükümlüleri idareye karşı kışkırtma maksadıyla söz ve davranışlarda bulunması gerekir²⁷⁵. Bu sebeple söz konusu eylemden disiplin cezası verilmesi için kastın dikkate alınması oldukça önemlidir.

5. Hükümlü ve Tutukluları Daha Az Cezayı Gerektiren Şekilde Kasten Yaralamak

İlgili disiplin cezasına ilişkin fiili işlerken kasten yaralamanın nasıl değerlendirileceği ile ilgili husustan başlamak yerinde olacaktır. TCK'nın 86. maddesinde “Kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama

²⁷³ Y. 1. CD. E. 2018/5151, K. 2018/6088, 29.05.2018 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 10.02.2024.

²⁷⁴ Y. 1. CD. E. 2018/5940, K. 2019/647, 11.02.2019 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 10.02.2024.

²⁷⁵ KOYUNCU, s. 124.

yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” şeklinde düzenlenmiştir. 86. maddenin 2. fıkrasında ise daha az cezayı gerektirir hali “Kasten yaralama fiilinin kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbî müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olması hâlinde, mağdurun şikâyeti üzerine, dört aydan bir yıla kadar hapis veya adlî para cezasına hükmolunur.” şeklinde belirtilmiştir. Basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek olma hususu doktordan doktora farklılık gösterebilmektedir. Bu sebeple Adli Tıp Kurumu tarafından bir rehber kılavuz yayımlanmıştır²⁷⁶. Yargıtay kararları da incelendiğinde hükümlünün diğer hükümlüye tokat atması²⁷⁷ ya da yalnızca dış dolgusunun kırılması²⁷⁸ hallerini basit tıbbi müdahale ile giderilebilir bulmuştur.

Disiplin cezasının verilmesi hususunda tıpkı ceza hukukunda belirtilen cezalandırma yöntemi kullanılmalıdır. Cezayı azaltan ve artıran hususlar da dikkate alınmalıdır; haksız tahrik, meşru müdafaa gibi. Yargıtay da vermiş olduğu bir kararda hükümlünün akıl sağlığının yerinde olmadığı için şahsın işlediği fiil ve sonucu algılama yeteneği bulunmadığından bahisle ceza verilmemesine karar vermiştir²⁷⁹. Bu sebeple ilgili disiplin cezası verilirken Türk Ceza Hukuku hükümlerinin de dikkate alınması gerekmektedir.

Disiplin cezasının verilmesinde olayın aydınlatılması önem taşımaktadır. Aydınlatılma yapılması hususunda idarece verilen kararın gerekçelendirilmesi ve fiili gerçekleştiren hükümlünün de savunmasının alınması gerekir. Yargıtay vermiş olduğu kararda hükümlünün savunması alınmadan verilen disiplin cezası kararını bozmuştur²⁸⁰.

²⁷⁶ <https://www.atk.gov.tr/tckyaralama24-06-19.pdf>, e.t. 12.02.2024.

²⁷⁷ Y. 1. CD. E. 2016/4153, K. 2016/3903, 14.11.2016 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 11.02.2024.

²⁷⁸ Y. 1. CD. E. 2016/2203, K. 2016/1775, 06.04.2016 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 11.02.2024.

²⁷⁹ Y. 1. CD. E. 2021/5151, K. 2021/7030, 16.04.2021 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 11.02.2024.

²⁸⁰ Y. 1. CD. E. 2021/9918, K. 2021/11581, 16.04.2021 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 11.02.2024.

Yukarıda da bahsedildiği üzere disiplin cezasının verilmesinde Türk Ceza Hukuku hükümlerinin gözetilmesi önem taşımaktadır.

6. Hükümlü ve Tutuklular Üzerinde Baskı Kurarak Çıkar Sağlamak, Özel İşleriyle Başka İşlerde Kullanmak, Bunlara Kalkışmak veya Bu Amaçları Gerçekleştirmek İçin Oluşturulan Gruplara Katılmak veya Bunlarla Dayanışma İçinde Olmak

Belirtilen eylemlerden hükümlünün cezalandırılabilmesi için madde metninde yer alan fiillerin ayrı ayrı veya beraber gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

İfade edilen eylemler karşımıza farklı örneklerle çıkmaktadır. Yargıtay'ın önüne gelen bir dosyada hükümlü aleyhine ifade veren kişinin ifadesinden dönmesinde baskı olduğu sebebiyle hükümlünün cezalandırılmasına karar verilmiştir²⁸¹. Hükümlülerin cezalandırılabilmesi için illaki gruba katılmasına gerek yoktur. Bireysel olarak da bu fiilleri işlemesi halinde cezalandırılması cihetine gidilecektir²⁸².

7. Üçüncü Fıkranın (g) Bendinde Belirtilenler Dışında Kalıp da Kanuna Uygun Olarak Yasaklanmış Bulunan Her Türü Eşya, Araç, Gereç veya Malzemeyi Ceza İnfaz Kurumlarına Sokmak, Bulundurmak, Kullanmak

Yukarıda bahsedilen g bendindeki eşyalar, kanun sıralaması ile bu başlıktan sonra gelmekte olup daha sonra incelenecektir.

İlk olarak ceza infaz kurumlarına alınabilecek eşyaları incelemek yerinde olacaktır. Bu husus eşya ile ilgili yönetmelikte belirtilmiştir.

Yönetmelik incelendiğinde eşyaların gruplandırılmış olduğu fark edilmektedir. Bunlar incelendiğinde mutfak ve yiyecek eşyalarına ilişkin, “mutfak teşkilatı bulunmayan ceza infaz kurumlarında, yemek yapılabilen herhangi bir yerin olmaması durumunda, hükümlülerin kaldıkları koğuş, oda ve eklentilerinde, idare tarafından verilen ve yemek yapmada kullanılacak her türlü gıda maddesi ve

²⁸¹ Y. 1. CD. E. 2022/753, K. 2022/1927, 11.03.2022 tarihli karar, www.lexpera.com, e.t. 11.02.2024.

²⁸² KOYUNCU, s. 126.

malzemesinin yeteri kadar bulundurulmasına izin verilir. Ancak; yemek yapmada kullanılan tüp gibi yanıcı ve parlayıcı madde veya malzemeler, yemek pişirilmesinden sonra, oda veya koğuşun dışında, idarenin kontrolünde bir bölüme alınır. Kurumun fiziki imkânları müsait olduğu takdirde, oda ve koğuşlarda elektrikli ocak bulundurulmasına müsaade edilebileceği gibi; aradaki bağlantının standartlara uygun olması ve güvenlik bakımından sakınca oluşturmaması koşuluyla tüpün koğuş veya oda dışında, ocağın ise koğuş veya odada bulundurulması suretiyle tüplü veya gazlı ocaklara da izin verilebilir. Koğuş, oda ve eklentilerinde, her hükümlü için kantinden temin edilmek şartıyla bir adet uç kısmı sivri olmayan on santimetre uzunluğunda bıçak, plastik veya yumuşak metalden imal edilmiş çatal, yemek ve çay kaşığı, 0.50 mm. kalınlığında iki adet metal yemek tabağı ve ikişer adet cam su bardağı ile çay bardağı ve tabağı bulundurulabilir.” şeklinde düzenlemeye gidilmiştir. Ayrıca infaza ilişkin kanunun 72. maddesinde buna ilaveten “Hükümlü, kendisine verilen günlük besin ve ihtiyaç maddeleri dışındaki ihtiyaçlarını kurum kantininden sağlayabilir. Kantini bulunmayan kurumlarda, bu maddeler, idarenin izin ve kontrolü altında dışardan sağlanabilir.” şeklinde düzenlemeye gidilerek idarenin izni ile bazı besinlerin bulundurulmasına izin verileceği hükme bağlanmıştır.

Giyim eşyalarına ilişkin hükümler yine Eşya Yönetmeliğinde “Hükümlülerin koğuş, oda ve eklentilerinde üç çift ayakkabı, bir çift terlik, bir adet kemer ve gerektiği kadar iç çamaşırı ve çorap ile aynı tür eşyadan 6 adedi geçmeyecek ve toplamda 30 parçayı aşmayacak şekilde; başörtüsü, fular, içlik, havlu, bornoz, palto, manto, mont, ceket, hırka, pantolon, etek, elbise, eşofman, gömlek, kazak, pijama, tişört, kravat, kaşkol, 25/11/1925 tarihli ve 671 sayılı Şapka İktisâsı Hakkında Kanuna aykırı olmayan bir adet şapka bulundurulmasına izin verilir. Hükümlüler; ceza infaz kurumu dışından getirilmesine izin verilen giyim eşyalarından eskiyenlerini, yenileriyle değiştirebilir. Terör propagandası içeren veya kurum güvenliği açısından sakıncalı olan, suçu veya suçluyu övücü, suça teşvik, kamuoyunu rencide veya tahrik edici ya da müstehcen içerikli sembol, yazı ve benzeri işaretleri taşıyan giysiler kuruma kabul edilmez.” şeklinde belirlenmiştir. Keza daha önce yukarıda bahsedildiği üzere ceza infaz kurumlarınca verilen elbiseleri giyme hükmü şu an ceza infaz kurumlarında uygulanmadığından hükümlülerin dışarıdan kıyafet almasına izin verilmektedir.

Hükümlülerin eğitimi ve iyileştirilmesi açısından kitaplara, dergilere ulaşımının kolaylaştırılması oldukça önemlidir. Ancak Eşya Yönetmeliğine göre “hükümlü, mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla süreli ve süresiz yayınlardan bedelini ödeyerek yararlanma hakkına sahiptir. Resmî kurumlar, üniversiteler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ve kamu yararına çalışan dernekler tarafından çıkartılan gazete, kitap ve basılı yayınlar, hükümlülere ücretsiz olarak ve serbestçe verilir. Eğitim ve öğretimine devam eden hükümlülerin ders kitapları denetime tâbi tutulamaz. Kurum disiplinini, düzenini veya güvenliğini bozan ya da tehlikeye düşüren, hükümlülerin iyileştirilmesi amacına ulaşmayı zorlaştıran yahut müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan hiçbir yayın hükümlüye verilmez. Basın İlan Kurumu aracılığıyla resmî ilan ve reklam yayımlama hakkı bulunmayan gazeteler, ceza infaz kurumuna kabul edilmez. Ancak ilan ve reklamın geçici süreyle kesilmesi hâli, bu hükmün dışındadır. Yabancı dilde yayımlanmış gazete ve dergilerin ceza infaz kurumuna kabul edilmesinde Bakanlık yetkilidir. Hükümlülerin mensup olduğu dinin kutsal kitabı ile eğitimleri için gerekli ders kitapları hariç olmak üzere oda, koğuş ve eklentilerinde aynı anda bulundurulabilecek süreli veya süresiz yayın sayısı, kurumun fiziki imkânları ve güvenliği göz önünde bulundurularak idare ve gözlem kurulu tarafından belirlenir.” düzenlemesine yer vererek kitapların belli bir denetime tabi tutularak belli kıstaslar göz önüne alarak infaz kurumuna alınmasına izin verilmektedir.

Elektrikli eşyalara ilişkin ise “koğuş, oda ve eklentilerinde, kurumun elektrik tesisatı, fiziki koşulları ile odanın mevcudu dikkate alınmak suretiyle, kantinden temin edilen; HDMI/SCART/USB ve benzeri veri depolama veya aktarma girişı olmayan, dâhili uydu alıcısı ve bilgisayar sistemi ile tümleşik özelliğı bulunmayan televizyon ile buzdolabı, saç kurutma makinesi, idare tarafından uygun görülecek sayıda elektrikli su ısıtıcısı ve iklim koşulları da dikkate alınarak vantilatör bulundurulmasına izin verilebilir. Çocuk ve kadın hükümlülerin bulunduğu odalarda çamaşır makinesi ve kurutma makinesi bulundurulmasına izin verilebilir. Her hükümlü, kurum kantininden satın almak kaydıyla bir adet sadece FM bantlı, USB ve benzeri veri depolama, aktarma özelliğı olmayan kulaklıklılı küçük el radyosu bulundurabilir. Oda sistemine

geçmemiş kurumlarda veya kurum idaresince uygun görülen hallerde elektrik tesisatı, fiziki koşulları ile odanın mevcudu dikkate alınmak suretiyle en fazla iki adet buzdolabı bulundurulmasına izin verilebilir.” şeklinde düzenleme yapılmıştır.

Müzik aletleri, özellikle hükümlülerin vakitlerinin geçmesine yardımcı olmak amacı ile infaz kurumlarında bulundurulabilir. Ancak bu hususta da sınır, “Her hükümlüye, elektrikli olmamak ve idarece belirlenen saatlerde kullanılmak koşuluyla, vurgulu çalgılar dışında saz, ud, gitar, kemençe, keman, flüt, mızık, ney, kanun gibi müzik aletlerinden birisi verilebilir.” olarak belirlenmiştir. Ayrıca düzenlemede koşušta kalan diğerk mahkûmların da izninin olması şartı aranmıştır.

Yine dini inançlarının gereğı olan eşyaların mahkûmlarca yanlarında bulundurmalarına izin verilmiştir.

Sağlık ürünleri açısından hükümlüler, koğuşlarında, odalarında ve diğerk yerlerde doktor tarafından hazırladığı belge ile belgelendirilmek koşuluyla, sağlıkları için gerekli protez, ortopedik boyunluk, ortopedik yatak, solunum ve işitme cihazları, baston, tekerlekli sandalye ile kurum ve kişı güvenliğı açısından sakıncası bulunmayan benzeri medikal eşyaları bulundurabilir.

Ayrıca ceza infaz kurumunda; “anasıyla birlikte kalan çocuklar ve süt emziren anaların ihtiyacı için, kurumun güvenliğini tehlikeye düşürmemek koşuluyla cins ve miktarı idare ve gözlem kurulu tarafından belirlenen veya hekim tarafından lüzumlu görülen gıda maddeleri ile biberon, süt pompası, mama ısıtıcısı, mama sandalyesi gibi yeme ve içmede kullanılan araç ve gereçler ile giyim eşyası, çocuk bezi, beşik gibi temel ihtiyaç malzemeleri, metal olmayan ve tehlike arz etmeyen oyuncaklar ile çocuğun gelişimini destekleyen eğitim-öğretim ve kırtasiye malzemelerinin bulundurulmasına izin verilebilir ve bu fıkra kapsamında izin verilen eşyalar ile gıda maddeleri kurum tarafından sağlanır.” şeklinde düzenlenmiştir.

Temizlik malzemeleri, “Hükümlüler, koğuş, oda veya eklentilerinde, kantinden temin edilmek koşuluyla kişisel ve çevresel temizliklerini temin için tarak, saç fırçası, sabun, kese, diş macunu, diş fırçası, tıraş sabunu, şampuan, parfüm, krem, saç boyası, çakısı bulunmayan tırnak makası, plastik saplı tıraş bıçağı, beş adet plastik elbise

askısı, amaşıır mandalı ve gündelik hayatta kullanılan plastik eşyalar ile idarece uygun görülen uzunlukta amaşıır ipi bulundurabilir.” olarak belirlenmiştir.

Maket bıçağı, tornavida gibi kesici ve delici alet ile boyama ve yapıştırma da kullanılan madde ve malzemeler haricinde el işi faaliyetleri için gereken eşyalar bulundurulabilir. Hayvanlara ilişkin ise “Hükümlüler, oda sistemine geçmiş ceza infaz kurumlarının koğuş, oda ve eklentilerinde, bir adet kafes ile bir çift kanarya, bülbül veya muhabbet kuşu gibi küçük kafes kuşu bulundurabilir. Henüz oda sistemine geçmemiş diğ er ceza infaz kurumlarında, kafes ve kuş sayısı idare tarafından belirlenir.”

Diğ er eşyalar olarak da “Hükümlülerin kendilerini geliştirmeleri için gerekli görülen eğ itim ve kültürel çalışmalarında kullanabilecekleri malzemeleri, koğuş, oda ve eklentiler dışında, idare tarafından uygun görülecek yerlerde ve denetim altında bulundurmasına ve kullanmasına kurum olanakları çerçevesinde izin verilebilir. Hükümlüler, kendilerine idare tarafından verilen nevresim takımı ve battaniye dışında, kantinden temin edilmek şartıyla bir adet nevresim takımı ve iklim koşulları değ erlendirilerek idarenin uygun greceğ i sayıda battaniye bulundurabilir. Kantinden temin edilmek koşuluyla, her odada bir adet, on kişiden fazla mevcudu olan koğuşlarda ise iki adet, kumar niteliğ inde olmayan ve idarece belirlenen, satranç takımı gibi oyunlara ait malzemeler bulundurulabilir. Her hükümlünün kendisine ayrılan yattığı yer veya dolabında, aile fertlerinin fotoğraflarına ait albüm bulundurmasına izin verilir. Hükümlüler nişan ve evlilik yüzüğü, küpe, kolye, toka, tespih ve ses ya da görüntü kaydedici, veri aktarıcı veya bir bilgisayar iş letim sistemi ile tümleşik özelliğ i bulunmayan kol saati ile kantinden temin edilmek koşuluyla bir adet masa saati ve bir adet top bulundurabilir. Bayan hükümlüler, kantin aracılığ ı ile satın aldıkları makyaj malzemelerini koğuş veya odalarında bulundurabilir.” şeklinde hükümler getirilmiştir.

Cezaevi tarafından kantinde satılmasına izin verilen eşyalar ve kanun ve yönetmelikte ifade edilmeyen, cezaevinin gvenliğ ine zarar vermeyecek şeylerin biriktirilmeyecek şekilde söz konusu yerlerde bulundurulmasına onay verilebilir.

İşte söz konusu bahsedilen eşyaların dışında kalan ve ayrıca idarece de herhangi bir izin verilmeyen eşyalar için disiplin cezası verilecektir. Yargıtayca verilen bir karar

incelendiğinde yapışkanlı kâğıt (post-it) bulunduran hükümlü hakkında ceza verilmesinin yerinde olduğu kararı verilmiştir. Gerekçe olarak da “*cezanın verilmesinde kurum kantininde olmayan ve kurum kontrolü dışında habersiz olarak dışarıdan getirilmesinin başka yasak materyaller sokabilmek için deneme olarak kullanılabileceğinden*” bahsedilerek hükümlü hakkında hücreye koyma disiplin cezasının verilmesini yerinde bulmuştur²⁸³. Söz konusu disiplin cezasının verilmesine ilişkin başvurularda mahkemelerin bu kavramı daha geniş ele aldığını görmekteyiz. Bu hususun özellikle ilerleyen dönemlerde düzenin bozulmasına engel olunmasının önüne geçilmek amacıyla bu şekilde ele alındığını söyleyebiliriz.

Hükümlü ve tutuklular ceza infaz kurumuna girdikleri anda üzerinde bulunan yasak eşyaları teslim etmeleri gerekir. Aksi halde söz konusu disiplin cezasının verilmesi gerekir. Keza Yargıtay infaz kurumuna teslim edilen tutuklunun cüzdanında gizlenmiş halde uyuşturucu madde bulunduğundan bahisle hükümlüye verilen cezayı yerinde bulmuştur²⁸⁴.

Söz konusu husustan disiplin cezası verilecekse idarenin de bazı kıstaslara uyması gerekmektedir. Bunlardan en önemlisi gerekli tatbikatın yapılarak gerekli raporların alınması, işlemin gerekçelendirilmesi ve tutanağa bağlanmasıdır²⁸⁵. Aksi halde disiplin cezası verilemeyecektir.

²⁸³ Y. 1. CD. E. 2021/10180, K. 2021/13168, 08.10.2021 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 11.02.2024.

²⁸⁴ “...Kanun'a uygun olarak yasaklanmış bulunan eşya niteliğinde olup olmadığı tartışılması gerekirken, uyuşturucu ilaç özelliğine sahip olup olmadığı hususunda rapor alınmayan ve reçetesiz şekilde kurumda bulundurulmasının anılan düzenlemeye aykırı olup olmadığı tartışılmayan haplar nedeniyle verilen disiplin cezasına karşı yapılan şikâyetin reddine dair infaz hâkimliği kararına karşı yapılan itirazın kabulüne karar verilmesi gerektiği gözetilmeden, itirazın reddine karar verilmesinde isabet görülmemiştir.” Y. 1. CD. E. 2023/4406, K. 2023/4838, 07.07.2023 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 11.02.2024.

²⁸⁵ Y. 1. CD. E. 2018/5618, K. 2019/370, 04.02.2019 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 11.02.2024.

8. Sayım ve Aramalar ile 43'üncü Maddenin (e) Bendinde Belirtilen Faaliyetlere Şiddet Kullanarak Engel Olmak veya Buna Kalkışmak

Sayım ve aramalara ilişkin genel bilgiler daha önce ifade edilmişti. Sayım veya arama yapılmasına karşı gelmek fiili ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma disiplin cezasını gerektirmektedir. 43. maddenin (e) bendi ise “Hükümlülerin haberleşmelerini, ziyaretçileriyle görüşmelerini, iyileştirme ve eğitim programları çerçevesinde eğitim ve spor, meslek kazandırma ve iş yurdu çalışmaları ile diğer sosyal ve kültürel faaliyetlere katılmalarını, kurum hekimince muayene ve tedavi edilmelerini, avukat tayin etmelerini, mahkemelere veya Cumhuriyet Başsavcılıklarına gitmelerini, kurum görevlileri ile görüşmelerini, salıverilenlerin kurum dışına çıkmalarını her ne suretle olursa olsun engellemek, hükümlü ve tutukluları bu fiillere teşvik etmek, bu yolda talimat vermek, mevzuatın hükümlü ve tutuklulara tanıdığı sair her türlü görüşme ve temas olanaklarını engellemek.” olarak düzenlenmiştir.

Söz konusu madde kapsamındaki eylemleri incelemek gerekirse hükümlülerin iyileştirme ve ıslahı ile ilgili hususları kapsadığı görülmektedir. Ayrıca hükümlünün savunma hakkını korumak amacıyla getirildiği görülmektedir. Bu sebeple hükümlüler açısından bu derece önemli olan hususların şiddet kullanarak engellenmesi hatta buna teşebbüs etmesi de hücreye koyma disiplin cezası ile cezalandırılmalarına sebep olacaktır.

9. Kurum Görevlileri ile Dış Güvenlik Görevlilerine Rüşvet Teklif Etmek veya Vermeye Kalkışmak

Kamu gücünü elinde bulunduran kamu görevlileri; devlet adına hareket ederken bazen görevleri dışına çıkmakta ve görevlerini haksız elde ettikleri maddi ya da manevi bir çıkar elde etmek amacıyla kullanmaktadır. Uygulamada maddi veya manevi bir çıkar karşılığında kişilerin kolanması, kayırılması gibi hususlar öne çıkmaktadır²⁸⁶.

²⁸⁶ ARTUK, M. Emin-KOÇYİĞİT, Halime Ebru, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Düzenlenen Rüşvet Suçunun Benzer Suçlardan Ayrımı”, Terazi Hukuk Dergisi, C. 10, S. 106, 2015, s. 15.

Rüşvet suçunun TCK düzenlemesi dikkate alındığında rüşvet anlaşması yapıldıktan sonra iş yapılmasa dahi teşebbüs aşamasında kalmış halinden değil rüşvet suçunun tamamlanmış halinden ceza verilmektedir²⁸⁷.

Disiplin cezasını gerektiren fiil de dikkate alındığında rüşvet teklif etmek veya rüşvet vermeye teşebbüs etmek de disiplin cezası vermek için yeterli olarak kabul edilmiştir. Böylece ilgili eylem ile ilgili olarak infaza ilişkin kanunda TCK ile paralel bir düzenlemeye gidildiği görülmektedir.

10. Kurum Görevlilerine Hakaret veya Tehditte Bulunmak

Kurum görevlilerine hakaret veya tehditte bulunmak fiilini incelerken kurum görevlisi olarak kimleri anlayacağımız önem taşımaktadır. Kurum görevlisi kavramının Yargıtay kararları incelendiğinde daha dar ifade edildiği görülmektedir. Tezimizin ilk kısmında ifade edilen kurum müdürü, ceza infaz personeli, ikinci müdür gibi kişilerin kurum görevlisi olarak kabul edildiği görülmektedir. Keza hükümlünün tedavi amacı ile gittiği hastanede bulunan doktora hakaret veya tehditte bulunması doktorun kurum görevlisi olmaması sebebi ile disiplin cezası verilmemesi gerektiğinden bahsedilmiştir²⁸⁸. Ancak 2020 yılında eklenen madde gereğince ceza infaz kurumu dışındaki yerler de ceza infaz kurumu sayılmaktadır. Bu sebeple her ne kadar bu kişiler ceza infaz personeli sayılmasa da iyi hâlin devamı açısından bu kısımlarda da personele hakaret veya tehditte bulunulması durumunda disiplin cezası verilmelidir.

Madde lafzında belirtilen hakaret veya tehdit ifadesi ise TCK kapsamında değerlendirilmelidir. Hakaret, “Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.” şeklinde TCK’da belirtilmiştir. Tehdit ise yine

²⁸⁷ ARSLANTÜRK, Mustafa, Zimmet, İrtikap, Rüşvet ile Görevi Kötüye Kullanma, Direnme, Görevli ve Görev Suçları, Ankara, 2021, s. 262.

²⁸⁸ Y. 1. CD. E. 2020/5106, K. 2021/4600, 19.03.2021 tarihli karar, www.lexpera.com, e.t. 12.02.2024.

TCK’da “Bir başkasını, kendisinin veya yakınının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden bahisle tehdit eden kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” şeklinde düzenlenmiştir. Bu halde söz konusu filleri işleyen kişiye disiplin cezası verilmelidir. Ayrıca fiil bir suç oluşturduğu için bu konuda da gerekli tahkikat yapılmalıdır.

11. Kuruma, Kurum Görevlilerine veya Hükümlü ve Tutuklulara Ait Şeyleri Çalmak veya Bunlara Kasten Zarar Vermek

Disiplin cezasının verilebilmesi için metinde geçen çalmak ya da zarar vermek fiillerinin gerçekleşmesi gerekir. Çalmak fiili dikkate alındığında TCK kapsamında hırsızlık suçuna vücut vereceği söylenebilir. TCK’nın 141. maddesinde “Zilyedinin rızası olmadan başkasına ait taşınır bir malı, kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak maksadıyla bulunduğu yerden alan kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir.” şeklinde düzenlenmiştir. İnfaz kurumunda gerçekleşen söz konusu hırsızlık eylemi de bu kapsamda değerlendirilmelidir. Keza Yargıtay da “*aynı koğuştaki odada beraber kaldığı hükümlü ...ın, kendisine ait dolabını izinsiz olarak açarak dolabındaki sigarayı almak üzereyken görmesi üzerine durumu görevlilere aktardığı*” olayda hücreye koyma disiplin cezasına hükmetmiştir. Ancak infaz ilişkin kanunun yapım tekniği de dikkate alındığında teşebbüs halinin açıkça ve ayrıca belirtilmediğine dikkat çekmek gerekir. Bu sebeple hırsızlığa teşebbüs eden hükümlüye verilen disiplin cezası yerinde olmamıştır. Ayrıca hırsızlık cezasından disiplin cezasının öngörülmesi halinde gerçekleşen olaya karşı tutanakların açık ve olayı aydınlatır nitelikte olması gerekmektedir. Özellikle zararın tespiti için de zarar tespit tutanağının bulunması gerekmektedir²⁸⁹.

Kuruma, kurum görevlilerine, hükümlü ve tutuklulara ait eşyalara kasten ceza vermek fiili yine TCK da yer alan mala zarar verme suçu ile örtüşmektedir. Şöyle ki, “Başkasının taşınır veya taşınmaz malını kısmen veya tamamen yıkan, tahrip eden, yok eden, bozan, kullanılamaz hale getiren veya kirleten kişi, mağdurun şikâyeti üzerine, dört aydan üç yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır.”

²⁸⁹ KOYUNCU, s. 138.

şeklinde TCK'nın 151. maddesinde düzenlenmiştir. TCK düzenlemesi incelendiğinde mala zarar verme suçunun yalnızca kasten işlenebildiği görülmektedir. İnfaz ile ilgili kanun kapsamında da mala zarar verme suçunda kasti hareket arandığına dikkat etmek gerekir. Taksirle işlenmesi halinde söz konusu disiplin cezası verilmemelidir.

12. İzin Süresini Özürsüz Olarak En Fazla İki Gün Geçirmek

İlgili maddede belirtilen disiplin cezasının verilebilmesi için hükümlünün infaz kurumundan ayrıldıktan sonra izin süresinin bitiminden itibaren en fazla 2 gün içinde kuruma dönmemesi gerekir.²⁹⁰ 2 günden fazla zaman geçirilmesi halinde bu fiil artık firar eylemini oluşturacaktır. Disiplin cezasının verilebilmesi için başkaca herhangi bir şeye ihtiyaç yoktur. Herhangi bir zararın meydana gelmesi veya başka bir sonucun ortaya çıkması gerekmez. Ayrıca özürsüz olması şarttır. Kaza, hastalık, 3. kişinin alıkoyması sebepleri olduğunda söz konusu disiplin cezasının verilemeyeceğinin kabulü gerekmektedir²⁹¹. Keza Yargıtay, kişinin açık ceza infaz kurumuna naklinde hükümlünün aktarma yapması dikkate alındığında 1 saat 29 dakika geciktiğinden bahisle gecikmesinde elinde olmayan sebeplerin neden olduğunu dikkate alarak hücreye koyma disiplin cezasının verilmesini yerinde bulmamıştır²⁹².

13. Hükümlü ve Tutukluların Beslenmelerini Engellemek, Açlık Grevine ve Ölüm Orucuna Teşvik Etmek veya İkna Etmek, Bu Yolda Talimat Vermek

TCK 298. maddesinin 2. fıkrasında “Hükümlü ve tutukluların beslenmesini engelleyenler hakkında iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası verilir. Hükümlü ve tutukluların açlık grevine veya ölüm orucuna teşvik veya ikna edilmeleri ya da bu yolda kendilerine talimat verilmesi de beslenmenin engellenmesi sayılır.” Bu madde kapsamında hükümlü ve tutukluların engellenmesi halinde ortaya söz konusu suç çıkmaktadır. Ayrıca bu husus infaz kurumunun düzenini bozacağı gerekçesi ile

²⁹⁰ Y. 1. CD. E. 2018/5126, K. 2019/1268, 14.02.2024 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 14.02.2024.

²⁹¹ **YILDIZ, Ali Kemal**, “Entweichung eines Strafgefangenen oder Untersuchungshäftlings im Türkischen Strafrecht”, Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, C. 4, S. 2, 2016, s. 166.

²⁹² Y. 1. CD. E. 2019/3822, K. 2020/2, 13.01.2020 tarihli karar, www.lexpera.com, e.t. 14.02.2024.

hücreye koyma disiplin cezasını da gerektirir bir fiildir. Beslenmeyi engelleme tutuklu ve hükümlüler bakımından gıdanın alınmasını engellenmesi, gıdaları bu kişilere vermemek, mağdur üzerinde baskı kurarak beslenmesinin engellenmesidir. Bu konuda herhangi bir zarar meydana gelmesine lüzum yoktur. Hükümlü açlığını bir şekilde bastırса dahi bu suç oluşacaktır²⁹³.

Söz konusu suçta failin kim olduğu açıkça belirtilmemiştir. Fail, diğer hükümlü veya tutuklular olabilirken aynı zamanda infaz kurumlarında çalışan personeller de bu suçun faili olabilmektedir. Keza yardım etmek veya azmettirmek sıfatlarını da almaları mümkündür. Ayrıca bu suç icrai işlenebileceği gibi infaz kurum memurlarınca mahkûma yemek verilmemesi gibi ihmali surette de işlenebilir²⁹⁴. Ancak konumuz olan disiplin suçlarında ilgili hükümden ceza verebilmek için kişilerin elbette hükümlü veya tutuklu olmaları gerekmektedir.

Anayasa Mahkemesi açlık grevine teşvik amacıyla gönderilmek istenen mektupta açlık grevine teşvik etmek isteyen hükümlünün mektubunda açlık grevine yönelik ifadelerin üzerinin çizilmesinin; ilgili disiplin suçuna ilişkin olduğunun ve bu hususun haberleşmenin ihlali anlamına gelmeyeceğinden bahsetmiştir²⁹⁵. Açlık grevine teşvikin elbette kurum düzeni ve asayişini bozacağı aşikârdır. Bu sebeple buna teşvik veya ikna etmek disiplin cezasını gerektirir bir eylemdir.

Söz konusu eylemin aynı zamanda bir suç olduğu ve ayrıca tahkikatının gerektiği de unutulmamalıdır.

14. Kuruma Alkol Sokmak, Kurumda Alkol Bulundurmak veya Kullanmak

Disiplin cezanın verilebilmesi için ilk şart kurumda alkol kullanmak ya da bulundurmaktır. Gerçekleşen olayda yol izni sürecinde alkol kullanan hükümlü

²⁹³ DEMİRDÖVEN, Seren, Hükümlü ve Tutuklunun Hak Kullanımının ve Beslenmesinin Engellenmesi Suçları (TCK m. 298) (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020, s. 56-57.

²⁹⁴ EŞBERK, Yusuf, “Beslenmeyi Engelleme Suçu”, TİHEK Akademik Dergi, C. 4, S. 6, 2021, s. 111- 112.

²⁹⁵ AYM, Başvuru No: 2013/1201-20.05.2015 tarihli karar, www.lexpera.com, e.t. 14.02.2024.

hakkında ceza verilmesinin doğru olmadığına karar verilmiştir²⁹⁶. Uygulamada bu husus daha çok bir hükümlünün içecek, yiyeceklerine alkol karıştırması olarak karşımıza çıkmaktadır²⁹⁷.

Yukarıda bahsedilen disiplin cezaları hücreye koyma disiplin cezasında bir günden 10 güne kadar olan kısmı kapsamaktadır. Çalışmanın devamında 11 günden 20 güne kadar olan kısım ile devam edilecektir. Numaralama olarak da aynı disiplin cezasının devamı olması sebebiyle kalınan yerden devam edilecektir.

15. İsyan Çıkartmak

İsyanın kelime anlamı itibari ile başkaldırı anlamına geldiğinden daha önce bahsedilmişti. Söz konusu isyan çıkartma hali herhalde cezalandırılacağı gibi teşebbüs halinde kalmasında bile disiplin cezası verilecektir.

İsyan çıkarmak eyleminin örgütlenmek suretiyle çıkarılması gerekmektedir. Diğer hallerde kişilerin bireysel faaliyetlerle isyan çıkartmasının kalkışmak boyutunda kaldığından bahsedilebilir. İnfaz kurumlarında isyan çıkartma hali zaman zaman karşılaşılan bir husustur²⁹⁸.

İsyan çıkartma eylemi sonucunda veyahut bazı eylemler sonucunda isyan çıkması halinde de bu süreçte diğer disiplin cezalarına sebebiyet verilmesi durumunda gerçek içtima hükümleri uygulanarak diğer disiplin hükümlerinin de uygulanması gerekmektedir.

²⁹⁶ Y. 1. CD. E. 2016/3018, K. 2016/3898, tarihli karar 14.11.2016, www.lexpera.com, e.t. 14.02.2024.

²⁹⁷ “...bazı hükümlülerin kan tahlili sonuçlarına göre alkol kullandıklarının tespit edildiği ve yapılan inceleme neticesinde hükümlü H..U.. 'ın diğer hükümlülere kola ile karışık alkol verdiği kanaatine varılarak arılarak, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 79/1-2 ve 83/1-f maddelerine aykırı olarak, hükümlünün bu eylemi ile kurumda bulunan diğer hükümlülere kötü örnek olduğu, kurumun güvenlik ve disiplininin sağlanması bakımından kanun, tüzük ve yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği düzenlemeleri kusurlu olarak ihlal ettiği anlaşıldığından, 5275 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun'un 44/3-g maddesi uyarınca 11 gün hücreye koyma cezası ile cezalandırılmasına karar verildiği...”, Y. 19. CD. E. 2015/10644, K. 2015/4164, 10.09.2015 tarihli karar, www.lexpera.com, e.t. 14.02.2024.

²⁹⁸ <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/iha-cezaevinde-isyan-cikti-bolgeye-cok-sayida-ekip-sevk-edildi-1919101>, <https://www.diken.com.tr/hatayda-cezaevinde-isyan-olu-ve-yaralilar-var/>, e.t. 14.02.2024.

Ayrıca anlık olarak hükümlülerin söylediği söz ve şikâyetler isyan anlamına gelmemektedir. Bu sebeple disiplin cezası verilirken söz konusu ayrımın iyi yapılması gerekmektedir.²⁹⁹.

16. Kuruma Ağır Zarar Vermek

Söz konusu disiplin cezasına ilk olarak kurumdan ne anlaşılabileceğini ifade etmek ile başlayabiliriz. Kurum ifadesi 2020 yılında eklenen madde de dikkate alınarak; infaz kurumunun kendisi, hastane, adliye gibi yerler olarak kabul edilmelidir.

Diğer bir husus ise ağır ifadesinden ne anlamak gerektiğidir. Görüldüğü üzere ağır kelimesinden ne anlamamız gerektiği açık değildir. Fakat bu zararın maddi anlamda anlaşılması gerekmektedir. Ağır olmaması halinde zaten kurum araç ve gereçlerine, tesislerine zarar vermek eyleminden disiplin cezası verilmelidir.

Söz konusu disiplin cezaları verilirken idarenin söz konusu eşyanın kime ait olduğuna, kimin zarar verdiği ve zararın miktarının ne olduğuna ilişkin yeterli soruşturmayı yapması gerekmektedir³⁰⁰. Bu sebeplerin var olması halinde disiplin cezası verilecektir.

17. Kasten Yangın Çıkarmak

Kasten yangın çıkarma eylemi kurum ya da kurum dışı sayılan hallerde de geçerlidir. Bu sebeple hükümlünün hastane gibi yerlerde de yangın çıkarma eylemi yapması halinde söz konusu disiplin cezasına hükmedilmelidir.

Kasten yangın çıkarma eylemi farklı şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Örneğin kişisel eşyalarını lavabonun içine koyarak ateşe veren hükümlü hakkında bu disiplin cezası verilmelidir³⁰¹.

²⁹⁹ KOYUNCU, s. 141.

³⁰⁰ Y. 1. CD. E. 2020/4928, K. 2021/4607, 19.03.2021 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 14.02.2024.

³⁰¹ AYM, Başvuru No: 2015/19474-09.01.2020 tarihli karar, www.lexpera.com, e.t. 14.02.2024.

18. Adam Öldürmek veya Öldürmeye Kalkışmak

Söz konusu disiplin cezasının öngörüldüğü eylem TCK da yer alan suç olma özelliğini taşımaktadır. Ancak öncesinde adam öldürmek ifadesi geniş tutulduğundan hükümlü veya tutuklunun diğer hükümlü ve tutukluyu öldürmesinin yanı sıra ceza infaz kurumu personeli ve kanunen ceza infaz kurumu sayılan yerlerde kişileri öldürmesi ya da ziyaretçi kabulü esnasında bir başka kişiyi öldürmesi halinde de söz konusu disiplin cezasını verilmesi gerekmektedir.

TCK'nın 81. maddesinde ifade edilen şekilde de olayın gerçekleşmesi halinde disiplin cezası verilmesi gerekmektedir. Ayrıca disiplin cezasının nitelikli hallerinin işlenmesi hallerinde de hücreye koyma disiplin cezasının üst sınırdan verilmesi yerinde olacaktır.

Suçun mağdurunu hayatta olan insan oluşturmaktadır. Bu sebeple ceninin öldürülmesi halinde cenin henüz hayatta olmadığından fiilin konusu olmayacaktır³⁰². Bu halde verilen ceza bir sonraki başlıkta incelenecek olan eylemin konusunu oluşturacaktır. Ayrıca bahsedilen suçun özel bir işleniş biçimi bulunmadığından serbest hareketli bir suç olduğu kabul edilebilir.

İlgili fiil kasten öldürmeye teşebbüsü de içerisinde bulundurmaktadır. Keza TCK incelendiğinde de durum böyledir. Kasten öldürmeye teşebbüs, mağduru öldürmek amacı ile elverişli hareketlerle doğrudan icrasına başlanan ancak elde olmayan sebepler ile eylemi yarım kalan kişiler kasten öldürmeye teşebbüs etmiş olmaktadır³⁰³.

Disiplin cezasını gerektiren bu fiillerin gerçekleşmemesinde devlete de büyük bir sorumluluk düşmektedir. Keza tehlikeli hükümlünün tek kişilik odada kalması ile ilgili verilen karara rağmen başka bir hükümlü ile aynı odada kalması sonucunda diğer

³⁰² **AKBULUT, Berrin**, “Kasten Öldürme Suçu (TCK m. 81)”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi, C. 24, S. 4, 2020, s. 280-281.

³⁰³ **BİRTEK, Fatih**, “Kasten Öldürmeye Teşebbüs ve Kasten Yaralama Suçlarının Manevi Unsur Bakımından Ayırt Edilmesi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, C. 58, S. 2, 2009, s. 255.

hükümlünün öldürülmesi olayına ilişkin kurum personellerinin sorumlu tutulduğu görülmektedir³⁰⁴.

Her ne kadar ihmal vs. gibi hususlar olsa da öldürme fiilinin olduğu hallerde hükümlü hücreye koyma disiplin cezasına çarptırılacaktır.

19. Hükümlü ve Tutukluları Kasten veya Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Yaralamak ile Görevlileri Her Türlü Kasten Yaralamak

Kasten yaralama TCK'nın 86. maddesinde “Kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” şeklinde düzenlenmiştir. Madde kanun düzenlenmesi itibarıyla aslında yaralama fiilini ikiye ayırmaktadır. İlki basit tıbbi müdahale ile giderilen yaralama ve ikincisi ise neticesi sebebi ile kasten yaralamadır. Basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek yaralama ile ilgili bilgiler daha önce “Hükümlü ve Tutukluları Daha Az Cezayı Gerektiren Şekilde Kasten Yaralamak” başlığı altında açıklanmıştır.

Neticesi sebebi ile ağırlaşmış suçun oluşabilmesi için, failin istediğinden daha ağır bir neticenin meydana gelmesi ya da suçun oluşması için beklenen sonuçtan farklı bir netice meydana gelmesi gerekmektedir. Bu sebeple temel suçun oluşmasında aranan ilk şart kast olmalıdır. Neticesi sebebi ile olan suçtan sorumlu tutulabilmesi için ise kast ya da taksir aranmalıdır³⁰⁵. Burada söz konusu suç bağlamında neticesi sebebiyle ağır olan hallerin ne olduğu açıklanmamıştır. Ancak TCK kapsamında incelenecek olursa 87. madde de “Duyularından veya organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflamasına, konuşmasında sürekli zorluğa, yüzünde sabit ize, yaşamını tehlikeye sokan bir duruma, gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun vaktinden önce doğmasına, iyileşmesi olanağı bulunmayan bir hastalığa veya bitkisel hayata girmesine, duyularından veya organlarından birinin işlevinin yitirilmesine, konuşma

³⁰⁴ Ankara BAM 5. CD. E. 2017/818, K. 2018/1013, 02.05.2018 tarihli karar, www.lexpera.com, e.t. 15.02.2024.

³⁰⁵ **GÖKCEN, Ahmet-BALCI, Murat**, “Kasten Yaralama Suçunun Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Halleri (TCK m. 87)”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 21, S. 2, 2015, s. 373.

ya da çocuk yapma yeteneklerinin kaybolmasına, yüzünün sürekli değişikliğine, gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun düşmesine” şeklinde belirtilen hallerin bulunması durumunda söz konusu neticenin ağırlaşması halleri gerçekleşmiş sayılacaktır.

Disiplin cezasının öngörüldüğü hallerde de aynı husus geçerli olup bu hallerin bulunması halinde hücreye koyma disiplin cezasının verilmesi yerinde olacaktır.

20. Cinsel Saldırıda veya Çocuklara Karşı Cinsel İstismarda Bulunmak, Bu Suçlara Kalkışmak veya Cinsel Tacizde Bulunmak

Söz konusu disiplin cezasını gerektiren eylem incelendiğinde bünyesinde TCK kapsamında olan üç farklı suçun bulunduğu görülmektedir. Bu suçlar cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar bölümünde yer almaktadır. Cinsel saldırı, bir kimsenin beden dokunulmazlığına cinsel eylemlerle müdahale edilmesi anlamına gelmektedir. Bu suç için cinsel davranışın bulunması ve bedene temas edilmesi gerekir. Mağdurun rızasının olmaması şarttır³⁰⁶. Çocuklara karşı cinsel istismar, yetişkinlerin cinsel arzularını karşılamak üzere güç, tehdit ya da aldatma kullanması olarak ifade edilmektedir³⁰⁷. Cinsel taciz, cinsel saikle vücuda herhangi bir temas sağlanmadan bireylerin rahatsız edilmesidir. Söz konusu kanun metninde de kadın ya da erkek diye ayrıma gidilmediğinden faili ve mağduru herhangi bir cinsiyetten olabilmektedir. Söz, yazı gibi araçlarla da yapılabilmektedir ancak bu şekilde işlenen hallerde de cinsel amaç saiki aranmalıdır³⁰⁸.

Yukarıda bahsedilen suçların işlenmesi ya da bu suçu işlemeye kalkışmak dahi disiplin cezasının öngörülmesi sonucunu doğurur. Bu suçu hükümlü veya tutuklunun işlemiş olması, bu kişilere karşı işlenmiş olması, hükümlü veya tutuklu tarafından kurum çalışanlarına karşı işlenmiş olması ya da mahkûmların adliye, hastane veya

³⁰⁶ **KORKUSUZ, Gülşah**, “Cinsel Saldırı Suçu (TCK md. 102)”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 71, S. 1, 2013, s. 823.

³⁰⁷ **AYGÜL, Hasan Hüseyin-ŞENSOY, Alara Fulya**, “Çocuklara Karşı İşlenen Cinsel Suçlara Verilen Cezalar ve Beklenen Toplumsal Adalet”, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 17, S. 2, 2018, s. 535.

³⁰⁸ **ARTUNÇ, Mustafa**, “Cinsel Taciz Suçu”, Terazi Hukuk Dergisi, C. 2, S. 11, 2007, s. 105.

eğitim için gittiği yerlerde işlenmiş olması hallerinde disiplin cezası öngörülmelidir. Ancak Yargıtay, hükümlünün sabit hattan telefon görüşmesinde defaatle cinsel tacizde bulunması hakkında söz konusu disiplin suçunun işlenmesinin kurumda bulunanlara karşı işlenmediğinden bahisle disiplin cezasının verilemeyeceğine karar vermiştir³⁰⁹.

21. Her Türlü Ateşli, Patlayıcı, Kesici, Delici, Yaralayıcı, Bereleyici Alet, Her Türlü Zehir ve Uyuşturucu İlâç ve Madde ile Elektronik Haberleşme Aracını Kuruma Sokmak, Bulundurmak, Kullanmak

Kuruma sokulması yasak eşyalardan daha önce bahsedilmişti. Madde metninde sayılan eşyaları, nispeten telafisi güç zararlar meydana getirebilecek veya kurumun düzenini ağır şekilde bozma ihtimali bulunan eşyalar şeklinde ifade edebiliriz. Bu husus önemli bir husus olduğundan TCK'nın 297. maddesinde kanun koyucu tarafından “İnfaz kurumuna veya tutukevine silah, uyuşturucu veya uyarıcı madde veya elektronik haberleşme aracı sokan veya bulunduran kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun konusunu oluşturan eşyanın, temin edilmesi veya bulundurulması ayrı bir suç oluşturduğu takdirde; fikri içtima hükümlerine göre belirlenecek ceza yarı oranında artırılır.” şeklinde belirtilmiştir.

Yargıtay'ın bazı kararları incelendiğinde; el yapımı şiş³¹⁰, halk arasında yorgan iğnesi olarak bilinen iğne³¹¹, maket bıçağı ucu³¹², falçata ve çivi³¹³ gibi eşyaların bu kapsamda kabul edildiği görülmektedir. Bu sebeple bu tarz delici, kesici aletlerin bulundurulması disiplin suçu için yeterli bir eylemdir. Söz konusu hüküm incelendiğinde ayrıca bu eşyaların kullanılmasına gerek olmadığına bulundurma fiilinin dahi bu disiplin cezası için yeterli olduğuna dikkat çekmek gerekir.

³⁰⁹ Y. 1. CD. E. 2016/2215, K. 2016/3086, 14.06.2016 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 18.02.2024.

³¹⁰ Y. CGK. E. 2018/78, K. 2018/296, 19.06.2018 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 18.02.2024.

³¹¹ Ankara BAM 9. CD. E. 2017/3189, K. 2017/3912, 06.12.2017 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 15.02.2024

³¹² Y. 1. CD. E. 2018/97, K. 2021/91, 09.03.2021 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 18.02.2024.

³¹³ Y. CGK. E. 2018/158, K. 2022/39, 20.01.2022 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 18.02.2024.

Uyuşturucu madde açısından ise enjektör, eroin, kalaylı kâğıt parçasının hükümlünün nakli esnasında üzerinde bulunduğu ancak hükümlü infaz kurumuna getirilmeden üzerinde yakalandığı olayda³¹⁴ söz konusu disiplin cezasına gidilmesi yerinde olmayacaktır. Çünkü kuruma girmeden bu olay gerçekleştirilmiştir. Madde metni incelendiğinde bu eylemlere teşebbüsün cezalandırılmayacağı görülecektir. Ayrıca diğer eylemlerde olduğu gibi kurum personelinin söz konusu eşyaları bulmaları, kullanma esnasında yakalanması hallerinde bu hususu raporlandırmaları önemlidir. Aksi halde verilen cezanın bozulduğu görülmektedir³¹⁵.

Hükümlüye gönderilen eşyalarda bu eşyaların çıkması halinde hükümlünün iradesi içinde gerçekleşen kastı olmadığından ve eşya kurumda da bulunmadığından söz konusu disiplin cezası verilemez³¹⁶.

22. Görevlileri veya Hükümlü ve Tutukluları Rehin Almak

Rehin alma kelime anlamı itibarıyla ile bir anlaşma, sözleşme veya isteğin yerine getirilmesini sağlamak için bir kimseyi alıkoymaktır³¹⁷. Rehin almanın mağduru görevliler, hükümlüler ve tutuklulardır. Rehin alma işleminin amacı bir anlaşma yapmak, isteği yerine getirmek olmalıdır. Rehin alma işlemi sırasında ayrıca bazı suçlar da ortaya çıkabilir. Bu durumda ayrıca bu suçlardan da kişinin ceza alması gerekmektedir³¹⁸. Gerçek içtima hükümleri uygulanmalıdır.

³¹⁴ Y. CGK. E. 2016/1095, K. 2019/579, 08.10.2019 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 18.02.2024.

³¹⁵ “...her ne kadar hükümlülerin uyuşturucu maddeyi cezaevine sokmak, bulundurmak ve kullanmak eyleminden ötürü 20 gün hücre hapsi disiplin cezası verilmiş ise de, yapılan aramada her hangi bir uyuşturucu maddenin ele geçirilmediği, 22/10/2019 tarihli Adli Tıp Kurumu Kimya İhtisas Dairesinin raporuna göre hükümlülerin kan ve idrarlarında uyuşturucu veya uyarıcı maddeler ile ilaç etken maddelerin bulunmadığının tespit edilmesi, kamera görüntülerinin incelemesinde şüpheli bir durumun tespit edilmemesi karşısında...”, Y. 1. CD. E. 2020/4111, K. 2021/9865, 04.06.2021 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 18.02.2024.

³¹⁶ Y. 1. CD. E. 2017/546, K. 2017/1482, 08.05.2017 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 18.02.2024.

³¹⁷ <https://sozluk.gov.tr/>, e.t. 18.02.2024.

³¹⁸ KOYUNCU, s. 148.

23. Firar Etmek veya Tünel Kazmak

Hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmü bulunan kişinin hükmün infazı amacıyla yakalanması ve görevlilerin elinden kaçması firar etmek anlamına gelmektedir. Bu husus hükümlüler içindir. Tutuklular içinse, tutukluluk hakkında bir karar verilmiş olması ve kişinin tutukevinden ya da gözetimi altındaki görevlilerin elinden kaçmış olması gerekmektedir³¹⁹. Disiplin cezasını gerektiren bu eyleme paralel bir düzenleme de TCK da yapılmış olup 292. madde de hükümlü veya tutuklunun kaçması suçunu oluşturmaktadır. Keza infaz ile ilgili kanunun 97. maddesinde “İzinden dönmeyen veya iki günden fazla bir süre geçtikten sonra dönen hükümlüler hakkında Türk Ceza Kanunu’nun 292. ve izleyen maddelerinde yazılı hükümler uygulanır.” hükmüne yollama yaparak iki günden fazla sürede geri dönmeyen hükümlü hakkında kaçma suçunun olacağından bahsetmiştir. Disiplin cezasını gerektiren eylemde bu şekilde benzer bir hususu düzenlemiş olup firar etmek eylemi içerisinde hem aktif bir davranış olan kaçma eylemi bulunurken aynı zamanda ihmali davranış biçimi olan iki günden fazla süren geri dönmeme eylemi de bulunmaktadır³²⁰.

Elbette kaçma ya da geri dönmeme eylemi kast ile işlenmelidir. Taksirli halde işlenmesi halinde bu eylem gerçekleşmemektedir. Kişiye atfedilen bir kusurun olması şarttır. Yargıtayca verilen bir kararda çocuğu yüksekte düşen bir hükümlünün izin aldığı ancak izin henüz yazılı olarak çıkmadan infaz kurumu personellerinden birinin aracını da kullanarak hastaneye gittiği olayda hükümlünün izninin olduğu ve hatta infaz kurumu personellerinden birinin de aracını kullanarak gittiği göz önünde tutulduğunda hücreye koyma disiplin cezasının bozulmasına karar verilmiştir³²¹.

³¹⁹ **AKSAN, Murat**, “Hükümlü ve Tutuklunun Kaçması Suçu (TCK m. 292-293)”, Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 5, S. 1, 2022, s. 256.

³²⁰ **GÖKCEN, Ahmet-İÇER, Zafer**, “Hükümlü veya Tutuklunun Kaçması, Öngörülen Sürede İlgili Mercilere Teslim Olmaması Suçları (TCK 292, 293; CGTİK m. 97/1, 105/A-8, 58/3)”, Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, S. 16, 2020, s. 742.

³²¹ Y. 1. CD. E. 2019/2145, K. 2021/1880, 19.02.2021 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 19.02.2024.

Olayda firar kastı bulunmamaktadır. Salgın hastalık, deprem gibi hallerde de durum böyledir.

Tünel kazmak eyleminde ise tünel kazmaya başlanmış olması gerekir. Keza tünel kazılmasının amacı firar etmektir. Bu sebeple tünel kazmaya başlanmış olması yeterlidir.

24. Hükümlü ve Tutuklular Üzerinde Baskı Kurarak Çıkar Sağlamak, Özel İşleriyle Başka İşlerde Kullanmak, Bunlara kalkışmak veya Bu Amaçları Gerçekleştirmek İçin Nüfuz Kullanarak Grup Oluşturmak

Disiplin cezası için baskı ile fayda sağlamak, hükümlüyü kişisel işleri için kullanmak ya da bu neticeleri ortaya çıkarmak için grup meydana getirmek hallerinin bulunması gerekmektedir. Ancak grup oluşturma eylemi diğer eylemleri gerçekleştirmek için şart değildir. Kişinin bu sebeple disiplin cezası alabilmesi için gruplara katılmasına gerek yoktur³²².

25. Suç Örgütlerine Ait Her Türlü Yayın, Bez Afiş, Pankart, Resim, Sembol, İşaret ve benzeri Eşyayı Kurumların Herhangi Bir Yerine Asmak veya Teşhir Etmek

Birden fazla kişinin kamu düzenini bozmak amacı ile hiyerarşi kapsamında ortak amaca yönelik fiilleri işlemesi suç örgütü anlamına gelmektedir. Kanunen suç olarak tanımlanan fiillerin işlenmesi gerekmektedir. Örgütten bahsedebilmek için illaki açık bir şekilde kurulmuş olması gerekmez zımni şekilde kurulan birliktelikler ile de örgütün kurulabilmesi mümkündür³²³. Disiplin cezasına hükmedilebilmesi için bu örgütlerin eşyalarını teşhir etmek gerekmektedir.

Teşhir etmek, kelime anlamı itibarıyla göstermek, sergilemek anlamına gelmektedir. Disiplin cezasının verilmesi için teşhir edilmesi yani sergilenmesi gerekmektedir. Bu sebeple bu eşyaların sadece hükümlünün dolabında bulunması

³²² KOYUNCU, s. 150.

³²³ İNCE, Kadri, “Türk Ceza Hukuku’nda Örgütlü Suçluluk ve Silahlı Terör Örgütü”, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 15, S. 1, 2020, s. 243-245.

halinde hücreye koyma disiplin cezası verilmemelidir. Aksi halde kanunilik ilkesinin dışına çıkmış olacaktır.

26. Suç Örgütlerinin Eğitim ve Propaganda Faaliyetlerini Yapmak veya Yaptırmak

Suç örgütünün ne olduğuna ilişkin tanımları yukarıda izah edilmişti. Disiplin suçuna konu eylemlerin eğitim ve propaganda faaliyeti olması hallerinde disiplin cezası verilecektir. Propaganda; bir fikri, bir öğretiyi ya da inanılan düşünceyi, diğer kimselere yaymak, özümsetmek hedefi ile söz, fikir, yazı gibi araçlarla meydana getirilen faaliyetleri ifade etmektedir³²⁴.

Propaganda yapmak ile ifade özgürlüğünün bir çatışma içerisinde olduğundan bahsedebiliriz. Bireysel başvurular bağlamında bu hususa ilişkin başvurular mevcuttur. Özellikle terör örgütüne ilişkin olan suç örgütlerinin propaganda içeren faaliyetlerin ne olduğu hangi ifadelerin propaganda içerir ifadeler olduğu belirtilmelidir³²⁵. Bu hususların nesnel bir şekilde ortaya konulması gerekmektedir. Somut olaya göre değerlendirilirken gerekçeleri ortaya açık bir şekilde koyulmalıdır.

Propaganda yapma eylemi sadece terör örgütlerini değil silahsız örgütleri de kapsamaktadır. Bu kapsamda her türlü suç örgütüne ilişkin olduğu söylenebilir. Propaganda faaliyetleri kapsamında örgüte olan bağlılık motivasyonunun güçlendirilmesi, örgütün korkutuculuk gücünün artırılması, örgüte bağlılığın artırılması gibi infaz kurumunda bulunan kişilerin iyileştirilmesi ile çatışan haller, suç örgütünü övme ve teşvik etme hallerinde bu eylem gerçekleşmiş sayılmaktadır³²⁶. AYM kararları dikkate alındığında polis tarafından yapılan operasyonda öldürülen bir örgüt üyesine “yüceltici sözcükler kullanılması, öldürülen örgüt üyesine saygı duyulması” gerektiği şeklinde ifadelerde bulunan hükümlülere hücreye koyma disiplin

³²⁴ <https://sozluk.gov.tr/>, e.t. 07.03.2024.

³²⁵ **ERCAN, Evin Naz**, Hapishanelerde İfade Özgürlüğü Bağlamında Kitap Yasakları (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2020, s. 156.

³²⁶ AYM, Başvuru No: 2021/8864-24.05.2023, tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 19.02.2024.

cezası verilmiştir³²⁷. Keza terörist başının tecrit altında tutulduğu gerekçesi ile açlık grevinin yapıldığı eylemde örgütsel motivasyonu artıracağından bahisle verilen hücre cezasının yerinde olduğuna karar verilmiştir³²⁸. Ancak Yargıtay tam tersi bir görüşle bu hususun hücreye koyma cezasını değil yalnızca açlık grevinin sebep olduğu disiplin cezası olan bazı etkinliklerden alıkoyma disiplin cezasının öngörülmesinin yeterli olduğuna kanaat getirmiştir³²⁹. Bizce de Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu karar yerinde olup söz konusu açlık grevi örgütsel olarak planlanmıştır. Bu sebeple örgütün kendi gücünü göstermeye yönelik faaliyeti olduğu ve bir nevi boy gösterisi yaptığı aşikârdır.

Ayrıca Yargıtay, resmî kurumlara yazılan dilekçelerde aleniyet unsuru olmadığı için söz konusu eylemden kaynaklı ceza verilemeyeceğine karar vermiştir³³⁰. İfade edilen eylemlerin infaz kurumlarında gerçekleştirilmesi halinde infaz kurumunun düzeninin bozulacağı aşikârdır. Bu sebeple kanun koyucu da eylem için disiplin cezalarından belki de en ağır olan hücreye koyma disiplin cezasını öngörmüştür.

³²⁷ AYM, Başvuru No: 2018/35713-10.03.2023 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 19.02.2024.

³²⁸ AYM, Başvuru No: 2021/8864-24.05.2023 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 19.02.2024.

³²⁹ “...terör örgütü propagandası yaptığı gerekçesiyle 5275 sayılı Kanun’un 44 üncü maddesinin üçüncü fıkrasının (I) bendi uyarınca 11 gün hücre disiplin cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiş ise de, 5275 sayılı Kanun’un 40 ıncı maddesinin ikinci fıkrasının (g) bendinde açlık grevi yapmak eylemi bir aydan üç aya kadar süreyle bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma disiplin cezasını gerektiren bir eylem olarak açıkça düzenlendiğinden, hükümlünün eyleminin suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapmak veya yaptırmak olarak değil açlık grevi yapmak olarak değerlendirilmesi gerektiğinden, hükümlünün şikayetinin kabulü ile hakkında verilen disiplin cezasının kaldırılmasına...” Y. 1. CD. E. 2023/7485, K. 2023/6561, 27.10.2023 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 19.02.2024.

³³⁰ Y. 1. CD. E. 2017/420, K. 2017/1489, 08.05.2017 tarihli karar, <https://legalbank.net/arama>, e.t. 19.02.2024.

27. Kurum Görevlileri ile Dış Güvenlik Görevlilerine Rüşvet Vermek

İnfaz ile ilgili kanun düzenlemeleri dikkate alındığında en baştan beri hediye vermek, rüşvet vermeye kalkışmak, rüşvet vermek gibi pek çok başlıkta bu ve benzeri eylemlerin olduğu görülmektedir.

Yukarıda birden fazla yerde rüşvetin ne olduğundan bahsetmiştik. TCK'nın 252. maddesinde "Görevinin ifasıyla ilgili bir işi yapması veya yapmaması için, doğrudan veya aracılar vasıtasıyla, bir kamu görevlisine veya göstereceği bir başka kişiye menfaat sağlayan kişi, dört yıldan on iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır." hükmü ile rüşvet suçu belirtilmiştir. Bu sebeple rüşvet suçunun oluşmasında iki temel vardır. Birincisi kamu görevlisine olmalı ikincisi ise menfaat sağlanmalıdır. Bu eylemin cezalandırılabilmesi için menfaatin ne olduğunun açıkça tespiti gerekmektedir.

II. ÇOCUK HÜKÜMLÜ VE TUTUKLULAR HAKKINDA VERİLEN DİSİPLİN SUÇLARI VE YAPTIRIMLARI

Bir suçun cezalandırılabilmesi için bu suçun işlenmesi yeterli değildir. Cezalandırılması için kusur yeteneğinin olması şarttır. Kusur yeteneği ise akıl sağlığı ve yaş küçüklüğüdür. Failin işlediği fiilin anlamını kavraması gerekmektedir. Yaş küçüklüğü olanların fiilin anlam ve önemini kavraması yetişkin insanlara göre daha azdır. Bu sebeple cezalandırılma sisteminin de bu husus dikkate alınarak yapılması gereklidir. Keza aksi halde suç işleyen çocukların akıl sağlığının, fizyolojik gelişimlerinin, biyolojik gelişimlerinin sekteye uğrayacağı açıktır³³¹.

Ceza hukuku mevzuatı incelenecek olursa yaş küçüklüğü, 0-12 yaş, 12-15 yaş ve 15-18 yaş olarak üç kategoride düzenlenmiştir. 12 yaşını bitirmemiş çocuk fiili anlama yeteneği ne kadar iyi olursa olsun cezalandırılmaz. 12-15 yaş arası çocuklar için ise işlediği fiili anlama yeteneğinin olup olmadığının incelenmesi gerekecektir. Ceza sorumluluğu bulunmayan çocukların çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine göre sorumluluğu bulunmaktadır. Algılama yeteneği olan çocukların ise ceza sorumluluğu

³³¹ DÖNMEZ, Burcu, Çocuk Yargılaması, 2. Baskı, Ankara, 2023, s. 74-75.

bulunmaktadır. 15-18 yaş arasına suç işleyen çocukların ceza sorumluluğu bulunmaktadır³³².

İfade edilen yaş aralığında bulunup da ceza sorumluluğu bulunan hükümlüler hakkında da cezada adaletin sağlanması için cezanın infazı açısından bazı farklılıklar bulunmaktadır. Özgürlüğünden Yoksun Bırakılan Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları (Havana Kuralları), özgürlüğünden yoksun bırakılmış çocukların güçsüz ve savunmasız bırakılması sebebiyle özel bakıma ve korumaya gereksinim duydukları ve çocukların haklarının infaz süresince ve sonrasında korunmaya alınmaları gerektiğinden bahsetmiştir. Ayrıca özgürlüğünden yoksun bırakma halinin son çare olması gerektiği ifade edilmiştir. Yine aynı kurallar çerçevesinde özgürlüğünden yoksun bırakılan çocuklara verilecek disiplin cezalarında, çocuğun insan onuruna saygı duyularak çocuğa adalet duygusu, özsaygı ve herkesin temel haklarına saygılı olma huyunu edinme gibi kurumsal gözetimin temel hedefleri koyulmuştur. Havana Kuralları'nın 67. maddesinde “fiziksel ceza, karanlık bir hücreye konulma, kapalı veya tek kişilik bir odaya hapsedilme veya çocuğun fiziksel veya ruhsal sağlığını bozabilecek türden zalimce, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele oluşturabilecek herhangi bir disiplin tedbirinin uygulanması kesinlikle yasaktır. Hangi sebeple olursa olsun, verilen yemeğin azaltılması ve aile üyeleriyle ilişki kurmanın kısıtlanması veya kaldırılması yasaktır. Çocuğun çalıştırılması, her zaman çocuğun aldığı eğitiminin bir aracı ve kendisini toplum içine dönüşe hazırlarken özsaygısını geliştirmesinin bir vasıtası olarak görülür; çalışma, bir disiplin tedbiri olarak uygulanamaz. Hiçbir çocuk bir disiplin suçundan dolayı bir kereden fazla cezalandırılmaz. Toplu cezalandırma yasaktır.” şeklinde düzenlenme yapılmıştır³³³. Disiplin cezası verilirken tarafı olduğumuz sözleşme kurallarına dikkat edilmelidir.

³³² **ÖZTÜRK, Bahri-ERDEM, Mustafa Ruhan,** Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, 23. Baskı, Ankara, 2023, s. 318-319.

³³³ <https://paylasim.ombudsman.gov.tr/dokuman/document/mevzuat/619b9--Ozgurlugunden-Yoksun-Birakilmis-Kucuklerin-Korunmasi-Icin-Kurallar.pdf>, e.t. 20.02.2024.

Çocukların infaz kurumunda olması onların topluma yeniden kazandırılmaları ve ıslahları amacını taşır. Bu amaç yetişkinlerin ıslah amacı ile paralellik gösterir. Ancak hassas grup olan çocukların ceza infaz kurumlarında olması -her ne kadar ceza infaz kurumlarının şartlarının çok iyi olduğu kabul edilse dahi- ailelerinden ve sosyal çevresinde uzak kalması sonucunu doğurur ve bu durum da elbette çocukların gelişimlerini olumsuz etkiler³³⁴. Keza Birleşmiş Milletler Çocuk Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında Asgari Standart Kurallar (Beijing Kuralları) kapsamında da çocuk hükümlülerin ceza infaz kurumlarındaki infazının geleceğe yönelik daha büyük etkiler yaratabileceği belirtilmiştir³³⁵. Bu sebeple çocuk hükümlü ve tutukluların bulunduğu infaz kurumları personelinin özellikle yaklaşım ve kanunlara uyma bakımından daha özenli davranmalarını gerektirmektedir. İnfaz kurumunun disiplinin sağlanmasında da keza böyledir. Ceza infaz kurumların güvenliği sağlanırken burada bulunan çocukların eğitimleri ve iyileştirilmeleri ile hakkaniyetli bir denge kurulmalıdır.

İnfaz ile ilgili kanunumuz incelendiğinde çocuk hükümlüler ile ilgili ayrı başlıklar açıldığı görülmektedir. Bu da hassas bir grup olan çocuklar için uygulanan ceza ve güvenlik tedbirlerine ayrıca dikkat çekilmesini sağlamıştır. Çalışmamızın konusu disiplin ceza ve tedbirleri olması sebebiyle çocuklar bakımından yalnızca bu konu ele alınacaktır.

A. ÇOCUK HÜKÜMLÜLER HAKKINDA UYGULANABİLECEK DİSİPLİN TEDBİRLERİ

Çocuk mahkûmların hakkında verilebilecek disiplin tedbirlerine başvurabilmek için çocuğun disiplin cezasını gerektiren eylemi işleme ihtimalinin olması yeterlidir. Bu ihtimalin ortadan kalkması için ve zararların doğmasını engellemek amacıyla alınması gereken tedbirlerdir. Bu tedbirlerin ne olduğu infaza ilişkin kanunda belirtilmiştir.

³³⁴ ARAS- GÜVERCİN, s. 307.

³³⁵ <https://hukukbook.com/cocuk-ceza-adalet-sisteminde-asgari-standart-kurallar-pekik-kurallari/>, e.t. 20.02.2024.

1. Teşvik Esaslı Ayrıcalıkları Ertelemek

Tedbir, çocuk hükümlüler ve tutuklular için verilen ödüllerin ertelenmesi ile ilgilidir³³⁶. Bu sebeple disiplin cezasını gerektirir eyleminin olma ihtimalinde çocuk hükümlü hakkında verilecek olan teşvik esaslı ayrıcalıkları erteleme disiplin tedbiri uygulanmaktadır. Ancak burada herhangi bir zaman düzenlemesi bulunmamaktadır. Tedbirin ne kadar uygulanacağına dair bir muğlak bir alan bulunmaktadır³³⁷. Ne kadar uygulanacağına ilişkin bir düzenlemenin bulunmaması disiplin tedbiri bakımından aşırı olarak görülmektedir.

2. Kaldığı Odayı ve Yatakhaneyi Değiştirmek

Çocukların hayatının büyük bir bölümünü geçirdiği oda çocuk mahkûmlar için hayati bir önem taşımaktadır. Oda içinde yaşanan problemler infaz kurumunun düzeninin bozulmasına sebebiyet verecektir. Bu sebeple problemlerin ortaya çıkma ihtimalinin oluşması halinde çocukların kaldığı oda ya da yatakhaneyi değiştirme tedbirine gidilebilecektir.

3. Bulunduğu Kurumun Başka Bir Kısımına Nakletmek

Bir önceki başlıkta belirtilen hususun yetersiz kaldığı hallerde çocukları başka kuruma nakletmek ya da kurumun başka kısmına nakletme gereği ortaya çıkabilir. Bu durumda bu disiplin tedbirine başvurulabilir.

4. Meslek Eğitiminin Bütünlüğünü ve Sürekliliğini Bozmayacak Şekilde Çalıştığı İşyerini veya Atölyeyi Değiştirmek

Hükümlülerin çalıştırılmasının ne kadar önemli olduğundan daha önce bahsetmiştik. Çocuk hükümlülerin çalıştırılması; cezalarının infazından sonra hayata

³³⁶ HANÇER, Çağrı, 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda Belirtilen Disiplin Cezaları ve Tedbirleri (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018, s. 150.

³³⁷ HANÇER, s. 161.

yeniden adapte olmalarını, suça bulaşmamalarını sağlamak amacıyla getirilmiştir³³⁸. Disiplinin sağlanması da bu sebeple önemlidir. Disiplinin bozma ihtimalinin ortaya çıkma ihtimalinde belirtilen yerlerde değişime gidilebilmektedir.

a. Belirli Yerlere Girmesini Yasaklamak

Bu tedbir kurum müdürünce çocukların iyiliği için sakıncalı görülen yerlere girilmesinin engellenmesidir³³⁹. Bu sebeple çocukların telafisi güç ve imkânsız zararlar meydana gelebilecek yerlere girmesinin yasaklanması tedbirinin verilmesi gündeme gelmektedir.

b. Bazı Eşyaları Bulundurmasını veya Kullanmasını Yasaklamak

Eşya Yönetmeliği ile cezaevlerinde hangi eşyaların bulundurulabileceği belirtilmiştir. Bu yönetmelik ile çocukların ceza infaz kurumunda bulundurulmasına izin verilen eşyalardan bazıları çocukları için tehlikeli olabilmektedir. Bu durumda bu eşyaların bulundurulması veya kullanılması yasaklanabilir.

Bu tedbirlerden sonra mahkûmun eyleminin disiplin cezasını gerektirir boyutta olması halinde disiplin cezası verilmesi gerekmektedir. Söz konusu disiplin cezaları yetişkinlere verilen disiplin cezalarından elbette farklıdır. Kanun incelendiğinde 46. madde de bu cezaların ayrıntılı şekilde düzenlendiği görülecektir. Çalışmamızda yetişkinler hakkında verilen disiplin cezasındaki hususlar ile benzer nitelikte olan kavramların ayrıntıları tekrara düşmemek adına geniş bir şekilde ifade edilmeyecektir.

B. ÇOCUK TUTUKLULAR VE HÜKÜMLÜLER HAKKINDA UYGULANABİLECEK DİSİPLİN CEZALARININ TÜRLERİ

1. Uyarma

Uyarma infaza ilişkin kanunun 46. maddesinde belirtildiği şekilde “Çocuğa eyleminin niteliğinin kötü ve uygunsuz olduğunun açıklanması ve tekrarı durumunda

³³⁸ LİMONCU, Mustafa, Türk Hukukunda Suça Sürüklenen Çocukların İnfazı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017, s. 71.

³³⁹ KAPLAN ALTINDAĞ, Beyza Nur, Türk Ceza İnfaz Hukuku’nda Çocuklara Özgü İnfaz Rejimi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2020, s. 115.

doğuracağı sonuçlara dikkatinin çekilmesidir.” Bu disiplin cezası yetişkinler için uygulanmamaktadır. Kanun koyucu bu hususa dikkat çekerek çocuklar hakkında çocuk adalet sisteminin gereğini yapmaya çalışmaktadır. Disiplin cezasını gerektiren eylemler kanunda düzenlenmiştir.

a. Yatakhane, Atölye, Etüt Salonu, Kütüphane ve Buna Benzer Yerlerde Sigara İçmek

Söz konusu düzenleme ile bahsedilen yerlerde sigara içmek uyarma cezasına sebebiyet vermektedir. Sigara içmenin kişinin sağlığına olan zararlı etkileri elbette malumdur. Kanun koyucu burada hem çocukların sağlığının korunmasını amaçlamış hem de 2008 yılında yürürlüğe giren Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun ile benzer bir düzenlemeye giderek kapalı alanlarda sigara içilmesinin önüne geçmiştir.

b. Aynı Alanı veya Etkinliği Paylaştığı Arkadaşlarının Rahatsız Olmasına Neden Olacak Biçimde Gürültü Yapmak veya Davranışlarda Bulunmak

Gürültü yapmak fiilinden daha önce detaylıca bahsedilmişti. Bu disiplin cezasını gerektiren eylemde de kişileri rahatsız edecek boyutta yapılacak gürültüler yapılması durumunda bu disiplin cezası verilecektir.

c. Yattığı Odayı ve Yatma Yerlerini İzinsiz Değiştirmek

Mahkûmların kaldığı her odanın planı bellidir. Kimin nerede yatacağı ile ilgili düzenleme kurumca yapılmaktadır. Mahkûmlar arasında bazı işlerin yapılması karşılığında yatılan yerin diğer mahkûmca verilmesinin önüne geçilmesi amacı ile bu durum düzenleme altına alınmıştır. Ayrıca çocuklar arasında yer kavgalarının önüne geçilmesi amacıyla da bu kurala riayet etmek önemlidir. Etmeyenler hakkında da uyarma disiplin cezasının verilmesi öngörülmüştür.

ç. Yatma ve Kalkma Zamanına Uymamak

İnfazın bir amacı da hükümlülerin ıslahı, düzene uymasının sağlanmasıdır. Bu sebeple çocuğun düzene alıştırılabilmesi için belirtilen düzenleme getirilmiştir. Bu düzenlemeye uymayanlar hakkında uyarma disiplin cezası verilmelidir.

d. Sayımı Geciktirmek veya Geç Çıkmak

Mücbir sebepler dışında sayımın geciktirilmesi ya da sayıma geç çıkılması hallerinde disiplin cezası öngörülmüştür.

e. İzin Alınması Gereken Durumlarda Diğer Odalara İzinsiz Gitmek

Tıpkı yetişkinler hakkında verilen disiplin cezası gerektiren eylemlerden olan idareden onay almadan yasak yerlere girmek eyleminde olduğu gibi burada da infaz kurumundan izin alınması gereken hallerde alınmadan girilmesi durumunda uyarma disiplin cezası verilmelidir.

f. Yemek Yeri Varken Odalarda Yemek Yemek, Yiyecek Bulundurmak

Çocuk mahkûmların infaz kurumlarında bulunan yemek yeme yerleri yerine odalarda yiyecek bulundurması ve odalarda yemek yemesi hallerinde uyarma disiplin cezasının verileceği öngörülmüştür.

g. Kurum Görevlilerine, Kurumu Ziyaret Eden Kişilere, Kurum Dışında Katıldığı Faaliyetlerin Görevlilerine ve Arkadaşlarına Kaba veya Saygısız Davranmak

Bu eylemin daha önce incelenen hükümlü ve tutuklulara karşı edep ve nezakete aykırı şekilde ifadelerde ve fiillerde bulunmak eylemi ile benzerlik gösterdiği söylenebilir. Ancak burada nezaketsiz davranışın daha net ifade ile kaba ve saygısız davranmanın kapsamının daha geniş olduğu ifade edilebilir. Keza çocukların ziyaret edenlere, kurum çalışanlarına ve kurum dışında bulunan kişilere de bu davranışta bulunması hallerinde uyarma disiplin cezasına gidilecektir.

ğ. Kişisel Durumu, Adresi ve Buna Benzer Konularda Kurum Görevlilerini Yanlış Bilgilendirmek, Yalan Söylemek

Çocuk kişisel durumu, adresi ve benzeri konuların bilgisi dâhilinde olduğu hallerde bu bilgileri doğru ve açıkça söylemelidir. Aksi halde disiplin cezası verilecektir. Burada dikkat edilen kısım çocuğun bilgisi dâhilinde olduğu hallerde bu

yükümlülüğü bulunmaktadır. Bilgisi dâhilinde olmayan konularda bu eylemden sorumlu tutulamayacaktır.

h. Kılık Kıyafetine, Kişisel Temizliğine Dikkat Etmemek

İnfaz kurumlarında en dikkat edilmesi gereken şey belki de temizliktir. Keza toplu yaşanan yerlerde bireylerin özellikle kişisel temizliğine dikkat etmemesi halinde hastalıklar meydana gelebilmektedir. Bu da salgın gibi hallere sebebiyet verebilir. Burada ayrıca dikkat edilmesi gereken husus idarenin temizlik malzemesi temininde üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmesidir. Aksi halde bu disiplin cezasına gidilmemelidir. Bu halin olmadığı hallerde her birey kendi temizliğinden sorumludur. Bu sorumluluğa dikkat edilmemesi halinde disiplin cezası verilecektir.

ı. Katıldığı Etkinlikler ve Derslerle İlgili Olarak Bulundurması Gereken Araç ve Gereçleri Yanında Bulundurmamak

Çocukların katıldığı etkinlikler ve derslerin onların faydasına olduğundan pek çok kez bahsedilmişti. Bu sebeple onların iyiliği için getirilmiş olan bu hükme uyulmaması halinde uyarma disiplin cezası verilecektir.

i. Kurum İçinde Katılması Gereken Faaliyetlere Katılmamak, Geç Katılmak veya Katıldıktan Sonra İzinsiz Ayrılmak

Çocukların iyileştirilmesi için katılması gereken etkinlikler bulunmaktadır. Ancak zaman zaman çocukların bu etkinliklerden kaçma eğiliminin olduğu da görülen bir husustur. Bu durumda söz konusu disiplin cezası verilmelidir. Ancak elbette mücbir sebep halleri saklıdır.

j. Siyasî Partilere, Bu Partilere Bağlı Yan Kuruluşlara Ait Amblem, Rozet, Yazı, Slogan, Bildiri, İlân, Broşür ve Buna Benzer Eşyaları Bulundurmak, Asmak, Teşhir Etmek ya da Üzerinde Taşımak

Söz konusu eşyaları üzerinde bulunduran kişi hakkında bu disiplin cezasının verilmesi öngörülmüştür. Çocukların bildiri, ilan gibi şeyleri okuması halinde yetişkinlere nazaran etkilenme olasılığının daha yüksek olduğu bilindiği için kanun

koyucu bu tarz eşyaları bulundurmasının disiplin cezasına sebebiyet vereceğini düzenlemiştir.

2. Kınama

Kınama; çocuk mahkûmun, öncesinde uyarı disiplin cezası almasına neden olan davranışı bir kez daha tekrarlaması durumunda, gerçekleştirdiği eyleminin neticelerine bir defa daha dikkatinin çekilmesi olarak kanunda düzenlenmiştir. Ancak kanun koyucu kınama cezasını gerektirecek eylemlerin ne olduğunu açıkça ifade etmemiştir.

Bu disiplin cezasının verilebilmesi için hakkında daha önce uyarma cezası verilen çocuk mahkûmun tekrar uyarma cezası gerektiren fiili işlemesi gerekir³⁴⁰. Bu halde uyarma cezası yerine kınama cezası verilir.

3. Onarma, Tazmin Etme, Eski Hale Getirme

İnfaza ilişkin kanunda disiplin cezası verilmesi gereken fiilin neticelerine, çocuğun gönüllü olması şartıyla onarma, tazmin etme veya eski hâle getirme şeklinde giderilmesine ilişkin hüküm getirmiştir. Burada altının çizilmesi gereken nokta çocuğun gönüllü, istekli olmasıdır. İstekli olmaması halinde bu disiplin cezasına gidilemeyecektir.

a. Başkasına Ait Eşyayı İzinsiz Almak, Kullanmak

Başkasına ait eşyayı izinsiz almak eyleminin TCK da karşılığı elbette hırsızlık suçudur. Çocuk hükümlünün bu eylemi yerine getirmesi için söz konusu fiilleri işlemesi gerekmektedir. Hükümlünün bu eşyayı kendi isteği ile geri vermesini, kanun koyucu yapılan eylemin niteliğinin ağırlığını dikkate alarak yumuşatmaya çalışmıştır.

b. İdarece Alınan Sağlık Önlemlerine Uymamak

Söz konusu düzenleme yetişkinler için verilen disiplin cezalarında da aynı şekilde düzenlenmiştir. Burada da aynı şekilde uygulama alanı bulacaktır. Bu sebeple

³⁴⁰ ÖZGENÇ-ŞAHİN, s. 187.

çocuk mahkûmun idarece alınan önlemlere aykırı davranması halinde bu disiplin cezası verilecektir.

c. Çevre Temizliğine Dikkat Etmemek, Kurumu ve Çevresini Kirletmek

Toplu yaşanan yerlerde elbette çevre temizliği önemlidir. Aksi halde beraber yaşanan yerler yaşanmayacak duruma gelebilir. Bu sebeple çevre temizliğine dikkat etmeme halinde bu disiplin cezası verilmelidir.

ç. Kişisel Temizliğine veya Kendi Yaşam Alanının Temizliğini Yapmamakta Israr Etmek

Söz konusu disiplin cezalarına ilişkin bilgiler uyarma başlığı altında verilmiştir. Kanun koyucu bu düzenleme ile eyleminde ısrar eden kişiler hakkında bu cezayı üst ceza olarak öngörmüştür.

d. Kurum İçindeki İş ve Eğitim Yerini İzinsiz Terk Etmek

Kurum içinde hükümlülerin iyileştirilmesi için bulunan iş ve eğitim yerlerinin izinsiz terk edilmesi halinde söz konusu disiplin cezasının verilmesi gerekmektedir. Ancak burada da mücbir sebeplerin dikkate alınması gerekir.

e. Kuruma Ait Eşyayı Usulüne Uygun Olmayan Şekilde Almak veya Kullanmak

Kuruma ait olan eşyaları gerekli adımları izlemeden alan veya bunları kullanan mahkûmlar hakkında söz konusu disiplin cezası uygulanmaktadır.

f. İşini Kasten Kötü Yapmak veya Çalışması Gerekirken Çalışmamak

Çocuk hükümlüler işini kasten kötü yaparak bunu kimi zaman caydırıcılık unsuru olarak kullanabilirken kimi zamanda öç alma duygusu ile kasten işleri kötü yapabilmektedir. Ancak kötü yapma eyleminin kasten olmasının altını çizmek gerekir. Hükümlü elinden gelen emeği sarf etmiş ancak yine de kötü bir sonuç meydana gelmişse bu durumda disiplin cezasının verilmemesi gerekmektedir.

g. İyileştirme ve Eğitim Faaliyetlerinde Kendisine Verilen Görevleri Yapmamak

Yukarıda bahsedilen hususlar burada da geçerlidir. İyileştirmeye karşı direnç gösteren hükümlülere söz konusu disiplin cezası verilmelidir.

ğ. Resmî Kurumlardan, Kurum Kitaplığından, Atölye ve Derslik gibi Yerlerden Aldığı Kitap, Araç ve Gereçleri Zamanında Geri Vermemek, Eksik Vermek ve Bunlara Zarar Vermek

Madde metninde yer alan araç ve gereçlerin, kitapların geri verilmemesi, eksik teslim edilmesi ve bahsedilen eşyalara zarar verilmesi halinde disiplin cezası gündeme gelecektir.

h. Dikkatsizlikle Kurumun Bina, Eklenti ve Donanımları ile Kuruma Ait Taşınır ve Taşınmaz Malları veya Başkasına Ait Herhangi Bir Eşyayı Yakmak, Kırmak veya Hasara Uğratmak

Söz konusu eylemin disiplin cezasını gerektirir eylem olabilmesi için kastî işlenmemesi gerekir. Hükümlünün dikkatsizliği sonucunda söz konusu zararlar meydana gelirse bu disiplin cezası ortaya çıkacaktır.

ı. Üzerinde Bulundurulmasına İzin Verilmeyen veya Bulundurabileceğinden Fazla Eşya veya Para Bulundurmak

Hükümlülerin ne kadar para bulunduracağı Adalet Bakanlığınca düzenlenen yönetmelik ile her yıl belirlenmektedir. Keza üzerinde bulundurabileceği eşyalarda belirlenmiştir. Bu eşyalardan ya da paradan fazla bulunduranlar hakkında bu disiplin cezası uygulanmalıdır.

i. Yasaklanmış Her Tür Yayını Kuruma veya Kuruma Bağlı Yerlere Sokmak veya Yanında Bulundurmak

İnfaz ile ilgili kanunda kurumda hangi yayınların bulunmasına izin verildiği 62. madde de düzenlenmiştir. Bu maddenin dışında bulunmasına izin verilmeyen yayınların bulundurulması halinde disiplin cezası verilmelidir.

j. Kurum Eşyasına, Kendisinin veya Arkadaşlarının Araç ve Gereçlerine Ahlak Dışı, İdeolojik veya Siyasî Amaç Taşıyan Resim, Amblem ve Benzerlerini Yapmak, Yazılar Yazmak ve Asmak

Söz konusu amblem, eylem, resim gibi şeyleri asmak, benzerlerini yapmak fiillerinin işlenmesi halinde bu disiplin cezası verilecektir. Ayrıca bu fiiller eşyaya zarar veriyse zarar vermek eyleminden de disiplin cezası verilmelidir³⁴¹.

4. Harcamalara Sınır Koyma

Disiplin cezası çocuğun kazandığı ücret veya ailesi tarafından çocuğa gönderilen ücretin kesilmesi ile ortaya çıkmaktadır³⁴². Bu disiplin cezası hakkında daha önce onarma, eski hale getirme, tazmin etme disiplin cezasını alan çocuk hükümlünün bu eylemi tekrarlama halinde verilen bir üst cezadır³⁴³.

5. Bazı Etkinliklerden Alıkoyma

Hükümlülerin etkinliklere katılımı onların sosyalleşmesini, boş zamanlarını kaliteli değerlendirmesini amaçlamaktadır. Ayrıca birçok mahkûmun ilgi alanlarını fark etmelerini ve bu mesleklere yönelimini de sağlamaktadır. Bu sebeple infaz kurumundan çıktıktan sonra çocuk mahkûmlar hayatlarını bu ilgi alanları doğrultusunda kurabilirler. Bundan dolayı söz konusu etkinliklere katılım oldukça önemlidir³⁴⁴. Bu durumda disiplin cezasının alınması halinde çocuğun söz konusu eylemleri gerçekleştirmemesi için caydırıcılık oluşturma amacı taşımaktadır.

a. Kumar Oynamak

Kumar, çocuğun kazanç maksatlı şans ve talihe dayalı oyunları oynamasıdır. Yetişkinlere özgü disiplin cezalarında da benzer bir düzenleme ile kumar ve benzeri oyunları oynamak yasaklanmıştır. Ancak çocuklara özgü disiplin eylemlerinde sadece

³⁴¹ KOYUNCU, s. 161.

³⁴² KAPLAN ALTINDAĞ, s. 124.

³⁴³ ÖZGENÇ-ŞAHİN, s. 189.

³⁴⁴ HANÇER, s. 158.

kumar oynamak eylemi yasaklanmıştır. Kanun koyucu ve benzeri ifadesini bilinçli olarak koymamıştır.

b. Kavga Etmek

Kavga etmek eylemi, birbiriyle atışmak, dövüşmek anlamındadır³⁴⁵. Çocukların karşılıklı olarak birbirlerine söz söylemeleri veya dövüşmeleri halinde infaz kurumunda karışıklık çıkacağı aşîkârdır. Kanun koyucu bu sebeple kavga etmek eylemini disiplin cezasına bağlamıştır.

c. Dikkatsiz Davranışı Sonucu Başkalarının Güvenliğini veya Sağlığını Tehlikeye Düşürmek

Çocuk mahkûmun dikkatsiz hareketleri sonucu güvenliği ve sağlığı tehlikeye düşürmesi gerekir. Kasti hareketlerle bu davranışın işlenmemiş olması gerekmektedir.

ç. Katıldığı Kurum Dışı Faaliyetlerden Zamanında Dönmemek veya Uyması Gereken Koşullara Uymamak

Kurum dışı faaliyetlerdeki koşullara uyulmaması durumunda ya da zamanında dönülmemesi halinde bu disiplin cezası öngörölmüştür. Ancak burada belli bir zaman diliminde dönülmesi gibi bir kıstas belirtilmediğine dikkat edilmesi gerekmektedir. Elbette mücbir sebep halleri, kişinin elinde olmadığı hallerde elbette bu hüküm uygulanmayacaktır.

d. Kullanılması İçin Verilen Bir Şeyi Satmak veya Başkasına Vermek

Çocuk, kendisine verilen bir şeyi para karşılığında verdiğinde satmak eylemi gerçekleşmiş olmaktadır ya da para karşılığı olmadan da başkasına verebilmektedir. Bu hallerde disiplin cezası verilmektedir.

³⁴⁵ <https://sozluk.gov.tr/>, e.t. 03.03.2024.

e. Kurum veya Dış Güvenlik Görevlilerine Rüşvet Vermek

Bu konuya ilişkin ifadelere pek çok yerde dikkat çekilmiştir. Söz konusu disiplin cezası için bu eylemin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

f. Suç Örgütlerine Ait Her Türlü Yayın, Bez, Afiş, Pankart, Resim, Sembol, İşaret ve Benzeri Eşyayı Kurumun Herhangi Bir Yerine Asmak veya Teşhir Etmek ya da Bulundurmak

Suç örgütlerine ilişkin olduğu sabit olan eşyaların bulunması halinde disiplin cezası verilmelidir. Ancak eşyanın mahkûmun olduğunun sabit olması gerekmektedir.

g. Katıldığı Faaliyetlerin Akışını ve Düzenini Engelleyici ve Bozucu Nitelikte Kastî Davranışlarda Bulunmak, Faaliyeti Yürüten Kişinin Uyarısına Rağmen Bu Davranışlarına Devam Etmek

Hükümlünün faaliyetlere karışması onların sosyalleşmesi bakımından önemlidir. Burada kasten faaliyetleri zedeleyici hareketlerde bulunması halinde bu ceza öngörülmüştür. Ancak kanun maddesi incelendiğinde iki farklı davranışın olduğu görülmektedir. Bunlar kasti davranışlarda bulunmak veya uyarıya rağmen davranışlara devam etmek eylemleridir. Kanaatimizce uyarılara rağmen devam etmek eylemi bir üst disiplin cezasının konusu olmalıdır. Aksi halde bozucu davranışlarda bulunan kişiye bu disiplin cezası verilecek ayrıca devam etmesi halinde de yine bu disiplin cezası verilecektir. Burada bu hususların ayrıştırılması gerektiği kanaatindeyiz.

ğ. Arkadaşlarının Verilen Görevleri Yapmasına Engel Olmak

İnfaz kurumlarında mahkûmlara görev verilmesi onların sorumluluk bilincine elbette faydalı olmaktadır. Ancak bu hususun diğer mahkûmlar tarafından engellenmesi halinde engel olan kişiye bu disiplin tedbiri öngörülmüştür.

h. Başkasına Ait Eşyalara Kasten Zarar Vermek

Madde metninden anlaşılacağı üzere başkasının eşyalarına zarar vermek eylemi kurum memurları ya da hükümlü veya tutuklular olarak ayrışmamıştır. Bu sebeple

herkes olabilmektedir. Başkalarının eşyalarına kasıtlı olarak zarar verilmesi halinde bu disiplin cezası öngörülebilecektir.

6. Teşvik Esaslı Ayrıcalıkları Geri Alma

Çocuk mahkûm hakkında daha önce verilen bazı faaliyetlerden alıkoyma cezasını gerektirir eylemi bir kez daha işlemesi durumunda öncesinde verilen teşvik esaslı ayrıcalıklar belli bir süreliğine geri alınır. Bu süre Kanunda 30 gün olarak belirtilmiştir. Aslında bu ceza çocuklar hakkında verilen ödüllendirmenin geri alınmasıdır. Daha önce disiplin tedbirlerinde ifade ettiğimiz “zaman” hususunun bulunması gerektiğine dair bilgiler burada geçerlidir. Söz konusu disiplin cezası düzenlenirken süre şartı koyulmasına dikkat edilmiştir.

7. İzin Ertelenmesi veya Ziyaretlerin Kapalı Şekilde Yaptırılması

Disiplin cezası için öngörülen süreler 60 güne kadar erteleme veya açık yapılan ziyaretlerin 60 güne kadar kapalı olarak yaptırılması şeklindedir. Bu hususlar fiillerin ağırlığına ya da niteliklerine göre belirlenir. Bu disiplin cezasını gerektiren eylemler kanunda sayılmıştır.

a. Diğer Çocuklar Üzerinde Nüfuz Kurmak ve Husumet Hislerini Tahrike Çalışmak, İmtiyaz ve Menfaat Hırsları Yaratmak

Çocuk mahkûmun diğer mahkûmlar üzerinde sözünü geçirebilecek, istediğini yaptırabilecek güce gelmesi ve ayrıcalık, menfaat gibi hususları yaratmak eylemi bu disiplin suçunu oluşturmaktadır. Ancak dikkat edilmesi gereken nokta nüfuz kurmanın bu suçun oluşması için yeterli olmamasıdır. Kanun koyucu ayrıca diğer hususların da ortaya çıkmasını aramaktadır.

b. Her Türlü Bağımlılık Yapıcı Maddeyi Kuruma Getirmek, Kullanmak, Bulundurmak, Satmak, Kullanmış Olarak Kuruma Gelmek

Kanun Koyucu her türlü bağımlılık yapan maddeyi bu kapsamda almıştır. Hem infaz kurumunun düzen ve disiplini hem mahkûmun hem de diğer mahkûmların sağlığı için bu düzenlemenin getirilmiştir.

c. Başkalarına Ait Para ve Eşyayı Almak İçin Zor Kullanmak, Haraç Almak

Disiplin cezası incelendiğinde aslında bu cezanın TCK da bulunan yağma suçunu oluşturacağı görülecektir. Keza yağma suçu, kişinin malı vermedeki rızasını cebir, tehdit ile kaldırarak kendi bünyesine almaktır³⁴⁶. Burada da para ve eşyayı almak için zor kullanma haraç kesme eylemleri bulunmaktadır. Bu sebeple aslında disiplin cezasında öngörülen fiil aslen yağma suçudur. Ancak kanun koyucu bu hususu dile getirmekten kaçınmıştır. Söz konusu eylemleri gerçekleştiren kişi hakkında bu disiplin cezası verilmelidir.

ç. Taarruz ve Firara Yarayacak ve Gerektiğinde Bu İşler İçin Kullanılabilecek Madde ve Aletleri Yapmak, Saklamak, Bulundurmak

Firara veya taarruza yarayacak eşyaları yapmak, bulundurmak, saklamak bu disiplin cezasını gerektirmektedir. Disiplin cezasının verilebilmesi için bu aletlerin söz konusu faaliyetleri gerçekleştirmeye yeterli ve elverişli olması gerekmektedir.

d. İdareye Ait Olup Kendisine Verilmemiş Bulunan Yatak, Battaniye, Karyola ve Dolap Gibi Eşyayı Zapt Etmek veya Satmak ya da Maddi Menfaat Karşılığı Diğer Çocuklara Kullandırmak

İdarece verilen dolap eşya gibi demirbaş niteliğinde bulunan eşyalara ilişkin belirtilen eylemleri gerçekleştiren kişi hakkında bu disiplin cezası verilmektedir.

e. Kurum Görevlilerine Hakaret Etmek, Karşı Gelmek

Disiplin cezasını gerektirir eylem yetişkinler için de öngörülmüştür. Ancak orada düzenlenen husus hakaret ve tehdit iken burada karşı gelmek eylemi de düzenlenmiştir. Disiplin cezasının uygulanmasında kişinin infaz kurumundaki haklarını savunmak ve kullanmak olduğu hallerde bu disiplin cezasının

³⁴⁶ **MERAN, Necati**, Hırsızlık, Yağma, Karşılıksız Yararlanma ve Malvarlığına Karşı Suçlar, 2. Baskı, Ankara, 2013, s. 175-176.

öngörülmemesi gerekir. Ayrıca hakaretin ne olduğu açıkça belirtilmeli gerekli tahkikat yapıldıktan sonra bu ceza verilmelidir.

f. Başkalarının Güvenliğini veya Sağlığını Tehlikeye Sokan Davranışlarda Bulunmak

Disiplin cezasının verilebilmesi için sonucun gerçekleşmesi aranmamaktadır. Tehlikenin oluşması yeterlidir³⁴⁷. Çocuk mahkûmun başkalarının sağlığı ve güvenliği bakımından tehlikeli hareketlerde bulunması halinde bu ceza öngörülmektedir.

g. Mazeretsiz Olarak İzinden Dönmemesi Gereken Zamandan Geç Dönmek ve Uyması Gereken Koşullara Uymamak

Çocuk mahkûmların izinden geç dönmesi halinde bu disiplin cezası öngörülmüştür. Ancak burada yetişkinlere verilen disiplin cezasından farklı olarak kaç gün içerisinde dönmemesi halinde söz konusu disiplin cezasının verileceği belirtilmemiştir. Bu sebeple dönmesi gereken zamanda mutlaka dönmesi gerekmektedir. Ancak mücbir sebepler bu kapsamın dışındadır.

ğ. Kuruma Yasak Eşya Sokmak, Başkasına Vermek veya Satmak

Kuruma sokulabilecek, bulundurabilecek eşyalar yönetmelik ile belirlenmiştir. Bunların dışında eşyayı kuruma sokmak disiplin cezasını gerektiren eylem olarak düzenlenmiştir. Disiplin cezasının verilmesi için bu eşyaların kuruma sokulması başkasına verilmek için aracılık yapılması ya da satılması gibi hallerde disiplin cezası öngörülmektedir.

h. Okul, İşyeri Gibi Gitmesi Gereken Bir Yere Gitmemek, Katılması Gereken Faaliyetlere Katılmamak

Hükümlülerin okul, işyeri gibi yerlere gitmesi onların iyiliği için elbette çok önemlidir. Buradaki faaliyetlerine katılmamak, etkinliklere gitmemek gibi eylemler disiplin cezasının verilmesini gerektirmektedir.

³⁴⁷ KOYUNCU, s. 164.

1. Hakaret veya İftira Etmek, Alçaltıcı Söz Söylemek veya Davranışta Bulunmak, Başkalarını Bu Tür Davranışlara Kışkırtmak

Söz konusu disiplin cezasını gerektiren eylem dikkate alındığında hakaret suçundan daha önce bahsedildiği görülmektedir. Bu sebeple burada bahsedilen hakarete ilişkin husus kurum görevlileri haricinde olacaktır. Ancak diğer hallerin bulunması durumunda kime karşı olduğunun bir önemi bulunmamaktadır. Bu sebeple söz konusu eylemlere ilişkin bu disiplin cezası verilecektir.

i. Suç Örgütlerinin Propaganda ve Eğitim Faaliyetlerini Yapmak veya Yaptırmak

Suç örgütü kabul edilen yapıların propaganda ve eğitim faaliyetlerini yapmak veya yaptırmak hallerinde disiplin cezası verilecektir.

j. Kurum Dışına İzinsiz Çıkmak

Disiplin cezalarının içerikleri incelendiğinde ayrıca firar eyleminin düzenlenmiş bulunduğu görülecektir. Bu sebeple burada bahsedilen husus firar eylemine ulaşmayan boyutta kalan eylemlerdir. Firar kastının bulunmaması halinde söz konusu disiplin cezasının verilmesi gerekmektedir.

k. Kurumca Verilen Kimlik Kartında veya Kendisine Verilen Her Tür Belgede Tahrifat Yapmak, Sahte Belge Düzenlemek, Kullanmak

Disiplin cezasının verilebilmesi için bu belgelerin üzerinde tahrifat yapılmalıdır. Bu belgelerin düzenlenmiş olması, tahrif edilmiş olması yeterlidir. Kullanılmasına gerek dahi yoktur. Kanun koyucu ayrıca kullanmak fiilinden de bu cezanın verileceğini öngörmüştür. Ancak kanaatimizce kullanmak fiili bir üst disiplin cezasının verilmesi bakımından gerekli şart olarak öngörülmeliydi.

1. İyileştirme ve Eğitim Faaliyetlerinin Yapılmasına Engel Olmak, Katılanları Faaliyetleri Terk Etmeye Zorlamak veya Kışkırtmak

Söz konusu disiplin cezasının verilebilmesi için mahkûmlar için çok önemli olan faaliyetlere engel olunması gerekmektedir. Ayrıca kişilerin faaliyetleri terk etmesi için destek olunması ya da zorlanması hallerinde de bu disiplin cezası öngörülebilecektir.

m. Kasten Başkasını Yaralamak

Kasten yaralama fiilinin TCK kapsamında suç olarak ifade edildiğinden daha önce bahsedilmişti. İlerleyen maddelerde netice sebebiyle ağırlaşmış yaralama hali bulunduğundan burada netice sebebiyle ağırlaşmış haline ulaşmayan yaralama halinde bu cezanın verilmesi gerekmektedir.

n. Kurumda Güvenlik Amacıyla Oluşturulan Teknik, Mekanik veya Elektronik Cihaz ya da Sistemleri Kasten Etkisiz veya Çalışamaz Hâle Getirmek yahut Amacı Dışında Kullanmak

İfade edilen eylemden ceza verilebilmesi için kurumda güvenlik amaçlı bulunan eşyaların etkisiz hale getirilmesi, çalışamaz hale getirilmesi gerekmektedir. Kurum güvenliği amacına hizmet etmeyen eşyaların bulunması halinde disiplin cezası verilemeyecektir³⁴⁸. Diğer hallerde kurum güvenliğini sağlayan eşyalara bahsedilen zararların verilmesi hallerinde bu disiplin cezası verilecektir.

8. Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna İade

İnfaz ile ilgili kanunda bulunan hükme göre çocuğun, eyleminin nitelik ve ağırlığına göre çocuk kapalı ceza infaz kurumlarına, bulunmadığı hâllerde kapalı ceza infaz kurumlarının çocuklara ayrılan bölümlerine altı ay, bu fıkrafta sayılan disiplin eylemlerinin ikinci veya daha fazla tekrarı hâlinde ise bir yıl süre ile iadesi anlamına gelmektedir. Çocuğun kapalı ceza infaz kurumuna iadesi ancak aşağıda belirtilen eylemler işlendiği hallerde mevcuttur. Diğer hallerde çocuğun kapalı ceza infaz kurumuna geri gönderilmesi mümkün değildir. Böyle bir düzenlemenin getirilme

³⁴⁸ KOYUNCU, s. 166.

sebebi çocuk eğitimevleri yerine daha zor şartları bulunan kapalı kuruma geri gönderilmesi hususunun kötüye kullanılmasının engellenmesidir³⁴⁹.

a. Kurum İçinde veya Dışında Başkasını Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Şekilde Yaralamak ya da Yaralayıcı, Öldürücü Her Türlü Alet, Silâh ve Patlayıcı Madde Kullanmak Suretiyle Herhangi Bir Kimseyi Yaralamaya Teşebbüs Etmek, Yaralamak

Bu disiplin cezasını gerektiren eylemlerinin meydana gelebilmesi için söz konusu aletleri kullanarak bir kimseyi yaralamak veya yaralamaya teşebbüs etmek fiilinin gerçekleşmesi gerekmektedir. Ayrıca diğer bir görünüş şekli de daha önce bahsedilen neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama fiilidir. Bu fiillerin gerçekleşmesi halinde söz konusu disiplin cezası verilecektir.

b. Bir Kimseyi Rızası Hilafına Alıkoymak

Kişinin kendi isteği ile hareket etme, yer değiştirme, bir yerden ayrılma ya da bir yerde bulunma hürriyetinin elinden alınmasına kişinin hürriyetinden yoksun bırakılması denir³⁵⁰. Bu disiplin suçu da aslında TCK kapsamında yer alan kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma suçunu oluşturmaktadır. Bu husus aynı zamanda bu disiplin cezasını gerektiren eylem niteliğinde de olup bu eylemin gerçekleşmesi halinde söz konusu disiplin cezasının verilmesi gerekir.

c. Şiddet ve Tehdit ile Kurum Görevlilerinin Görevini Engellemek

Söz konusu fiilin disiplin suçu oluşturabilmesi için görevlilerin görevi kapsamında bir işinin olması gerekmektedir. Aksi halde daha önce bahsedilen disiplin suçlarının konusunu oluşturması gerekir.

³⁴⁹ ARSLAN-KAYANÇİÇEK, s. 104.

³⁵⁰ ÜZÜLMEZ, İlhan, “Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma Suçu”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 11, S. 1-2, 2007, s. 1186.

ç. Firara Teşebbüs Etmek veya Firar Etmek

Firarın ne olduğuna ilişkin açıklamalara daha önce yer verilmişti. Firara teşebbüs edilmesi ya da firar edilmesi hallerinin mevcut olması halinde söz konusu disiplin cezası verilmelidir.

d. Kasten Kurumun Bina, Eklenti ve Donanımları ile Taşınır ve Taşınmaz Mallarını Yakmak veya Yakmaya Teşebbüs Etmek, Ağır Hasar Vermek

Söz konusu disiplin cezasının verilebilmesi için belirtilen yerlere zarar vermek ya da vermeye teşebbüs etmek halinin olması gerekmektedir. Ancak ağır hasarın ne olduğuna ilişkin belli bir ölçüt bulunmamaktadır. Bu sebeple kanaatimizce verilen zararın tutanak ile tespit edilmesi oldukça önemlidir.

e. Hükümlü ve Tutukluları İdareye Karşı Kışkırtmak, İsyan Çıkartmak veya İsyan Teşebbüs Etmek

İsyan, düzene başkaldırı anlamına gelmektedir. İnfaz kurumunda isyan çıkartmak ya da kışkırtmak, isyana teşebbüs etmek fiilinin meydana gelmesi halinde düzenin bozulacağı aşikârdır. Bu sebeple söz konusu disiplin cezasının verilmesi gerekmektedir.

f. Adam Öldürmek veya Öldürmeye Teşebbüs Etmek

Daha önce bahsedildiği gibi adam öldürmek veya buna teşebbüs etmek hallerinde kapalı kuruma iade gündeme gelecektir.

g. Cinsel Saldırı, Çocukların Cinsel İstismarı ve Cinsel Tacizde Bulunmak veya Bunlara Teşebbüs ve Bu Tür Davranışlara Kışkırtmak

Disiplin cezasını gerektiren eylem incelendiğinde bu tür suçların işlenmesi mağdur olan kişinin infaz kurumunda bulunmasını daha zor hale getirecektir. Bu sebeple söz konusu suçları işlemek ya da azmettirmek disiplin cezasına sebebiyet verecektir.

ğ. Görevlilere Diğer Çocuklara İşkence Yapmak veya Yaptırmak

İşkence; bir kimseye insanlık onuru ile uygun olmayan, bedensel ve psikolojik olarak ızdırap çekmesine, algılama ve irade kabiliyetinin zarar görmesine sebep olan fiillere denir³⁵¹. Bu fiili gerçekleştiren ya da gerçekleştirilmesini sağlayan kişiye kapalı kuruma iade disiplin cezası verilir.

Söz konusu disiplin cezasının tez çalışmamızda iznin ertelenmesi başlığı altında bulunan; kasten başkalarını yaralamak, başkalarına ait para ve eşyayı zor kullanarak almak, haraç almak, diğer çocuklar üzerinde nüfuz kurmak suretiyle husumet hislerini tahrike çalışmak, menfaat ve imtiyaz hırslarını yaratmak başlıklarında bulunan eylemleri işleyenler ile kapalı kuruma iade başlığı altında bulunan bir kişiyi rızası dışında alıkoymak, adam öldürmeye teşebbüs etmek, hükümlü ve tutukluları idareye karşı kışkırtmak, isyan çıkarmak veya isyana teşebbüs etmek, görevlilere ve diğer çocuklara işkence yapmak, çocukların cinsel istismarı, cinsel saldırı ve cinsel tacizde bulunmak ya da bunlara teşebbüs etmek davranışlarla kışkırtmak başlıklarında bulunan eylemleri işleyenler hakkında kesinleşmiş bir disiplin cezasının bulunması durumunda en kısa sürede “güvenlik sebebiyle” nakilleri talep edilmelidir. Ayrıca bu eylemlerde bulunan çocukların nakillerinin mutlaka talep edeceği konusunda çocuklar düzenli ve önceden bilgilendirilmeli ve ikaz edilmelidir³⁵².

9. Odaya Kapatma Cezası

Niteliği itibari ile çocuk hakkında verilebilecek en ağır cezanın söz konusu disiplin cezası olduğu kuşkusuzdur. Bu halde verilecek ceza infaz ile ilgili kanunumuzun 49. maddesinin 9. fıkrasında “Sekizinci fıkra da belirtilen kapalı infaz kurumunda bulunan çocuğun, aynı fıkra da belirtilen eylemlerde bulunması hâlinde, beş güne kadar açık havaya çıkma hakkı saklı kalmak üzere, gece ve gündüz tek başına bir odada tutulmasıdır. Bu ceza, çocuğun kurum görevlilerine istediği zaman ulaşmasına engel olunmayacak şekilde uygulanır. Çocuk, cezanın infazı öncesinde,

³⁵¹ **ARTUK, Mehmet Emin**, “İşkence Suçu (TCK m. 94, 95)”, Ceza Hukuku Dergisi, C. 3, S. 7, 2008, s. 18.

³⁵² **ARSLAN-KAYANÇİÇEK**, s. 104.

sırasında ve sonrasında doktor kontrolünden geçirilir.” şeklinde belirtilmiştir. Odaya kapatılan çocuğun annesi, babası, kardeşleri ve avukatı ile görüşmesi engellenemez. Odaya kapatma cezasını yerine getiremeyeceği anlaşılan çocuk hakkında disiplin cezasının infazı sonraya bırakılır ya da doktorun belirleyeceği aralıklarla cezanın infazı gerçekleştirilir.

Odaya kapatma disiplin cezası aslen Havana kuralları 67. maddesine de aykırılık taşımaktadır. Çünkü söz konusu madde incelendiğinde çocukların tek kişilik ve kapalı bir odada hapsedilmesi onların fiziksel ve ruhsal açıdan zarar göreceği sebebiyle doğru bir tedbir değildir. Bu sebeple disiplin cezası Havana kuralları ile ters düşmektedir.



SONUÇ

İnfaz kurumları, suç işleyen kişilerin cezalarının karşılığını özgürlüğünden mahrum kalarak çektikleri yerler olarak tanımlanabilir. Bu kurumların oluşturulmasında farklı amaçlar bulunmaktadır. Birincisi kişinin işlemiş olduğu suçtan kaynaklı yaratılan mağduriyetin manevi tatminini suçluyu bir yere kapatarak sağlanmaya çalışılması; ikincisi kişinin daha sağlıklı, iyileşmiş halde, rehabilite edilerek topluma yeniden kazandırılmasıdır. Bu amaçlar doğrultusunda infaz kurumlarında farklı yöntemler kullanılmaktadır. Örneğin, hükümlülerin çalıştırılması, eğitim öğretimine devam edilmesi gibi.

Bu yöntemlerden biri de aslında disiplin cezalarıdır. Disiplin gerektiren eylemin kişi tarafından işlenmemesi aslında onun kurallara riayetini sağlamakta ve özgürlüğüne kavuştuğunda da toplum ve hukuk kurallarına da uymasını kolaylaştırmaktadır. Disiplin tedbirlerinin bir diğer amacı da elbette infaz kurumlarında disiplin ve düzenin sağlanmasıdır. Bu amaçları incelediğimizde bir tarafta kişinin topluma yeniden ve daha sağlıklı şekilde kazandırılması görülmekteyken diğer tarafta idari kurum olan infaz kurumlarının daha iyi bir işleyiş ile görevlerini yerine getirdiği söylenebilir. Bir tarafın devlet olduğu durumlarda kamu gücünü elinde tutan tarafın daha baskın olduğu ise bilinen bir durumdur. Uygulamada genelde kişi haklarındansa devletin menfaatlerinin daha çok ön plana çıktığı söylenebilir. Burada adil bir dengenin tutturulması çok önemlidir. Tezimizin konusu da dikkate alındığında mahkûmların bir insan olduğunun zaman zaman unutulduğu görülmektedir. Kurum personellerince disiplin cezası verme eğilimlerinin yüksek olduğu, bu sebeple keyfi uygulamaların ya da geniş takdir yetkisinin kullanıldığı açıkça görülmektedir. Bu durumun önüne geçebilmek için devletin ilk olarak çalışacak kurum personellerine gerekli eğitimleri vermesi ve bunu zaman zaman tekrarlaması ayrıca denetim mekanizmasını güçlendirmesi gerektiği düşüncesindeyiz. Bu denetim yetkisinin nasıl olacağına dair bir fikir sunacak olursak; yargı organlarınca verilen kararların, idarenin takdir yetkisini söz konusu olayda çok geniş kullanması sebebiyle, gerekli ve yeterli tahkikat yapılmaması sebebiyle ya da keyfi olarak verilmiş bir disiplin cezasının bulunması hallerinde bozulması durumlarında personel hakkında

disiplin soruşturması açılmasının caydırıcı etki yaratabileceği düşüncesindeyim. Böylece en azından idarenin keyfi uygulamalarının önüne geçilmiş olacaktır.

Ayrıca disiplin soruşturmasının yapılmasında tarafsız ve bağımsız kurullarca yapılması, kayırmacılığın önüne geçilmesinde önemli bir nokta olacaktır. Böylece hiyerarşi içerisinde çalışan personelin aynı hiyerarşi içerisinde mahkûm hakkında disiplin cezasını gerektirir eylemi işleyip işlemediğinin değerlendirileceği kurullarda, daha objektif kararlar verilebilir.

Aslında yapı olarak baktığımızda infaz ile ilgili kanunda da pek çok eksik bulunduğu söylenebilir. Zaman zaman mecliste de dile getirilen hususlar bulunsada kanun koyucunun sessizliğini sürdürdüğü görülmektedir. Elbette kanun yapma sistematığında her şeyin açıkça belirtilerek yapılması beklenemez ancak uygulamada çok geniş anlama gelecek ifadelerin bulunmamasına dikkat edilmesi gerekir. İdarenin de bu muğlak ifadelerle dayanarak disiplin cezası vermesi halinde yeterince gerekçelendirme yükümlülüğü bulunmaktadır ve bu hususun yerine getirilmesi çok önemlidir.

Disiplin cezaları temelde idari bir işlemdir. Bu sebeple denetimlerinin idari organlar tarafından yapılması öngörülebilir. Ayrıca yaptığımız çalışmada incelediğimiz kararlar doğrultusunda ifade etmeliyiz ki uygulamada, verilen disiplin cezaları arasında bir birlik yoktur. Verilen kanun yararına bozma kararları bir uygulama birliği teşkil edecek şekilde verilmemektedir. Bu husus da kurumların uygulamada geniş takdir yetkisine sahip olduğu sonucunu doğurmaktadır. Keza disiplin cezasına yapılan şikâyet ve itiraz başvuruları ile ilgili muhakeme kuralları net çizgi ile belirtilmemiştir. Bu şikâyet ve itirazların duruşmalı mı dinleneceği ne tür delillere başvurulabileceği gibi hususlar ilişkin kesin bilgiler yer almamaktadır. Buna ilişkin düzenlemelerin yapılması oldukça önemlidir.

Ayrıca disiplin cezaları hızlı karar alınıp hızlı uygulanması gereken işlemlerdir. Bu sebeple yargı kararlarının verilirken makul sürenin gözetilmesi gereklidir. Ayrıca Yargıtay'a yapılan başvurularda kararların verilmesi uzun zaman almaktadır. Yapılan başvurular da infazı durdurmayacağı için bu durum mahkûmun geleceğini fazlasıyla etkileyecektir. Örneğin, Hücre cezası alan bir kişinin disiplin cezasını infaz ettikten 1

yıl sonra bu ceza kaldırılacaktır ve bu durum da o kişinin açığa ayrılmasını, denetimli serbestliğini ve koşullu salıverilmesine etki edecektir. Yargıtay'ca bu kararın bozulduğunu düşünürsek hükümlü boş yere hücre disiplin cezasını çekmiş olacaktır. Bu durum mahkûmlara hapis cezası içerisinde hapis cezası verilmesinin önünü açmaktadır. Cezalarının infazı için bulundukları kurumda disiplin kararı ile daha ağır cezalar verilmiş olacaktır. Bu sebeple makul yargılama sürelerin uyulması büyük önem taşımaktadır.

Bir diğer değineceğimiz husus da bazı mahkûmların infaz kurumunun verdiği disiplin cezalarına o kurumda kalmaya devam etmesi sebebiyle şikâyet ya da itiraz etmekte çekinceli davranmasıdır. Ya da bazı hükümlülerin maddi durumlarının yeterli olmadığı veyahut daha fazla ailelerine yük olmamak için haklarında verilen disiplin cezalarına başvuruda çekinceli davrandığıdır. Bu durumlarda infaz hâkimliği yalnızca itiraz ve şikâyet yoluna gitmeden kesinleşen disiplin cezalarının onay mercii olarak bulunmaktadır. Kanun onlara inceleme yetkisi vermemiştir. Bu sebeple infaz hâkimliği kanununda bazı değişiklikler yapılması daha sağlıklı olacaktır. İlaveten bu hallerde en azından bazı disiplin cezaları için hükümlülere zorunlu müdafî atanmasının kanun koyucu tarafından gündeme alınarak tartışılması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

ACUN, Necmi, Ceza İnfaz Kurumu Yönetimi, 3. Baskı, Ankara, 2022.

AKBULUT, Berrin, “Kasten Öldürme Suçu (TCK m. 81)”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 24, S. 4, 2020, s. 273-357.

AKIN, Abdulkadir, İnfaz Hukuku, 3. Baskı, Ankara, 2016.

AKINCI, Şahin, “İrade Muhtariyeti İlkesi ve Şahsiyet Hakları Açısından Ötenazi, Açlık Grevi ve Ölüm Orucu”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 6, S. 1-2, 1998, s. 733-766.

AKKAŞ, Ahmet Hulusi, “Koşullu Salıverilme”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 12, S. 1-2, 2008, s. 305-335.

AKSAN, Murat, “Hükümlü ve Tutuklunun Kaçması Suçu (TCK m. 292-293)”, Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 5, S. 1, 2022, s. 236-301.

AKYILMAZ, Bahtiyar, “Anayasal Esaslar Çerçevesinde Kamu Personeli Disiplin Hukuku ve Uygulamadaki Sorunlar”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 6, S. 2, 2002, s. 1-19.

AKYILMAZ, Bahtiyar-SEZGİNER, Murat-KAYA, Cemil, Türk İdare Hukuku, 17. Baskı, Ankara, 2023.

ALTUNDİŞ, Mehmet, “Hukuki Güvenlik İlkesi”, Yasama Dergisi, S. 10, 2008, s. 60-94.

ARAS, Bahattin, “Hükümlü ve Tutukluların Disiplin Soruşturmalarına İlişkin Temel Esaslar”, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, S. 1, 2023, s. 3-61.

ARAS, Bahattin, “Hükümlü ve Tutukluların İnsan Onuruna Uygun Koşulda Barınma Hakkı”, Yaşar Hukuk Dergisi, C. 4, S. 2, 2022, s. 5-59.

ARAS, Bahattin, “İnfaz Hukukuna Egemen Olan İlkeler Işığında İnfaz Hakimlerinin Görev ve Yetkileri”, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 17, S. 2, 2022, s. 403-455.

ARAS, Bahattin, “Uluslararası Belge ve Raporlar Işığında Cezaevlerindeki Arama Usulüne İlişkin Temel Esaslar”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 19, S. 2, 2022, s. 499-579.

ARAS, Bahattin-GÜVERCİN, Sezgin, İnfaz Hukuku, Ankara, 2021.

ARSLAN, Ahmet Necip, Türk Hukukunda Hapis Cezalarının İnfazında Kanunilik İlkesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020.

ARSLAN, Cihat, Hükümlülerin Nakli (Transferi) (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.

ARSLAN, Çetin-KAYANÇİÇEK, Murat, Açık Ceza İnfaz Kurumlarına ve Denetimli Serbestliğe Ayrılma, Ankara, 2023.

ARSLAN, Seda, “Yargıtay Kararları Işığında İşçinin İş Güvenliğini Tehlikeye Düşürmesi veya İşyerindeki Malları Zarara Uğratması Nedeniyle İş Sözleşmesinin Derhal Feshi”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 72, S. 2, 2014, s. 47-57.

ARSLANTÜRK, Mustafa, Zimmet, İrtikap, Rüşvet ile Görevi Kötüye Kullanma, Direnme, Görevli ve Görev Suçları, Ankara, 2021.

ARTUK, M. Emin-KOÇYİĞİT, Halime Ebru, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Düzenlenen Rüşvet Suçunun Benzer Suçlardan Ayrımı”, Terazi Hukuk Dergisi, C. 10, S. 106, 2015, s. 14-26.

ARTUK, Mehmet Emin, “İşkence Suçu (TCK m. 94, 95)”, Ceza Hukuku Dergisi, C. 3, S. 7, 2008, s. 5-40.

ARTUNÇ, Mustafa, “Cinsel Taciz Suçu”, Terazi Hukuk Dergisi, C. 2, S. 11, 2007, s. 103-113.

ASLAN, M. Yasin, “İdari Yaptırımlar”, TBB Dergisi, S. 85, 2009, s. 173-188.

AYGÜL, Hasan Hüseyin-ŞENSOY, Alara Fulya, “Çocuklara Karşı İşlenen Cinsel Suçlara Verilen Cezalar ve Beklenen Toplumsal Adalet”, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 17, S. 2, 2018, s. 533-551.

AYHAN, Veli, Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türkiye’de Ceza İnfaz Sisteminde Yapısal ve İşlevsel Dönüşüm (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020.

BACAKSIZ, Pınar, “Cezalandırma ve Topluma Yeniden Kazandırma”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, 2014, s. 4917-4941.

BAYRAKTAR, Kübra, Hürriyeti Bağlayıcı Cezanın İnfazı Kapsamında İdari Faaliyetler ve İdarenin Sorumluluğu (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020.

BEYOĞLU, Cem Ümit, “AİHM İçtihatları Işığında Tercümandan Yararlanma Hakkı”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, C. 9, S. 35, 2018, s. 279-318.

BİRTEK, Fatih, “Kasten Öldürmeye Teşebbüs ve Kasten Yaralama Suçlarının Manevi Unsur Bakımından Ayırt Edilmesi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, C. 58, S. 2, 2009, s. 231-279.

BOZ, Selman Sacit, “Memur Disiplin Hukukuna Hâkim Olan Temel İlkeler”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 25, S. 2, 2017, s. 15-41.

BOZDOĞAN AKBULUT, Berrin, “Rüşvet Suçları”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, S. 1-2 (Milenyum Armağanı), 2000, s. 633-652.

CENTEL, Nur, “İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararları Işığında Tutuklama Hukukuna Eleştirel Yaklaşım”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 17, S. 1-2, s. 49-93.

- ÇAKIR, Kerim**, “Hapis Cezasının Koşullu Salıverilme Uygulanarak İnfazı”, Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 26, S. 2, 2020, s. 669-698.
- ÇAMAK YANPAR, Sultan**, “Hükümlünün Avukat ile Görüşme Hakkı”, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, S. 199-200, s. 797-819.
- ÇINARLI, Serkan-AZAK, Kerim**, “Disiplin Cezalarında Gerekçe İlkesi”, Danıştay Dergisi, S. 153, 2021, s. 109-141.
- DEMİRBAŞ, Timur**, “Cezaevlerinde Yeniden Sosyalleştirme (Tretman) Sorunları”, İnfaz Hukuku Sorunları, Probleme des Strafvollzugsrechts, Alman Kültür Merkezi ve Başkent Üniversitesi tarafından 24/25.11.2000 tarihinde Düzenlenen Sempozyum, Ankara, 2001.
- DEMİRBAŞ, Timur**, İnfaz Hukuku, Güncellenmiş 9. Baskı, Ankara, 2023. (İnfaz Hukuku).
- DEMİRDÖVEN, Seren**, Hükümlü ve Tutuklunun Hak Kullanımının ve Beslenmesinin Engellenmesi Suçları (TCK m. 298) (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020.
- ERCAN, Evrim Naz**, Hapishanelerde İfade Özgürlüğü Bağlamında Kitap Yasakları (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020.
- ERDOĞAN, Oktay**, İnfaz Hukuku, 3. Baskı, Ankara, 2022.
- EŞBERK, Yusuf**, “Beslenmeyi Engelleme Suçu”, TİHEK Akademik Dergi, C. 4, S. 6, 2021, s. 101-127.
- FEYZİOĞLU, Feyzi N.**, “Cezai ve Hukuki Cepheleriyle Kumar ve Bahis”, Ahmet Esat Arsebük’ün Aziz Hatırasına Armağan, Ankara, 1958.
- FEYZİOĞLU, Metin**, “Açlık Grevi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 43, S. 1, 1993, s. 157-168.

- GÖKCEN, Ahmet-BALCI, Murat**, “Kasten Yaralama Suçunun Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Halleri (TCK m. 87)”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 21, S. 2, 2015, s. 369-412.
- GÖKCEN, Ahmet-İÇER, Zafer**, “Hükümlü veya Tutuklunun Kaçması, Öngörülen Sürede İlgili Mercilere Teslim Olmaması Suçları (TCK 292, 293; CGTİK m. 97/1, 105/A-8, 58/3)”, Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, S. 16, 2020, s. 721-765.
- GÜNAL, Yılmaz**, “Disiplin Cezaları”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi, C. 13, S. 12, 1958, s. 191-193.
- GÜNGÖR, Burak**, “Hükümlülerin Haberleşme Hürriyetine Anayasa Mahkemesinin Yaklaşımı”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Y. 6, S. 12, 2008, s. 511-535.
- GÜVEYİ, Ümit**, “Memur Disiplin Hukukunda Mobbing”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 17, S. 1-2, s. 1455-1481.
- HANÇER, Çağrı**, 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda Belirtilen Disiplin Cezaları ve Tedbirleri (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.
- HATİPOĞLU, Mehmet-SARICALAR, Ahmet Cahit**, “Memur Disiplin İşlemlerinde Amaç Unsuru”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 28, S. 2, 2020, s. 675-711.
- HÜSEYİNOĞLU, Emin**, “Yargı Kararları Işığında Disiplin Hukukunda Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesi”, TBB Dergisi, C. 34, S. 158, 2022, s. 103-124.
- İNCE, Kadri**, “Türk Ceza Hukuku’nda Örgütlü Suçluluk ve Silahlı Terör Örgütü”, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 15, S. 1, 2020, s. 241-269.
- KANTARCI, Nurullah**, “Cinsel Özgürlük Bağlamında Hükümlülerin Eşleriyle Mahrem Görüşme Hakkı”, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 9, S. 2, 2023, s. 420.

- KAPLAN ALTINDAĞ, Beyza Nur**, Türk Ceza İnfaz Hukuku'nda Çocuklara Özgü İnfaz Rejimi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020.
- KARAHAN, Mehmet**, “Memur Disiplin Soruşturmalarına İdare Hukuku Açısından Bakış”, Social Sciences Studies Journal, C. 6, S. 68, 2020, s. 3593-3598.
- KARAKAŞ DOĞAN, Fatma**, Cezanın Amacı ve Hapis Cezası, İstanbul, 2010.
- KARAKEHYA, Hakan**, “Kumar Kabahati (Kabahatler K. m.34)”, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, S. 2, 2013, s. 229- 242.
- KARALI, Kevser**, “Yargıtay’ın Hükmen Tutukluluk İhtihadına Eleştirel Bir Yaklaşım”, Ankara Barosu Dergisi, C. 79, S. 3, 2021, s. 311-330.
- KAYA BOZOK, Funda**, Hükümlülerin Çalıştırılması (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2023.
- KIZILKAN ÖZDEMİR, Ayşe**, Osmanlıda Kadın Hapishaneleri ve Kadın Mahkumlar (1839-1922) (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.
- KOCA, Mahmut-ÜZÜLMEZ, İlhan**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 16. Baskı, Ankara, 2023.
- KOLCU, Selahattin**, “Ceza Hukukunda Kanunilik İlkesinin Unsuru Olan Belirlilik İlkesi”, Fasikül Hukuk Dergisi, C. 8, S. 76, 2016, s. 11-22.
- KORKMAZ, Fahrettin-ALP, Nihat Seyhun**, Bireysel İş Hukuku, 4. Baskı, Ankara, 2019.
- KORKUSUZ, Gülşah**, “Cinsel Saldırı Suçu (TCK md. 102)”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 71, S. 1, 2013, s. 815-854.

KOYUNCU, Betül, Türk İnfaz Hukukunda Disiplin Cezaları Tedbirleri, Ankara, 2023.

LİMONCU, Mustafa, Türk Hukukunda Suça Sürüklenen Çocukların İnfazı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017.

MADEN, Mehmet, “Koşullu Salıverilmenin Koşulu ve Hukuki Niteliği”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 26, S. 2, 2020, s. 633-651.

MANDIRACI, Berkay, Türkiye’de Ceza İnfaz Politikaları ve Kurumlarına İlişkin Yapısal Sorunlar ve Çözüm Önerileri, İstanbul, 2015.

MERAN, Necati, Hırsızlık, Yağma, Karşılıksız Yararlanma ve Malvarlığına Karşı Suçlar, 2. Baskı, Ankara, 2013.

OĞURLU, Yücel, “Ceza Mahkemesi Kararının Disiplin Cezalarına Etkisi ve Sorunu “Ne Bis İn İdem” Kuralı”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 52, S. 2, s. 101-124.

OĞURLU, Yücel, İdari Yaptırımlar Karşısında Yargısal Koruma, Ankara, 2000.

OĞURLU, Yücel, Karşılaştırmalı İdare Hukukunda Ölçülülük İlkesi, Ankara, 2002.

OSMANOĞLU, Bilal- PARLAK, Oğuzhan Emre, “Mahpusların Aileleri ve Yakınlarıyla Görüşme Hakkı”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 18, S. 1, 2021, s. 237-290.

ÖMEROĞLU, Ömer, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında; Hükümlü, Tutuklu ve Gözaltındakilerin Açlık Grevi, Ölüm Orucu ve Müdahale Sorunu”, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 15, S. 3-4, 2011, s. 83-109.

ÖZBEK, Veli Özer, İnfaz Hukuku, 17. Baskı, Ankara, 2023.

- ÖZDEMİR, Orhan**, “7242 Sayılı Kanun Sonrası Hükümlülerin Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılmaları”, *Adalet Dergisi*, C. 148, S. 67, 2021, s. 379-410.
- ÖZGENÇ, İzzet**, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 19. Baskı, Ankara, 2023.
- ÖZGENÇ, İzzet-ŞAHİN, Cumhuri**, *İnfaz Hukuku*, 2. Baskı, Ankara, 2019.
- ÖZKAVALCI, Nimet**, *İnfaz Hakimliği*, 3. Baskı, Ankara, 2021.
- PAZARCI, Şevki**, “Belediyelerde Disiplin Suç ve Cezaları”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, C. 1, S. 4, 1992, s. 35-40.
- PINAR, İbrahim-ÇALIŞKAN, Öner**, *Açıklamalı İçtihatlı Disiplin Suç ve Cezaları & Disiplin Soruşturması*, 2. Baskı, Ankara, 2020.
- PREVEZE, Levent**, *Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlülere Yönelik Disiplin Soruşturması Süreci*, Ankara, 2017.
- SABIR, Alim**, *Kanunilik İlkesinin Uluslararası Hukuktaki Yansımaları*, Ankara, 2022.
- SANCAKDAR, Oğuz-TEPE, İlker**, “Alman Fedaral Disiplin Kanunu ve İdari Disiplin Soruşturmalarının Temel Esasları”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 69, S. 1-2, s. 251-272.
- SANIVAR, Ramadan**, *Modern İnfaz Hukuku ve Koşullu Salıverilme (Şartlı Tahliye) Kurumu*, Ankara, 2020.
- SEVER, D. Çiğdem**, “Hapishane İdarelerinin Yetkileri ve Hapsedilen Haklarının Sınırı”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 122, 2016, s. 141-192.
- SEVİNÇ, Murat**, “Bir İnsan Hakkı Sorunu Olarak Açlık Grevleri”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, C. 57, S. 1, 2003, s. 111-135.
- SÖKMEN, Uğur**, “Kamu Hizmetinde ve Kamu Görevinde Bulunanların Servet Beyanı”, *Mali Kılavuz Dergisi*, S. 12, 2010, s. 217-248.

- ŞAHİN, Cumhuri**, “Adli Aramaya ve Önleme Aramasına Dair Bazı Tespit ve Değerlendirmeler”, Yargıtay Dergisi, C. 44, S. 3, 2018, s. 431-456.
- ŞAHİN, Cumhuri-GÖKTÜRK, Neslihan**, Ceza Muhakemesi Hukuku I, 12. Baskı, Ankara, 2021.
- ŞANLI ATAY, Yeliz**, “İdari İşlemlerde Başvuru Yollarının Gösterilmesi Yükümlülüğü”, TBB Dergisi, C. 24, S. 96, 2011, s. 293-318.
- ŞANTAY BAYKUT, Seda**, İnsan Haklarının Korunması Açısından Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- ŞEN, Ersan-BAŞER BERKÜN, Beyza**, Koşullu Salıverme-Denetimli Serbestlik ve Ceza İnfaz Sorunları, Ankara, 2022.
- TEKDOĞAN BAHCIVANCI, Işıl S.**, “Evlilik Dışı Birlikte Yaşam Modellerine Uygulanacak Hukuk”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, C. 9, S. 33, 2018, s. 623-684.
- TIRTIR, Mustafa**, “Denetimli Serbestlik”, İstanbul Barosu Dergisi, C. 80, S. 4, 2006, s. 1461-1472.
- TOKGÖZ, Mehmet Ali-TOKGÖZ, Hilal-ÇAKIR, Yunus Emre**, “Ceza İnfaz Kurumlarında Sağlık Hizmetlerinin Verilmesi”, TOTBİD Dergisi, S. 19, 2020, s. 146-149.
- TORTOP, Nuri**, “Disiplin, Disiplin Cezaları ve Disiplin Suçları”, Amme İdaresi Dergisi, S. 16, 1983, s. 89-100.
- USTA, İbrahim-ÖZTÜRK, Hakan**, “Denetimli Serbestlik”, Ceza Hukuku Dergisi, C. 5, S. 13, 2010, s. 7-46.
- ÜNAL, Osman Gazi**, “Tehlike Suçu ve Zarar Suçu Arasındaki Suçların İçtimai Konusunun Uzlaştırma Kurumu Bakımından Sonuçları”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 30, S. 2, 2022, s. 859-902.

ÜZÜLMEZ, İlhan, “Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma Suçu”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 11, S. 1-2, 2007, s. 1183-1210.

VARLI GÜRER, Zeynep-GÜRER, Mert, “Siyasal İletişimde Sembolik İletişim Aracı Olarak Siyasal İçerikli Giyim Kodları Kullanımı”, Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi, S. 11, s. 55-81.

YAKIŞIR, Berivan, Türkiye’de Tutuklu ve Hükümlülerin Yeniden Sosyalleştirilmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.

YARSUVAT, Duygun, “Bir Sosyolojik ve Kültürel Alt Yapı Olarak Cezaevi Toplumu”, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, S. 2, 1992, s. 453-464.

YENERER ÇAKMUT, Özlem, “Hekimler Tarafından Tutuklu veya Hükümlülere Tıbbi Olmayan Nedenlerle Zorla İlaç Verme”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 6, S. 2 Tıp Hukuku Alanında Karşılaştırmalı Güncel Özel Hukuk ve Ceza Hukuku Sorunları Sempozyumu Özel Sayısı, 2009, s. 231-250.

YENİSEY, Feridun-NUHOĞLU, Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, 11. Baskı, Ankara, 2023.

YERDELEN, Erdal, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı, 31.05.2020-01.06.2020 tarihinde gerçekleştirilen 15. Türk Ceza Hukuku Günleri Tebliğler.

YETGİN, Feridun, Şemalı Pratik İnfaz Hukuku El Kitabı, 4. Baskı, Ankara, 2021.

YILDIZ, Ali Kemal, “Entweichung eines Strafgefangenen oder Untersuchungshäftlings im Türkischen Strafrecht”, Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, C. 4, S. 2, 2016, s. 151-175.

YOKUŞ SEVÜK, Handan, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Tutuklu ve Hükümlülerin Dış Dünya ile İletişimi”, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 7, S. 3-4, 2003, s. 335-384.